

Krediidiinkassode ja -ostjate seaduse eelnõu seletuskiri

1. SISSEJUHATUS

1.1. EELNÕU LÜHISISU

Krediidiinkassode ja -ostjate seaduse (edaspidi *KIKS*) eesmärk on reguleerida **inkassofirmade ja nendega seotud isikute (nn võlgade ülesostmise finantseerijate)** tegevust.

Eestis tegelevad inkassofirmad erinevat liiki võlgade sissenõudmisega ja/või ka nende võlanõuete ülesostmisega. Oluline on silmas pidada, et eelnõu reguleerimisalasse ei kuulu kõik inkassofirmad, vaid üksnes need, kes tegelevad krediidilepingust tulenevate võlgade sissenõudmisega või nende ülesostmisega. Seejuures kohaldub eelnõu lisaks tarbijakrediidile ka ettevõtjatele antud pangalaenudest tekkinud võlgnevustega seotud tegevustele. Seepärast piiritleb nii eelnõu pealkiri kui ka eelnõu sisu inkassofirmad ning nendega seotud isikud krediidiinkassode ja krediidiostjatena. Teadaolevalt tegeleb aga enamik Eestis asutatud ja tegutsevad inkassofirmad krediidilepingutest tulenevate võlgnevuste sissenõudmisega ja seega võiks eeldada, et seadus hakkab edaspidi kohalduma suuremale osale Eesti inkassoturust.

Laiemalt on olnud teemaks see (mida on kajastanud ka meedia), et eeskätt võlgade sissenõudmiste osutamise tegevate ettevõtjate ehk inkassofirmade praktika ei ole alati olnud väidetavalt õiguspärane ja ei arvesta võlgnike huvidega. Kui märkimisväärne osa tarbijakrediiditurust ehk tarbijakrediidi väljastamisest on olnud juba aastast 2015 üsna tugevalt reguleeritud (kõikidel tarbijakrediiti väljastavatel isikutel peab olema Finantsinspektsiooni tegevusluba), siis tegevus, mis puudutab tarbijakrediidilepingust tulenevate võlgnevuste sissenõudmist või nende ülesostmist, on üsna vähesel määral reguleeritud. Mh analüüsis Finantsinspektsioon 2019. aastal inkassoturgu, et kaardistada järelevalve alla kuuluvate krediidipakkujate poolt krediidi- ja finantseerimislepingutest tulevate nõuete loovutamist. Analüüsis leiti, et praegusel kujul toimiv inkassoturg võib demotiveerida vastutustundliku laenamise põhimõtte täitmist.¹

Lisaks on EL-s heaks kiidetud **direktiiv 2021/2167² (edaspidi direktiiv)**, mis reguleerib nende inkassofirmade tegevust, kes tegelevad pangalaenudest (nii tarbijate kui ka ettevõtjate) tulenevate võlgnevuste sissenõudmisega ja nende ülesostmisega. Direktiiv tuleb liikmesriikidel oma õigusesse üle võtta 2023. a 30. detsembriks. Eelnõu põhinebki suures ulatuses direktiivil, kuid käesolevaga on otsustatud minna direktiivist kaugemale ja eelnõu puudutab ka neid tarbijalaene, mida väljastavad peale pankade ka muud krediidiandjad. Direktiivi põhjenduspunkti 17 kohaselt võivad liikmesriigid vabalt reguleerida krediidihaldustegevust, mis ei kuulu direktiivi kohaldamisalasse – nagu mittekrediidiasutuste sõlmitud krediidilepingute puhul osutatavad teenused ja kehtestada direktiivi kohaste nõuetega samaväärsed nõuded.

Eelnõuga nähakse **inkassofirmade** suhtes ette järgmised peamised muudatused:

¹ Finantsinspektsioon, Finantsinspektsioon analüüsis inkassoturgu: <https://www.fi.ee/et/uudised/finantsinspektsioon-analuusis-inkassoturgu>

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2021/2167, 24. november 2021, krediidihaldajate ja krediidiostjate kohta ning millega muudetakse direktiive 2008/48/EÜ ja 2014/17/EL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32021L2167>

- krediidiinkasso kohustus taotleda Finantsinspeksioonilt tegevusluba, Finantsinspeksioonile antakse volitus teha järelevalvet krediidiinkassode üle, sh erinevad sanktsioneerimisvõimalused – alates ettekirjutusest kuni väärteomenetluseni;
- nn usaldusväarsuse nõuded krediidiinkassode juhtidele ja omanikele – näiteks nõue, et krediidiinkasso juhiks ei saa olla isik, kes on varasemalt tegelenud liigkasuvõtmisega;
- minimaalne kapitalinõue 25 000 eurot ja eraldi reeglid kuidas krediidiinkasso peab nõ võlglastelt laekunud vahendeid hoidma;
- tegevus- ja organisatoorsed nõuded, sh nõuded krediiditoimikute pidamisele, krediidiinkasso sisekontrollile ja sise-eeskirjadele;
- Eesti asutatud krediidiinkasso tegutsemise alused teistes riikides ja teistes riikides asutatud krediidiinkassode tegutsemise alused Eestis;
- asjakohased suhtlemise nõuded võlgnikega, sh teabe andmise kohustused, samuti kohustus ette näha, kuidas saab esitada kaebusi krediidiinkassole;
- nõuded juhiks kui krediidiinkasso kasutab võlgade sissenõudmiseks kolmandaid isikuid.

Lisaks krediidiinkassodele reguleerib eelnõu ka **muid subjekte** ja eelnõuga nähakse selles osas ette:

- nõuded isikutele, kes finantseerivad võlgade ülesostmist (neid nimetatakse krediidiostjateks) s.t. juhul kui krediidiinkasso ise võlgnevusi üles ei osta, eelkõige nähakse sellisel juhul ette Finantsinspeksiooni informeerimiskohustus;
- kohustused pankadele ja teistele krediidiandjatele kaaluda tarbijast võlgnikule laenu ümberkujundamise võimaluse pakkumist enne täitemenetluse alustamist.

Eraldi nähakse ette **täiendavad nõuded tarbijatest laenuvõtjate suuremaks kaitseks** – mis tingimustel saab maksetähtaja ületanud tarbijakrediidilepinguid muuta.

Eelnõu väljatöötamisel kaaluti ka tarbijakrediidi võlgnevuse korral vastavale viivismäärale konkreetse ülempiiri seadmist. Nimelt kehtiva õiguse (võlaõigusseaduse) kohaselt on seaduslik viiviseäär EKP intressimäär³ + 8%. Sellest saab aga kõrvale kalduda s.t. näha ette lepinguga suurema määra. Eelnõu väljatöötamisel kaaluti mitmeid erinevaid variante – mh kas viivisemäär ei või olla suurem kui KKM-i ülempiir. Siiski tulenevalt osapoolte erinevatest arvamustest (vt ka viimast TTJA seisukohta) otsustati käesoleva eelnõuga viivisemäära regulatsioonis mitte muuta. **Küll on aga asjakohane seda kaaluda (s.t. tarbijakrediidilepingute viivisemäärale absoluutlae seadmist) edaspidi – nt tarbijakrediidi direktiivi nr 2023/2225 sätete üle võtmisel.**

Lisaks muudetakse käesoleva seadusega ka finantskriisi ennetamise ja lahendamise seadust (FELS). Nende muudatustega täpsustatakse ülemaailmse mõjuga pangagruppide kriisikahjude katmise võimet tagavate miinimumnõuete arvestust selliselt, et hõlmatud oleksid ka kõik sellised kolmandates riikides asutatud üksused, mis tuleks arvesse võtta siis, kui nad oluks asutatud Euroopa Liidus (EL). Selle muudatusega võetakse üle EL õiguses tehtud täpsustus praktikate ühtlustamiseks liikmesriikides ja parandatakse selliste pankade võimet enda vahendite abil kriisidest üle saada.⁴

Samuti muudetakse käesoleva seadusega **pandikirjaseadust** tulenevalt sellest, et kehtiv seadus oleks täpseni kooskõlas vastava EL direktiivi 2019/2162 sätetega. Eelkõige puudutab see pandikirja nimetuse kasutamist praktikas.

³ 1.01.2023.a .a seisuga oli see 2,5%: <https://www.eestipank.ee/volasuhete-intressimaar>

⁴ FELS muudatused põhinevad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusel (EL) 2022/2036, millega muudetakse määrust (EL) nr 575/2013 ja direktiivi 2014/59/EL seoses selliste globaalsete süsteemselt oluliste ettevõtjate usaldatavusnõuetekohase käsitlusega, kelle strateegiaks on mitme isiku suhtes kriisilahenduse algatamine, ning seoses omavahendite ja kõlblike kohustuste miinimumnõude täitmiseks kõlblike instrumentide kaudse märkimise meetodiga.

Seadus jõustub 2024. aasta 1. aprillil. Hetkel krediiditurul inkassona tegutsevad äriühingud, kes soovivad pärast seaduse jõustumist jätkata oma tegevust, peavad Finantsinspektsiooni vastavasisulise tegevusloa saama hiljemalt **2024. aasta 31. detsembriks.**

1.2. EELNÕU ETTEVALMISTAJAD

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Rahandusministeeriumi finantsteenuste poliitika osakonna nõunikud Marit Maidla (marit.maidla@fin.ee), Kadri Siibak (kadri.siibak@fin.ee) ja sama osakonna osakonnajuhataja asetäitja Thomas Auväärt (thomas.auvaart@fin.ee).

Eelnõu juriidilist kvaliteeti kontrollis õigusosakonna nõunik Marge Kaskpeit (marge.kaskpeit@fin.ee). Eelnõu on keeleliselt toimetanud Rahandusministeeriumi personali- ja õigusosakonna keeleteoimetaja Sirje Lilover (sirje.lilover@fin.ee).

1.3. MÄRKUSED

Eelnõu ei ole seotud muu menetluses oleva eelnõuga. Eelnõul on seos uue koalitsioonileppega. Nimelt selle leppe punkti 11.9 kohaselt on eesmärgiks võetud, et inimesed ei satuks ebaõiglastesse võlaskeemidesse, mh soovitakse selle tarvis tagada piisav järelevalve.

Eelnõu on lisaks seotud Rahandusministeeriumi finantspoliitika programmiga, kus nähakse ette krediidihaldusfirmade (inkassode) reguleerimine, et tagada vastutustundliku laenamise printsiibi tõhusam rakendamine.⁵

Eelnõu aluseks on Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) õigusaktis (direktiivis) sätestatud nõuded. Hea õigusloome ja normitehnika eeskirja (edaspidi *HÕNTE*) § 1 lõike 2 punkti 2 kohaselt ei ole väljatöötamiskavatsus nõutav, kui eelnõu käsitleb *EL* õiguse rakendamist ja kui eelnõu aluseks oleva *EL* õigusakti eelnõu menetlemisel on sisuliselt lähtutud *HÕNTE* § 1 lõikes 1 sätestatud nõuetest, seetõttu ei ole antud eelnõu kohta tehtud väljatöötamiskavatsust.

Lisaks korvab väljatöötamiskavatsuse puudumist osaliselt ulatuslik Tartu Ülikooli rakendusuuringute keskuse poolt läbiviidud krediidituru uuring⁶ (edaspidi: krediidituru uuring), mis valmis 2021. a lõpus ja milles on põhjalikult analüüsitud tarbijakrediiditurgu, s.h. vastutustundliku laenamise põhimõtte kohaldamist krediidiandjate poolt ning vastavat kohtupraktikat. Uuringus on tehtud konkreetseid õiguskeskkonna täiendamise ettepanekuid, s.h. inkassode tegevuse põhjalikumaks reguleerimiseks ja nende üle järelevalve teostamiseks. Edaspidi on kavas teha ka järelhindamine (nn *ex-post* analüüs), et kontrollida, kas krediidiinkassode tegevuse regulatsiooni kehtestamisega on tõhustunud krediidijärelturu toimimine ja samas tagatud ka krediidisaaajate õiguste kaitse nõuetekohasel tasemel, s.h. enne võlanõuete sundtäitmisele pööramist ja ka kohtumenetluses.

Eelnõuga muudetakse järgmiseid seaduseid: Finantsinspektsiooni seadus, RT I, 30.11.2022, 14 (edaspidi *FIS*); finantskriisi ennetamise ja lahendamise seadus, RT I, 17.03.2023, 7 (edaspidi *FELS*); krediidiandjate ja -vahendajate seadus, RT I, 17.03.2023, 13 (edaspidi *KAVS*); krediidasutute seadus, RT I, 17.03.2023, 16 (edaspidi *KAS*); majandustegevuse seadustiku üldosa seadus, RT I, 06.04.2021, 5 (edaspidi *MSÜS*); tarbijakaitseseadus, RT I, 17.03.2023, 22; võlaõigusseadus, RT I, 17.03.2023, 80 (edaspidi *VÕS*); võlaõigusseaduse, tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja rahvusvahelise eraõiguse seaduse rakendamise seadus, RT I, 22.03.2021, 10 (edaspidi *VÕSRS*).

⁵ Rahandusministeerium, Finantspoliitika programm 2022-2025, lk 11: <https://www.fin.ee/media/5681/download>

⁶ Rahandusministeerium, Krediidituru uuring, <https://www.fin.ee/media/5824/download>

Eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu poolthääle enamus.

2. KEHTIV REGULATSIOON JA SEADUSEELNÕU VÄLJATÖÖTAMISE LÄHTEKOHAD

2.1. EUROOPA LIIDU REGULATSIOON

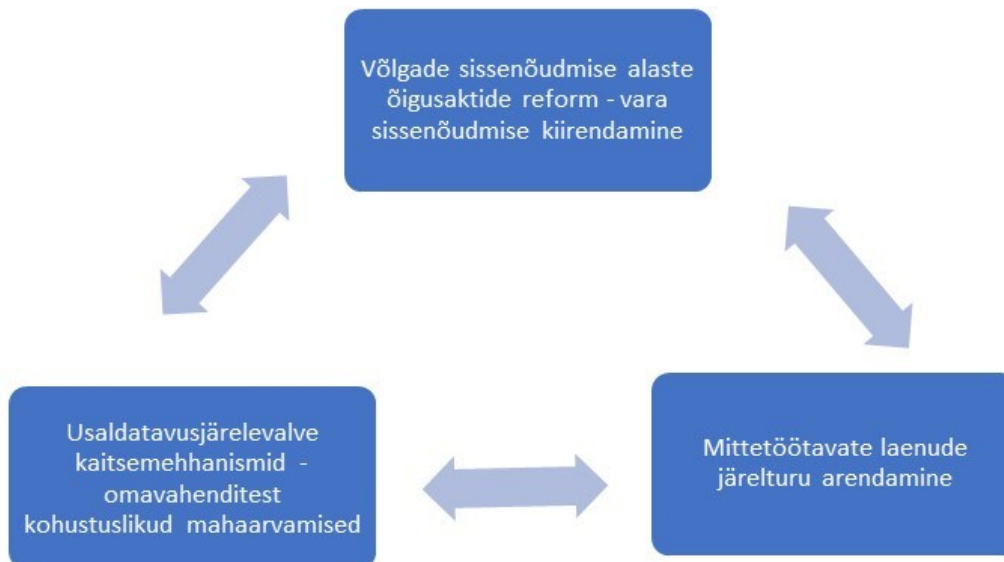
Üldist

Mittetöötavate (ingl *non-performing loans*) ehk viivitusel olevate laenudega tegelemiseks võttis EL-i nõukogu 2017. a vastu järeldused, milles esitati tegevuskava viivislaenude vähendamiseks EL-is.⁷ Laiemaks sihiks oli vähendada 2009. a finantskriisi tulemina mittetöötavate laenude kuhjumist finantssektoris. Samuti soodustada nende laenude edasimüümist järelturul. Tegevuskava kohustas mittetöötavate laenudega seotud probleemide lahendamiseks ja viivislaenude tekkimise ennetamiseks võtma samme nii liikmesriikidel kui ka EL-i institutsioonidel. Näiteks:

- töötas Euroopa Pangandusjärelevalve Asutus välja üldised suunised viivislaenude haldamise kohta, suunised pankade laenuandmise, jälgimise ja sisemise juhtimise kohta ning rakendas kõikide pankade suhtes tugevdatud avalikustamise nõudeid vara kvaliteedi ja viivislaenude kohta;
- Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu töötas välja omakorda makrotasandi usaldatavusjärelevalve lähenemisviisid, et hoida ära kogu süsteemi hõlmavaid viivislaenude probleeme;
- Euroopa Keskpank rakendas pangandusliidu vähemoluliste asutuste suhtes „Suunised pankadele viivislaenude kohta“ (senini oli neid kohaldatud vaid oluliste asutuste suhtes).

Nõukogu andis Euroopa Komisjonile suunise töötada välja ühtne lähenemisviis viivislaenude järelturgude arendamise soodustamiseks, mis kaotaks eelkõige takistused viivislaenude müümiseks järelturul.

2018. a 14. märtsil avaldas Euroopa Komisjon nn **panganduse viivislaenude vähendamise eelnõude paketi**, mis koosnes mitmest eri osast (vt järgmist joonist).⁸

Joonis 1. 2018. a avaldatud viivislaenude vähendamise eelnõude pakett

⁷ EL-i nõukogu pressiteade: <https://www.consilium.europa.eu/et/press/press-releases/2017/07/11/conclusions-non-performing-loans/>

⁸ Euroopa Komisjon: https://finance.ec.europa.eu/publications/commission-measures-address-risks-related-npls_et?ettrans=et

Eespool juba nimetatud nn inkassode direktiiv (direktiiv 2021/2167 krediidualdajate ja krediidiostjate kohta) on selle paketi üks osa. Selle eesmärgiks ongi soodustada viivislaenude järelturgude arengut EL-s ja võimaldada krediidiasutustel viivislaenudeks muutunud laenudega paremini toime tulla. Direktiiv on osati reaktsioon määrustele 2019/630⁹ ja 575/2013¹⁰, millega nõutakse krediidiasutustelt, et nad paneksid kõrvale piisavalt rahalisi vahendeid puhuks, kui uued laenud muutuvad viivislaenudeks. Seega ei ole direktiivi lähtekohaks tarbijakaitselised eesmärgid, vaid krediidiasutuste bilansside korrastamine. Seda peegeldab ka direktiivi struktuur, milles vaid sisuliselt artikkel 10 määratleb krediidiostjate kohustused krediidivõtjate/tarbijate ees.

Direktiivi laiemad eesmärgid

Komisjon ja Euroopa Pangandusjärelevalve on püüdnud analüüsida viivislaenude kuhjumise põhjuseid pangandussektoris. Selleks viidi läbi küsitlus, millest selgus, et pangad hinnangul on kõige suuremateks takistusteks viivislaenudega tegelemisel just järelturu puudumine ning keerulised võlgade sissenõudmise protsessid liikmesriikides.¹¹

Nii Rahvusvahelise Valuutafondi kui ka komisjoni hinnangul võib viivislaenude kuhjumine pankade bilansis kujutada endast olulist riski nii pankadele endile, kui ka EL-i finantsstabiilsusele ja liikmesriikide majandustele. Pankade vaatest on viivislaenud problemaatilisel peamiselt kahel põhjusel: esiteks on viivislaenud vähem kasumlikud kui töötavad laenud. Kuna pangad ei teeni viivislaenudelt laenu väljastamise hetkel prognoositud tulu, siis mõjutavad viivislaenud negatiivselt pankade kapitaliseeritust. Teiseks nõuab viivislaenudega tegelemine ja nende sissenõudmine pankadelt inimressurssi, mis oleks võimalik kasumlikumalt rakendada. Samuti peavad pangad viivislaenude arvelt rohkem provisioneerima võimaliku kahjumi katteks, mis tähendab et nad ei saa kapitali välja laenata, vaid peavad selle panema nõ hoiule juhuks, kui viivislaenudega seotud riskid peaksid realiseeruma ning pank peaks kandma kahjusid. See aga vähendab pankade võimekust väljastada laene, mis omakorda mõjutab liikmesriikide majandust. Lisaks muudab viivislaenude järelturu puudumine pangad finantsturgude ebastabiilsustele haavatavaks, kuna neil puudub võimalus probleemide korral bilansse kiiresti ja lihtsalt korrastada.

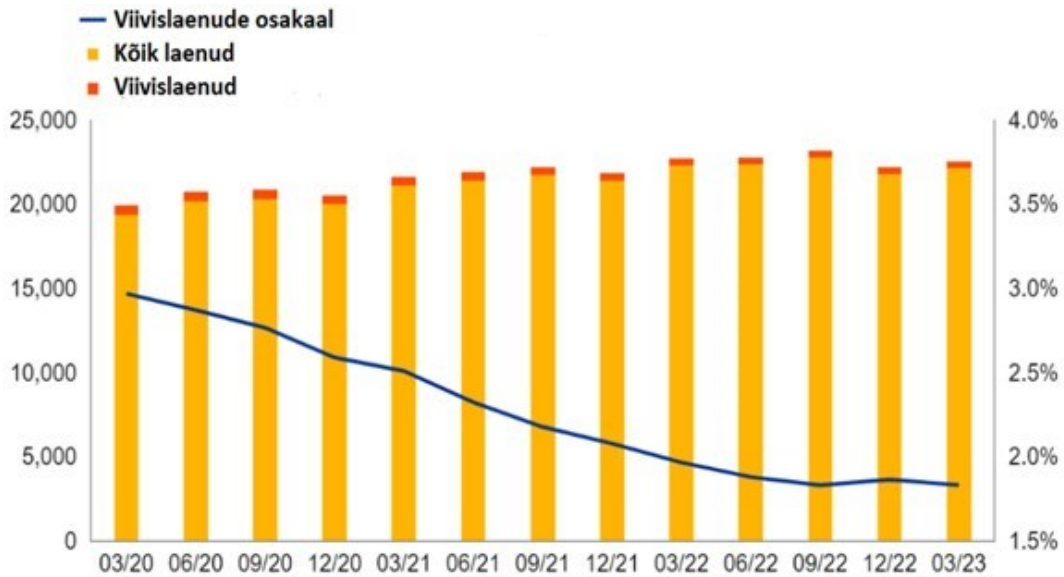
Järelevalve vaatest on viivislaenud problemaatilised, kuna muudab pankade vara kvaliteedi hindamise keeruliseks ja sellest tulenevalt raskemaks ka kontrolli, kas pangad on täitnud neile pandud kapitalikohustusi. Raskused varade hindamisega muudab keerukamaks ka pankade müümise, ühinemise ja selle üle järelevalve tegemise.

Tõhusalt toimiv viivislaenude järelturg aitab pikemas vaates vältida viivislaenude kuhjumist liikmesriikide pangandussektorites, finantsraskuste kandumist ühest liikmesriigist teise, ennetab panganduskriise EL-is laiemalt ning aitab tugevdada rahvusvahelist usaldust EL pangandussektori vastu. Viivislaenude kuhjumise vältimine on seega vajalik tagamaks EL ja euroliidu pangandussektori konkurentsivõimet, finantsstabiilsust ja toetamaks EL-i majanduskasvu. Viivislaenude järelturg on seega üks tööriist toetamaks pankade tõhusat toimimist.

⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2019/630, 17. aprill 2019, millega muudetakse määrust (EL) nr 575/2013 seoses viivisnõuete kahju miinimumkattega (EMPs kohaldatav tekst) <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2019/630/oj/est>

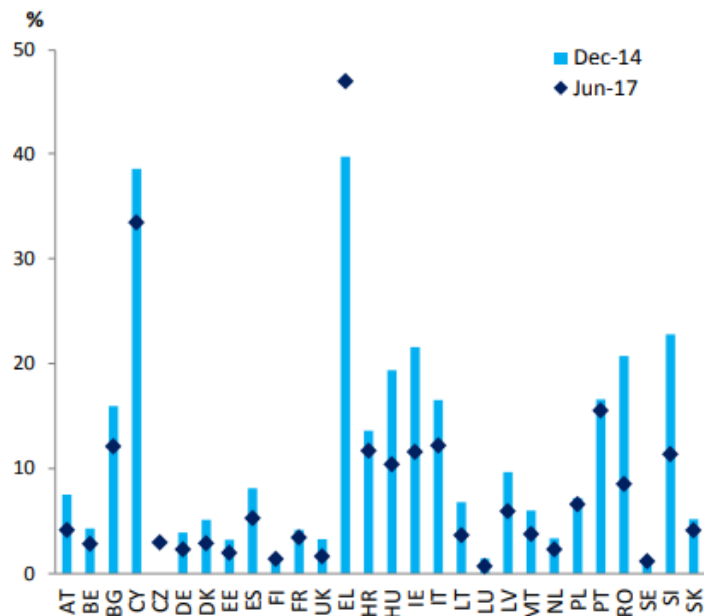
¹⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 575/2013, 26. juuni 2013, krediidiasutuste ja investeerimisühingute suhtes kohaldatavate usaldatavusnõuete kohta ja määruse (EL) nr 648/2012 muutmise kohta EMPs kohaldatav tekst <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A32013R0575>

¹¹ Commission Staff Working Document Impact Assessment, lk 11.

Joonis 2. Kõikide laenude ja mittetöötavate laenude mahud (EUR, miljardid) ning mittetöötavate laenude osakaal EL-i liikmesriikide peale kokku¹²

Järgmine joonis on küll mõnevõrra vananenud infoga, kuid näitab siiski, et viivislaenu osakaal pankade väljastatud laenudest erineb liikmesriigiti oluliselt. See näitlikustab, et kõigis liikmesriikides ei ole tänaseks tekkinud viivislaenudega tegelemiseks vajalikku õiguskeskkonda ja laenude järelturgu, mis toetaks viivislaenu edasimüümist ning pankade bilansside korrastamist.

Joonis 3. Mittetöötavate laenu osakaal EL-i liikmesriikide lõikes¹³

Eelnevast tulenevalt on direktiivi eesmärk luua toimiv EL-i ülene viivislaenu järelturg, kus krediidiostjad laiendaksid oma ärimudelit ja omandaksid mittetöötavaid laenu ka piiriülevalt. Samuti peaks direktiiv võimaldama krediidihaldajatel lihtsamini ühiste reeglite alusel pakkuda viivislaenu haldamise teenust mitmes liikmesriigis. Eelpool mainitud määrustest 2019/630 ja 575/2013 tulenevalt on pangad aga

¹² Euroopa Keskpannga statistika:

<https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2023/html/ecb.pr230803~17b58985ea.en.html>

¹³ Commission Staff Working Document Impact Assessment, lk 6.

huvitatud võimalusest kiiremini vabanema viivislaenudest. Kokkuvõttes peaks komisjoni hinnangul Eli-ülene viivislaenude turg tõstma nõudlust mittetöötavate laenude järele, suurendama konkurentsi krediidiostjate ja -haldajate vahel ning võimaldama pankadel parema hinnaga vabaneda bilansis olevatest viivislaenudest.

Kuna ei EKP ega järelevalveinstitutsioonid ei kogu pankade viivislaenude müügi kohta statistikat, siis on keeruline täpselt mittetöötavate laenude järelturu suurus EL-is täpselt määratleda. Teiseste andmete põhjal on komisjon hinnanud, et turuhinnad sõltuvad oluliselt viivislaenu tüübist, pangad suudavad saavutada tagatiseta tarbimislaenudel 5%–10% laenu nimiväärtusest, 50%–60% tagatisega laenu väärtusest. Järelturul mõjutab laenude hinda kahtlemata ka teabepuudus, st viivislaenu väärtust on krediidiostjal keeruline määratleda, kuna see sõltub võlgnikust (kui palju on suuteline tagasi maksuma), tagatise väärtusest, ajast, mis võlgnevuse sissenõudmiseks kulub, aga ka liikmesriigi täitemenetluse tõhususest. Kokkuvõttes on viivislaenude järelturud enamikes liikmesriikides vähe arenenud (eranditeks on Hispaania ja Iirimaa), väikesed ja killustunud. Olemasolevate järelturgude mahud on väikesed, seal osaleb vähe investoreid ja tehakse üksikuid suuremahulisi tehinguid. Järelturge iseloomustab pakkumise-nõudmise suur hinnavahe ning üldine hindade läbipaistmatus.

Direktiivi eesmärk on elavdada viivislaenude järelturgu läbi uute investorite toomise turule. Kehtestatakse ühtsed EL-i reeglid, mis võimaldavad uutel investoritel turule siseneda. **Täna olenevad krediidiostjatele kehtivad nõuded liikmesriigiti oluliselt, näiteks Eestis ei ole krediidiostmine eraldi tegevusena reguleeritud, kuid mitmed riigid nõuavad mittetöötavate pangalaenude ostjatelt pangalitsentsi.** Erinevad turule sisenemise reeglid tähendavad krediidiostjate jaoks õigusnormide täitmisega, tegevusloa taotlemisega ja õigusabiga seotud kulusid.

See omakorda peaks parendama konkurentsi järelturul ning tõstma müüdavate laenude hinda, seega julgustama panku mittetöötavaid laene järelturul müüma. Järelikult on krediidiostjatele seatavad reeglid määrava tähtsusega suurendamaks konkurentsi mittetöötavate laenude järelturul. Võimalike investoritena nähakse eelkõige täna juba eksisteerivaid väiksemaid krediidiostjaid, kes on täna tegevad vaid oma päritoluriigi järelturul, ja uutele turgudele sisenemise keerukuse tõttu pole piiriüleselt tegutsenud. Samuti loodetakse, et hetkel vaid teatud varaklassidele spetsialiseerunud krediidiostjad laiendavad tänu harmoneeritud reeglitele enda ärimudeleid. Institutsionaalsed investorid (eelkõige pensionifondid ja kindlustusandjad) ei ole järelturgudel otseselt aktiivsed, kuid osalevad kaudselt läbi investeerimisfondide, mis omakorda investeerivad mittetöötavate laenude järelturgudel. Siinkohal tasub märkida, et suurimad mittetöötavatesse laenudesse investeerivad investorid pärinevad USA-st ja Kanadast, kes oleks samuti potentsiaalsed uued investorid EL-i mittetöötavate laenude järelturul.

Suurem osa mittetöötavate laenude ostjatest on investeerimisfondid või varahaldurid, kes tegelevad eelkõige varade ja riskihindamisega. Krediidilepingu haldamiseks neil võimekus puudub ning seega vajavad krediidiostjad krediidihaldajaid (ehk krediidiinkassosid), kes tegeleks krediidilepingute sissenõudmisega. Samas nendib komisjon oma analüüsis, et krediidihaldajate tegevus on liikmesriigiti killustunud. Direktiiv ühtlustab ka krediidihaldajatele kehtivaid reegleid, et need saaksid tegutseda piiriüleselt, pakkuda investoritele paremat teenust (tegutseda mitmes liikmesriigis) ning võimaldaks krediidihaldajatel samaaegselt kulusid kokku hoida, kuna tulevikus peavad nad hankima tegevusloa vaid ühes liikmesriigis.

Nagu varasemalt ka välja mainitud, siis üks peamine mittetöötavate laenude järelturu kasvu pärssiv probleem on liikmesriigiti erinevad ja ebaühtlased regulatiivsed nõuded krediidiostjatele. Kuigi Eestis ei pea mittetöötava laenu ostmiseks olema eraldi tegevusloa, siis osades liikmesriikides nõutakse krediidiostjatelt pangalitsentsi, liikmesriigis kontori avamist, eraldi investeerimisfondi loomist jmt.¹⁴

¹⁴ Näiteks mittetöötavate laenude ostmiseks on vaja:

Osades liikmesriikides nõutakse tegevusluba, teistes vaid registreerimist. Ka see, milline amet teeb järelevalvet (näiteks finantsjärelevalveasutus või andmekaitseasutus) erineb. Lisaks tegevusloa nõuete erinevusele varieeruvad liikmesriigiti ka usaldusnormatiivid ja andmekaitseõuded. Sarnased regulatiivsed probleemid on ka krediitihaldajatel, lisaks reguleerivad liikmesriigid erinevalt, milliseid teenuseid krediitihaldajad võivad pakkuda ning mis tingimustel. Seetõttu eeldab krediidiostjana ja krediitihaldajana tegutsemise alustamine olulisi rahalist, aga ka ajalist investeeringut, mistõttu ei ole ettevõtjad üldjuhul huvitatud tegevuse laiendamisest teistesse liikmesriikidesse. Komisjoni analüüsis märgitakse, et krediitihaldajad laienevad uutesse liikmesriikidesse läbi juba eksisteerivate krediitihaldusettevõtete omandamise, mitte piiriülese teenuse pakkumise. Krediitihaldajate tegevusnõuete ühtlustamisega lihtsustatakse krediitihaldajate piiriülest tegutsemist ja ettevõtluse laiendamist, mis omakorda peaks krediitihaldajatel võimaldama mastaabisäästu efekti ja seeläbi võimaldama neil pakkuda madalamaid teenuse hindu krediidiostjatele. Kahtlemata suurendaksid ühtsed reeglid investorite huvi ja krediitihaldajate tegevust ning motivatsiooni laieneda väiksematesse liikmesriikidesse, mille vastu täna räägivad keerukad reeglid, kõrged kulud ja väiksem võimalus kasumilikult investeerida. Täna takistab mastaabisäästu efekti saavutamist just liikmesriigiti oluliselt erinevad regulatiivsed nõuded.

Lisatakistusena ettevõtluse piiriülesele laienemisele tuuakse välja ka probleeme isikuandmete kaitse ja pangasaladusega, samuti olulised erinevused tarbijakaitse seadustes, aga ka krediitihaldajatele pandud kohustustes. Näiteks Iirimaa peavad krediitihaldajad vaid registreerima, siis Kreekas nõutakse, et krediitihaldajad tegutseksid läbi kohaliku esindaja peavad võtma samme sotsiaalset haavatavatesse rühmadesse kuuluvate inimeste kaitseks. Erinevused nimetatud regulatsioonides muudavad veelgi keerulisemaks mittetöötava laenu ostjale ostetava laenulepingu väärtuse hindamise ja hinnastamise. Tarbijate vaatest on oluline rõhutada, et direktiiv ei muuda kehtivaid rahvusvahelise kohtualluvuse printsiipe. Edasi jääb kehtima põhimõte, mille kohaselt lepingu osapoole muutumisel kohaldatav õigus ei muutu, see tähendab, et ka loovutatud krediitilepingu suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, mis krediitivõtja ja algse krediidiandja vahel sõlmitud lepingule. Välistatud on võimalus, et krediidiostja valiks enda ärimudeli jaoks sobivama liikmesriigi, kus tarbijal on vähem õiguseid – tarbijast krediitivõtjal kõik tema koduriigi tarbijaõigusest tulenevad õigused sõltumata krediidiostja asukohast. Olenemata krediidiostja ja -haldaja päritoluriigist peavad nad iga krediitilepingu juures arvesse võtma selle riigi, kus krediitileping algselt sõlmiti, reegleid ja nõudeid.

Kuigi direktiiv püüab harmoniseerida krediidiostjatele ja -haldajatele kehtivaid regulatsioone, siis tuleb siiski tõdeda ka direktiivi piire: direktiiviga ei muudeta liikmesriikides kehtivaid lepinguõiguseid, ega tarbijaõiguseid, seega jäävad liikmesriikide vahel siiski olulised erinevused, millega investorid ja krediitihaldajad peavad oma tegevuses arvestama.

Kokkuvõttes on direktiivi üldisem eesmärk kaasa aidata finantsstabiilsuse parandamisele, selleks luuakse järelturg, kus pangad saavad tänasega võrreldes lihtsamini müüa mittetöötavaid laene, mis läbi väheneb nende osakaal pankade bilansis; samuti aitab hästitoimiv järelturg tulevikus vältida mittetöötavate laenude liigset kuhjumist. Seeläbi aitab direktiiv kaasa ka majanduse elavdamisele – pangad, mis on vabad üleliigsetest mittetöötavatest laenudest, peavad vähem vahendeid suunama kapitalinõuete täitmisele ja seega suudavad rohkem raha suunata laenugevusse. Samuti peaks direktiiv suurendama nõudlust mittetöötavate laenude järele kuna ühtsed reeglid lihtsustavad investorite ligipääsu mittetöötavate laenude järelturule. Seeläbi peaks pangad suutma vabaneda mittetöötavatest laenudest parema hinnaga ehk vähendada kahjumlikkust. Toetamaks mittetöötavatesse laenudesse investeerimist ühtlustatakse ka krediitihaldajaid puudutavaid regulatsioone, mis peaks julgustama nende piiriülest tegutsemist.

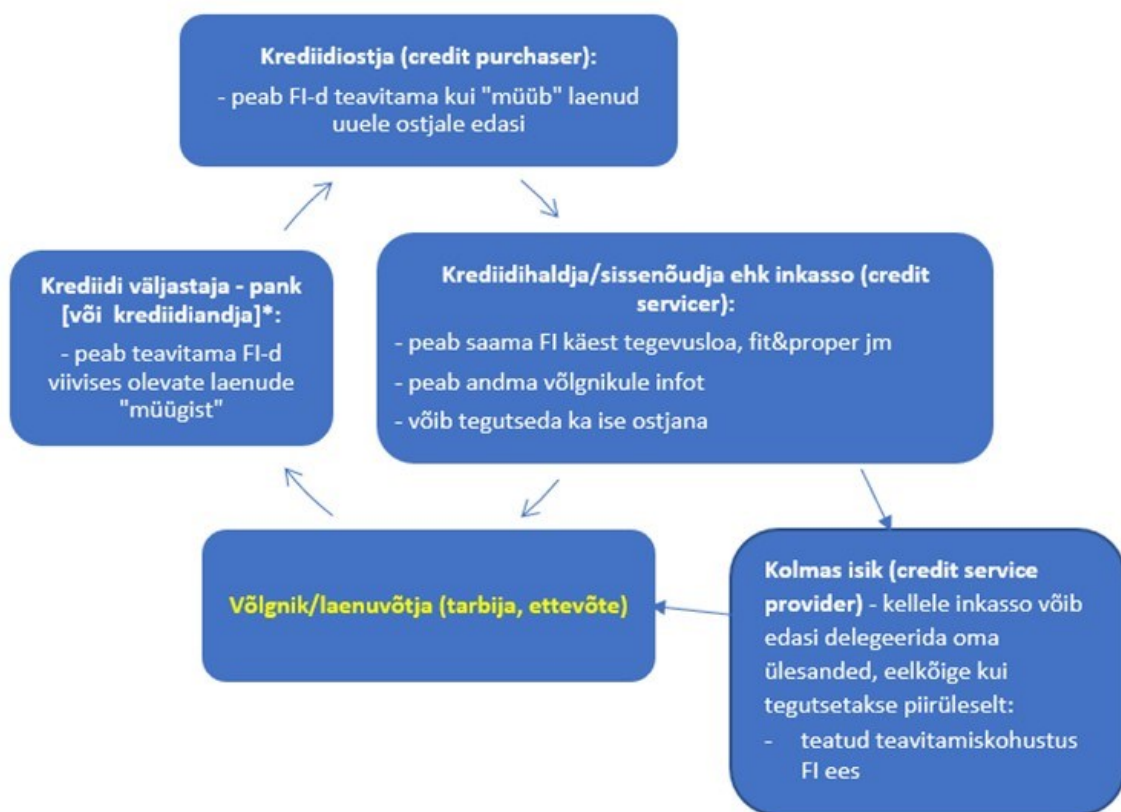
- pangandusluba või keskpanga luba BG, EL, CY, LT, MT, AT, PT, SI, SK,
- järelevalve luba DK, RO.

Direktiivis sätestatud erinevad osapooled ja selle rakendamine

Direktiivis nähakse ette selged reeglid, kuidas toimub viivitusesse sattunud laenude edasimüümine (krediidiostjad), krediidihaldustegevus, kehtestatakse piiriülese tegevuse põhimõtted. Samuti tuleb direktiivi kohaselt krediidihaldajad (st inkassod) viia finantsjärelevalve alla, luuakse tegevusloakohustus ja kehtestatakse nn EL ühtne passirežiim. See tähendab, et neid norme järgivad ettevõtjad võivad tegutseda kogu ELis, ilma et nende suhtes kohaldataks muid riiklikke tegevusloa saamise nõudeid.

Direktiivi ülevõttev õigusakt tuli avalikustada juba 2023. aasta 29. detsembriks ja see oleks pidanud rakenduma 2023. a. 30. detsembril (finantsjärelevalve asutus peab olema valmis alates sellest hetkest tegevusloataotlusi vastu võtma). Liikmesriikides, kus kehtib juba samaväärne režiim enne direktiivi rakendumist, loetakse siseriiklik luba direktiivi tegevusloale vastavaks ja seega saavad need isikud kasutada nn piiriülest passi juba 30. detsembril. Eestis täna sellist erirežiimi ei ole.

Täpsemalt illustreerib direktiivi kohaldamisalasse kuuluvaid subjekte joonis 4.

Joonis nr 4. Direktiivi kohaldamisalasse kuuluvad subjektid ja nende kohustused finantsjärelevalve ees

* Teiste krediidiandjate poolt väljastatud viivislaenude müügile/loovutamisele peale pankade direktiiv ei rakendu. Lisaks tuleb silmas pidada, et antud joonis illustreerib selliseid suhteid, kus on eraldi krediidiandja ja krediidiinkasso. Praktikas võib-olla aga nii, et krediidiandja ise tegeleb krediidihaldustegevusena ja sel juhul käsitatakse krediidiandjast ennast krediidihaldajana.

Vabariigi Valitsus kinnitas 2018. aasta 17. mai istungil Eesti seisukohad direktiivi eelnõu kohta. Nimetatud seisukohtade, seletuskirja ja seal oleva mõjude hindamine käis kooskõlastusringil arvamuse avaldamiseks nii Finantsinspektsiooni, Eesti Panga kui turuosaliste juures. Põhimõtteliselt oli nii Valitsus kui teised seotud osapooled nõus Euroopa Komisjoni poolt väljapakutuga. Eelnimetatud seisukohad kiideti heaks ka Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjoni poolt 2018. a. 11. juunil.¹⁵

¹⁵ <https://eelvoud.valitsus.ee/main/mount/docList/16ace699-ffac-45a9-92ee-10acefdff0e>

2.2. EESTIS KEHTIV REGULATSIOON

2.2.1. Nn inkassoettevõtjate (või inkassode) suhtes kehtiv regulatsioon

Inkassoettevõtja majandustegevuse iseloom on erinev krediidasutuste ja krediidiandjate omast. Võlakohustus, mida ei ole tähtaegselt täidetud, on krediidisajaal ehk võlgnikul tekkinud varasemast võlasuhtest. Kohustus tuleneb algsest krediidilepingust, mis müüakse või millest tulenevad nõuded loovutatakse inkassoteenuse pakkujale, kes saab omakorda kasutada vastavaid seadusjärgseid nn õiguskaitsevahendeid. Inkassoettevõtja tegeleb kohustuse sissenõudmisega ja võib pakkuda kohustuse täitmiseks vastavaid tingimusi. **Kui inkassoteenuse näol on tegemist üksnes väljastatud krediidi sissenõudmisega, siis ei käsitleta seda KAVS-i ja VÕS-i tähenduses tarbijakrediidi andmisena või vahendamisena.** Seega, kui tegemist on n-ö klassikalise inkasso ärimudeliga, mille käigus inkasso tegutseb õiguskaitsevahendi rakendajana, siis ei kvalifitseeru inkassoettevõtja tegevus KAVS-i mõistes krediidi andmiseks ega vahendamiseks. Kui aga tarbijakrediidilepingutest tulenevate nõuete sissenõudmisega tegeleva ettevõtja ärimudelilist tulenevalt kaasnevad tarbijale mistahes muud tasud, mis ei ole käsitletavad õiguskaitsevahendite rakendamiseks, võib olla tegemist krediidiandmise või –vahendamiseks.

Inkassoettevõtjad tegutsevad **nn krediitide järelturul**, pakkudes oma ärimudeli raames erinevaid krediidihooldusteenuseid, sh võlamenetlust, võlanõuete ostmise võimalust, kohtus esindamise teenust¹⁶ jne. Inkassoettevõtjate tegevus kujutab eelkõige järeltegevusi, st juba tekkinud võlgnevuste likvideerimist või nende sissenõudmist. Klassikaline inkassoteenus on võlausaldajale võlgu olevate summade sissenõudmine võlgnikult.

Eesti õiguses ei ole täna sätestatud krediidiinkasso, krediidihooldustegevuse, krediidihooldusteenuse ega krediidiostja mõistet. Inkassode tegevust kehtivas õiguses spetsiifiliste normidega ei reguleerita – igapäevaelus täna sellel tegevusalal vabalt alustada, teostada ning lõpetada majandustegevust. Järgida tuleb sisuliselt vaid üldist **äriühingu- ja lepinguõigust**. Lisaks peab inkassoettevõtja oma tegevuses järgima **tarbijakaitse seadusest** tulenevaid nõudeid (eelkõige ebaausate ja eksitavate kauplemisvõtete kohta), mille järgimise üle teostab oma pädevuse piires järelevalvet Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet.¹⁷ Samuti peavad inkassod oma tegevuses järgima lisaks EL isikuandmete kaitse üldmäärusele 2016/679 **isikuandmete kaitse seadust**, eelkõige selle § 10 (mis sätestab just nõuded isikuandmete töötlemisega seoses võlasuhte rikkumisega). Selle regulatsiooni järgimise üle teostab järelevalvet Andmekaitse Inspektsioon, kes on teinud inkassoettevõtjatele ka vastavaid ettekirjutusi.¹⁸

Krediidasutuste või krediidiandjate viivituses olevate krediidilepingute või nendest tulenevate nõuete müüki krediidiostjatele (finantseerijatele) ega selliste nõuete haldamise ja sissenõudmise teenust osutavate ettevõtjate poolt käesoleval ajal finantsvaldkonna eriseadustega Eestis ei reguleerita. Ehk **sellistele ettevõtjatele ei ole kehtestatud valdkonna spetsiifilisi tegevusnõudeid ega riikliku järelevalve tingimusi**, samuti ei ole kehtestatud inkassoettevõtjatele valdkonna spetsiifilisi väärtegade koosseise. Lisaks – kuigi inkassoettevõtjad tegutsevad finantsturul, s.o. krediitide järelturul, **ei ole need ettevõtjad kohustatud isikud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse tähenduses.**

Ka krediidasutustele ega krediidiandjatele endile ei ole üldiselt kehtestatud spetsiifilisi nõudeid viivituses olevate krediidilepingute või nendest tulenevate nõuete müümise kohta ega loovutamise tingimusi, s.h. krediidiostjale teabe andmise ja Finantsinspektsioonile vastava aruandluse esitamise kohta (siiski teatud

¹⁶ Kui inkassobüroo töötaja esindab sissenõudjat kohtus, siis tuleb tekkinud kulud hüvitada TsKMS järgi õigusabikuludena. Sein, K., Kahju ettenähtavuse reegel kahjuhüvitise piiramise alusena. Juridica IV/2003, lk 247. Arvutivõrgus: https://www.juridica.ee/juridica_et.php?document=et/articles/2003/4/56996.PRN.prv.php.

¹⁷ Vt. näit. <https://www.ttja.ee/inkasso>

¹⁸ Vt. täpsemalt: <https://www.aki.ee/et/search/site/inkasso>

ulatases krediidiandjate kohta seda aruandlust Finantsinspeksioonile täna esitatakse – nimelt Finantsinspeksioonile esitavad krediidiandjad ja –vahendajad järelevalvelist aruandlust kooskõlas KAVS § 57 lõike 5 ja riikliku statistika seaduse § 30¹ lg 3 alusel kehtestatud määrusega).

2.2.2. Krediidi andmise, nõuete loovutamise ning viiviste ja muude õiguskaitsvahendite suhtes kehtiv regulatsioon

KAVS § 3 kohaselt on krediidiandmine laenu või krediidi andmine, tasuline maksetähtpäeva edasilükkamine, liising või muu abi finantseerimisel. VÕS § 402 lg 1 sätestab, et tarbijakrediidileping on krediidileping, millega oma majandus- või kutsetegevuses tegutsev krediidiandja annab või kohustub andma tarbijale krediiti või laenu.¹⁹

Nõude loovutamine on käsutustehing tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 6 lg 3 mõistes, kuivõrd muudetakse olemasoleva nõudeõiguse kuuluvust. Nõude loovutamise sisuks on võlaõigusliku nõude tehingu alusel ülekandmine seniselt võlausaldajalt uuele võlausaldajale, st toimub võlausaldaja vahetus. Nõuete loovutamise üldtingimused on sätestatud VÕS-is. Seadus eristab nõuete ja kohustuste üleminekut. Võlausaldaja võib oma nõude tulenevalt VÕS § 164 lõikest 1 võlgniku nõusolekust sõltumata anda lepingu alusel tervikuna või osaliselt üle teisele isikule. Nõude osaline loovutamine võib toimuda mh sellisel juhul, kui nõude esemeks on rahalise kohustuse täitmine (nt nõudega seotud kõrvalnõuete loovutamine).²⁰ Nõude loovutamisega astub uus võlausaldaja senise asemele (VÕS § 164 lg 2). See tähendab, et toimub loovutatud nõude üleminek uuele võlausaldajale ja senine võlausaldaja asendub uuega.

Krediidinõuete loovutamise piirangute osas võivad arvesse tulla eelkõige seadusandlikud piirangud või vastavad kokkulepped. Üldiselt tuleb nõude loovutamisel arvestada piirangutega, mis tulenevad VÕS §-st 166 ja § 164 lõike 1 teisest lausest. VÕS § 164 lõike 1 teise lause esimese alternatiivi kohaselt ei või nõuet loovutada, kui loovutamine on seadusest tulenevalt keelatud. Võlgniku ja võlausaldaja vahel sõlmitud kokkulepe, millega nõude loovutamine välistatakse või nõude loovutamise õigust piiratakse, ei kehti kolmandate isikute suhtes (VÕS § 166 lg 2). VÕS § 167 järgi lähevad koos nõudega üle ka seda tagatavad tagatised või siis on kohustus need üle anda.

Tarbijakrediidilepingust²¹ tuleneva nõude loovutamine iseenesest ei ole välistatud, tuleb arvestada nii VÕS-ist kui ka KAVS-ist tulenevate piirangutega. VÕS § 412 sätestab, et kui krediidiandja loovutab tarbijakrediidilepingust tuleneva nõude, tuleb tarbijat nõude loovutamisest teavitada, välja arvatud juhul, kui krediidiandja jääb kokkuleppel uue võlausaldajaga tarbija suhtes edasi võlausaldajaks. Kokkulepe, millega välistatakse või piiratakse tarbija õigust esitada lepingust tulenevaid vastuväiteid kolmanda isiku vastu, kellele krediidiandja loovutab talle tarbijakrediidilepingust tulenevad nõuded, või tarbija õigust oma nõudeid tasaarvestada, on tühine.

Krediidiandjal või -vahendajal on oma kohustuste paremaks täitmiseks õigus krediidi andmise või krediidi vahendamise seotud tegevusi edasi anda kolmandale isikule üksnes teatud juhtudel ja KAVS-is ettenähtud tingimustel (KAVS § 46). Krediidi andmist või krediidi vahendamist ja sellega seotud nõuete täitmist võib edasi anda üksnes teisele isikule, kellel on tegevusluba KAVS §-s 3 nimetatud krediidi

¹⁹ Tarbijale krediidi andmise regulatsiooni aluseks on tarbijakrediidi direktiiv, mille kohaldamisala on laialt tarbijale antavat krediiti hõlmav. Hüpotekkreediidi direktiivi kohaselt peavad alluma lepinguriigi mittekrediidiasutustest krediidiandjad sobivale tegevusloa regulatsioonile sõltumata sellest, millise väljamakse või tagasimakse regulatsiooniga tarbijale krediiti antakse. Tarbijate kaitse seisukohalt on oluline laiendada vastavaid nõudeid võimalikult suurele ringile krediidiandjatele ja -vahendajatele. Vältimaks erilaadset kohtlemist laenuandjate puhul, on KAVS-ga hõlmatud tegevusloa kohustusega igasugune Eestis tarbijatele krediidi andmine või vahendamine.

²⁰ Sellisteks kõrvalnõueteks võivad olla nt intressi-, viivise- ja leppetrahvi nõuded.

²¹ Tarbijakrediidi direktiivi kohaselt ei käsitata tarbijakrediidilepinguna võlgnevuse ajatamise lepingut, kui sellega ei kaasne tarbijale lisatasu (artikli 2 lõike 2 punkt j). Sellele on Euroopa Komisjon andnud tõlgenduse, mille kohaselt võib „tasuta krediidilepinguna“ tõlgendada olukorda, kus uue lepingu sõlmides võrreldes olemasolevate kohustustega võlgniku kohustused ei suurene.

andmiseks või §-s 4 nimetatud krediidi vahendamiseks (KAVS § 46 lg 2). KAVS § 46 lg 1 p 4 sätestab, et krediidiandja või -vahendaja suhted tarbijatega ja kohustused tarbijate ees ei tohi muutuda tegevuse edasiandmise tõttu. **Vaatamata sellele, et KAVS § 46 ei ole täielikult imperatiivse sõnastusega, lubades teatud krediidi andmisega seotud toiminguid (nt isikusamasuse tuvastamine) lõike 3 kohaselt edasi anda, hõlmab KAVS § 46 lõikes 2 sätestatud tegevuse edasiandmise keeld isikule, kellel tegevusluba puudub, ka nõuete loovutamise olukorda.** Kui olla täpne, siis konkreetselt tarbijakrediidi andmist või krediidi vahendamist ja sellega seotud nõuete täitmist võib selle kohaselt edasi anda üksnes vastava tegevusloaga isikule (s.t. kellel on kellel on tegevusluba KAVS §-s 3 nimetatud krediidi andmiseks või §-s 4 nimetatud krediidi vahendamiseks).²²

Tarbijakrediidilepingu tasulisuus tähendab, et tarbija maksab midagi täiendavat juurde krediidi pikendatud aja jooksul kasutamise eest. Tasulisuus eeldab selles kontekstis teatud lisakulutusi just maksete ajatamise ehk raha pikema aja jooksul kasutamise eest. Selliseks tasuks võib olla näiteks lisatasu maksmine uue maksegraafiku koostamise või uue ajatatud kokkuleppe sõlmimise eest. Kui sellise lepingu sõlmimist pakub tarbijale inkassoettevõtja, võib ka inkassoettevõtja olla krediidivahendajaks. **Võlaõigusseaduse kohaselt juhul, kui lepingule või maksetähtpäeva pikendamisele lisatakse tasud, on tegemist uue krediidilepinguga ning kui seda vahendab inkassoettevõtja, on tegemist krediidivahendajaga.**

Kehtiv õigus adresseerib ka erinevaid õiguskaitsevahendeid. Eesti õiguse kohaselt on õiguskaitsevahenditena käsitletavat nii viivis kui kahju hüvitamine²³.

VÕS § 113 lg 1 sätestab, et rahalise kohustuse täitmisega viivitamise korral võib võlausaldaja nõuda võlgnikult viivitusintressi (viivis), arvates kohustuse sissenõutavaks muutumisest kuni kohase täitmiseni. Viivise määraks loetakse VÕS §-s 94 sätestatud intressimäär, millele lisandub 8 protsenti aastas. Kui lepinguga on ette nähtud kõrgem intressimäär kui seadusjärgne viivisemäär, loetakse viivise määraks lepinguga ettenähtud intressimäär. **Ehk kehtiva õiguse järgi saab lepinguga seaduses ettenähtud viivisemäärast kõrvale kalduda.**

Lepingulise intressimäära puhul tuleks võtta arvesse lisaks kohtupraktikat, eelkõige juhul kui lepingu üheks pooleks on tarbija. Viiviste teemat on käsitlenud Riigikohus lahendis 3-2-1-118-16²⁴, milles leiti, et tüüptingimustes on eelduslikult tühine selline viivisemäär, mis ületab kolmekordselt seadusjärgset viivisemäära (toona siis $3 \times 8 = 24\%$, nüüd tuleb arvestada EKP intressimäära tõusu, mis 2023. a. 1. jaanuari seisuga oli $2,5\%$ ²⁵). Riigikohus on ka varem sedastanud, et eelduslikult tuleks VÕS § 42 lg 3 p 5 ja § 42 lg 1 alusel hinnata tühiseks vähemalt selline tarbijaga sõlmitud viivisekokkulepe, kus kokkulepitud viivisemäär ületab kolmekordset seadusjärgset viivisemäära (vt Riigikohtu 10. mai 2016. a määrus tsiviilasjas nr 3-2-1-25-16, p 13).

TsMS § 367 esimese lause järgi võib viivisenõude koos põhinõudega esitada hagi selliselt, et taotletakse viivise, mis ei ole hagi esitamise ajaks veel sissenõutavaks muutunud, väljamõistmist kohtult mitte kindla summamana, vaid täielikult või osaliselt protsendina põhinõudest kuni põhinõude täitmiseni. VÕS § 162 lg 1 järgi, kui tasumisele kuuluv leppetrahv on ebamõistlikult suur, võib kohus seda leppetrahvi maksmiseks kohustatud lepingupoole nõudmisel vähendada mõistliku suuruseni, arvestades eelkõige tema kohustuse täitmise ulatust, teise lepingupoole õigustatud huvi ja lepingupoole majanduslikku seisundit. VÕS § 113

²² Nõuete loovutamisel tuleb kindlasti arvestada asjaoluga, et nõude loovutamise ees ei tohi kaasneda peale võlausaldaja vahetuse muudatusi nõude sisus. See tähendab, et nõude üleminek ei tohi mõjutada nõude olemust. Vastasel juhul tekib võimalus tarbija krediteerimisel erinevate skeemide kasutamiseks ilma KAVS-i nõudeid järgimata, kuid selline ei ole olnud KAVS-i kehtestamise mõte ning eeltoodud olukorda ei ole soovitud KAVS-iga kindlasti lubada.

²³ Tulenevalt VÕS § 115 lg 1 kui võlgnik rikub kohustust, võib võlausaldaja koos kohustuse täitmisega või selle asemel nõuda võlgnikult kohustuse rikkumisega tekitatud kahju hüvitamist, välja arvatud juhul, kui võlgnik kohustuse rikkumise eest ei vastuta või kui kahju ei kuulu seadusest tulenevalt muul põhjusel hüvitamisele.

²⁴ Kätesaadav: <https://www.riigikohus.ee/et/lahendid/marksonastik?asjaNr=3-2-1-118-16>.

²⁵ <https://www.eestipank.ee/volasuhete-intressimaar>

lg 8 kohaselt võib viivist maksma kohustatud isik nõuda selle vähendamist vastavalt VÕS §-s 162 sätestatule.

Riigikohus on varasemas praktikas lepingujärgsele viivisele VÕS § 162 lg 1 ja § 113 lg 8 kohaldamise kohta leidnud, et nimetatud sätetest ei tulene, nagu võiks vähendada üksnes sissenõutavaks muutunud ja mitte edasiulatuvalt nõutavat viivist, kui kohus on jõudnud põhjendatult järeldusele, et viivis on ebamõistlikult suur, võrreldes sissenõudja õigustatud huvi ja poolte majandusliku seisundiga (vt Riigikohtu 25. veebruari 2010. a otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-167-09, p 10).

Kui võlgnik on kohustust rikkunud, võib võlausaldaja nõuda kahju hüvitamist (VÕS § 101 lg 1 p 3) ja rahalise kohustuse täitmisega viivitamise korral viivist (VÕS § 101 lg 1 p 6). Seega ei ole viivisenõue ja kahju hüvitamise kohustus eraldi (lisa)tasud, vaid need kvalifitseeruvad õiguskaitsevahenditeks, mille kasutamiseks on võlausaldajal seadusest tulenev õigus.

Õiguskaitsevahendina ei saa käsitada sissenõudmiskulusid. Võlgnik on kohustatud hüvitama üksnes sellised tegelikult kantud kulud, mis on võlausaldaja nõude maksmapanemiseks sisuliselt põhjendatud ja vajalikud, arvestades VÕS-is sätestatud sissenõudmiskulude maksimum-määra. **Kuigi VÕS sätestab sissenõudmiskuludele piirmäärad, võib tarbijast võlgnik tulenevalt oma teadmatuses tasuda ka sellised sissenõudmiskulud, mis ei ole proportsionaalsed ja väljuvad VÕS-is sätestatud määradest.** Sissenõudmiskulude mõiste hõlmab kõiki kohtuväliseid võla sissenõudmisega seotud kulusid. Lisaks sissenõudmiskuludele võib tegemist olla ka võla menetlemise tasu või kuluga, teenustasuga, kahjuhüvitisega, tasuga konkreetsete sissenõudmistoimingute eest, nt võlanõudekirja tasu jne. Sissenõudmiskuludeks võivad olla kulutused, mis tekivad võlausaldaja enda tegevuse tulemusel, kuid on samas tingitud võlgniku makseviivitusest, nt kulutused, mis on vajalikud võlgnikuga ühenduse saamiseks, inkassoettevõtja teenuse kasutamiseks seotud kulud jms.²⁶

Võlaõigusseaduse § 113² reguleerib sissenõudmiskulude hüvitamist tarbija poolt, kui võlausaldaja on majandus- või kutsetegevuses tegutsev isik. Nimetatud paragrahvis sätestatud tarbija kahjuks kõrvalekalduv kokkulepe on tühine²⁷. Sätet rakendatakse lepinguliste rahaliste kohustustega täitmisega viivitamise korral ning see piirab tarbija vastu sissenõudmiskulude hüvitamise nõude esitamist leppetrahvikokkuleppe ja üldise kahju hüvitamise regulatsiooni alusel²⁸. Arvestada tuleb, et teatud erisused on tarbijalt võla nõudmisel lepingulise suhte kehtivusajal ja pärast lepingu lõppemist.²⁹

Sissenõudmiskulu mõiste alla ei kuulu aga täiendava maksegraafiku sõlmimise ega refinantseerimise tasud.³⁰ Lepingu maksetähtaja pikendamise tasud, sh maksegraafikuga seotud tasud, kujutavad endast sisuliselt tasu raha kasutamise eest pikendatud perioodil ning seda saab käsitleda kui olemasoleva lepingu muutmist. **Maksetähtpäeva tasu eest edasi lükkamise korral on tegemist tarbijakrediidilepinguga VÕS-i § 402 ja § 401 lg 1 ja 2 tähenduses ning sellisel juhul rakendub KAVS.** Samuti sätestab VÕS § 403 lg 2¹, et VÕS-i 22 peatüki (laenuleping ja krediidilepingud) II jaos (tarbijakrediidileping ja sellega seotud lepingud) sätestatud kohaldatakse ka varem sõlmitud tarbijakrediidilepingu muutmise kokkuleppele, millega kaasneb maksetähtaja tasuline edasilükkamine või täiendavate tasude maksmine. **Seega, kui**

²⁶ Vt. täpsemalt Võlaõigusseaduse, tarbijakaitseaduse ning õppetootuste ja õppelaenuseaduse muutmise seadus 786 SE. Kättesaadav: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/42f33ec8-c1cb-46ff-bb99-1d44fe861c5a/volaogusseaduse-tarbijakaitseaduse-ning-oppetoetuste-ja-oppelaenuseaduse-muutmise-seadus>

²⁷ VÕS § 113.2 lg 6.

²⁸ Sätet ei kohaldata selliste tekkivate kulude hüvitamise osas, mille hüvitamise kohta on TsMS-is, TMS-is ning PankrS-is eriregulatsioon. Allikas: Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M., Sein, K. Võlaõigusseadus I. Kommenteeritud väljaanne. Üldosa (§§ 1-207). Tallinn: Juridica 2016, lk 581, p 7.1, § 113² kommentaar.

²⁹ Ibid.

³⁰ Teatud juhtudel sõlmitakse võlgnikuga maksegraafik võla tasumiseks. Kui selle sõlmimine ei too endaga tarbijast võlgnikule kaasa täiendavaid kulusid, siis ei tuleks osamaksetega lepingut krediidilepinguks pidada. Maksegraafikute eest tasu võtmine nt intressi või maksepunkti tasu näol liigitub aga tegevusluba nõudvate tegevuste alla.

krediidilepingust tulenevad nõuded (tekkinud võlad) struktureeritakse ümber uueks laenuks või kui toimub tasuline maksetähtpäeva edasilükkamine või tarbijalt nõutakse lisaks krediidilepingust tulenevatest nõuetest ja seaduses ettenähtud õiguskaitsevahenditest muid tasusid, käsitletakse seda uue krediidilepinguna.³¹

Nn võlgade sissenõudmisteenusid pakkuva ettevõtja, sh inkassoettevõtja ärimudelit tuleb hinnata igal üksikul korral, sest tulenevalt inkassoteenuse iseloomust sõltub see, kas inkassoettevõttele tuleb kohaldada KAVS-i või mitte. Seega tuleb igakordselt hinnata, kas inkassoettevõtja pakub sellist lepingu paketti, mille puhul võlgniku kohustused ei kasva, arvestades asjaolu, et VÕS järgi on võlausaldajal õigus kasutada õiguskaitsevahendeid, sh nõuda viivisintressi ja kahju hüvitamist. **Kui võlgade sissenõudmisel piirduakse õiguskaitsevahendite rakendamisega, mis on tegelik majanduslik tehingute sisu, siis ei ole tegemist tarbijakrediidilepinguga.** Nimetatud lepinguga on tegemist aga sellisel juhul, kui tarbija maksab olemasoleva võla ajatamise või refinantseerimise eest lisatasusid.

Riigikohtu praktika³² kohaselt ei too olemasoleva laenulepingu maksetähtaja pikendamine kaasa üldjuhul uue võlasuhte tekkimist.

Tarbijast võlgniku õigused ei pruugi olla piisavalt kaitstud, kui lisaks krediidilepingust tulenevatele kuludele ja seadusega ettenähtud õiguskaitsevahenditele nõutakse tarbijalt täiendavaid tasusid ilma tarbija maksevõimelisust hindamata – selliselt pannakse niigi makseraskustesse sattunud tarbija veelgi halvemasse majanduslikku olukorda. Tarbijakrediidilepingust tulenevaid kuid lepingu rikkumisega mitte seotud kulusid, mille tasumist tarbijalt nõutakse inkassoteenuse käigus, võib pidada piisavaks, et tekiks alus KAVS-i kohaldamiseks inkassoettevõtjale. Põhjendamatud sissenõudmiskulud mõjutavad tarbijat majanduslikult negatiivselt, ebapiisavate õiguslike teadmiste tõttu võib tarbija loobuda vaidlustest ja maksta võlausaldajale ära ka sellised sissenõudmiskulud, mida võib tegelikkuses pidada ebamõistlikuks³³.

Alternatiivne ärimudel võimaldab inkassoettevõttel võlgade sissenõudmise raames sõlmida kas enda või algse krediidiandja nimel uue krediidilepingu, mille aluseks on küll olemasolev võlg, kuid selle ajatamiseks sõlmitakse uut tingimustel leping, st muutuda võivad nii intressimäär, maksetähtaeg, samuti krediidi andja. Kui lepingut niimoodi muudetakse, tuleks tõenäoliselt kohaldada KAVS-i, samuti on VÕS-s vastavad viited lepingu muutmisel maksevõime hindamise regulatsiooni kohaldamisele, kuna sisuliselt võimaldab selline lepingu muutmise protsess laenu juurde anda. Teadaolevalt ka praktikas niimoodi käsitatakse – näiteks võlgnetavatest summadest (sh kõrvalnõuetest) saab uus põhivõlg, millele võib lisanduda ka lepingu sõlmimise tasu.

Seega tuleb igakordselt hinnata sissenõudmise teenuse sisu (et saada aru, et millise õigusakti alla selline tegevus kvalifitseerub), st kas kasutatakse üksnes seaduslikke õiguskaitsevahendeid või muudetakse krediidilepingu tingimusi selliselt, et tarbija peab tasuma lisaks võlgnevusele, mis tuleneb krediidilepingust, ja õiguskaitsevahenditest tulenevatele tasudele veel lisaks täiendavaid tasusid inkassoettevõtja teenuse eest.

Täiendava maksegraafiku sõlmimise ja laenu refinantseerimise tasud sissenõudmiskulude alla ei kuulu. Kuivõrd sellisel juhul lubatakse tarbijal maksetähtpäeva tasu eest edasi lükata, on tegemist eraldiseisva tarbijakrediidilepinguga VÕS-i § 402 ning § 401 lõigete 1 ja 2 tähenduses. Lepingu pikendamise tasud, sh

³¹ VÕS-i § 403 lõike 2¹ järgi kohaldatakse krediidilepingu muudatusele, millega kaasneb maksetähtaja tasuline edasilükkamine või täiendavate tasude maksmine, lepingu sõlmimise regulatsioon, mistõttu hõlmab lepingu sõlmimise keeld ka lepingu muutmist täiendava krediidi andmise eesmärgil. Allikas: võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus 152 SE seletuskiri, kättesaadav: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/3c646e4b-594e-4de8-99a5-4c6caebb3299>.

³² Vt nt RKTko 3-2-1-175-14 p 16, 17, RKTko 3-2-1-169-13 p 17, RKTko 3-2-1-169-13 p 16, 17, 18.

³³ Koll, K. Tarbija kaitsmine tarbijakrediidilepingutega seotud ebamõistlike kulude eest. *Juridica* 2015, nr 4, lk 251–256, lk 253.

maksegraafikuga seotud tasud, kujutavad endast sisuliselt tasu raha kasutamise eest pikendatud perioodil. Sellised tasud alluvad krediidi kulukuse määra ülempiiri regulatsioonile.

Selliste kulude väljanõudmine, mis ei ole oma olemuselt otseselt õiguskaitsevahendid ja millega võlgnikule kaasnevad täiendavad tasud, nt tasu maksegraafiku sõlmimise eest, viivad n-ö uue tarbijakrediidilepingu sõlmimiseni ja seega tekib alus KAVS-i kohaldamiseks. Seega, kui tarbija maksab olemasoleva võla ajatamise või refinantseerimise eest täiendavaid tasusid, on tegemist tarbijakrediidilepinguga. Kui inkassoettevõtja sõlmib ise tarbijaga täiendavaid kokkuleppeid ja küsib nimetatud kokkulepete eest tarbijalt tasu, siis võib olla tegemist olukorraga, kus inkassoettevõtja peab taotlema KAVS-i kohaselt tegevusluba.

2.3. Eelnõu väljatöötamise lähtekohad

Nagu juba eespool märgitud, võttis 18. veebruaril 2015. a võttis Riigikogu vastu krediidiandjate ja -vahendajate seaduse. Nimetatud seadusega kehtestati esmakordselt tegevusloa kohastus ka mitte-pankadest tarbijakrediidiandjatele (rahvakeeles nn kiiralaenufirmadele). KAVS kehtestamine oli oluline avalik-õigusliku iseloomuga meede tarbijakrediidituru ohjamiseks ning vastutustundetust laenamisest tulenevate probleemide piiramiseks ja ennetamiseks.

KAVS-ga nähti ette, et mitte-pankadest tarbijakrediidiandjad lähevad seega Finantsinspektsiooni järelevalve alla. KAVS ei kohaldu aga võlgade sissenõudmise (võlgade haldamise) teenuseid pakkuvatele ettevõtjatele (v.a juhul, kui esinevad eelmises punktis 2.2 esitatud elemendid).

KAVS on tänaseks kehtinud ca 7 aastat. Nii järelevalve kui ka turuosaliste arvamuse kohaselt on KAVS-i kehtestamine olnud vajalik ja turg on oluliselt korrastatum.³⁴ Siiski on viimastel aastatel ilmnenud probleeme just krediidi järelturu sektoris (nn inkassofirmade sektoris), mis on võrreldes tarbijakrediidi valdkonnaga oluliselt vähem reguleeritud (vt käesoleva seletuskirja põhiseaduslikkuse analüüsi).

Inkassofirmade tegevus ei ole hetkel allutatud tegevusloa nõudele ega järelevalvele, kuid selle vajadust tõdeti muu hulgas krediidituru uuringus.³⁵ See on ka üks peamine ajend lisaks eelnimetatud ELi direktiivile vastava eelnõu väljatöötamiseks.

2022. a augustis saatis Rahandusministeerium välja järgmise küsitluse seitsmele suurimale teadaolevatele inkassoettevõtetele.

- a. Kas tegelete ainult tarbijate vastu esitatud viivisnõuetega või ka äriühingute vastu esitatud nõuetega?
- b. Kas Teie ettevõtte tegeleb pigem viivituses olevate nõuete ostmise ja sissenõudmisega või haldate võlausaldajate nõudeid võlgnike vastu (st tegelete ainult võlausaldaja esindamisega)? Nt protsentuaalselt, kui suure osa hallatavatest nõuetest olete ära ostnud, kui paljusid haldate võlausaldajate nimel?
- c. Kas Te spetsialiseerute teatud tüüpi nõuetele? Nt ostate kokku/haldate vaid telekomiettevõtetega seotud nõudeid?
- d. Kui suur osakaal Teie ostetud ja/või hallatavatest nõuetest tulenevad pankadega sõlmitud krediidilepingutest (võimalusel eristada tarbijakrediidilepinguid ja äriühingute krediidilepinguid)?
- e. Kui tegelete viivituses olevate nõuete ostmisega: kas ostate pigem nõuded ühekaupa või toimub nõuete ostmine pigem portfelliga, kus on mitmeid erinevaid nõudeid koos (st nt krediidiandjatega sõlmitud lepingud ja telekomi nõuded samas portfellis)?
- f. Kas praktikas on tulnud ette juhtumeid, kus olete ostnud küll viivituses oleva nõude, kuid ei ole endiselt võlausaldajalt saanud kõiki nõude aluseks olevaid dokumente? Mis on sellise olukorra põhjustanud?

³⁴ Vt ka KPMG Baltics OÜ, Eesti tarbijakrediidituru olemus rahvusvahelises võrdluses, kättesaadav: <http://financeestonia.ee/wp-content/uploads/2017/02/07.02.2017.pdf>.

³⁵ Vt. krediidituru uuringu lk 144.

- g. Kas on juhtunud, et võlgnik on teie ostetud/hallatava võlgnevuse võlausaldajale tasunud, kuid Teieni ei ole info selle kohta õigeaegselt jõudnud ning olete sissenõudmist jätkanud? Kas näete võimalusi, kuidas sellega seoses infovahetust parandada?
- h. Milliseid nõuete sissenõudmise viise (eelistatult/valdavalt) kasutate? Nt võlgnikele meeldetuletuskirjade saatmine, võlgnike vastu kohtumenetluste algatamine, nõuete restruktureerimine (olemasolevate nõuete pinnalt uute lepingute sõlmimine), nõuete koondamine ja edasimüümine, vmt?
- i. Kas kasutate maksehäireregistrite teenuseid (st lisate võlgniku registrisse)? Kui jah, siis millist/milliseid maksehäireregistreid kasutate?
- j. Kuidas hindate Eesti inkassoturu läbipaistvust? Nt kas avaldate oma majandusaasta aruande oma veebilehel või teete oma majandustulemustest mingeid avalikult kättesaadavaid ülevaateid?

Vastajad tõid välja, et turul müügiks pakutavate portfelli osakaal on kasvanud ja eelduslikult see viib ka rohkemate portfelli ostuni. Samuti märgiti, et pankade osakaal tükiliselt võlgade turul on väiksem kui krediidiandjate osakaal. Samas krediidiga seotud võlgade osakaal pidevalt tõuseb, telekomivõlgade ja kaubamüügi ning kommunaalvõlgade osakaal väheneb.

3. EELNÕU SISU JA VÕRDLEV ANALÜÜS

3.1. KREDIIDIINKASSODE JA -OSTJATE SEADUSE EELNÕU

1. peatükk. Üldsätted

Paragrahv 1 (Seaduse reguleerimisala) määratleb seaduse reguleerimisala. Antud paragrahvis kasutatud mõisted on defineeritud eelnõu §-des 3 ja 4.

Lõike 1 kohaselt reguleerib KIKS laiemalt krediidihaldustegevust, mille üheks osaks on ka krediidihaldusteenuse osutamine, ning vastavate subjektide – krediidiinkasso ja krediidiostja tegevust, vastutust (väärteomenetluses ettenähtud maksimaalseid karistumäärasid) ning järelevalvet eelnimetatud subjektide üle. Riiklikku finantsjärelevalvet nimetatud tegevuste ja subjektide üle teeb Finantsinspeksioon.

Lõike 2 näol on tegemist tüüpilise finantsjärelevalvesubjekti kohta käiva normiga, millega täpsustatakse, et seaduses ette nähtud haldusmenetlusele kohaldatakse haldusmenetluse seaduse sätteid, arvestades eriseadusest ja Finantsinspeksiooni seadusest tulenevaid erisusi.

Paragrahvis 2 (Seaduse kohaldamine) sätestatakse seaduse kohaldumisala, milles piiritletakse isikud ja teenused, millele seadus kohaldub. Võrreldes seaduse aluseks oleva direktiiviga on KIKS-i kohaldumisala mõnevõrra laiendatud: KIKS hõlmab lisaks krediidiasutuse (pankade) sõlmitud krediidilepingutele ja neist tulenevatele nõuetele ka krediidiandjate (mitte-pankade) sõlmitud krediidilepinguid ning neist tulenevaid nõudeid.

Lõike 1 kohaselt kohaldatakse seadust krediidiinkassole ja krediidiostjale, kes on asutatud Eestis ja kes tegutseb Eestis või kelle elukoht on Eestis, samuti krediidihaldustegevusele ning Eestis asutatud krediidiinkasso filiaalile välisriigis ja välisriigis asutatud krediidiinkasso ja krediidiostja tegevusele Eestis.

Lõige 2 sätestab selle, et KIKS-i kohaldatakse krediidihaldustegevusele ka juhul kui sellega tegeleb krediidiasutus, krediidiandja või krediidivahendaja.

Küll ei käsitata neid isikuid (juhul kui nad on asutatud EL-s) krediidiinkassona ja nende suhtes ei kohaldata otseselt krediidiinkassode suhtes ettenähtud nõudeid (tegevusloa jms nõuded). Antud juhul lähtutakse sellest, et kuna krediidiasutusel ja krediidiandjatel on juba olemas tegevusloakohustus ja muud vastavad organisatoorsed jms nõuded, siis käesolevast eelnõust ei kaasne nende jaoks täiendavalt selliseid nõudeid. Siiski tuleb silmas pidada, et teatud nõudeid krediidiasutuste ja krediidiandjate suhtes siiski kohaldatakse

kui nad tegelevad ise krediidihaldustegevusega (vastavad erisätted on ette nähtud eelnõuga KAS-s ja KAVS-s). Lõige põhineb direktiivi artikkel 2 punkt 5 alapunktil a.

Lõige 3 näeb ette erandi, mille kohaselt ei kohaldata seadust juhul kui krediidihaldustegevusega tegeleb fondivalitseja. Antud lõige põhineb täpsemalt direktiivi artikkel 2 punkti 5 alapunktil a(ii).

Lõikega 4 täiendatakse lõike 2 erandit ja sätestatakse, et seadust ei kohaldata krediidilepingu või sellest tuleneva nõude haldamisele, kui krediidileping on sõlmitud kolmandas riigis asutatud krediidasutusega, välja arvatud juhul, kui krediidileping või sellest tulenev nõue loovutatakse lepinguriigis asutatud krediidasutusele (punkt 1), krediidilepingu või sellest tuleneva nõude omandamisele lepinguriigis asutatud krediidasutuse poolt (punkt 2), notarile, kohtutäiturile ja advokaadile kui nad teostavad käesoleva seaduse § 3 lõikes 1 nimetatud tegevust oma kutsetegevuse raames (punkt 4). Sätte aluseks on direktiivi artikkel 2 lõige 5 punktid b–d. Võrreldes eelmise eelnõu versiooniga on lisatud siia lõikesse uus punkt 3, et oleks üheselt selge, et eelnõu ei kohaldu selliste nõuete loovutamisele kui need on tekkinud seoses nn ettevõtuluslaenudega (ja kui krediidiandjaks ei ole krediidasutus). Lõige põhineb direktiivi artikkel 2 punkt 5 alapunktidel b-d ja punktil 6.

Paragrahv 3 (Krediidihaldustegevus, krediidiinkasso ja krediidiostja) sätestab krediidihaldustegevuse, krediidiinkasso ja krediidiostja terminid.

Lõikes 1 määratletakse eelnõus kesksel kohal olev krediidiinkasso mõiste (direktiivis ingl *credit servicer*). Varasemas versioonis oli see lõikena 2 sätestatud, kuid suurema õigusselguse huvides on see tõstetuks lõikeks 1 kuna selle lõikega määratletakse krediidiinkasso tegevuse põhisisu. Selle kohaselt on krediidiinkasso on äriühing, kes krediidihaldustegevuse raames oma peamise ja püsiva tegevusena haldab ise või haldab krediidiostja nimel õigusi ja kohustusi, mis on seotud viivituses olevas krediidilepingus sätestatud krediidasutuse või krediidiandja nõuete või viivituses oleva krediidilepinguga, ja korraldab nende täitmise. Peamise ja püsiva tegevuse mõistet on sisustatud kohtupraktikas. Selle all mõistetakse sellist äriühingu majandustegevust, millega äriühing järjepidevalt tegeleb ja milline moodustab äriühingu majandusaasta aruande andmete põhjal olulise osa äriühingu majandustegevuse tulemist. Kui krediidiinkasso haldab ise vastavaid nõudeid, siis ta on samal ajal ka krediidiostja (s.t ei ole eraldiseisvat krediidiostjat) – seda täpsustab ka omakorda käesoleva paragrahvi lõige 6. Vastav definitsioon põhineb direktiivi artikli 3 punktil 8.

Lõikes 2 määratakse krediidihaldustegevuse täpsem sisu käesoleva seaduse tähenduses. Ehk lõikega täpsustatakse lõikes 1 esitatud üldise krediidihaldustegevuse sisu. Lõike 2 kohaselt on krediidihaldustegevus üks või mitu järgmist tegevust: krediidilepingu või sellest tuleneva nõudega seotud rahaliste kohustuste sissenõudmine või tasumisele kuuluvate maksete kogumine krediidisajaajalt – nn põhiline inkassotegevus (punkt 1), krediidilepingust tulenevate krediidasutuse või krediidiandja nõuete või krediidilepingu tingimuste üle krediidisajaajaga läbirääkimiste pidamine, sõltuvalt sellest, kas krediidiinkasso tegutseb krediidiostja nimel või mitte, esimesel juhul tuleb järgida ka krediidiostja juhiseid (punkt 2), krediidilepingus sätestatud krediidasutuse või krediidiandja nõuetega või krediidilepinguga seotud kaebuste haldamine (punkt 3), krediidisajaaja teavitamine krediidilepingus sätestatud krediidasutuse või krediidiandja nõuete või krediidilepinguga seotud intressimäärade, tasude või maksete muutumisest (punkt 4). Säte põhineb omakorda direktiivi artikli 3 punktil 9.

Kui krediidileping muutub krediidiinkasso krediidihaldustegevuse kestel toimivaks krediidilepinguks, ei muuda see krediidiinkasso õigust jätkata krediidihaldustegevust vastavalt käesolevale seadusele.

Oluline on veel silmas pidada, et krediidihaldustegevusega saavad sellisel kujul tegeleda ka krediidasutused ja krediidiandjad. Seepärast ongi krediidihaldajatena käsitatavad antud eelnõu tähenduses krediidiinkassod, krediidasutused ja krediidiandjad.

Lõikega 3 sätestatakse, et krediidiinkasso võib tegeleda ühe või mitme käesoleva seaduse § 3 lõikes 2 nimetatud krediidihaldustegevusega. Samuti on lisatud võrreldes eelmise eelnõu versiooniga täiendav lause, mille kohaselt nähakse ette, et krediidiinkasso võib tegeleda ka nõ muud sorti inkassotegevusega. Lisaks võib krediidiinkasso oma tegevuse elluviimiseks kasutada ka kolmandaid isikuid – krediidihaldusteenuse osutajaid. Viimane põhineb direktiivi artikli 3 lõikel 7. Käesoleva lõike teise lausega nähakse ette, et krediidiinkasso võib tegutseda üksnes aktsiaseltsi või osuühinguna. Taoline tegusemismõnue on sarnane teiste finantssektori ettevõtjatega ning Finantsinspeksiooni järelevalve alla kuuluvate turuosalistega.

Lõikega 4 määratletakse erisus, keda ei käsitata krediidiinkassona. Selle kohaselt ei käsitata krediidiinkassona nn maksehäirete registrit. Seda siiski üksnes juhul kui maksehäire register ei tegele ise võlgade sissenõudmisega jms tegevusega, mis on ette nähtud antud §-i lõikes 2.

Lõige 5 sätestab krediidiostja mõiste. Krediidiostja on füüsiline või juriidiline isik, kes omandab oma majandus- või kutsetegevuse käigus viivitus oleva krediidilepingu või sellest tuleneva nõude. Sisuliselt on tegemist isikuga, kes ostab kokku krediidiasutute ja krediidiandjate krediidisaaajatega sõlmitud krediidilepinguid, mis on viivitus. Eesti turupraktika kohaselt on selleks tihti inkassod ise, kes ostavad krediidiasutustelt ja krediidiandjatelt kokku viivitus olevaid krediidilepingute portfelle ja nõuavad neid seejärel sisse. Nii direktiivi kui ka käesoleva seaduse kandvaks põhimõtteks on, et tuleb tagada, et krediidisaaajad ei satuks halvemasse olukorda pärast seda, kui krediidiasutus või krediidiandja on nende krediidilepingu üle andnud krediidiostjale ja krediidilepingu loovutamine ei tohiks mingil viisil mõjutada tarbijate kaitset. Lõige põhineb direktiivi artikli 3 alapunktil 6. Lõike 5 teise lausega määratletakse, keda ei käsitleta krediidiostjana. Sätte kohaselt ei käsitata krediidiostjana käesoleva seaduse tähenduses krediidiasutust, krediidi- või hüpoteekkrediidiandjat, krediidi- või hüpoteekkrediidivahendajat, kes omandab viivitus oleva krediidilepingu või sellest tuleneva nõude. Seda eelkõige kuna neid juba reguleeritakse ja nende üle teostatakse järelevalvet, seega ei ole põhjendatud neile panna kohustus hankida krediidi ostmise jaoks eraldi luba. Kuigi eelpool nimetatud turuosalisi ei käsitleta krediidiostjatena, siis on neil siiski samasugused kohustused enda väljastatud krediidilepingute ja teistelt krediidiasutustelt või krediidiandjatelt ostetud krediidilepingute puhul.

Lõige 6 täpsustab krediidiinkassole rakenduvaid reegleid juhul, kuid krediidiinkasso ise ostab kokku viivitus olevaid krediidilepinguid ja haldab neid. Sellisel juhul tuleb krediidiinkassol lisaks seaduses krediidiinkassole ettenähtud kohustustele täita ka krediidiostja suhtes ettenähtud kohustusi, välja arvatud käesoleva paragrahvi lõikes 7 sätestatud kohustusi – ehk ta ei pea sel juhul sõlmima lepingut teise krediidiinkassoga nõuete haldamiseks, vaid ta saab endale kuuluvaid nõudeid ise hallata. Samuti ei kohaldata antud juhul ka § 47 lõikes 6 sätestatud – krediidisaaaja poolt krediidiinkassole tehtud maksed loetakse krediidiostjale tasuta olenemata sellest, kas krediidiinkasso on need summad krediidiostjale edastanud või mitte.

Lõige 7 sätestab lisakohustused juhaks, kui krediidiostja on omandanud viivitus krediidilepingu, mis on sõlmitud tarbijaga. Sätte eesmärgiks on tagada tarbija parem kaitse seeläbi, et krediidiostja peab määrama lepingut haldama krediidiinkasso, krediidiasutuse või krediidiandja ehk kutselise turuosalise, kellel on piisavad kogemused ja teadmised krediidilepingu haldamiseks. Kui krediidiostja pärineb kolmandast riigist, peab ta nimetama krediidihaldajaks krediidiinkasso, krediidiasutuse või krediidiandja juhul kui leping on sõlmitud füüsilisest isikust ettevõtja või tarbijaga (punkt 1) või mikro-, väikese või keskmise suurusega ettevõtjaga (VKE) (punkt 2). VKE all peetakse silmas Euroopa Komisjoni soovitus 2003/361/EL lisa artikli 2 toodud määratlust. Eeltoodu põhineb aga tervikuna direktiivi artiklil 17 lõike 1 punktil b. Tuleb rõhutada, et kui krediidiostja või tema käesoleva seaduse kohaselt määratud esindaja peab nimetama krediidiinkasso, krediidiasutuse või krediidiandja haldama krediidilepingut, ning ta otsustab viivitus olevat krediidilepingut ise hallata ja selle täitmist tagada, tuleks krediidiostjat või tema esindajat

käsitada krediidiinkassona ja seetõttu peaks tal olema käesoleva seaduse alusel väljastatud tegevusluba. Kui krediidiostja määrab esindajaks krediidiasutuse või krediidiandja, siis laienevad neile teatud kohustused, näiteks tuleb krediidiostja esindajast krediidiasutusel või krediidiandjal anda krediidisaaajale KIKS § 59 nimetatud teavet ja järgida KIKS § 58 nimetatud nõudeid.

Lõike 8 täpsustab krediidiostja täiendavaid kohustusi. Ehk lihtsustatult näeb säte ette milliste nõuete või lepingute haldamiseks ei pea krediidiostja määrama krediidiinkassot seda haldama. Näiteks võivad olla sellisteks nõueteks suurettevõtete viivislaenudest tulenevad nõuded. Sel juhul peaks siiski krediidiostja ise pidama KIKS § 44 kohast krediiditoimikut.

Lõike 9 sätestab avalik-õigusliku piirangud, mil määral võib krediidiinkasso viivituses olevat tarbijakrediidilepingut või sellest tulenevat nõuet ümber kujundada. Säte peegeldab direktiivi artikleid 27 ja 28, millega muudetakse direktiive 2008/48/EÜ ja 2014/17EL ja VÕS-is käesoleva eelnõuga tehtud muudatusi. Käesolevaga lubatakse krediidiinkassol piiratud juhtudel krediidilepingut ja sellest tulenevat nõuet muuta. Piirang ei too kaasa seda ületavate kokkulepete tühisust, kuid võib kaasa tuua sekkumise järelevalveliste meetmetega. Sellega tehakse erand KAVS-ga kehtestatud põhimõttesse, et tarbijale krediidi andmine, krediidilepingu sõlmimine ja selle muutmine eeldab krediidiandja tegevusluba. Lõikes 9 täpsustatakse eeldused, mis juhul krediidiinkasso, kui ta on ühtlasi ka krediidiostja, võib tarbijaga sõlmitud lepingut muuta ja mil viisil lepingut on võimalik ümber kujundada ilma, et krediidiinkasso peaks taotlema KAVS-is sätestatud krediidiandja tegevusluba.

Esimene eeltingimus on, et tarbijakrediidilepingu ümberkujundamisega leevendatakse krediidisaaaja olukorda, mitte ei muudeta seda halvemaks, s.h. ei suurenda kohustusi. Teiseks eeltingimuseks on, et ümberkujundamise tulemusel peaks krediidisaaaja tõenäoliselt oma kohustused suutma täita. Krediidilepingu ümberkujundamiseks võib krediidiinkasso rakendada piiratud meetmeid. Nendeks on krediidilepingu tähtaja pikendamine või tagasimakse tasumise täielik või osaline edasilükkamine teatud ajavahemikuks (punkt 1), krediidiinkasso võib võlast osaliselt loobuda ja erinevatest tarbijakrediidilepingutest tulenevad võlad summeerida (punkt 2) või muuta intressimäära, kuid mitte sellisel kujul, et kogumina võlgniku kohustused hoopis kasvavad (punkt 3).

Lõikega 10 täpsustakse, et KIKSi terminoloogia on teatud mõttes VÕS-i omast erinev ja neid ei ole võimalik ühtlustada (tulenevalt direktiivist).

VÕS 9. peatükk reguleerib võlaõiguslike nõuete ja kohustuste üleminekut ühelt isikult teisele. Nõude üleminek ehk võlausaldaja vahetus võib põhimõtteliselt toimuda kahel viisil: tehingu alusel (nõude loovutamine vastavalt VÕS §-le 164 jj ehk VÕS 9. peatüki 1. jagu) ja seaduse alusel (VÕS § 173). Lisaks on VÕS 9. peatükis reguleeritud lepingu ülevõtmine, mille käigus kantakse kõik lepingust tulenevad õigused ja kohustused üle seniselt lepingupoolelt lepingu ülevõtjale (VÕS § 179, ehk VÕS 9. peatüki 3. jagu).

Direktiiv kasutab aga läbivalt sõnastust – „*credit servicers of a creditor's rights under a non-performing credit agreement, or of the non-performing credit agreement itself*“, mistõttu ei ole võimalik KIKS-s endas loobuda „krediidilepingu omandamise“ konstruktsioonist. Vastasel juhul tekivad küsimused, et kas nn viivituses olevate laenuportfellide või lepingute nõ müük ei olegi käsitatav krediidihaldus-tegevusena KIKS-i tähenduses. Aga seda on igal juhul direktiivi kohaselt silmas peetud, et ka selline tegevus kuulub selle regulatsiooni kohaldumisaslasse.

Lõike 11 kohaselt loetakse krediidiinkasso kliendiks krediidiostja, krediidiasutus, krediidiandja või muu isik, kes kasutab krediidiinkassot krediidilepingu või sellest tuleneva nõude haldamiseks.

Lõikega 12 sätestatakse konsolideerimisgrupi definitsioon kuna grupi mõistet teatud eelnõu sätetes kasutatakse. Grupi määramisel tuleb lähtuda aga omakorda KAVS §-s 9 sätestatust, mis näeb ette konsolideerimisgrupi ning kontrollsuhte ja märkimisväärne seose käsitluse.

Lõikes 13 sätestatakse krediidiinkasso nimekaitse põhimõtted. Ehk muul tegevusalal toimetav isik ei või krediidiinkasso nime kasutada. Küll on aga lubatud muude inkassoteenuse terminite kasutamine.

Paragrahviga 4 määratletakse krediidiasutuse, krediidiandja, krediidisaja ja krediidilepingu definitsioonid. Nende aluseks on direktiivi artikli 3 alapunktid 1–4, 10 ja 13 ja kehtivad siseriiklikud õigusaktid.

Lõike 1 aluseks on direktiivi artikli 3 alapunkt 1, mille kohaselt krediidiasutus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 575/2013 artikli 4 lõike 1 punktis 1 määratletud krediidiasutus.

Lõike 2 kohaselt on krediidiandja krediidiandjate- ja vahendajate seaduses sätestatud krediidi- ja hüpoteekkrediidiandja, krediidi- või hüpoteekkrediidivahendaja viivituses.

Lõike 3 aluseks on direktiivi artikli 3 alapunkt 3. Direktiivis kasutatakse läbivalt terminit „krediidivõtja“, KIKS-is kasutatakse läbivalt „krediidisaja“ terminit, mis tuleneb VÕS § 401 lõikest 1.

Lõike 4 kohaselt on krediidilepinguks VÕS § 401 kohane leping, mis on sõlmitud krediidiasutuse, krediidiandjaga (termin „krediidiandja“ on käesolevas eelnõus teises tähenduses, vt lõiget 2 kui VÕS §-s 401) või krediidiandja vahendusel.

Lõike 5 aluseks on direktiivi artikkel 3 alapunkt 13, mille kohaselt loetakse krediidiasutuse viivituses olevaks krediidilepinguks leping, mis vastab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 575/2013 artiklile 47a.

Lõike 6 kohaselt loetakse krediidiandja viivituses olevaks krediidilepinguks tarbijakrediidileping, (mida reguleeritakse VÕS 22. peatüki 2. jao sätetega) ja millest tulenevad kohustused on muutunud sissenõutavaks ning neid pole täielikult või osaliselt tähtaegselt täidetud. VÕS § 82 lg 7 sätestab, et kohustus muutub sissenõutavaks, kui võlausaldajal on õigus nõuda kohustuse täitmist. Kohustuste puhul, mis ei ole sissenõutavaks muutunud, ei saa kohustuste rikkumisest rääkida. Kui kohustus ei ole sissenõutav, siis ei saa selle täitmist nõuda ja küsimust kohustuse täitmiseks täiendava tähtaja andmisest kooskõlas VÕS § 416 lg 1 ei kerki (vt täpsemalt Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 30.09.2015 otsust asjas 3-2-1-85-15).

Paragrahviga 5 määratletakse nõ erinevate riikide käsitlus.

Lõike 1 aluseks on direktiivi artikkel 3 alapunkt 10 ja sellega määratakse ära krediidiinkasso päritoluriik. Eelkõige omab päritoluriik tähtsust järelevalve ja piiriülese teenuseosutamise kontekstis. Päritoluriigi pädev asutus (Eestis Finantsinspeksioon) otsustab muuhulgas ka krediidiinkasso tegevusloa andmise ja kehtetuks tunnistamise eest.

Lõike 2 aluseks on direktiivi artikkel 3 alapunkt 11. Direktiivis kasutatava termini „vastuvõttev liikmesriik“ asemel kasutatakse KIKS-is terminit „sihtriik“. Krediidiinkasso sihtriigiks on selline riik, mis ei ole tema päritoluriik ja kus krediidiinkasso on avanud filiaali või tegeleb krediidihaldustegevusega piiriüleselt, aga ka lepinguriik, kus on krediidisaja elu- või registrijärgne asukoht. Krediidiinkasso piiriülest tegevust reguleerib KIKS-i 3. peatükk.

Lõike 3 aluseks on direktiivi artikkel 3 alapunkt 10, mille kohaselt on krediidiostja päritoluliikmesriik lepinguriik, kus on krediidiostja või tema määratud esindaja elukoht või registrijärgne asukoht või kui tal oma lepinguriigi õiguse kohaselt registrijärgset asukohta ei ole, siis lepinguriik, kus asub tema peakontor.

Lõike 4 määratleb kolmanda riigi krediidiostja, kellele rakenduvad KIKS-i kohaselt erinõuded, sh §-st 62 tulenev kohustus määrata lepinguriigis esindaja ehk määratud esindaja.

Lõikega 5 nähakse ette välisriigi mõiste – selle kohaselt on nii liikmesriik kui ka kolmas riik välisriigina käsitatav.

2. peatükk. Krediidiinkasso tegevusluba

Paragrahvi 6 (Tegevusluba) näol on tegemist finantsjärelevalvesubjektide kohta kehtestatud üldnormidega, mille sarnased on kehtestatud kõikides analoogsetes finants-järelevalvesubjektide kohta käivates eriseadustes. **Lõike 1** kohaselt peab krediidiinkassona tegutsemiseks ja käesoleva seaduse § 3 lõigetes 1 ja 2 nimetatud krediidihaldustegevuse läbiviimiseks olema tegevusluba. **Lõike 2** kohaselt on käesoleva seaduse alusel antud tegevusload tähtajatud. **Lõike 3** kohaselt ei ole käesoleva seaduse alusel antud tegevusload teisele isikule üleantavad. Oluline on MsüS § 21 lõike 2 mittekohaldumine krediidiinkassodele, st tegevusluba ei kehti tütarettevõtja suhtes. Seega kui krediidiinkasso tütarettevõtja soovib pakkuda krediidiinkasso teenust peab ta Finantsinspeksioonilt selleks eraldi tegevusluba taotlema. **Lõike 4** kohaselt annab ja tunnistab tegevusload kehtetuks Finantsinspeksioon vastavalt KIKS 2. peatükis sätestatule. Paragrahvi aluseks on direktiivi artikkel 4.

Paragrahv 7 (Tegevusloa taotlemine) sätestab protseduuri tegevusloa taotlemiseks. Sätte aluseks on eelõige direktiivi artikkel 5. Tegevusloa taotlemiseks tuleb esitada Finantsinspeksioonile dokumendid ja andmed, mis kinnitavad krediidiinkasso tegevusloa taotlejale seatud nõuete täitmist. Näiteks tuleb lõike 1 kohaselt esitada taotleja põhikirja ärakiri, KIKS-i nõuetele vastav äriplaan, aktsia- või osakapitali suurus ning selle sissemaksmist tõendavad dokumendid, KIKS-i nõuetele vastav sise-eeskiri ja sisekontrolli süsteemi toimimise kord, aga ka nõuetele vastavad sise-protseduurid krediidisaaajate kaebuste reguleerimiseks ja lahendamiseks. Samas andmeid nõukogu kohta ei ole vaja tingimata esitada (juhul kui nõukogu ei ole ette nähtud).

Lõikes 2 seatakse lisanõuded juhaks, kui krediidiinkasso tegevusloa taotleja soovib osana osutatavatest teenustest võtta vastu krediidisaaajate rahalisi vahendeid. Direktiivi kohaselt võib iga liikmesriik valida, kas lubada krediidiinkassol krediidisaaajate rahalisi vahendeid vastu võtta või see keelata. Eestis on krediidiinkassodele loodud võimalus rahalisi vahendeid vastu võtta, kuid sellest tuleb Finantsinspeksiooni tegevusloa taotluse protsessis teavitada. Selleks peab taotleja tõendama, et täidab seaduse §-s 47 nimetatud nõudeid, mille aluseks on direktiivi artikkel 6. Soovist saada õigus krediidisaaajate rahaliste vahendite vastuvõtmiseks ja hoidmiseks tuleb teavitada Finantsinspeksiooni tegevusloa taotlemise protsessi osana. Samas tuleb ka silmas pidada, et kui krediidiinkasso ei taotle krediidisaaajate rahaliste vahendite vastuvõtmise õigust, siis ei teki krediidiinkassol seda õigust ka piiriüleisel tegutsemisel riigis, kus rahaliste vahendite vastuvõtmine on lubatud. Direktiivi lähtepunktiks on põhimõte, et kui päritoluriik lubab krediidiinkassol võtta krediidisaaajatelt vastu rahalisi vahendeid ja neid hoida, peaks krediidiinkassol olema võimalik võtta krediidisaaajatelt vastu rahalisi vahendeid ja neid hoida nii oma päritoluriigis kui ka mis tahes sihtriigis, mis samuti lubab krediidisaaajatelt rahalisi vahendeid vastu võtta ja neid hoida.

Paragrahv 8 (Äriplaan) avab äriplaani sisu. Üks kõige olulisem krediidiinkasso tegevusloa taotleja tegevust näitav dokument on äriplaan, mistõttu on eelnõus äriplaani sisu eraldi paragrahvis täpselt avatud. Vähemalt kolme aasta kohta esitatav äriplaan peab (lõige 2) kajastama mh kavandata äritegevuse olemust, finantsprognoose (lõige 1 punkt 4), kuid ka seda, et kuidas tagatakse krediidisaaajate huvide kaitse (lõige 1 punkt 5). Võrreldes eelnõu algse versiooniga on tehtud äriplaani kohta esitavate andmete osas olulisi muudatusi – vähendatud on seda info hulka, millega tuleb äriplaani koostamisel arvestada ja konkreetsemalt on lähtutud krediidiinkassode spetsiifikast. Lisaks on Finantsinspeksioonil õigus nõuda äriplaani täiendamist, kui taotleja äriplaanis esitatud näitajad või muud andmed ei ole usaldusväärsed, ei ole võimalik veenduda taotleja suutlikkuses rakendada usaldusväärses tegutsemiseks kohaseid ja proportsionaalseid süsteeme või kui krediidisaaajate huvide kaitse ei ole piisav (lõige 3).

Paragrahv 9 (Tegevusloa taotluse läbivaatamine) on sätestatud tegevusloa taotluse läbivaatamise protseduur. Direktiivi artikkel 7 punkt 3 kohaselt hindab Finantsinspeksioon 45 päeva jooksul pärast § 7 nimetatud taotluse kättesaamist selle nõuetekohasust (**lõige 1**). Tegevusloa taotlemise menetluse raames on Finantsinspeksioonil vajadusel õigus nõuda taotlejalt esitatud andmetest puuduste kõrvaldamist või kui teave ei ole piisav, siis lisateabe esitamist; vastasel juhul võib Finantsinspeksioon jätta tegevusloa taotluse läbi vaatamata (**lõige 2**). Finantsinspeksioonil on **lõike 3** kohaselt õigus nõuda taotlejalt lisaandmeid ja -dokumente. Lisaandmete esitamiseks või puuduste kõrvaldamiseks annab Finantsinspeksioon mõistliku tähtaja (**lõige 4**). **Lõike 5** järgi tuleb taotlejal viivitamata teavitada Finantsinspeksiooni, kui tegevusloa taotluse menetlemise ajal tehakse muudatusi tegevusloa taotlemisel esitatud andmetes ja dokumentides. Sama lõike järgi, kui muudatus on oluline, võib Finantsinspeksioon lugeda menetlustähtaja alguseks sellest olulisest muudatusest teadasaamise aja. Teisisõnu, kui taotleja esitab Finantsinspeksioonile võrreldes esialgselt esitatud tegevusloa taotlusega oluliselt erinevaid andmeid ja dokumente, võib Finantsinspeksioon lugeda (tegevusloa) menetlustähtaja alguseks nimetatud muudatustest teadasaamise. Nimetatud muudatused kehtivad § 7 nimetatud andmete ja dokumentide kohta. **Lõikes 6** nähakse ette see, et juba tegevusloa taotluse menetluse käigus saab Finantsinspeksioon kasutada oma tavapäraseid järelevalvelisi õiguseid (mida Finantsinspeksioon kasutab nende subjektide suhtes, kes on juba tegevusloa saanud) – nt viia taotleja puhul läbi kohapealne kontroll või küsida vajalikku infot ka kolmandate isikute käest. **Lõikes 7** nimetatakse juhud kui Finantsinspeksioonil on õigus taotlus läbi vaatamata, seda juhul, kui taotlus on oluliste puudustega või kui taotleja ei kõrvalda puudusi Finantsinspeksiooni määratud tähtjaks.

Paragrahv 10 (Tegevusloa andmise otsus) sätestab tegevusloa andmise otsuse tegemise protsessi. Lõike 1 aluseks on direktiivi artikkel 7 punkt 4, mille kohaselt otsuse tegevusloa andmise või sellest keeldumise kohta teeb Finantsinspeksioon kolme kuu (algses eelnõu versioonis 90 päeva) jooksul arvates kõigi vajalike nõuetekohaste andmete ja dokumentide saamisest ning nõuete täitmist, kuid hiljemalt kuus kuud pärast tegevusloa taotluse saamist (**lõige 1**).

Lõike 2 kohaselt antakse tegevusluba, kui esitatud andmed ja dokumendid on nõuetekohased ning esitatu põhjal saab veenduda, et tegevusloa taotlejal on taotluses märgitud krediidihaldusteenuse osutamiseks vajalikud teadmised ja organisatsiooniline suutlikkus ning krediidisaaajate huvide kaitse on piisavalt tagatud.

Lõike 3 kohaselt võib Finantsinspeksioon näha teatud tingimustel taotlejale ette kõrvaltingimusi. Võrreldes algse eelnõu versiooniga on otsustatud mitte nõuda ette määratleda, mis oleksid konkreetsed kõrvaltingimused. Need võivad olla iseenesest soodustava või ka piirava iseloomuga. Nt võib lubada tasuda taotlejal kapitali sissemakse hiljem. Teisalt näiteks piirava iseloomuga kõrvaltingimuse hulka kuulub teatud teenuste osutamise piiramine või isegi keelamine. Viimane peab olema selgelt aga Finantsinspeksiooni poolt põhjustatud, sh tuleb motiveerida, et milliste riskide vältimiseks/maandamiseks selliseid piiranguid seatakse.

Lõikes 4 on sätestatud andmed, mis tuleb märkida tegevusloa kohta tehtavas otsuses.

Paragrahv 11 (Tegevusloa andmisest keeldumise alused) on loetletud tegevusloa andmisest keeldumise alused ning taotleja tegevus pärast tegevusloa andmisest keeldumist.

Lõike 1 punktides 1–10 nimetatakse tegevusloa andmisest keeldumise alused. Säte on üldjoontes sarnane muude finantsteenuste pakkujate kohta kehtivate õigusnormidega, näiteks taotleja ei vasta käesoleva seadusega või selle alusel antud õigusaktidega krediidiinkasso suhtes kehtestatud nõuetele või taotleja juht, audiitorettevõtja, siseaudiitor, taotlejas olulist osalust omav isik, aktsionär või osanik ei vasta käesolevas seaduses või selle alusel antud õigusaktides sätestatud nõuetele. Samuti võib Finantsinspeksioon tegevusloa andmisest keelduda kui taotleja soovib saada luba krediidisaaajate rahaliste vahendite

vastuvõtmiseks ja hoidmiseks, kuid taotlejale ei ole avatud või on suletud tema KIKS § 47 kohane maksekonto.

Lõikega 2 täpsustatakse lõike 1 punkti 3 hindamise aluseid.

Lõikes 3 täpsustatakse lõike 1 punkti 5 hindamise aluseid, ehk taotleja piisavate vahendite ja kogemuste olemasolu järjepidevaks tegutsemiseks krediidiinkassona.

Lõikes 4 sätestatakse, et taotleja ei või kuue kuu jooksul Finantsinspektsiooni tegevusloa andmisest keeldumise otsuse jõustumisest arvates uut tegevusloa taotlust esitada. Kui Finantsinspektsioon jätab tegevusloa taotluse läbi vaatamata käesoleva seaduse § 9 lõikes 6 sätestatu alusel, ei või tegevusloa taotleja uut tegevusloa taotlust esitada enne kolme kuu möödumist tegevusloa taotluse läbi vaatamata jätmisest.

Paragrahvis 12 (Tegevusloa lõppemine) on loetletud tegevusloa kehtivuse lõppemise alused ja täpsustatakse tegevusloa kehtivuse lõppemise tagajärge.

Lõike 1 punktides 1–3 on nimetatud tegevusloa kehtivuse lõppemise alused. Tegevusloa lõppemine võib tuleneda erinevatest ühinguõiguslikest aspektidest. Nendeks on krediidiinkasso lõpetamise otsuse tegemisel, kui Finantsinspektsioon on andud vastava loa (punkt 1), tegevusloa kehtetuks tunnistamisel (punkt 2), mh ka krediidiinkasso ühendamisel, misjärel muutub tegevusloa kehtetuks ühendataval isikul või uue krediidiinkasso asutamisel ühinemise teel, mille puhul luba lõpeb ühinevatel isikutel ning krediidiinkasso pankroti väljakuulutamisel või kohtu määrusega pankrotimenetluse lõpetamisel raugemise tõttu (punkt 3).

Krediidiinkasso võib kooskõlas § 13 lg 5 ja § 56 lg 3 taotleda Finantsinspektsioonilt loa tegevuse lõpetamiseks. Sellisel juhul peab krediidiinkasso ise esitama tõendid ja dokumendid, et kõik kliendisuhed ja kliendilepingud on lõpetatud või loovutatud teisele krediidiinkassole. Krediidiinkasso ühinemise korral kohaldub eelnõu § 54 ning tegemist on tegevuse üleminekuga õigusjärglasele.

Kui tegevusloa kehtetuks tunnistatakse Finantsinspektsiooni algatusel kooskõlas § 13 lg 1 võib sõltuvalt konkreetsetest asjaoludest järgneda krediidiinkasso sundlõpetamine kohtumääruse alusel kooskõlas § 56 või pankrotimenetlus kooskõlas § 57. Eeltoodud juhul korraldab tegevust kohtu poolt nimetatud likvideerija või ajutine haldur.

Lõike 2 Tegevusloa kehtivuse lõppemisel kaotab krediidiinkasso õiguse osutada teenust, milleks talle tegevusloa oli antud. Pärast Finantsinspektsioonilt tegevuse lõpetamiseks loa saamist (§ 12 lg 1 punkt 1) on lubatud ainult tegevuse lõpetamisele suunatud tehingud. Kuna krediidiinkasso tegevusloa lõppemine võib olla seotud väga erinevate eluliste situatsioonidega, mis on muude ühinguõiguslike normidega piisavalt reguleeritud, ei ole käesolevas sättes täiendavaid reegleid ette nähtud. Arvestades konkreetseid asjaolusid ja vajadusi, võib Finantsinspektsioon rakendada erinevaid järelevalvelisi meetmeid, sh näiteks sundlõpetamise eelses situatsioonis teha ettekirjutuse § 78 alusel ja keelata krediidisaaajate maksete vastuvõtmise tähtajaliselt.

Paragrahv 13 (Tegevusloa kehtetuks tunnistamine) reguleerib tegevusloa kehtetuks tunnistamise mõistet ja selle õiguslikke aluseid. Tegevusloa võib kehtetuks tunnistada Finantsinspektsiooni algatusel (lõige 1 ja 2) või krediidiinkasso taotluse alusel (lõige 3). Siinjuures tuleb silmas pidada, et sarnaselt muudele finantsvaldkonna ettevõtjatele, ei kohaldata ka krediidiinkassode suhtes majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse sätteid (vt ka seletuskirja punkti 3.6). Paragrahvi aluseks on direktiivi artikkel 8.

Lõikes 1 on loetletud esiteks alused, millal Finantsinspektsioon võib tegevusloa kehtetuks tunnistada. Haldusakti, mis andmise ajal oli õiguspärane, võib tunnistada isiku kahjuks edasiulatuvalt kehtetuks, kui see on seadusega lubatud (HMS § 66 lg 2 p1). Kui Finantsinspektsioon on krediidiinkassole antud tegevusloa käesoleva paragrahvi alusel kehtetuks tunnistanud võib krediidiinkasso sundlõpetada

Finantsinspektsiooni avalduse alusel kohtu määrusega. Tegevusloa kehtetuks tunnistamise alused ühtlustati direktiivi artikliga 8.

Muuhulgas tasub märkida, et kui krediidiinkasso tegevusluba on kehtetuks tunnistatud antud lõike alusel, siis see on haldussunni (direktiivi artikli 23 tähenduses nn parandusmeede) ja tõenäoliselt taotleks FI krediidiinkasso sundlõpetamist KIKS § 56 lg 8 alusel. Sama juriidiline isik ei saaks seega uut tegevusluba taotleda. Krediidiinkasso juhid või omanikud (s.t. olulist osalust omavad isikud) ei kvalifitseeru samuti enam juhiks kooskõlas KIKS § 37 lõikega 2 (eriti arvestades punkti 6) ega olulist osalust omavaks isikuks kooskõlas KIKS §-s sätestatud 27 nõuetega.

Lõikes 2 defineeritakse tegevusloa kehtetuks tunnistamine – selle kohaselt on tegevusloa kehtetuks tunnistamine tegevusloaga antud õiguse äravõtmine. Lisaks nähakse siin ette, et koos tegevusloa äravõtmisega kaotab inkasso õiguse tegutseda ka sellisel kujul välisriikides – kas siis filiaali või piiriüleste teenuste osutamise kaudu. Lõike 2 teise lause kohaselt võib Finantsinspektsioon enne tegevusloa kehtetuks tunnistamist teha krediidiinkassole ettekirjutuse, andes tähtaja kehtetuks tunnistamise põhjuseks olevate puuduste kõrvaldamiseks. Tegevusloa kehtetuks tunnistamine on Finantsinspektsiooni kaalutusotsus ja selle kaaluka otsuse tegemisel peab arvestama selle tagajärgi krediidiinkassole.

Lõikes 3 nimetatakse juhud kui tegevusluba tunnistatakse kehtetuks krediidiinkasso taotluse alusel, näiteks juhul kui krediidiinkasso aktsionäride üldkoosoleku või osanike koosoleku otsuse kohaselt ei tegele äriühing enam seaduse § 3 lõigetes 1 ja 2 nimetatud teenuste osutamisega. Lõike 3 teise lause kohaselt tunnistatakse kehtetuks ühendatava ühingu tegevusluba kui krediidiinkasso ühineb ja tegevust jätkab ühendav ühing ja kolmanda lause kohaselt tunnistatakse kehtetuks ühinevate krediidiinkassode tegevusload kui krediidiinkasso ühineb uue ühingu asutamisega.

Lõike 4 kohaselt tuleb enne lõike 3 kohast tegevusloa vabatahtlikult kehtetuks tunnistamist esitada Finantsinspektsioonile kinnitus, tõendid ja dokumendid, et kõik kliendisuhetud ja kliendilepingud on lõpetatud või loovutatud teisele krediidiinkassole (kes peab samuti omama tegevusluba).

Lõike 5 kohaselt võib Finantsinspektsioon keelduda sama paragrahvi lõikes 3 nimetatud taotluse alusel tegevusloa kehtetuks tunnistamisest, kui on alus arvata, et tegevusloa kehtetuks tunnistamine võib kahjustada krediidisajate õigustatud huve.

Lõige 6 sätestab, et sama paragrahvi lõikes 4 nimetatud taotluse vaatab Finantsinspektsioon läbi ja teeb otsuse tegevusloa kehtetuks tunnistamise või sellest keeldumise kohta kahe kuu jooksul taotluse saamisest arvates.

Lõige 7 kohaselt teavitab Finantsinspektsioon asjakohasel juhul krediidiinkasso sihtriigi pädevat asutust ja lepinguriigi pädevat asutust, kus krediit väljastati, kui see ei ole krediidiinkasso sihtriik.

Paragrahv 14 (Avalikkuse teavitamine) kohustab Finantsinspektsioon avalikustama informatsiooni tegevusloa andmise, selle muutmise ja kehtetuks tunnistamise fakti kohta oma veebilehel. Samuti võib Finantsinspektsioon teha otsuse ka tervikuna avalikult kättesaadavaks, kui see on oluline krediidiinkasso klientide või krediidisajate, finantssektori stabiilsuse ja läbipaistvuse huvides.

Paragrahvi 15 (Krediidiinkasso andmete avalikustamine) aluseks on direktiivi artikkel 9 lõige 2. Sätte alusel kantakse kõik tegevusloa saanud krediidiinkassod Finantsinspektsiooni veebilehel asuvasse krediidiinkassode nimekirja (lõige 1). Krediidiinkasso, kelle tegevusluba on lõppenud või tegevusluba on tunnistatud kehtetuks kustutatakse viivitamata Finantsinspektsiooni veebilehel asuvast nimekirjast (lõige 2).

Paragrahv 16 (Tegevusloa andmise aluseks olnud andmete ja asjaolude muutumine) reguleerib olukorda, kui krediidiinkasso tegevusloa andmise aluseks olnud andmed ja asjaolud muutuvad. Lõike 1 punktides 1–7 nimetatakse juhud, kui krediidiinkasso peab Finantsinspektsiooni viivitamatult kirjalikult

teavitama andmete ja asjaolude muutumisest. Taoliseks juhtudeks on näiteks ärinime, asukoha aadressi või kontaktandmete, põhikirja, sise-eeskirja muutmine, samuti tuleb Finantsinspeksiooni teavitada asjaoludest, mis mõjutavad või võivad oluliselt mõjutada krediidiinkasso finantsseisundit. Lõike 2 kohaselt peab krediidiinkasso Finantsinspeksiooni nõudmisel muudetud andmed ka omakorda avalikustama, välja arvatud sise-eeskiri ja finantsseisundi näitajad.

3. peatükk. Krediidiinkasso tegevus välisriigis ja välisriigi krediidiinkasso tegevus Eestis

Krediidiinkasso piiriülest tegutsemist reguleerivad sätted põhinevad direktiivi artiklil 13, krediidiinkasso tegevus kolmandas riigis on reguleeritud sarnaselt teistele analoogsetele finants-järelevalvesubjektide kohta käivatele eriseadustele.

Paragrahv 17 (Krediidiinkasso tegevus välisriigis) reguleerib krediidiinkasso tegevust välisriigis ja sätestab üldise raamistiku, sealhulgas määrab lõige 1, et krediidiinkasso võib välisriigis tegutseda kahes vormis – kas asutades selleks filiaali või osutades teenuseid piiriülel. Lõikes 2 täpsustatakse, piiriülese teenuse olemust – selleks on teenus, mida krediidiinkasso osutab välisriigis, kus krediidiinkasso ega tema filiaal ei ole registreeritud. Üldpõhimõte on, et kui krediidiinimise tegelev isik ehk krediidiinkasso soovib teenust pakkuda teises liikmesriigis piiriülel, peab ta sellest enne tegevuse alustamist teavitama sihtriigi järelevalvet. Kui aga krediidiinimise nimetab KIKS § 3 lõike 7 kohaselt esindajaks krediidiinimise, siis võib see krediidiinimise tegeleda krediidiinimise tegevusega neis liikmesriikides, kus krediidiinimise juba piiriülel tegutseb ja ei pea läbima eraldi KIKS § 17 kohast teavitusmenetlust. Krediidiinimise tegevust loetakse üheks krediidiinimise põhitegevuseks.

Lõikes 3 sätestatakse, et teenuse osutamisel välisriigis peab krediidiinkasso järgima nii Eesti siseriiklikust õigusest tulenevaid nõudeid kui ka välisriigi õigusaktides krediidiinimise tegevuse ja sellega seonduva suhtes ettenähtud nõudeid.

Paragrahv 18 (Krediidiinkasso tegevus teises lepinguriigis) sätestab nõuded juhaks, kui Eestis asutatud krediidiinkasso soovib asutada filiaali või osutada piiriülel teenust teises lepinguriigis. Sätte aluseks on direktiivi artikkel 13, mis reguleerib krediidiinkasso passiivse kasutamise reegleid. Passiivse kasutamise eeldab, et krediidiinkasso on saanud Eestis Finantsinspeksioonilt tegevusloa. Enne piiriülese tegevuse alustamist või teises lepinguriigis filiaali registreerimist peab Eesti krediidiinkasso läbima nõu teavitusmenetluse, mille raames teavitab Eesti krediidiinkasso Finantsinspeksiooni kaudu sihtriigi pädevaid asutusi tegevuse alustamisest sihtriigis. Passiivse kasutamise võimaldab Eesti krediidiinkassol sihtriigis pakkuda teenuseid ulatuses, mis on sihtriigis krediidiinkassodele lubatud.

Krediidiinkasso võib võtta krediidiinimise vastu rahalisi vahendeid ja neid hoida nii Eestis kui ka mis tahes sihtriigis, juhul kui krediidiinkasso on rahaliste vahendite hoidmise õiguse saanud ning vastuvõttev liikmesriik lubab krediidiinimise vastu võtta ja neid hoida. Juhul kui Eesti krediidiinimise on lubatud tegevusloa alusel võtta vastu krediidiinimise rahalisi vahendeid, kuid sihtriigis ei ole krediidiinimise sama tegevus lubatud, siis ei või ka Eesti krediidiinkasso sihtriigis rahalisi vahendeid vastu võtta.

Lõike 1 punktides 1–8 nimetatakse andmed ja dokumendid, mille Eesti krediidiinkasso peab Finantsinspeksioonile esitama, sealhulgas näiteks sihtriigi nimi, asjakohasel juhul filiaali aadress sihtriigis, sihtriigis teenuste juhtimise eest vastutavate isikute nimed, aga ka kinnitus, et krediidiinimise on asjakohased vahendid suhtluseks lepinguriigi keeles või krediidiinimise ettenähtud keeles. Muuhulgas on oluline silmas pidada, et ka teises riigis juhtimise eest vastutavad isikud peavad vastama KIKS §-s 37 sätestatud juhtide nõuetele.

Lõike 2 kohaselt edastab Finantsinspeksioon lõike 1 kohaselt esitatud teabe sihtriigi pädevatele asutustele 45 päeva jooksul pärast teabe saamist. Finantsinspeksioon võib nõuda andmete ja dokumentide esitamist

koos vandetõlgi tehtud või notariaalselt kinnitatud tõlkega sihtriigi ametlikku keelde või ühte ametlikest keeltest.

Lõike 3 kohaselt peab Finantsinspeksioon lõike 1 kohase teabe esitanud krediidiinkassole andma teada kuupäevast, mil teave sihtriigi pädevatele asutustele edastati ja kuupäeva, mil sihtriigi pädevad asutused kinnitasid teabe kättesaamist. Olenevalt sellest, kumb kuupäev on varasem, võib Eesti krediidiinkasso alustada lepinguriigis teenuse osutamist alates päevast, mil sihtriigi pädevad asutused kinnitasid teabe kättesaamist või kahe kuu möödumisel teabe esitamisest sihtriigi pädevatele asutustele.

Lõike 4 kohaselt edastab Finantsinspeksioon teabe ka selle lepinguriigi pädevale asutusele, kus krediidiastutuse poolt krediit anti, kui see ei ole krediidiinkasso sihtriik ega Eesti.

Lõike 5 kohaselt kohustub Eesti krediidiinkasso koheselt teavitama Finantsinspeksiooni kui lõikes 1 nimetatud teave muutub. Seejärel teavitab Finantsinspeksioon sihtriigi pädevaid asutusi käesolevas paragrahvis ettenähtud menetluskorra kohaselt.

Paragrahv 19 (Krediidiinkasso filiaal kolmandas riigis või teenuste osutamine piiriüleselt) reguleerib Eesti krediidiinkasso igasugust tegevust kolmandas riigis ja see eeldab loa taotlemist Finantsinspeksioonilt (**lõige 1**). **Lõike 2** kohaselt peab krediidiinkasso esitama Finantsinspeksioonilt loa taotluse koos punktides 1–3 nimetatud andmete ja dokumentidega: kolmanda riigi nimi, kus krediidiinkasso soovib filiaali asutada või piiriülest teenust osutada, olemasolu korral filiaali aadress, tegevuskava (mis on n-õ lihtsam versioon äriplaanist), olemasolu korral filiaali juhataja nimi ja isikukood.

Paragrahv 20 (kolmandas riigis tegusemise loa taotluse menetlemine ja loa andmise otsus) sätestab kolmandas riigis tegusemise loa taotluse menetlemise ja loa andmise otsuse korra. **Lõikest 1** tulenevalt kohaldatakse loa taotluse menetlemisele ja andmete jm kontrollimisele seaduse §-s 9 sätestatud ehk tegevusloa taotluse läbivaatamise sätteid. **Lõike 2** kohaselt otsustab Finantsinspeksioon hiljemalt kahe kuu jooksul arvestades kõigi vajalike andmete ja dokumentide esitamisest. Finantsinspeksioon teeb oma otsuse viivitamata taotlejale teatavaks (**lõige 3**).

Paragrahvis 21 (kolmandas riigis tegusemise loa andmisest keeldumise alused) sätestatakse loa andmisest keeldumise alused, mis hõlmavad nii filiaali juhtidele kehtestatud nõuete mittetäitmist kui ka esitatud andmete puudulikkust, aga ka puudulikku organisatsioonilist ülesehitust ja ebapiisavaid vahendeid tegevuskavas nimetatud teenuste osutamiseks. Lisaks võib takistavaks teguriks olla probleemid järelevalve teostamisel juhul, kui koostöö kolmanda riigi järelevalvega on takistatud.

Paragrahv 22 näeb ette, et pärast Finantsinspeksiooni loa saamist tegevuse alustamiseks kolmandas riigis, võib krediidiinkasso alustada teenuse osutamist filiaali kaudu või ilma filiaalita kolmandas riigis vastavalt selle kolmanda riigi õigusaktides sätestatule. Veel enne teenuse osutamise alustamist, peab krediidiinkasso teavitama Finantsinspeksiooni kuupäevast, millal kolmandas riigis teenuse osutamist alustatakse.

Paragrahv 23 (Kolmandas riigis tegusemise loa kehtetuks tunnistamine) reguleerib loa kehtetuks tunnistamise aluseid, milleks on näiteks loa taotlemisel valeandmete esitamine, välisriigi õigusaktide nõuete rikkumine olulisel määral, krediidiinkasso või tema filiaal ei vasta kehtivatele filiaali asutamise loa saamise tingimustele, aga ka olukord, kui krediidiinkasso ei esita oma tegevuse kohta Finantsinspeksioonile nõuetekohaseid aruandeid (**lõige 1**). Loa kehtetuks tunnistamine tehakse viivitamata krediidiinkassole ja ka kolmanda riigi pädevale asutusele teatavaks (**lõige 2**) ja pärast loa kehtetuks tunnistamist tuleb lõpetada ka tegevus vastavas kolmandas riigis (**lõige 3**). Tegevuse lõpetamiseks määrab Finantsinspeksioon loa kehtetuks tunnistamisel tähtaja.

Paragrahv 24 (Teises lepinguriigis asutatud isiku tegevus Eestis) reguleerib teises lepinguriigis asutatud nn krediidiinkasso (teise riigi ei õigus ei pruugi nimetada seda isikut krediidiinkassoks) tegevust, kes soovib Eestis osutada teenust piiriüleselt või asutada selleks filiaali. Sätte aluseks on direktiivi artikkel 13, mis

reguleerib teise lepinguriigi nn krediidiinkasso passirežiimi kasutamise reegleid. Enne filiaali asutamist või piiriülese teenuse pakkumist peab teises lepinguriigis tegevusloa saanud nn krediidiinkasso teavitama oma pädeva asutuse kaudu Finantsinspektsiooni esitades selleks **lõike 1** punktides 1–7 nimetatud andmed, sh võimaluse korral lepinguriik, kus krediit anti, kui see ei ole Eesti ega nn krediidiinkasso päritoluriik ja Eestis toimuva krediidihalduse juhtimise eest vastava isiku nimi. Samuti tuleb esitada teave, kas nn krediidiinkassol on päritoluriigis väljastatud tegevusloa kohaselt õigus võtta vastu krediidisaaajate rahalisi vahendeid – kuigi Eesti lubab krediidihaldajatel tingimuste täitmisel võtta vastu krediidisaaajate rahalisi vahendeid, siis direktiivi põhimõte on, et kui krediidihaldaja päritoluliikmesriik ei luba krediidihaldajal krediidisaaajatelt võtta vastu rahalisi vahendeid, siis ei tohi krediidihaldaja seda teha ei oma päritoluliikmesriigis ega ka üheski vastuvõtvast liikmesriigis, sh Eestis; seda isegi juhul kui vastuvõttev liikmesriik rahaliste vahendite vastuvõtmist ja nende hoidmist lubab, seda justnimelt seetõttu, et krediidihaldajale ei antud oma päritoluliikmesriigis selleks luba.

Lõike 2 kohaselt teavitab Finantsinspektsioon nn krediidiinkasso pädevat asutust teabe kättesaamisest.

Lõike 3 järgi võib nn krediidiinkasso alustada Eestis teenuse osutamist alates lõike 2 kohase teavituse saamist või hiljemalt kahe kuu möödumisel lõike 1 kohase teabe esitamisest Finantsinspektsioonile.

Lõikes 4 kohaselt nähakse ette, et milliseid nõudeid peab filiaal KIKS-s kohaselt järgima.

Lõike 5 järgi avalikustab Finantsinspektsioon oma veebilehel teabe Eestis filiaali kaudu või piiriüleselt teenust osutavate krediidiinkassode kohta vastavalt käesoleva seaduse §-s 15 sätestatule.

Paragrahv 25 (Kolmandas riigis asutatud isiku tegevus Eestis) kohaselt ei ole kolmandas riigis asutatud isikul õigus tegeleda Eestis krediidihaldustegevusega ei piiriüleselt ega filiaali kaudu.

4. peatükk. Osalus omandamine krediidiinkassos

Käesoleva seaduseelnõu 4. peatükk reguleerib olulise osaluse omandamise reeglistikku krediidiinkassos. Tegemist on üldiselt samaväärse õigusraamistikuga, mis kehtib ka teiste avalik- õigusliku järelevalve all olevate finantsteenuste pakujate osas (pankade, investeerimisühingute, makse- ja e-raha asutuste, krediidiandjate ja -vahendajate, fondivalitsejate ja kindlustusandjate puhul). Olulise osaluse reeglistik sisaldab osaluse omandamise ja selle suurendamise tehingute suhtes rakendatava usaldusväärse hindamise menetluskorra kriteeriumeid. Reeglistiku eesmärk on tagada finantsvaldkonnas tegutseva ettevõtja aktsionäride või osanike (liikmete) ringi läbipaistvus ettevõtja tegevuse igal ajahetkel. Sarnased nõuded on kehtestatud kõikides analoogsetes finants-järelevalvesubjektide kohta käivates eriseadustes.

Paragrahv 26 (Oluline osalus) defineerib olulise osaluse määra. Võrreldes teiste finantsjärelevalve subjektidega on siin sätestatud oluline erand – kui üldjuhul käsitletakse olulise osalusena 10%-list osalust äriühingu aktsia- või osakapitalis, siis käesolevaga on krediidiinkassodele ette nähtud nõ kõrgem künnis – ehk oluline osalus hakkab alates 20%-lisest osaluse omandamisest. Ehk tegemist on soodustava režiimiga. Sama lähenemine on täna ette nähtud ka krediidiandjatele. Täpsemalt võetakse olulise osaluse määratlemisel aluseks väärtpaberituruseaduse §-des 9, 10 ja 72¹ sätestatu.

Paragrahvis 27 (Olulist osalust omavatele isikutele esitatavad nõuded) sätestatakse olulist osalust omavatele isikutele esitatavad nõuded, st hindamiskriteeriumid, millest Finantsinspektsioon olulise osaluse menetluses peab lähtuma hindamaks, kas omandaja on sobiv ja nõuetele vastav.

Lõikes 1 sätestatakse üldised nõuded, millele peab vastama isik, kes soovib krediidiinkassos olulise osaluse omandada, seda omada ja suurendada või krediidiinkasso üle kontrolli saavutada, seda omada ja suurendada. Üldjoontes kattuvad paragrahvis toodud kriteeriumid teiste finantsjärelevalvesubjektide kohta kehtestatud eriseadustes samasisuliste normidega. Erinevuseks on punktis 1 sätestatud nõue, et olulise osaluse omandajal oleks laitmatu maine, mida tuleks mõista laiemalt kui muudes finantsteenuste pakujaid

reguleerivates seadusaktides kasutatavat laitmatu ärialase maine mõistet. Lõikes 2 sätestatakse millisel juhul ei loeta isiku mainet laitmatuks. Sätte aluseks on direktiivi artikli 5 lõike 1 punkt d.

Paragrahv 28 (Finantsinspektsiooni teavitamine osaluse omandamisest) täpsustatakse reegleid, kuidas toimub Finantsinspektsiooni teavitamine olulise osaluse omandamisest või suurendamisest.

Lõike 1 kohaselt teatab olulist osalust omandav või suurendav isik ehk omandaja Finantsinspektsiooni ning esitab järgmises paragrahvis nõutud andmed ja dokumendid. Lõige 2 täpsustab, et käesolevas peatükis sätestatud kohaldatakse ka juhul, kui isiku osalus suureneb muu sündmuse või tehingu tulemusel või kui krediidiinkasso muutub selle sündmuse või tehingu tõttu tema kontrollitavaks äriühinguks.

Lõike 2 all mõeldakse eeskätt olukordi, kus olulise osaluse omandamine äriühingus ei pruukinud olla omaette eesmärk, näiteks osaluse omandamine pärimise teel või muul sarnasel moel.

Lõige 3 sätestab, et Finantsinspektsioon peab viie tööpäeva jooksul omandajale kirjalikult edastama kinnituse selle kohta, et ta on omandamise soovi teate ning hindamiseks vajalikud andmed ja dokumendid kätte saanud. Omandajale tuleb edastada kirjalik kinnitus teabe kättesaamise kohta ka juhul, kui Finantsinspektsioon on palunud omandajalt lisaandmeid- ja dokumente, mis on vajalikud hindamise lõpuleviimiseks. Samuti antakse omandajale teada menetlustähtaja võimalik lõppkuupäev.

Paragrahv 29 (Osaluse omandamisest teavitamisel Finantsinspektsioonile esitatavad andmed) täpsustab osaluse omandamisest teavitamisel Finantsinspektsioonile esitatavate andmete loetelu, mis sätestatakse **lõike 1** punktides 1–18.

Punkti 1 kohaselt tuleb Finantsinspektsiooni teavitada äriühingu nimest, milles olulist osalust omandatakse, suurendatakse või mis muudetakse omandaja kontrollitavaks, ja selles äriühingus omandatava osaluse suurus.

Punkti 2 kohaselt tuleb esitada omandatava äriühingu kirjeldus, mis sisaldab muu hulgas aktsionäride nimekirja, millest nähtub igale aktsionärile kuuluvate aktsiate arv, või osanike nimekiri, millest nähtub igale osanikule kuuluva osa nominaalväärtus, ning andmed omandaja omandatavate või talle varem kuulunud aktsiate või osade tüübi või osa suuruse ja häälte arvu kohta.

Punkti 3 kohaselt tuleb esitada andmed füüsilisest isikust omandaja kohta, sh elulookirjeldus, mis sisaldab omandaja nime, elukohta, senist haridus-, töö- ja teenistuskäiku ning isikukoodi või selle puudumise korral sünniaega ja -kohta ning väljavõte karistusregistrist, sealjuures ei või väljavõte olla vanem, kui kolm kuud. Kui omandajaks on juriidiline isik, siis tuleb esitada omandaja osanike või aktsionäride või liikmete nimekiri ning andmed igale aktsionärile või liikmele kuuluvate aktsiate või osa suuruse kohta ja häälte arv (punkt 4).

Samuti tuleb esitada punkti 5 kohaselt juriidilisest isikust omandaja nimetus, asukoht, registrikood, registritunnistuse kinnitatud ärakiri ja põhikirja olemasolu korral selle ärakiri.

Punktis 6 sätestatakse kohustus esitada andmed juriidilisest isikust omandaja juhtorganite liikmete kohta, mis sisaldavad neist igäihe ees- ja perekonnanime, isikukoodi või selle puudumise korral sünniaega ja -koht, senist haridus-, töö- ja teenistuskäiku, ning nende isikute usaldusväärsus, kogemusi, kompetentsust ja laitmatut mainet kinnitavad dokumendid ja väljavõte karistusregistrist, sealjuures ei või väljavõte olla vanem, kui kolm kuud. Kokkuvõttes on vajalik isiku täpne identifitseerimine – samanimelisi isikuid, kes sündinud ka samal kuupäeval võib praktikas esineda. Seega on oluline ka sünnikoha teadmine. On üsna tavaline, et välisriigis väljaantud isikut tõendaval dokumendis on kirjas isiku sünnikoht. Lihtsustatult – sünniaja ja -koha kaudu on võimalik isik nõ maailmaavarusest tuvastada, sealt edasi koguda ja kontrollida kõiki muid isikuga seonduvaid andmeid (nt residentsust), et hinnata tema sobivust.

Olulise osaluse menetlus on kaasusepõhine ning hindamise iseloom ja intensiivsus sõltub hinnatavast isikust endast ja temaga seotud asjaoludest. Näiteks laitmatut mainet tõendavaks dokumendiks võib olla kohtulahend, mis tõendab, et kuigi isik oli kohtukaasusega seotud, siis tema seotust asjaga ei tuvastatud või on kohus isiku osas muid tähelepanekuid või järeldusi teinud. Samuti võib selline dokument olla seotud pankrotikaasusega, mis tõendab, et isiku tegevuses pole tuvastatud negatiivseid asjaolusid vms.

Seega, mis dokumendid isik menetluses esitab sõltub isikust, sest Finantsinspeksioon ei pruugi teada, mis teave võib oluline olla hinnangu andmise jaoks. Seda teab isik ise. Lisaks seadusele on Finantsinspeksioon ja EL vastavate instantside poolt antud vastavad juhendid, mille pinnalt saab isik otsustada, et millised asjakohased materjalid ta esitab ja kui läbipaistev ta järelevalveasutusega on. Antud eelnõus (KIKS-is) sätestatud olulise osaluse menetlus ei ole oma iseloomult tegelikult midagi uut, vaid see põhineb samadel alustel nagu teisteski finantssektorites ja kus on EL järelevalveasutuste (ESA-de) poolt kujundatud vastav praktika ning suunised.

Samuti näiteks kui isik, kelle mainet Finantsinspeksioon hindab, on olnud teises EL liikmesriigis finantssektori ettevõtja juht ja teise riigi finantsjärelevalve on hinnangu andnud, siis Finantsinspeksioon saab küsida seda hinnangut või ka isik ise esitada andmed selle hinnangu kohta. Ehk järelevalveasutused teevad ka sel tasandil omavahel sellistes asjades koostööd.

Kokkuvõtvalt on olulise osaluse menetlus kaasusepõhine ja uuritakse neid asjaolusid lähemalt, mis probleeme või kahtlusi tekitavad.

Punkt 7 näeb ette kohustuse esitada kinnitus, et füüsilisest isikust olulise osaluse omandaja või juriidilisest isikust olulise osaluse omandaja või tema juhtorganite liikmete suhtes ei ole kehtestatud rahvusvahelist sanktsiooni.

Samuti tuleb esitada omandaja ettevõtlustegevuse kirjeldus ning omandamisega seotud isikute majanduslike ja mittemajanduslike huvide kirjeldus (punkt 8).

Omandaja peab ka kinnitama, et füüsilisest isikust olulise osaluse omandaja või juriidilisest isikust olulise osaluse omandaja või tema juhtorganite liikmete puhul ei ole esinenud ega esine asjaolusid, mis seaduse kohaselt välistavad isiku õiguse olla krediidiinkasso juht (punkt 9).

Punkti 10 kohaselt peab Finantsinspeksioonile esitama juriidilisest isikust omandaja kolme viimase majandusaasta aruanded, kui on olemas vastavas ulatuses tegevusajalugu.

Punkti 11 kohaselt tuleb esitada võimaluse korral füüsilisest isikust omandaja ning temaga seotud äriühingute finantsseisundi hindamiseks vajalikud krediidireitingud ning avalikkusele mõeldud aruanded, juriidilisest isikust omandaja puhul tema ning asjakohasel juhul tema konsolideerimisgrupi kohta väljastatud krediidireitingud. Krediidireitinguid väljastavad nii rahvusvahelised reitinguagentuurid (nt Moody's, Standard & Poor's ja Fitch) kui ka kohalikud krediidibürood.

Punkti 12 järgi peab konsolideerimisgruppi kuuluva omandaja puhul esitama konsolideerimisgrupi struktuuri kirjelduse koos andmetega sinna kuuluvate äriühingute osaluse suuruse kohta ja konsolideerimisgrupi kolme viimase majandusaasta aruanded ning vandeaudiitori aruanded.

Füüsilisest isikust omandaja kohta tuleb esitada tema varanduslikku seisutõendavad dokumendid kolme viimase aasta kohta (punkt 13).

Samuti tuleb Finantsinspeksioonile esitada andmed ja dokumendid nende rahaliste ja mitterahaliste vahendite päritolu kohta, mille eest kavatakse oluline osalus omandada või seda suurendada või kontrolli saavutada (punkt 14) ja osaluse omandamisega seotud asjaolud vastavalt väärtipaberituruseaduse § 9 lõigetele 2 ja 3 ning §-dele 10 ja 72¹ (punkt 15).

Punkt 16 kohaselt esitatakse ka pärast osaluse omandamist omatava olulise osaluse suurus ja selle omamisega seotud asjaolud vastavalt väärtipaberituruse seaduse § 9 lõigetele 2 ja 3 ning §-dele 10 ja 72¹;

Punkt 17 kohaselt tuleb esitada uuesti äriplaani kui omandamise tulemusena muutub krediidiinkasso uue omandaja poolt kontrollitavaks ja sinna juurde kuuluvad muud tähtsust omavad asjaolud.

Punkt 18 kohaselt tuleb esitada ülevaade krediidiinkassos seoses osaluse omandamisega rakendatavast strateegiast, kui krediidiinkasso ei muutu omandamise tulemusel kontrollitavaks äriühinguks.

Lõikes 2 täpsustatakse, et välisriigi kodaniku korral võib lõike 1 punktides 3 ja 6 nimetatud karistusregistri väljavõtte asendada tema päritoluriigi karistusregistri väljavõttega või pädeva kohtu- või haldusorgani väljastatud samaväärse dokumendiga, mille väljastamisest ei ole möödunud rohkem kui kolm kuud.

Lõike 3 kohaselt peab andmed ja dokumendid esitama eesti keeles või Finantsinspeksiooni nõusolekul muus keeles.

Lõike 4 kohaselt nähakse ette, et andmed füüsilistest isikutest omandajate ja juriidilistest isikutest omandajate juhtide kohta tuleb esitada kindlat vormi järgides. Samuti võib Finantsinspeksioon nõuda eelnimetatud isikute kohta lisaandmeid.

Lõikega 5 täpsustatakse käesoleva §-i lõike 1 punkti 10 – nimelt kui viimase majandusaasta lõppemisest on möödunud rohkem kui üheksa kuud, esitatakse auditeeritud vahearuanne majandusaasta esimese poolaasta kohta. Aruannetele tuleb lisada vandeaudiitori aruanne, kui selle koostamine on õigusaktiga ette nähtud.

Lõige 6 näeb ette volitusnormi, mille kohaselt võib valdkonna eest vastutav minister määrusega täpsustada lõikes 1 nimetatud andmete ja dokumentide sisu.

Paragrahvis 30 (Menetlus ja menetlustähtajad) määratakse kindlaks olulise osaluse menetlus ja menetlustähtajad. **Lõike 1** kohaselt on Finantsinspeksioonil hindamise teostamiseks aega 60 tööpäeva ning seda alates hetkest, mil ta edastab omandajale kirjaliku kinnituse selle kohta, et on olulise osaluse omandamissoovi kohta teate ja hindamiseks vajalikud andmed ja dokumendid omandajalt kätte saanud. Seejärel hindab Finantsinspeksioon menetlustähtaja jooksul omandaja vastavust käesoleva seaduse §-s 27 esitatud nõuetele ning otsustab osaluse omandamise keelamise või lubamise nimetatud aja jooksul. **Lõike 2** kohaselt on Finantsinspeksioonil õigus 50 tööpäeva jooksul (menetlustähtaja algusest arvates) nõuda vajaduse korral lisaandmeid ja -dokumente. **Lõike 3** kohaselt lisaandmete ja -dokumentide saamise vaheliseks perioodiks menetlustähtaeg peatub, kuid peatumine ei kesta rohkem kui 20 tööpäeva. Edaspidised täiendavat või selgitavat teavet nõudvad teabepäringud on Finantsinspeksiooni kasutada tema äranägemisel, kuid nende tulemusel ei tohi menetlustähtaeg enam peatuda.

Lisaks täpsustatakse, et kui menetlemise ajal tehakse muudatusi käesoleva seaduse §-s 29 nimetatud andmetes või dokumentides, esitab omandaja viivitamata Finantsinspeksioonile vastavad andmed ja dokumendid uuendatud kujul. Kui muudatus on oluline, võib Finantsinspeksioon lugeda menetlustähtaja alguseks sellest olulisest muudatusest teadasaamise aja. Sellel juhul peab Finantsinspeksioon teatama omandajale uue menetlustähtaja (**lõige 4**).

Lõike 5 järgi võib Finantsinspeksioon hindamisaja peatamist pikendada kuni 30 tööpäevani, kui omandaja üle ei teostata finantsjärelevalvet või kui omandaja üle teostab järelevalvet kolmanda riigi finantsjärelevalve asutus.

Paragrahvis sätestatakse ka finantsjärelevalve asutuste vahelise koostöö alused (**lõiked 6 ja 7**). Finantsinspeksioon teeb olulise osaluse hindamisel koostööd lepinguriigi finantsjärelevalve asutusega. Samuti konsulteerib Finantsinspeksioon koostöö raames teiste finantsjärelevalve asutustega, edastades viivitamata üksteisele kõik andmed, mis on olulised olulise osaluse omandamise, suurendamise või kontrollitavaks äriühinguks muutmise hindamisel.

Lõike 8 kohaselt võib Finantsinspeksioon jätta olulise osaluse omandamise teavituse läbi vaatamata, kui teavitus või sellele lisatud dokumendid on oluliste puudustega, näiteks kui teavitus ei sisalda käesoleva seaduse § 29 lõikes 1 nimetatud andmeid.

Paragrahvi 31 (Osaluse omandamise tingimused) sätestatakse osaluse omandamise tingimused. Selle kohaselt on Finantsinspeksioonil õigus määrata omandajale tähtaeg, mille jooksul omandajal on õigus oluline osalus omandada, seda suurendada või muuta krediidiinkasso kontrollitavaks äriühinguks. Kehtivates finantssektori seadustes on selleks tähtajaks juba varasemalt sätestatud 12 kuud ning Finantsinspeksioon võib omandamiseks ette nähtud tähtaega küll pikendada, kuid eelnõu kohaselt ei tohi ka sellisel juhul omandamise tähtaeg ületada 12 kuud.

Lõike 2 eesmärgiks on sätestada nn “vaikimisi nõusolek” osaluse omandamiseks. Kui Finantsinspeksioon ei esita ette nähtud menetlustähtaja jooksul keelavat ettekirjutust, võib omandaja osalust omandada, seda suurendada ja muuta kontrollitavaks äriühinguks olenemata ka asjaolust, et Finantsinspeksioon pole 60 (+30) tööpäeva jooksul omandajale ühtegi teadet omandamise otsuse kohta saatnud. Seega, kui Finantsinspeksioon ei esita menetlustähtaja jooksul omandamisele vastuväidet, loetakse see heakskiidetuks.

Paragrahvis 32 (Osaluse omandamise keelamise alused ja otsus omandamise kohta) sätestatakse alused, millest lähtuvalt võib Finantsinspeksioon teha ettekirjutuse olulise osaluse omandamise, selle suurendamise või finantsasutuse kontrollitavaks äriühinguks muutmise keelamise kohta. Keelamise alused on nimetatud **lõike 1 punktides 1–5**. Finantsinspeksioon võib ettekirjutusega keelata olulise osaluse omandamise, suurendamise või krediidiinkasso kontrollitavaks äriühinguks muutmise kui omandaja ei vasta käesolevas seaduses sätestatud nõuetele (punkt 1), omandaja ei ole ettenähtud tähtpäevaks Finantsinspeksioonile esitanud käesolevas seaduses sätestatud või seaduse alusel nõutud andmeid või dokumente (punkt 2), Finantsinspeksioonile esitatud andmed või dokumendid ei vasta õigusaktidega sätestatud nõuetele või need on ebaõiged, eksitavad või puudulikud või esitatud andmete ja dokumentide alusel ei saa kõrvaldada Finantsinspeksiooni mõistlikku kahtlust omandamise ebasobivuses ja selles, et omandamine ei vasta käesolevas seaduses sätestatud nõuetele (punkt 3), krediidiinkasso muutuks kolmandas riigis elava või asuva isiku kontrollitavaks äriühinguks ja selle isiku üle ei teostata tema elu- või asukohariigis piisavat järelevalvet või selle kolmanda riigi pädeval asutusel ei ole õiguslikku alust või võimalust teha Finantsinspeksiooniga koostööd (punkt 4) või Finantsinspeksioonil on tekkinud põhjendatud kahtlus, et omandamine toimub kolmanda isiku huvides või omandamisel hakatakse teostama kellegi teise õigusi (punkt 5).

Lõike 2 kohaselt edastab Finantsinspeksioon omandajale otsuse olulise osaluse omandamise lubamise kohta või keelava ettekirjutuse kahe tööpäeva jooksul pärast otsuse vastuvõtmist, kuid enne menetlustähtaja lõppu. Juhul kui omandaja üle teostab järelevalvet teise lepinguriigi pädev asutus, tuleb otsuses muu hulgas märkida tema hinnang olulise osaluse omandamise, suurendamise või kontrollitavaks äriühinguks muutmise kohta.

Juhul kui sama paragrahvi lõikes 1 nimetatud asjaolud ilmnevad pärast olulise osaluse omandamist või suurendamist või krediidiinkasso kontrollitavaks äriühinguks muutmist, võib Finantsinspeksioon teha ettekirjutuse, mille kohaselt loetakse osaluse omandamine või krediidiinkasso kontrollitavaks äriühinguks muutmine käesoleva seadusega vastuolus olevaks (**lõige 3**).

Lõike 4 kohaselt on Finantsinspeksioonil õigus oma ettekirjutusega omandajal või isikul, kellel on krediidiinkassos oluline osalus või kelle kontrollitavaks äriühinguks krediidiinkasso on, krediidiinkassos hääleõiguse või muude kontrolli võimaldavate õiguste teostamine iga kord keelata või seda piirata, kui esinevad sama paragrahvi lõikes 1 või 3 sätestatud asjaolud. Finantsinspeksioon võib teha ettekirjutuse

olenemata nimetatud lõigetes sätestatud ettekirjutuse tegemisest. Finantsinspeksioon avalikustab ettekirjutuse või selle osa oma veebilehel omandaja nõudmisel või vajaduse korral omal algatusel.

Lõige 5 paneb Finantsinspeksioonile teise lepinguriigi pädeva asutuse teavitamise kohustuse – seda juhul kui omandaja või isik, kellel on krediidiinkassos oluline osalus või kelle kontrollitavaks äriühinguks krediidiinkasso on, on teises lepinguriigis registreeritud krediidiasutus, fondivalitseja, investeerimisfond, investeerimisühing, kindlustusandja, makseasutus, e-raha asutus, muu finantsjärelevalve alla kuuluv isik või eelnimetatud isikuga ühte konsolideerimisgruppi kuuluv isik. Sellisel juhul teatab Finantsinspeksioon sama paragrahvi lõikes 3 või 4 nimetatud ettekirjutuse tegemisest selle lepinguriigi pädevale asutusele.

Lõige 6 täpsustab, et lõigetes 1, 3 ja 4 sätestatud Finantsinspeksiooni ettekirjutuste järgimine on kohustuslik ka krediidiinkassole, tema aktsiaraamatu pidajale või muule isikule, kes korraldab hääleõiguste teostamist.

Paragrahvi 33 (Osaluse ebaseadusliku omandamise tagajärjed) eesmärgiks on täpsustada, et isik ei omanda aktsiatega ega osaga kaasnevat hääleõigust ning aktsiatega ega osaga esindatud hääli ei arvata üldkoosoleku või osanike koosoleku kvoorumisse, kui: tehing on vastuolus Finantsinspeksiooni ettekirjutusega, Finantsinspeksioon on teinud käesoleva seaduse § 32 lõike 3 alusel ettekirjutuse, tehingust ei ole Finantsinspeksiooni nõuetekohaselt teavitatud, kui otsus on tehtud pärast Finantsinspeksiooni poolt ette nähtud omandamise tähtaja möödumist või enne, kui olulise osaluse omandamine on käesoleva seaduse alusel lubatud (**lõige 1**).

Kui esineb lõikes 1 nimetatud alus, siis taolise tehingu tulemusel ei teki isikul õigusi, mis muudaksid krediidiinkasso tema kontrollitavaks äriühinguks (**lõige 2**).

Kui siiski niisuguse tehingu tulemusel, mille puhul esines mõni käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud asjaolu, omandatud või suurendatud olulist osalust esindavad hääled arvati üldkoosoleku või osanike koosoleku kvoorumisse ja need mõjutasid üldkoosoleku või osanike koosoleku otsuse vastuvõtmist, on üldkoosoleku või osanike koosoleku otsus tühine. Kohus võib Finantsinspeksiooni, aktsionäri, osaniku või äriühingu juhtorgani liikme avalduse alusel tuvastada üldkoosoleku või osanike koosoleku otsuse tühisuse, kui avaldus on esitatud kuue kuu jooksul üldkoosoleku või osanike koosoleku otsuse vastuvõtmisest arvates (**lõige 3**).

Sarnaselt lõikega 3, kui teostati tehingust, millega krediidiinkasso pidi muutuma isiku kontrollitavaks äriühinguks ja mille puhul esineb mõni käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud asjaolu, tulenevaid kontrolli võimaldavaid õigusi, võib kohus Finantsinspeksiooni, aktsionäri, osaniku või äriühingu juhtorgani liikme avalduse alusel tunnistada selliste õiguste teostamise kehtetuks, kui avaldus on esitatud kolme kuu jooksul õiguste teostamisest arvates (**lõige 4**).

Paragrahv 34 (Olulise osaluse muutumisest teavitamine) sätestab olulise osaluse muutmisest teavitamise korra ja mida kohaldatakse juhul, kui isik kavatses võõrandada aktsiaid või osa ulatuses, millega ta kaotab olulise osaluse krediidiinkassos või vähendab oma osalust alla määra või loobub kontrollist krediidiinkasso üle.

Lõike 1 kohaselt kui isik kavatses võõrandada aktsiaid või osa ulatuses, millega ta kaotab olulise osaluse krediidiinkassos või vähendab oma osalust alla mõne § 28 lõikes 1 nimetatud määra või loobub kontrollist krediidiinkasso üle, peab ta kavatsusest Finantsinspeksiooni viivitamata teavitama, näidates teates ära tema omatavate, võõrandatavate ja pärast tehingut talle jäävate aktsiate arvu või osa suuruse.

Lõike 2 kohaselt kohaldatakse lõikes 1 sätestatud ka juhul, kui isik kaotab mõne muu sündmuse tõttu või muu tehingu tulemusel kontrolli krediidiinkasso üle või olulise osaluse krediidiinkassos või tema osalus väheneb alla mõne § 28 lõikes 1 nimetatud määra. Sellisel juhul on isik kohustatud pärast olulise osaluse

või kontrolli kaotamisest või osaluse vähenemisest teadasaamist viivitamata teavitama Finantsinspeksiooni.

Lõikest 3 tulenevalt on krediidiinkasso seaduse § 28 lõigetes 1 ja 2 ning sama paragrahvi lõigetes 1 ja 2 nimetatud tehingutest teadasaamise korral kohustatud sellest viivitamata teavitama Finantsinspeksiooni.

Krediidiinkasso on kohustatud esitama kahe nädala jooksul pärast üldkoosoleku toimumist kuid mitte hiljem kui kuus kuud pärast majandusaasta lõppu Finantsinspeksioonile andmed isikute kohta, kellel majandusaasta lõpu seisuga oli krediidiinkassos oluline osalus, näidates ära isikule kuuluva osaluse suuruse ja selle omamisega seotud asjaolud vastavalt §-dele 26 ja 28 (**lõige 4**).

5. peatükk. Krediidiinkasso juhtimine ja organisatsiooniline ülesehitus

Paragrahv 35 (Asukoht ja peakontor) sätestab üldised nõuded krediidiinkasso asukohale ja peakontorile.

Lõike 1 kohaselt peavad Eestis äriregistrisse kantud ja Finantsinspeksioonilt tegevusloa saanud krediidiinkasso registrijärgne asukoht ning püsiva ja kestva majandustegevuse koht olema Eestis.

Lõike 2 järgi peab krediidiinkasso põhikiri kindlaks määrama, et krediidiinkasso registrijärgne asukoht ja peakontor on Eestis. Taoline nõue vastab finantssektori üldisele regulatsioonile ja põhimõttele, mille kohaselt finantssektori ettevõtja peamine tegevuskoht ja registrijärgne asukoht peavad olema samas liikmesriigis ning Eestis äriregistrisse kantud ja Finantsinspeksioonilt tegevusloa saanud turuosalise registrijärgne asukoht ning püsiva ja kestva majandustegevuse koht peavad asuma Eestis. Püsiva tegevuskoha all mõeldakse asukohta, kus näiteks toimub igapäevane krediidiinkasso töö ehk § 3 lõikes 1 nimetatud tegevused. Seega on krediidiinkasso püsiva ja kestva majandustegevuse koha sisustamisel oluline, kas ja mil viisil krediidiinkasso teostab KIKS § 3 lõikes 1 nimetatud majandustegevust. Tegevuse püsivuse all mõeldakse majandustegevust kogumis, mis peab olema olulisel määral korraldatud Eesti territooriumil ja vähemalt ühe majandustegevuse eest vastutava juhatuse liikme peamiseks ülesannete täitmise kohaks on Eesti. Tegevuse kestlikkuse all mõeldakse järjepidevat majandustegevust Eestis, st krediidiinkasso korraldab oma tegevusi olulisel määral Eesti territooriumil.

Paragrahv 36 (Nõukogu ja juhatuse liikmete arv) sätestab üldised nõuded krediidiinkasso nõukogu ja juhatuse liikmete arvule. Võrreldes eelmise eelnõu versiooniga on tehtud oluline leevendus – nõukogu olemasolu ei ole tingimata vajalik nende krediidiinkassode puhul, kes on asutatud osühingutena. Juhul kui nõukogu siiski ette nähakse, siis **lõige 1** kehtestab nõukogu liikmete arvule miinimumnõudeks vähemalt kolm liiget, kuid põhikirjaga võib nõukogu liikmete arvu suurendada. Siiski on lisatud täiendav lause, mis annab Finantsinspeksioonile diskretsiooni nõuda nõukogu olemasolu nn suuremate inkassofirmade puhul (lähtudes proportsionaalsuse põhimõttest, mis on samamoodi sätestatud nii krediidiasutuste seaduses kui väärtpaberituru seaduses).

Sarnaselt kehtestab **lõige 2** miinimumnõude krediidiinkasso juhatusele, kus üldjuhul peab olema vähemalt kaks liiget.

Paragrahvis 37 (Nõuded juhtide valimisele ja määramisele) määratletakse nõuded krediidiinkasso juhtide valimisele ja määramisele. Käesolevaga kehtestatavad nõuded juhtide isikule on vajalikud ja sobivad meetmed, et avalikest huvidest lähtuvalt tagada finantssektoris, sh krediiditurul tegutseva ettevõtja kindel, jätkusuutlik ja usaldusväärne juhtimine, mh antud juhul arvestades ka just viivituses olevat võlgnikest tarbijate ausameelne kohtlemine. Sarnaselt teiste finantsturu osalistega peavad ka krediidiinkasso juhtorgani liikmed vastama sobivuse ja nõuetele vastavuse (nn *fit and proper*) tingimustele ja need on ülekaalukast avalikust huvist tingitult kõrgendatud nõuded võrreldes muude nn tavapäraste ettevõtlusvaldkondadega. Sobivusmenetluses antakse hinnang konkreetsele isikule ja temaga seonduvatele väärtustele, kusjuures läbivateks märksõnadeks on hinnatava isiku ausus, õiguskuulekus ja eetilised ehk usaldusväärne laiemas tähenduses. Sisuliselt on laitmatu maine nõude eesmärgiks, et finantssektoris

tegutseksid ausad, kõlbeliste väärtustega isikud, kelle majanduslik seis on läbipaistev ning kelle varasem elutee toetab nimetatud väärtuste järgimist. Eeltoodu kaudu antakse ühiskonnale (miinimum tasemel) kindlus krediidiinkasso juhtimiskvaliteedi kohta.

Sobivuse ja nõuetelevastavuse kriteeriumid on käsitletavad ka põhiseaduse § 29 sätestatud tegevusala, elukutse ja töökoha vaba valiku põhiõiguse piiranguna. Inimese õigus valida endale elukutse, tegevusala ja töö ei ole siiski absoluutne. Tegemist on lihtsa seadusereservatsiooniga põhiõigusega. Seadusandja võib põhjendatud juhtudel piirata inimese valikuõigust.³⁶

Konkreetses paragrahvi aluseks on direktiivi artikkel 5 lõige 1 ja teised sarnased siseriiklikud finantsteenuseid reguleerivad seadused (eelkõige krediidiandjate ja –vahendajate seaduse § 39 ja krediidiandjate seaduse § 48). Krediidiinkasso juhtidele esitatavatele nõuetele vastavus on ka tegevusloa andmise üheks eelduseks, mis tähendab, et Finantsinspeksioon hindab enne tegevusloa väljastamist, kas äriühingu juhid on sobivad ja vastavad seaduses sätestatud nõuetele. Nõuetele mittevastavus võib olla tegevusloa andmisest keeldumise või tegevusloa kehtetuks tunnistamise aluseks.

Lõike 1 kohaselt peab krediidiinkasso juhtorgani liikmeks võib valida või määrata vaid eelkõige isiku, kellel on laitmatu maine. Sätte eesmärk on tagada, et krediidisaaajate kaitse ei väheneks ja üldine usaldus järelturu vastu suureneks.

Lõikes 2 sätestatakse isiku laitmatu maine hindamise üldine raamistik, millest lähtuvalt Finantsinspeksioon saab teha põhjendatud kaalutusotsuse. Finantsinspeksioon arvestab igasuguseid isiku usaldusväärset vähendavaid rikkumismenetlusi ja laiemas tähenduses ühiskonnas etteheidetavaid tegusid karistusliku tähendusega etteheiteid või seotust negatiivselt hinnatavate menetlustega (s.h. äritegevuses, töö- või kutsetegevuses, valdkonna erialade eeskirjade olulisemad rikkumised, mitte ainult kitsalt karistusõiguse normide kontekstis). Lisaks ka seda, kas varasemad rikkumised on olnud seotud finantssektori ettevõtjatega, kuid selline käitumine ei pruugi olla seostatav karistusõigusliku teomõistega. Antud lõikes nähakse seega ette, et isiku maine ei ole laitmatu, kui Finantsinspeksioon on tuvastanud isiku tegevuse või tegevusetusega seoses asjaolud, mis seavad kahtluse alla isiku laitmatu maine olemasolu või kinnitavad selle puudumist. Lisaks nähakse teise lausena ette, et Finantsinspeksioon arvestab isiku maine hindamisel isiku varasema käitumise ja väärtushinnangutega seonduvalt muu hulgas seda, kas isik on toime pannud õigusvastaseid, pettusliku või usaldust kuritarvitava teo. Seejuures tuleb silmas pidada, et siinkohal ei saa mõistet „õigusvastane tegu“ käsitleda üksnes KaRS § 27 tähenduses, vaid arvestada tuleb, et erinevates õigusvaldkondades sisustatakse seda mõistet erinevalt – nt ka lepingu rikkumine õigusvastane tegu PS § 25 mõttes. Õigusvastane tegu on ka TsÜS §-s 94 sätestatud pettuse toime panemine, mis eeldab petmise tahtlust. Pettust süüteoana KaRS samas ei sätesta, kuid tsiviilõiguses mõistetakse pettuse all tehingu poole tahtlikku eksimusse viimist või tema tahtlikku eksimuses hoidmist ja sellist teguviisi käsitatakse tahtliku heade kommete vastase teona (vt. täpsemalt: P. Varul, I. Kull, V. Kõve, M. Käerdi, K. Saare. Tsiviilõiguse üldosa. Juura, 2012, lk 163). Pettuse või muu teo toimepanemist, millega tööandja põhjustas usalduse kaotuse töötaja vastu võib olla tööandja poolt töölepingu erakorralise ülesse ütlemise aluseks. KaRS § 217² sätestab usalduse kuritarvitamise kuriteo koosseisu, kuid usalduse kuritarvitamine ei pruugi kaasa tuua kriminaalmenetlust, vaid usalduse kaotamise tõttu töö- või juhatuse liikme ametilepingu ülesse ütlemise. Eeltoodut võib Finantsinspeksioon sobivusmenetluse käigus isiku laitmatu maine hindamisel seega arvesse võtta.

Laitmatu maine hindamisel võib Finantsinspeksioon arvestada ka seda, kas isik olnud seotud eelkäsitatud tegudega või eeltooduga seotud kriminaal- või väärteoasjade uurimis- või järelevalvemenetlustega, samuti seda, kas isik on olnud süüteoasjas süüdistatav või kahtlustatav või muul moel isiklike seoste tõttu seotud süüteoasja kavandamise või toimepanemise asjaoludega (eriti nt seosed rahapesu või muude organiseeritud

³⁶ vt Põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. § 29 komm 9 https://pohiseadus.ee/sisu/3500/paragrahv_29

kuritegude toimepanijatega). Näiteks võidakse arvestada isiku otsest seotust välisriigis toime pandud rahapesu eelkuriteoga (sõltumata sellest, milline on karistusõiguslik järelm), mille kohta isik võib anda tunnistajana ütlusi Eestis toimivas rahapesu kuriteo menetluses. Ehk eelkuriteo osas (välisriigis) aset leidev menetlus ega eelkuriteo osas tehtud lõplik otsus ei välista Finantsinspeksioonil tuvastamiseks vastavat seotust.

Samuti võib Finantsinspeksioon arvestada seda kui juhi positsioonile soovitakse nimetada inimene, kes on pettuslike tehingute vms asjaoludel kostjaks erinevates tsiviilvaidlustes.

Kui isik on aga kui hoopis kannatanu kohtuasjas, siis see ei tähenda, et tema kvalifitseeruks nn seotuse kriteeriumi alla.

Laitmatu maine hindamisel tuleb silmas pidada kui põhjalikult või kuidas on motiveeritud õiguslikult ja eetilisel taunitavate tegude toimepanemist, mitte üksnes seda, kas isik on konkreetsetes süüteo menetluses süüdi tunnistatud. Asjaolu, et isiku suhtes lõpetatakse kriminaalmenetlus kuriteokoosseisu puudumise tõttu (nagu nt haldusajal 3-09-671) või kui isik on kriminaalasjas õigeks mõistetud (nt haldusasi 3-15-22/6), ei välista isiku tegevusele sobivusmenetluses negatiivse hinnangu andmist finantsjärelvalveasutuse poolt.

Lõikes 3 sätestatakse imperatiivselt need asjaolud, milliste tuvastamise korral Finantsinspeksioon ei tohi käsitada isiku mainet laimatuks.

Lõike 3 punkti 1 kohaselt ei ole isiku maine laimatu, kui ta on pannud toime esimese astme kuriteo või teda on karistatud varavastase, majandusalase, ametialase, avaliku usalduse, isikuvastase süüteo või terrorismi kuriteo või selle toimepanemisele suunatud tegevuse rahastamise või toetamise eest või tarbijakrediidi väljastamisega seotud süüteo eest ja karistusandmed ei ole karistusregistri seaduse kohaselt karistusregistrist kustutatud. Esimese astme kuriteod on loetelusse lülitatud seepärast kuna esimese astme kuriteod on kõige raskemad ja olulisemaid õigushüvesid rikkuvad kuriteod, mille eest süüdimõistmisel kaasneb valdavalt tugev ühiskondlik hukkamõist. Ei ole eluliselt usutav, et Eesti finantsturul saaks kindlalt ja usalduslikult tegutseda näiteks krediidiinkasso, kelle juhatusse kuulub kuritegelikku ühendusse kuulumise või sellise ühenduse loomise eest (s.o. KaRS §-d 255, 256) kriminaalkorras karistatud isik. Isikuvastased süüteod ja tarbijakrediidi väljastamisega seotud süüteod on lisatud loetelusse tulenevalt direktiivi artikkel 5 lõike 1 punkti b, alapunktist i, mis nimetab füüsilise puutumatus rikkumisega seotud kuritegusid ja tarbijakaitset käsitlevaid kohaseid õigusrikkumisi. Tarbijakaitse väärtegade all peetakse silmas väärtegusid, mis on seotud tarbijakrediidi väljastamisega – tarbijakaitse seaduse §-des 71 ja 72 ning KAVS §-s 99 sätestatud koosseisud.

Lõike 3 punkt 2 kohaselt ei ole isiku maine laimatu, kui ta tegeleb või on tegelenud liigkasuvõtmisega. Märkime, et liigkasuvõtmist ei ole võimalik ammendavalt defineerida. Eelnõus toodud KAVS § 39 lõikes 4 sätestatud liigkasuvõtmise mõiste, millele viidatakse vaadeldava paragrahvi lõikes 4, on kohaldatav juhtide sobivusmenetluses ja sellest ei peaks juhinduma konkreetsete lepinguliste suhete pinnalt tekkinud vaidlustes.

Liigkasuvõtmiseks võib pidada üldjuhul seda kui tarbija tasumisele kuuluva krediidi kulukuse määr aastast ületab krediidi andmise ajal Eesti Panga viimati avaldatud viimase kuue kuu keskmiist krediidiasutuste poolt eraisikutele antud tarbimisläenude kulukuse määra enam kui kolm korda (VÕS § 406² lg 1). Kuid liigkasuvõtmise defineerimine üksnes läbi ühe konkreetse määra (ehk liigkasuvõtmine oleks KKM ülemmäärast nõ kõrgem intress) oleks praktilise rakendatavuse mõttes liiga kitsas lähenemine – liigkasuvõtmise (nn *usury*) kontseptsioon on laiem kui üksnes lähtumine ühest konkreetsest määrast. See ei ole ka direktiivi mõte. Ehk laiemalt peetakse liigkasuvõtmise all silmas ebamõistlikult suuri või ka kunstlike tasude (nn. muude kõrvalnõuete) sissenõudmist, kus krediidiandja võlgniku arvelt sisuliselt põhjendamatult rikastub krediidisaja arvel. **Lõike 3 punktide 3 ja 4** kohaselt ei saa isikul olla laimatu

maine, kui tema suhtes on kohaldatud rahvusvahelist sanktsiooni ta ei ole varasemas suhtluses järelevalveasutustega tegutsenud läbipaistvalt, avatult ja koostöövalmilt. Viimane põhineb otseselt direktiivi artikli 5 lõike 1 punktil b(iii).

Ka ei sobi krediidiinkasso juhiks isik (s.t. ta maine ei ole laitmatu), kelle suhtes on käimas maksejõuetusmenetlus või välja on kuulutatud tema pankrot, välja arvatud juhul kui kohus on isiku vabastanud pankrotimenetluses täitmata jäänud kohustustest (**lõike 3 punkt 5**). Säte tugineb direktiivi artiklil 5 lõike 1 punktil b(iv). Finantssektori ettevõtja peaks olema võimeline toime tulema ka oma isiklike rahaliste kohustuste täitmisega ja suutma ka asjakohasel juhul vastavaid riske korrektselt hindama ja maandama.

Samuti ei ole isiku maine laitmatu kui selle isiku tegevus on toonud kaasa mõne finantsjärelevalve alla kuuluva subjekti pankroti või tegevusloa kehtetuks tunnistamise nii Finantsinspektsiooni või mõne muu finantsjärelevalve asutuse otsuse tulemusena (**lõike 3 punkt 6**).

Lisaks direktiivist tulenevatele välistavatele asjaoludele on käesolevas lõikes **punkt 7**, mis peegeldab teisi siseriiklikke finantssektorit reguleerivad sätteid (näiteks KAVS § 39), mille kohaselt ei sobi juhtorgani liikmeks isik, kelle suhtes on kohus vastavalt karistusseadustiku §-le 49 kohaldanud tegutsemiskeeldu või §-le 49¹ ettevõtluskeeldu, samuti kui tema suhtes on kohaldatud seaduses või kohtulahendis ettenähtud ärikeeldu või teataval erialal või ametikohal töötamise keeldu või teda on karistatud sellise keelu rikkumise eest.

Lõike 4 kohaselt ei mõjuta väheoluliste vahejuhtumite kumulatsioon isikute head mainet, välja arvatud juhul, kui vastavad vahejuhtumid tervikuna hinnates on olulised ja muu hulgas osundavad süsteemsetele rikkumistele. Seega jätab eelnõu hindamisele paindlikkuse, et mitte igasugust väheolulist rikkumist ei pea lugema veel hea maine nõude rikkumiseks. Selle lõike aluseks on otseselt direktiivi artikli 5 lõike 1 punkt b alapunkt ii.

Lõike 5 kohaselt hindab Finantsinspektsioon krediidiinkasso kogumina kõikide juhtide kui terviku sobivust, mille eesmärgiks on tagada, et juhtorganil tervikuna on piisavad teadmised ja kogemused ettevõtte juhtimiseks pädeval ning vastutustundlikul moel. Sätte aluseks on direktiivi artikkel 5 lõige 1 punkt c.

Lõike 6 kohaselt peab valitaval juhil olema vajalik mahus aega oma tööülesannete täitmiseks vastaval ametikohal ning ta peab sobituma oma teadmiste, oskuste ja kogemuste poolest juhtorgani koosseisu. See on eriti oluline juhul kui krediidiinkasso juhid tegutsevad mitmete erinevate äriühingute juhtimises.

Lõikega 7 laiendatakse sarnastes finantssektorit reguleerivates õigusaktides (KAVS § 39 lõige 3 ja KAS § 48 lõige 3) toodud nõuet ka krediidiinkassodele ja sätestatakse, et krediidiinkasso juhiks, samuti selle emattevõtja või sellega samasse konsolideerimisgruppi kuuluva äriühingu nõukogu või juhatuse liikmeks on keelatud valida või määrata isikut, kelle varasem tegevus on kaasa toonud äriühingu pankroti või sundlikvideerimise või tegevusloa kehtetuks tunnistamise või kelle suhtes kehtib ettevõtluskeeld või kelle varasem tegevus äriühingu juhina on näidanud, et ta ei ole suuteline korraldama äriühingu juhtimist selliselt, et äriühingu aktsionäride, osanike, liikmete, võlausaldajate ja tarbijate huvid oleksid küllaldaselt kaitstud, või kelle varasem tegevus on näidanud, et ta muul mõjuval põhjusel ei ole sobiv äriühingut juhtima. Eeltoodust tuleneb, et sobivusnõuded kohalduvad ka krediidiinkasso konsolideerimisgrupi kuuluvate ettevõtjate suhtes.

Paragrahv 38 (Juhtide ja töötajate kohustused ning ülesanded) reguleerib krediidiinkasso juhtide ja töötajate kohustusi ja ülesandeid.

Lõikega 1 on sarnaselt teiste finantssektorit reguleerivate õigusaktidega kehtestatud krediidiinkasso juhtidele ja töötajatele kohustus tegutseda nende puhul eeldatava ettenägelikkuse ja hoolsusega ning vastavalt nende ametikohale esitatavatele nõuetele, seades krediidiinkasso, tema klientide ja krediidisaajate

majanduslikud huvid kõrgemale oma isiklikest majanduslikest huvidest. Selle lõike teise lause kohaselt peavad juhid olema suutelised korraldama krediidiinkasso tegevust selliselt, et eelkõige tarbijatest krediidisaaajate huvid oleksid piisavalt kaitstud.

Lõikega 2 nähakse ette, et krediidiinkasso töötajad osutaksid teenuseid õiguspäraselt, piisava asjatundlikkuse, täpsuse ja hoolikusega ning annaksid krediidisaaajatele nõuetekohast teavet.

Lõikega 3 pannakse krediidiinkasso juhtidele kohustus tagada, et krediidiinkasso organisatsiooniline struktuur on läbipaistev ja selgelt määratud vastutusalaadega ning kehtestatud on riskide tuvastamise, mõõtmise, juhtimise, pideva jälgimise ja nendest teavitamise protseduurid, mis on krediidiinkasso tegevuse laadi, ulatust ning keerukuse astet arvestades piisavad ja proportsionaalsed.

Lõikes 4 pannakse krediidiinkasso juhatusele kohustus veenduda, et selle seaduse alusel kehtestatud eeskirjad ja muud protseduurireeglid oleksid ajakohased, samuti peab juhatuse hindama nende tulemuslikkust ning rakendama asjakohaseid meetmeid puuduste kõrvaldamiseks.

Lõikes 5 täpsustatakse töötaja mõistet, mis antud seaduse tähenduses on krediidiinkasso heaks töölepingu või muu võlaõigusliku lepingu alusel tööd tegev füüsiline isik, kelle tööülesannete hulka kuuluvad krediidiinkasso nimel teenuse osutamisega seotud tegevused, sealhulgas krediidiinkasso esindamine või krediidiinkasso juhtimine või kontrollimine.

Lõikes 6 nähakse ette volitusnorm, millega vastava valdkonna eest vastutav minister võib oma määrusega näha ette täpsemad kohustused ja ülesanded krediidiinkasso juhtidele ja töötajatele.

Paragrahv 39 (Finantsinspektsiooni teavitamine juhtidest, siseaudiitorist ja audiitorettevõtjast) näeb ette krediidiinkasso kohustuse teavitada Finantsinspektsiooni krediidiinkasso juhtidest, siseaudiitorist ja audiitorettevõtjast. Säte tugineb rahvusvaheliselt tunnustatud põhimõttel, mille kohaselt kannavad finantssektori ettevõtja usaldusväärse ja kindla juhtimise eest vastutust ettevõtja ja selle aktsionärid (või asjakohasel juhul osanikud). Samuti sätestatakse, et juhtide või audiitorite nimetamisest tuleb eelnevalt teavitada ka Finantsinspektsiooni. Järelevalveasutusel peab olema võimalus hinnata isiku sobivust ja nõuetele vastavust enne tema valimist või määramist. Säte on sarnane teistele finantssektori regulatsioonidele, nt KAVS § 41.

Lõike 1 kohaselt on krediidiinkasso juhiks valimiseks või määramiseks vajalik isiku kirjalik nõusolek ja antud lõike punktides 1–5 nimetatud andmed ja dokumendid.

Lõike 2 kohaselt esitab krediidiinkasso audiitorettevõtja valimise või määramise korral Finantsinspektsioonile audiitorettevõtja nime ja audiitorettevõtja kinnituse, et tema suhtes puuduvad asjaolud, mis välistavad õiguse olla krediidiinkasso audiitorettevõtja. Samuti tuleb esitada ka konkreetse vandeaudiitori nimi.

Lõike 3 alusel peab krediidiinkasso ka teavitama Finantsinspektsiooni siseaudiitorist ja esitama sellega seoses vastavad andmed.

Lõike 4 kohaselt on krediidiinkasso kohustatud juhi, siseaudiitori ja audiitorettevõtja valimise või määramise kavatsusest, volituste pikendamisest, samuti nende tagasiastumisest või enne volituste tähtaja lõppemist tagasikutsumise algatamisest teavitama Finantsinspektsiooni vähemalt kümme päeva enne vastava otsuse tegemist või viivitamata pärast vastava avalduse saamist. Eeltoodud tähtaega ei kohaldata, kui eelnev teavitamine ei ole mõjuval põhjusel võimalik.

Lõike 5 kohaselt näeb Finantsinspektsioon ette, et mis kujul tuleb eeltoodud andmeid ja dokumente esitada ning Finantsinspektsioon võib vajadusel nõuda ka lisainfot.

Paragrahv 40 (Krediidiinkasso juhi tagasikutsumine või juhi valimata või määramata jätmine) reguleerib Finantsinspektsiooni õigust ettekirjutusega nõuda krediidiinkasso juhi tagasikutsumist. Sarnased

sätted on analoogsed teistes finantsturgu reguleerivates seadustes sätestatuga (nt KAVS § 50). Arvestades finantssektori ettevõtjate kindla ja usaldusväärse juhtimise olulisust tsiviilkäibes, on antud avalikkuse kaitse huvidest lähtuvalt järelevalveasutusele laialdased volitused (**lõige 1**) ettevõtja privaatautonomiasse sekkumisel sellisel juhul, kui krediidiinkasso juht ei vasta seaduses sätestatud nõuetele, kui isik on esitanud enda valimise või määramisega seoses valeandmeid või kui isiku tegevus on näidanud, et ta ei ole suuteline krediidiinkassot usaldusväärset ja kindlalt juhtima või ta ei ole suuteline korraldama krediidiinkasso juhtimist selliselt, et klientide ja krediidisaaajate huvid oleksid küllaldaselt kaitstud. **Lõige 2** sätestab, et kui krediidiinkasso ei ole täielikult või tähtaegselt täitnud sama paragrahvi lõikes 1 nimetatud ettekirjutust, on Finantsinspeksioonil õigus tunnistada krediidiinkasso tegevusluba kehtetuks. Seejuures tuleb ka märkida, et siinkohal kohaldub FIS § 55 lõige 7, mille kohaselt kui Finantsinspeksioon teeb ettekirjutuse isiku tagasikutsumiseks, siis peatuvad isiku ametiseisundist tulenevad õigused ja kohustused finantsjärelevalve subjekti juhtorganisaalates ettekirjutuse teatavaks tegemisest või kättetoimetamisest.

Paragrahv 41 (Sise-eeskirjad) sätestab nõuded krediidiinkasso sise-eeskirjadele. Sise-eeskiri on peamine dokument, millega kehtestatakse ja ka rakendatakse krediidiinkasso ning tema juhtide ja töötajate tegevust reguleerivad protseduurireeglid, mis tagavad krediidiinkasso tegevust reguleerivate õigusaktide ja krediidiinkasso juhtide otsuste täitmise, samuti teenuste õigus- ja korrapärase osutamise. Sise-eeskirja kinnitab juhatus otsusega (**lõige 1**).

Lõike 2 kohaselt tuleb krediidiinkassol määrata sise-eeskirjades kindlaks juhtide ja töötajate teadmiste, oskuste ja kogemuste tase, mis on vajalik krediidiinkasso organisatsioonis ameti- või töökohtadel ülesannete täitmiseks. Teadmiste ja pädevuse taseme määramisel arvestatakse ameti- või töökohaga seotud ülesannete täitmiseks vajalikku kvalifikatsiooni ja ametialast kogemust. Seega on lubatud, et krediidiinkasso kehtestab erinevad teadmiste ja pädevuse miinimumnõuded vastavalt sellele, milliste teenuste või protsessidega seotud ollakse.

Lõikest 3 tuleneb krediidiinkasso juhatusele kohustus kehtestada asjakohane kord ja menetlused, et tagada tõhus ja usaldusväärne juhtimine, sealhulgas ülesannete lahusus, talitluspidevus ja huvide konfliktide vältimine. Lisaks peab juhatus teostama järelevalvet nende rakendamise üle, tehes seda turu usaldusväärset ja klientide ning krediidisaaajate huve toetaval viisil.

Lõige 4 täpsustab juhised ja korrad, mis peavad sisalduma sise-eeskirjas. Sätte aluseks on analoogsed siseriiklikud finantsteenuseid reguleerivad õigusaktid ja direktiivi artikkel 5 lõike 1 punktid e–h. Lõike kohaselt peab sise-eeskirjades kindlaks määrama vähemalt lõike punktides 1–16 nimetatud protseduurid ja tegevused. Nende alla kuuluvad: asutusesisese teabe ja dokumentide liikumise kord, sealhulgas teabe esitamise ja edastamise nõuded (punkt 1), juriidilistest isikutest krediidisaaajate andmete ja füüsilisest isikust krediidisaaajate isikuandmete töötlemise kord (punkt 2), töötajate töö- või ametiülesanded, alluvussuhted, aruandlusahelad, aruannete esitamise protseduur ja õiguste delegeerimine, sätestades funktsioonide lahususe krediidiinkasso nimel kohustuste võtmisel, teenuste kajastamisel raamatupidamises ja aruannetes ning riskide hindamisel (punkt 3), juhi sobivushindamise kord (punkt 4), huvide konfliktide maandamise ja vältimise kirjeldus ja tegevuskava ning maandamise meetmed (punkt 5), teenuse osutamisega seotud tegevuste edasiandmise kord, sealhulgas nõuded krediidiinstitutsioonide osutaja kvalifikatsioonile (punkt 6), registripidamise, andmekogude pidamise ja andmete käitlemise kord (punkt 7), sisemised protseduurireeglid, millega määratakse kasutatavate infotehnoloogiaalaste ning krediidisaaajate maksete hoidmise süsteemide turvalisus ja nende regulaarne kontrollimine (punkt 8), sisekontrolli süsteemi toimimise kord ja riskijuhtimise reeglid ning nende rakendamise kord (punkt 9), sisemised protseduurireeglid krediidiinkasso tegevust reguleerivates õigusaktides kehtestatud kohustuste rikkumise või võimaliku rikkumise kohta teavituste vastuvõtmiseks, töötlemiseks ja edastamiseks ning tagajärgedega tegelemiseks (punkt 10), raamatupidamise sise-eeskirjad (punkt 11), filiaalide olemasolu korral tegevuse nõuetele vastavuse kontrollimise kord (punkt 12), krediidisaaajale teabe ja krediidilepingu mittekohase

täitmisega seotud hoiatuste edastamise kord (punkt 13); krediidisaaajate kaebuste registreerimise ja lahendamise kord (punkt 14), tegevuspõhimõtted, mis tagavad krediidisaaajate kaitset, õiglast ja hoolsat kohtlemist käsitlevate õigusnormide järgimise, sealhulgas võttes arvesse nende finantsolukorda ja asjakohasel juhul nende vajadust võlanõustaja või muu sotsiaalteenuste osutaja teenuste järele (punkt 15) ja järelevalvelisel eesmärgil esitatavate aruannete koostamise ja esitamise kord, sealhulgas aruannete koosseis ja koostamise regulaarsus, vastutavad töötajad, kasutatavad infosüsteemid ja sisekontrolli protseduurid esitatud teabe korrektsuse kontrollimiseks (punkt 16).

Lõikega 5 antakse valdkonna eest vastutavale ministrile volitus võimaluseks kehtestada sise-eeskirjadele esitatavad täpsemad nõuded.

Paragrahv 42 (Sisekontrolli süsteem) määratleb nõuded sisekontrolli süsteemile, millest üks osa on vastavuskontroll. Rahvusvaheliselt tunnustatud põhimõtete kohaselt on sisekontrolli funktsioon kõikehõlmav sisaldades ka siseauditi funktsiooni ning peab katma kogu krediidiinkasso tegevust, et tagada ettevõtja siseselt tegevuse vastavus seaduses sätestatud nõuetele. Direktiivi artikkel 5 lõige 1 punkt e näeb ette, et krediidiinkasso tegevusloa üheks tingimuseks on piisav sisekontrolli süsteem. Käesolevaga täpsustatakse sisekontrollile ettenähtud nõudeid. Täpsustused järgivad teisi finantsvaldkonna eriseadused ja neist tulenevaid põhimõtteid.

Lõike 1 kohaselt peab krediidiinkassos olema loodud ja rakendatud piisav sisekontrolli süsteem, mille eesmärk on tagada krediidiinkasso tegevuse vastavus kehtivatele sise-eeskirjadele, õigusaktidele ja vastuvõetud otsustele krediidiinkasso kõigil juhtimis- ja tegevustasanditel.

Lõike 2 sätestab, et sisekontrolli teostamiseks tuleb krediidiinkassos sise-eeskirjadega kehtestada tegevuspõhimõtted ja reeglid seadusest tulenevate kohustuste täitmata jätmise õigusriskide ning nendega seonduvate muude riskide tuvastamiseks, maandamiseks või vältimiseks seoses klientidele teenuste osutamisega ja krediidihaldusega. Eelnimetatud tegevuspõhimõtted ja reeglid peavad Finantsinspektsioonil võimaldama efektiivselt täita järelevalveülesandeid.

Lõikest 3 tulenevalt on krediidiinkasso juhatusel või nõukogul määrata sõltumatu isik ehk siseaudiitor, kellel on siseaudiitori ülesannete täitmiseks vajalikud teadmised, oskused, kogemused, haridus, kutsealane sobivus ja laitmatu ärialane maine. Siseaudiitorile kohaldatakse audiitoritegevuse seaduses atesteeritud siseaudiitori kohta sätestatud nõudeid ja tegevuse õiguslikke aluseid. Siseaudiitor ei või täita ülesandeid, mis põhjustavad või võivad põhjustada huvide konflikti.

Lõige 4 määrab punktides 1–3 kindlaks siseaudiitori kohustused, kes peab regulaarselt kontrollima krediidiinkasso, selle juhtide ja töötajate tegevuse vastavust õigusaktidele, Finantsinspektsiooni ettekirjutustele, juhtorganite otsustele, sise-eeskirjadele, krediidiinkasso sõlmitud lepingutele ja heale tavale ning hinnatakse krediidiinkassos kehtestatud sise-eeskirjade ja otsuste vastavust õigusaktidele ning krediidiinkasso kohustuste täitmisel esinevate puuduste kõrvaldamiseks võetud meetmete sobivust ja tulemuslikkust (punkti 1), tagama, et krediidihaldusteenuse osutamise eest vastutavaid isikuid nõustatakse käesolevas seaduses sätestatud kohustuste täitmisega seotud küsimustes (punkt 2) ning et krediidiinkasso juhatusel esitatakse regulaarselt aruandeid (punkt 3).

Lõike 5 kohaselt peab krediidiinkasso tagama siseaudiitorile kõik tema ülesannete täitmiseks vajalikud töötingimused ja õigused, sealhulgas õiguse saada selgitusi ja teavet krediidiinkasso juhtidelt ja töötajatelt ning võimaluse jälgida avastatud puuduste kõrvaldamist ja tehtud ettepanekute täitmist.

Lõikest 6 tulenevalt on siseaudiitoril teavitamise kohustus – siseaudiitor peab talle krediidiinkasso kohta teatavaks saanud teabe, mis osutab olulisele õigusrikkumisele või tarbija huvide kahjustamisele, viivitamata kirjalikult edastama lisaks krediidiinkasso juhtidele ka Finantsinspektsioonile.

Paragrahv 43 (Krediidiinkasso tegevuse edasiandmine krediidihaldusteenuse osutajale) reguleerib krediidiinkasso tegevuse edasiandmist krediidihaldusteenuse osutajale ehk nn *outsourcing* olukorda. Paragrahvi aluseks on direktiivi artikkel 12. Paragrahvis sätestatakse üldised nõuded, põhimõtted ja piirangud krediidiinkasso tegevuse edasiandmiseks. Säte järgib ka teistes finantssektorit reguleerivates õigusaktides sätestatud põhimõtet, et tegevuse edasiandmiseks tuleb sõlmida kirjalik leping ning edasiandmisel jääb võimalike rikkumiste eest vastutavaks tegevuse edasiandja ehk krediidiinkasso. Direktiivi kohaselt peab krediidihaldaja veenduma selles, et krediidihaldustegevuse edasi andmine krediidihaldusteenuse osutajale ei põhjusta krediidihaldusteenuse osutajale ebamõistlikku tegevusriski või tema mittevastavust liidu või liikmesriigi õiguse mõnele nõudele ega piira järelevalveasutuse suutlikkust täita oma kohustusi ja kaitsta krediidisaaajate õigusi. Samuti on keelatud edasi anda kõiki krediidihaldustegevusi nii, et krediidiinkasso ise ei tegutse ühegi krediidihaldustegevusega.

Lõike 1 punktides 1–13 nimetatakse millistel tingimustel on tegevuse edasiandmine lubatud: krediidiinkasso ja krediidihaldusteenuse osutaja vahel sõlmitavas tegevuse edasiandmise kirjalikus lepingus sätestatakse krediidihaldusteenuse osutaja kohustus järgida seadusest tulenevaid norme (punkt 1), tegevuse edasiandmine ei tohi põhjustada olukorda, kus krediidiinkasso ei tegele teenuse osutamisega, mille jaoks talle on väljastatud tegevusluba (punkt 2). Samuti sätestatakse, et tegevuse edasiandmise leping ei tohi muuta krediidiinkasso ja krediidiostja vahelist lepingulist suhet ega krediidiinkasso kohustusi krediidiostja või krediidisaaaja ees (punkt 3), tegevuse edasiandmine ei muuda kehtetuks ega muuda mis tahes muid tingimusi, mille alusel krediidiinkasso tegevusluba anti (punkt 4), tegevuse edasiandmine ei tohi takistada krediidiinkasso üle vajalikul tasemel finantsjärelevalve teostamist (punkt 5), krediidiinkassol peab säilima pärast tegevuse edasiandmist vahetu ligipääs edasiantud tegevuste kohta käivale teabele (punkt 6), krediidiinkasso peab tagama, et pärast tegevuse edasiandmise lepingu lõppemist on krediidiinkassol pädevus ja ressursid tegelemaks edasiantud krediidihaldustegevusega (punkt 7), tegevuse edasiandmine ei takista ega mõjuta krediidiinkasso sisekontrolli kvaliteeti, usaldusväarsust ega toimimist (punkt 8), tegevuse edasiandmisega ei delegeeri krediidiinkasso juhtorgani liikmed oma vastutust või tegevuse edasiandmine ei kahjusta muul viisil klientide ega krediidisaaajate huve (punkt 9) ning tegevuse edasiandmine ei takista krediidiinkasso tegevust ja tema kohustuste täitmist vajalikul tasemel ega vähenda teenuse osutamise kvaliteeti (punkt 10). Samas võib krediidiinkasso tegevuse edasi anda vaid krediidihaldusteenuse osutajale, kellel on vajalikud teadmised ja oskused ning ta on võimeline edasiantavaid kohustusi täitma (punkt 11) ja tegevuse edasiandmisel võtab krediidiinkasso tarvitusele kõik meetmed, et vältida täiendavaid riske krediidiinkasso tegevusele (punkt 12) ning on täidetud muud käesolevast seadusest tulenevad nõuded (punkt 13).

Lõige 2 näeb ette selle, et ka muid tegevusi peale krediidihaldustegevuse võib krediidiinkasso edasi anda. Kuid seejuures on oluline, et ka sel juhul jääb krediidiinkasso ise vastutavaks KIKS-st tulenevate kohustuste täitmise suhtes.

Lõige 3 sätestab, et enne tegevuse edasiandmist krediidihaldusteenuse osutajale, teavitab krediidiinkasso Finantsinspektsiooni. Lõike aluseks on direktiivi artikkel 12 lõige 2. Kui tegemist on krediidiasutuse poolt väljastatud krediidilepinguga ja see on konkreetseid asjaolusid arvestades asjakohane, tuleb krediidihaldustegevuse edasiandmise kavatsusest teavitada ka sihtriigi pädevaid asutusi. Vastava tegevuse üleandmise lepingu sõlmimise kohustuse järgimine on tagatud järelevalveliste meetmetega. Finantsinspektsioon võib määrata kooskõlas § 82 krediidiinkasso tegevuse edasiandmise nõuete rikkumise eest rahatrahvi. Kui karistatakse vastutavat füüsilist isikut, siis rahatrahviga kuni 300 000 eurot või kui karistatava teo on toime pannud juriidiline isik, siis rahatrahviga kuni 3 000 000 eurot või kuni 10 protsenti aastasest netokäibest.

Lõikest 4 tuleneb krediidiinkassole kohustus säilitada lõikes 1 või 2 nimetatud edasiandmise lepingut ja krediidihaldusteenuse osutajale antud olulisi juhiseid vähemalt viis aastat, kuid mitte kauem kui kümme aastat, pärast edasiandmislepingu lõpetamist. Lõike aluseks on direktiivi artikli 12 lõige 3.

Lõikest 5 tulenevalt on Finantsinspeksioonil õigus nõuda krediidiinkassolt ja krediidihaldusteenuse osutajalt käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud tegevuse edasiandmise lepingut ning muid käesoleva paragrahvi lõikes 4 nimetatud dokumente ja teavet. Lõike aluseks on direktiivi artikli 12 lõige 4.

Lõige 6 sätestab olulise piirangu krediidihaldusteenuse osutajale, kellele krediidiinkasso tegevus edasi anti – krediidihaldusteenuse osutaja ei või vastu võtta krediidisaaajate rahalisi vahendeid (põhineb otseselt direktiivi artiklil 12 lõikest 5). Võrreldes varasema versiooniga on aga täpsustatud, et see puudutab üksnes krediidiasutuste poolt väljastatud viivislaene. Muude viivislaenude korral peab krediidihaldusteenuse osutaja rahaliste vahendite laekumisel need esimesel võimalusel krediidiinkassole edasi kandma.

Lõige 7 annab Finantsinspeksioonile õiguse teha ettekirjutuse, millega nõutakse konkreetsele krediidihaldusteenuse osutajale krediidiinkassoga seotud tegevuse edasiandmise lõpetamist või kõigi krediidiinkasso poolt krediidihaldusteenuse osutajatega sõlmitud tegevuste edasiandmise lepingute lõpetamist, kui rikutakse krediidiinkasso klientide õigustatud huve või krediidisaaajate õiguseid või on sellise rikkumise oht või kui ohustatakse teenuse osutamise stabiilsust või usaldusväärust (punkt 1), kolmanda riigi pädeval asutusel, kes teostab järelevalvet kolmanda riigi isiku üle, ei ole õiguslikku alust või võimalusi Finantsinspeksiooniga koostöö tegemiseks (punkt 2), krediidihaldusteenuse osutaja, kes on asutatud kolmandas riigis, ei vasta käesoleva seadusega ettenähtuga vähemalt samaväärsetele nõuetele (punkt 3), või krediidihaldusteenuse osutaja, kes on asutatud kolmandas riigis, ei vasta käesoleva seadusega ettenähtuga vähemalt samaväärsetele nõuetele.

6. peatükk. Nõuded krediidiinkasso tegevusele

Paragrahv 44 (Krediidilepingu haldamisega seotud toimiku pidamine) kehtestab krediidiinkassole kohustuse pidada krediidilepingu haldamise eesmärgil kogutud vajalike andmete ja dokumentide kohta spetsiaalset toimikut.

Lõikes 1 nähakse ette, et juhul kui krediidiostja ei määra enda esindajaks krediidiinkassot, peab toimikut krediidiostja. Toimikut tuleb pidada iga isiku, nii füüsilise kui ka juriidilise, kohta eraldi. Toimiku pidamine iga krediidisaaaja kohta eraldi võimaldab saada kiire ja efektiivse ülevaate isiku krediidilepingute sõlmimise ja muutmise aluseks oleva teabe ja dokumentide kohta. Samuti annab toimik ülevaate, milliseid taotlusi on krediidisaaaja krediidiinkassole (või asjakohasel juhul krediidiostjale) esitanud ning millised on taotluste kohta tehtud otsused ning nende põhjused.

Lõikega 2 peab krediidiinkasso (või kui krediidiostja ei määra esindajaks krediidiinkassot, siis krediidiostja ise) tagama kogu ajaperioodi jooksul, mil krediidiinkasso nõuet haldab, krediidisaaaja kohta vajalike andmete ja dokumentide olemasolu toimikus.

Lõige 3 määratleb, et mis juhul on krediidiinkassol (või asjakohasel juhul krediidiostjal) võimalik saada üldse andmeid laenu väljastanud krediidiasutuselt või krediidiandjalt. Selle kohaselt võib krediidiasutus või krediidiandja anda vastavaid andmeid välja üksnes piiratud ulatuses – anda tuleb üksnes see osa infost, mis sisaldab andmeid konkreetse tarbija suhtes vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimise kohta kuid mitte krediidiasutuse või krediidiandja profiilianalüüsi mudeleid ega muid seesugust ärisaladust puudutavaid andmeid. Lisaks nähakse ette, et krediidiinkasso võib kasutada saadud andmeid eesmärgipäraselt ja üksnes krediidihaldustegevuseks.

Lõikega 4 nähakse ette, et kooskõlas direktiivi 2021/2167 artikli 11 lõikega 4 sätestatakse, et krediidiinkasso või asjakohasel juhul krediidiostja, säilitab eelnimetatud andmed ja dokumendid vähemalt viis aastat pärast nõude haldamise lepingu lõpetamist kuid mitte kauem kui kümme aastat.

Lõike 5 kohaselt peab toimik andma piisavalt informatsiooni krediidi andmise eest vastutavale töötajale, samuti siseaudiitorile ja audiitorile ning Finantsinspeksioonile krediidi andmise, krediidilepingute muutmise, jälgimise ja hindamise kohta. Vastavalt direktiivi 2021/2167 artikli 11 lõikele 5 peavad liikmesriigid tagama, et krediidihaldajad teevad vajalikud andmed pädevatele järelevalveasutustele nõudmise korral teatavaks. Seepärast on siia lisatud täiend, mille kohaselt tuleb toimiku kohta infot anda ka TTJA-le.

Paragrahv 45 (Krediidihalduslepingu sõlmimine) määratleb krediidihalduslepingu sõlmimise kohustuse. Sätte aluseks on direktiivi artikkel 11. Lõige 1 sätestab, et juhul kui krediidiostja ise ei tegele krediidihaldustegevusega, sõlmib ta krediidilepingu haldamiseks lepingu krediidiinkasso, krediidiasutuse või krediidiandjaga.

Lõike 1 aluseks on direktiivi artikkel 11 lõike 2 punktid a–e. Eelnõu lõike 1 punktides 1–6 sätestatakse krediidihalduslepingu kohustuslikud osad: krediidihaldustegevuse üksikasjalik kirjeldus (punkt 1), krediidiinkassole makstava tasu suurus või selle arvutamise meetod (punkt 2), ulatus, mis määral saab krediidiinkasso (või ka krediidiasutus või krediidiandja) esindada krediidiostjat suhtluses krediidisaaajaga (punkt 3), poolte kohustus järgida krediidilepingus sätestatud krediidiasutuse või krediidiandja nõuete või krediidilepingu suhtes kohaldatavaid Euroopa Liidu ja siseriikliku õiguse norme (punkt 4), poolte kohustus kohelda krediidisaaajat õiglaselt ja hoolsalt (punkt 5), krediidiinkasso (või ka krediidiasutuse või krediidiandja) kohustus teavitada krediidiostjat enne krediidihaldustegevuse edasiandmist krediidihaldusteenuse osutajale (punkt 6). Seega kui krediidiostja usaldab krediidilepingu haldamise ja täitmise tagamise krediidihaldajale, delegeerib krediidiostja krediidihaldajale oma õigused ja kohustused ning oma otsekontakti krediidisaaajaga, kandes siiski ise lõplikku vastutust. Seega peaks krediidiostja ja krediidihaldaja suhe olema selgelt kindlaks määratud kirjalikus krediidihalduslepingus, mis sisaldab eelmainitud punkte.

Lõike 2 kohaselt peab krediidiinkasso (või ka krediidiasutus või krediidiandja) säilitama vähemalt viis aastat, kuid mitte kauem kui kümme aastat pärast krediidihalduslepingu lõpetamise kuupäeva, krediidihalduslepingu ning asjakohase kirjavahetuse krediidiostja ja krediidisaaajaga (punkt 1) ja krediidiostjalt saadud juhised iga viivituses oleva krediidilepingu või sellest tuleneva nõude kohta (punkt 2). Lõike aluseks on direktiivi artikkel 11 lõige 4.

Lõike 3 kohaselt on Finantsinspeksioonil õigus nõuda kõiki lõikes 2 nimetatud andmeid, sealhulgas krediidiostja ja krediidiinkasso vahel sõlmitud krediidihalduslepingut. Lõige põhineb direktiivi artikli 11 lõikel 5.

7. peatükk. Nõuded krediidiinkasso kapitalile ja krediidisaaaja rahaliste vahendite hoidmisele

Paragrahv 46 (Krediidiinkasso aktsia- ja osakapital) reguleerib krediidiinkassole kohalduvaid aktsia- ja osakapitali nõudeid.

Lõikega 1 nähakse ette, et krediidiinkasso aktsia- või osakapital peab olema täielikult sisse makstud.

Lõikes 2 sätestatakse, et aktsia- või osakapital peab olema vähemalt 25 000 eurot. Võrreldes eelmise versiooniga on siin tehtud oluline leevendus (eelmises redaktsioonis oli ette nähtud selleks 50 000 eurot). Äriseadustiku miinimumnõuetest kõrgema aktsia- või osakapitali nõude kehtestamise eesmärk on tagada, et krediidiinkassol oleks olemas võimekus seadusest tulenevate tegevusnõuete täitmiseks, sh piisavalt omavahendeid seaduse nõuetele vastava teenuse pakkumiseks, nõuetekohase ülesehitusega organisatsiooni loomiseks, piisava kvalifikatsiooniga töötajate palkamiseks ning nende väljaõppe tagamiseks. Suurem omavahendite osatähtsus krediidiinkasso koguvahendites suurendab tema usaldusväarsust krediidiostjate silmis.

Paragrahv 47 (Krediidisaaja poolt maksete tegemine ja vastavate kohustuste täitmiseks tasutud rahaliste vahendite hoidmine) määrab kindlaks nõuded krediidiinkassole, kes soovib võtta vastu ja hoida krediidisaajate rahalisi vahendeid. Sätte aluseks on direktiivi artikkel 6. Tegevusloa taotluses peab krediidiinkasso märkima ära, kas soovib oma tegevuse osana võtta vastu ja hoida krediidisaajate rahalisi vahendeid. Rahaliste vahendite vastuvõtmine ei ole krediidiinkassole kohustuseks, vaid üks võimalik teenus, mida krediidiinkasso võib pakkuda. Juhul, kui krediidiinkasso soovib saada õigust krediidisaajate rahalisi vahendeid vastu võtta ja hoida, peab ta täitma selles paragrahvis sätestatud nõudeid ja nõuete täitmist tegevusloa menetluses Finantsinspeksioonile ka tõendama.

Lõikes 1 sätestatakse krediidiinkasso kohustus krediidisaajate neid rahalisi vahendeid, mille võlgnik on tasunud seoses kohustuse täitmisega, hoida eraldi maksekontol. Krediidiinkasool on keelatud krediidisaajate rahalisi vahendeid kasutada oma majandustegevuses, sealhulgas ka juhul kui krediidiinkasso on sõlminud krediidiostjaga krediidihalduslepingu, mis näeb ette vastavate vahendite vastuvõtmist krediidisaajatelt. Lõike aluseks on direktiivi artikli 6 lõike 2 punkt a.

Lõikes 2 täpsustatakse, et lõikes 1 nimetatud eraldi maksekonto peab olema avatud krediidiasutuses, mis on asutatud Eestis või teises lepinguriigis.

Lõikest 3 tuleneb krediidiinkasso teavitamiskohustus – krediidiinkasso esitab Finantsinspeksioonile viivitamata asjaomase teabe vastavate maksekontode kohta ning teavitab viivitamata Finantsinspeksiooni, kui sama paragrahvi lõikes 1 nimetatud teave muutub.

Lõige 4 sätestab, et maksekontol olevad rahalised vahendid ei kuulu krediidiinkasso pankrotivara hulka, neid ei saa kasutada sihtvarana võlausaldajate nõuete rahuldamiseks ega pankrotimenetluse läbiviimiseks. Selle arvel ei rahuldata krediidiinkasso teiste võlausaldajate nõudeid, s.t. krediidisaajate tasutud vahendeid ei saa kasutada sihtvarana võlausaldajate nõuete rahuldamiseks ega pankrotimenetluse läbiviimiseks. Teenuse kasutajate/klientide raha tuleb välistada krediidiinkasso pankrotimenetluses pankrotivarast pankrotiseaduse § 123 alusel.

Lõike 5 kohaselt kui krediidisaaja teeb krediidiinkassole makse krediidilepingu osaliseks või täielikuks tasumiseks, esitab krediidiinkasso krediidisaajale püsival andmekandjal kinnituse makse tasumise kohta. Võrreldes eelmise versiooniga on täpsustatud, et selle info võib esitada ka paberandjal, samuti võib seda teha nõu tõendi vormis. Eelkõige on eesmärk see, et krediidisaajast võlgnik saaks aru, et tema nn võlg väheneb ja täpselt kui palju. Lõike aluseks on direktiivi artikkel 6 lõike 2 punkt d.

Püsiva andmekandja mõiste on paljudest erinevatest EL õigusaktidest tulenev mõiste, mis on sätestatud VÕS §-s 11¹. Selle kohaselt on püsiv andmekandja vahend, mis võimaldab isikul säilitada isiklikult temale suunatud teavet nii, et see on teabe otstarbele vastava aja jooksul kättesaadav ja muutmata kujul taasesitatav.

Eeltoodust tuleneb, et teave peab olema isikule isiklikult adresseeritud ning informatsioon olema muutmata kujul taasesitatav piisava aja jooksul, arvestades teabe sisu ja olulisust. Säilitamise tähtsuse pikkuse arvestamisel tuleb lähtuda eelkõige sellest, kui pika aja möödumisel võivad poolte vahel tekkida vaidlused, mille käigus edastatud teave on vajalik. Püsivaks andmekandjaks võivad olla näiteks paberandjad, e-kirjad, disketid, CD-ROMid, DVDd, erinevad mälukaartid, mälu pulgad ja kõvakettad ning muud meediumid, mis vastavad VÕS § 11¹ nimetatud kriteeriumitele³⁷.

Sama seisukohta on rõhutanud oma praktikas ka Euroopa Kohus. Selleks, et veebilehte saab käsitada „püsiva andmekandjana“ juhul, kui on välistatud kõik võimalused, et teenuse pakkuja või mõni muu isik

³⁷ vt täpsemalt „Võlaõigusseaduse ja teiste seaduste muutmise eelnõu seletuskiri“ 761SE <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/6d8766fc-f9bc-7da0-8398-ecdbcf3a0/volaoigusseaduse-ja-teiste-seaduste-muutmise-seadus>

saaks ühepoolset selle sisu muuta. Tarbijal peaks olema võimalik isiklikult talle adresseeritud teavet salvestada nii, et seda saaks tulevikus kasutada nii kaua, kui on teabe otstarbe seisukohast vajalik, ning et teavet saaks muutmata kujul taasesitada (vt. täpsemalt EK lahend kohtuasjas C 375/15).³⁸

Põhimõtteliselt võib eelpool toodud tingimuste täitmise korral püsivaks andmekandjaks kvalifitseeruda ka nn veebiportaali, kus võlgnik nõu sisse-logides pääseb vastavatele andmetele ligi (sh on näha ka ajalugu).

Lõige 6 sätestab, et krediidiisaaja poolt krediidiinkassole tehtud maksed loetakse krediidiostjale tasutuks olenemata sellest, kas krediidiinkasso on need summad krediidiostjale edastanud või mitte. Lõike aluseks on direktiivi artikli 6 lõike 2 punkt c.

8. peatükk. Raamatupidamine ja aruandlus

Paragrahv 48 (Raamatupidamise korraldamine) lähtub direktiivi artikkel 5 lõike 1 punktist e, mille kohaselt on krediidiinkasso tegevusloa eelduseks, et tegevusloa taotleja on sisse seadnud raamatupidamiskorra. Järgnevalt täpsustatakse, millistele reeglitele peab raamatupidamiskord vastama. Paragrahvis toodud nõuded sarnanevad teiste finantsvaldkonna eriseadustes toodud raamatupidamissätetega.

Lõike 1 kohaselt tuleb krediidiinkasso raamatupidamisarvestust ja aruandlust korraldada vastavalt käesolevas seaduses, raamatupidamise seaduses, krediidiinkasso põhikirjas ja raamatupidamise siseeeskirjas ning muudes õigusaktides sätestatule.

Lõige 2 sätestab, et raamatupidamine peab tagama tõese teabe saamise krediidiinkasso finantsseisundi ja majandustegevuse kohta.

Lõige 3 täpsustab juhtu, kui krediidiinkasso võtab vastu ja hoiab krediidiisaajate rahalisi vahendeid. Sellisel juhul kajastab krediidiinkasso krediidiisaajatelt laekunud vahendeid oma bilansis kuni nende kandmiseni krediidiostjale. Samuti peab krediidiinkasso avalikustama krediidiisaajalt vastuvõetud rahalised vahendid (kuid mida ei ole veel edasi kantud) oma raamatupidamise aastaaruandes. Sätte eesmärgiks on tagada krediidiinkassode aastaaruannete läbipaistvus.

Paragrahv 49 (Aruanded ja nende esitamine Finantsinspeksioonile) reguleerib aruandeid ja nende esitamist Finantsinspeksioonile. Paragrahvis toodud nõuded sarnanevad teiste finantsvaldkonna eriseadustes toodud sätetega.

Lõikega 1 nähakse ette, et krediidiinkasso esitab Finantsinspeksioonile üldkoosoleku kinnitatud majandusaasta aruande koos vandeaudiitori aruande ära kirjaga kahe nädala jooksul pärast aktsionäride või osanike üldkoosoleku toimumist, kuid mitte hiljem kui kuus kuud pärast majandusaasta lõppu. Kui krediidiinkasso on nimetatud andmed ja dokumendid avalikustanud oma veebilehel, ei pea ta neid Finantsinspeksioonile esitama.

Lõige 2 sätestab, et krediidiinkasso ja lepinguriigi krediidiinkasso Eesti filiaal esitab Finantsinspeksioonile järelevalve eesmärgil regulaarselt aruandeid. Võrreldes varasema eelnõu versiooniga on siit lõikest välja jäetud, et mis aruandeid Finantsinspeksioonile esitada tuleb, see sätestatakse täpsemalt vastavas määruses.

Lõikega 3 täpsustatakse lõikes 2 nimetatud aruannete esitamise tähtaegu – nimetatud regulaarsete aruannete periood on poolaasta ning aruanded tuleb esitada Finantsinspeksioonile ühe kuu jooksul pärast aruandeperioodi lõppu. Kui aruande esitamise viimane kuupäev on puhkepäev, tuleb regulaarne aruanne esitada hiljemalt puhkepäevale järgneval esimesel tööpäeval.

³⁸ Kättesaadav:

<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=187125&pageIndex=0&doclang=et&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=44213>

Lõikes 4 sätestatakse Finantsinspektsiooni õigus lisaks käesolevas paragrahvis sätestatule nõuda ühekordselt või regulaarselt esitatavaid aruandeid ja andmeid, mis on vajalikud järelevalve teostamiseks käesolevas seaduses sätestatud ulatuses.

Lõike 5 kohaselt võib Finantsinspektsioon või krediidiinkasso Finantsinspektsioonile esitatud järelevalveliste aruannete põhjal esitada andmeid Rahandusministeeriumile Vabariigi Valitsuse seadusest tulenevate ülesannete täitmiseks ning Eesti Pangale seadusest tulenevate ülesannete täitmiseks.

Lõige 6 sätestab volitusnormi, mille kohaselt võib valdkonna eest vastutav minister määrusega kehtestada Finantsinspektsioonile esitatavate krediidiinkasso, välisriigi krediidiinkasso filiaali ning Eestis piiriüleselt teenuseid osutava krediidiinkasso aruannete vormid, koostamise meetodika ja esitamise korra.

Paragrahv 50 (Finantsinspektsioonile esitatud aruannete kontroll, puuduste kõrvaldamine ja algandmete säilitamine) sätestab Finantsinspektsioonile esitatud aruannete kontrolli, puuduste kõrvaldamise ja algandmete säilitamise üldise raamistiku. Paragrahv on sarnane teistele finantsvaldkonda reguleerivate seaduste samalaadsetele sätetele (nt KAVS § 58).

Lõike 1 kohaselt kontrollib Finantsinspektsioon järelevalvelise aruande vastavust nõuetele esimesel võimalusel pärast aruande laekumist. **Lõike 2** kohaselt juhul, kui Finantsinspektsioon tuvastab järelevalvelises aruandes puudusi, teavitab ta sellest aruande esitajat.

Lõike 3 kohaselt kohustub järelevalvelise aruande esitaja puudused kõrvaldama ja esitama Finantsinspektsioonile korrigeeritud aruande ilma põhjendamatu viivitusega. Korrigeeritud aruanne tuleb Finantsinspektsioonile esitada ka juhul, kui aruande esitaja ise tuvastab varem esitatud andmetes vea või kui auditeeritud andmed erinevad varem esitatud auditeerimata andmetest.

Lõige 4 kohustab aruande esitajat järelevalvelise aruande koostamisel kasutatud algandmete allikaks olevaid dokumente säilitama viis aasta. Nimetatud tähtaeg ei piira krediidiinkasso õigust säilitada andmeid ja dokumente pikema aja jooksul, kui nende töötlemiseks on krediidiinkassol muu õiguslik alus.

Paragrahvis 51 (Audiitorkontroll) sätestatakse nõuded krediidiinkasso audiitorettevõtjale, tema määramisele ja audiitorkontrollile.

Käesoleva paragrahviga kehtestatakse nõue, et krediidiinkasso raamatupidamise aastaaruanne peab olema auditeeritud (**lõige 1**).

Lõikega 2 sätestatakse nõue, mille kohaselt võib krediidiinkasso audiitorettevõtjaks nimetada vaid audiitortegevuse seaduse § 7 lõikes 2 nimetatud isiku, kellel peavad olema piisavad teadmised ja kogemused.

Lõikega 3 määratakse, et krediidiinkasso asukohajärgne kohus määrab Finantsinspektsiooni avalduse alusel audiitorettevõtja kolmel juhul: kui üldkoosolek ei ole audiitorettevõtjat nimetanud (punkt 1), üldkoosoleku nimetatud audiitorettevõtja loobub audiitorkontrolli tegemisest (punkt 2) või kui audiitorettevõtja on kaotanud Finantsinspektsiooni arvamuse kohaselt usalduse (punkt 3).

Lõike 4 kohaselt kestavad Finantsinspektsiooni määratud audiitorettevõtja volitused, kuni üldkoosolek või osanike koosolek nimetab uue audiitorettevõtja.

Võrreldes eelmise eelnõu versiooniga on aga siit §-st välja jäetud nõue, et krediidiinkasso audiitorettevõtja võib nimetada kuni viieks aastaks ja viieks aastaks nimetatud audiitorettevõtja nimetamine vahetult järgnevaks perioodiks ei ole lubatud. Samuti on välja jäetud nõue, et audiitor peab kontrollima eraldi inkasso poolt hoitavate krediidisajate vahenditega seoses vastavate nõuete täitmist.

Paragrahv 52 (Audiitorettevõtja informeerimiskohustus) reguleerib audiitorettevõtja kohustust informeerida Finantsinspektsiooni paragrahvis sätestatud juhtudel.

Lõikes 1 nähakse ette, et audiitorettevõtja peab viivitamata teavitama kirjalikult Finantsinspektsiooni krediidiinkasso auditeerimise käigus talle teatavaks saanud asjaoludest, mille tagajärjeks on või võib olla: krediidiinkasso tegevust reguleerivate õigusaktide nõuete oluline rikkumine (punkti 1), krediidiinkasso edasise tegevuse katkemise oht (punkt 2), modifitseeritud vandeaudiitori aruanne raamatupidamise aastaaruande kohta (punkt 3), olukord, mille tõttu krediidiinkasso ei ole võimeline täitma oma kohustusi, või oht sellise olukorra tekkeks (punkt 4), krediidiinkasso juhi või töötaja tegudest tulenev oluline varaline kahju krediidiinkassole või krediidisaaajale (punkt 5).

Modifitseeritud aruande mõiste tuleneb rahvusvahelisest auditeerimise standardist ISA (EE) 705³⁹.

Lõige 2 täpsustab, et lõike 1 kohaselt Finantsinspektsioonile andmete edastamisega ei rikuta õigusakti või lepinguga audiitorettevõtjale pandud konfidentsiaalsusnõuet.

9. peatükk. Ümberkujundamine, ühinemine, jagunemine, lõpetamine ja pankrot

Peatükiga kehtestatakse nõuded krediidiinkasso ümberkujundamisele, ühinemisele, lõpetamisele ja pankrotile, mis toimuvad üldregulatsioonis sätestatud korras, kui sellest seadusest ei tulene teisiti. Peatükis toodud nõuded sarnanevad teiste finantsvaldkonna eriseadustes toodud ümberkujundamise, ühinemise, jagunemise, lõpetamise ja pankroti sätetega..

Paragrahv 53 (Ümberkujundamine) reguleerib krediidiinkasso ümberkujundamist. Käesoleva seaduse kohaselt võib krediidiinkasso tegutseda üksnes osaühingu või aktsiaseltsina. Algselt tegutsemiseks valitud ja sobilik vorm, näiteks osaühing, võib tegutsemise käigus osutada mingil hetkel ebapiisavaks. Käesolevaga sätestatakse paindlik võimalus tegevuse ümberkujundamiseks. Ümberkujundamise tulemusena luuakse uus äriühing, mille puhul võib organisatsiooniline korraldus ja tegevus erineda algselt toimivast äriühingust, ehkki uus äriühing moodustatakse olemasoleva ja tegevusluba omava äriühingu pinnalt. Seega on piiratud krediidiinkasso võimalikku ümberkujundamist – krediidiinkasso ümberkujundamine on lubatud üksnes osaühingust aktsiaseltsiks. Sarnane võimalus on ka krediidiandjatel ja -vahendajatel (KAVS § 61). Võrreldes varasema eelnõu versiooniga ei piirata enam aga piiriülest ümberkujundamist.

Paragrahv 54 (Ühinemine) käsitleb krediidiinkasso ühinemist. Ühinemise tulemusena vähemalt üks esialgne äriühing lõppeb. Terminit „ühinevad ühingud“ kasutatakse üldmõistena ühinemisel osalevate ühingute nimetamiseks. „Ühendatav ühing“ on ettevõtja, mis ühinemise tulemusena lõpeb ja „ühendav ühing“ jätkab ühinemise järel tegevust. Krediidiinkasso ühinemine toimub äriseadustikus sätestatud korras, kui käesolevast seadusest ei tulene teisiti (**lõige 1**). Ühinemise korral läheb ühendatava ühingu vara ja kohustused täielikult üle ühendavale ühingule üldõigusjärgluse korras.⁴⁰

Juhul kui krediidiinkasso on ühendav ühing ja ta jätkab oma tegevust krediidiinkassona, tuleb tal viivitamata pärast tema ühinemise äriregistrisse kandmist teavitada Finantsinspektsiooni ja esitada teave muutunud andmete kohta vastavalt käesoleva seaduse §-s 16 sätestatule ehk tegevusloa andmise aluseks olnud andmete ja asjaolude muutumise paragrahvi kohaselt (**lõige 2**).

Lõige 3 sätestab, et krediidiinkasso ühinemisel vastavalt äriseadustiku § 391 lõikele 1 teise äriühinguga või sama paragrahvi lõikele 2 uue äriühingu asutamise teel krediidiinkasso tegevusluba üle ei anta. Säte järgib üldist põhimõtet, et tegevusluba ei ole üleantav (KIKS § 6 lõige 3). Seega tuleb ühinemisjärgselt taotleda Finantsinspektsioonilt uus tegevusluba.

Lõikega 4 täpsustatakse olukorda kui krediidiinkasso ühineb uue äriühingu asutamise teel või muu ühendava äriühinguga, kellel ei ole tegevusluba krediidiinkassona tegutsemiseks. Ka sellisel juhul peab

³⁹ <https://www.auditorkogu.ee/uploads/Standardid%20kuni%202016/isa705ee.pdf>

⁴⁰ Saare, K., Volens, U., Vutt, A., Vutt, M., Ühinguõigus I, Juura 2015, lk 446.

krediidiinkasso tegutsemiseks ühinemise tulemusel asutatav krediidiinkasso või ühendav äriühing taotlema tegevusloa vastavalt käesoleva seaduse §-des 7–9 sätestatule enne ühinemise äriregistrisse kandmist.

Lõikega 5 sätestatakse krediidiinkasso kohustus enne kirjaliku ühinemisotsuse tegemist ühinevate ühingute osanike või aktsionäride poolt esitada Finantsinspeksioonile kinnitus ning tõendid ja dokumendid kliendilepingute lõpetamise või nõuete loovutamise kohta teisele krediidiinkassole, kellel on vastav tegevusluba. Eeltoodust tuleneb, et krediidiinkasso saab ühineda, kui laenuportfell on üle antud.

Paragrahv 55 (Jagunemine) reguleerib krediidiinkasso jagunemist.

Lõike 1 kohaselt toimub krediidiinkasso jagunemine äriseadustikus sätestatud korras, kui käesolevast seadusest ei tulene teisiti. Jagunemine võib toimuda kahel viisil: eraldumine või jaotumine. Järgnevad lõiked reguleerivad nimetatud juhtu erinevalt.

Lõige 2 käsitleb eraldumist ja näeb ette, et kui krediidiinkasso jaguneb eraldumise teel vastavalt äriseadustiku § 434 lõikele 4, siis tegevusluba eralduvale äriühingule üle ei anta. Kui eraldumise teel jagunemisel jätkab jagunev krediidiinkasso oma tegevust krediidiinkassona, tuleb tal viivitamata pärast tema jagunemise äriregistrisse kandmist teavitada Finantsinspeksiooni ja esitada teave muutunud andmete kohta vastavalt käesoleva seaduse §-s 16 sätestatule.

Lõige 3 reguleerib jagunemist jaotumise teel vastavalt äriseadustiku § 434 lõikele 2. Sellisel juhul krediidiinkasso tegevusluba üle ei anta ning krediidiinkasso tegevusluba lõppeb.

Lõige 4 sätestab, et jagunemise korral krediidiinkasso vara üleandmisel omandavale äriühingule, kes ei ole krediidiinkasso, tuleb krediidiinkassona tegutsemiseks omandaval äriühingul taotleda tegevusluba vastavalt seaduse §-des 7–9 sätestatule enne jagunemise äriregistrisse kandmist.

Lõikega 5 sätestatakse krediidiinkasso kohustus enne jagunemisotsuse tegemist osanike või aktsionäride poolt esitada Finantsinspeksioonile kinnitus ning tõendid ja dokumendid selle kohta, millised kliendilepingud on lõpetatud või loovutatud teisele krediidiinkassole, kellel on vastav tegevusluba. Eeltoodust tuleneb, et krediidiinkasso saab jaguneda, kui laenuportfell on üle antud.

Paragrahv 56 (Lõpetamine) reguleerib krediidiinkasso lõpetamist.

Lõike 1 kohaselt lõpetatakse krediidiinkasso äriseadustikus sätestatud korras, kui käesolevast seadusest ei tulene teisiti. Järgnevad lõiked täpsustavad krediidiinkasso lõpetamist võrreldes äriseadustikuga.

Lõike 2 kohaselt võib krediidiinkasso lõpetada üksnes Finantsinspeksiooni eelneval loal.

Lõige 3 näeb ette protsessi, andmed ja dokumendid, mis tuleb Finantsinspeksioonile esitada enne krediidiinkasso lõpetamist lõpetamise loa saamiseks. Finantsinspeksioonile esitatavad andmed ja dokumendid on: krediidiinkasso üldkoosoleku või osanike koosoleku otsus lõpetamise ja selleks loa taotlemise kohta (punkt 1), krediidiinkasso hinnang enda lõpetamise mõju kohta tema klientide ja krediidisaaajate huvidele (punkt 2), kinnitus ning seda tõendavad tõendid ja dokumendid, et kõik kliendisuhted ja kliendilepingud on lõpetatud või loovutatud teisele krediidiinkassole (punkt 3), krediidiinkasso regulaarne aruanne perioodi kohta viimasest regulaarse aruande esitamisest kuni käesoleva lõike punktis 1 nimetatud otsuse tegemiseni (punkt 4).

Lõike 4 kohaselt kohaldatakse krediidiinkasso lõpetamise loa taotluse menetlemisele, esitatud andmete kontrollimisele ja selle kontrollimisele, kas krediidiinkasso lõpetamine vastab tema klientide ja krediidisaaajate huvidele, KIKS §-s 9 sätestatut ehk tegevusloa taotluse läbivaatamise põhimõtteid.

Lõike 5 kohaselt teeb Finantsinspeksioon otsuse krediidiinkasso lõpetamise loa andmise või sellest keeldumise kohta kolme kuu jooksul pärast kõigi nõuetekohaste andmete ja dokumentide esitamist.

Lõige 6 näeb ette Finantsinspeksioonile alused lõpetamise loa andmisest keelduda – seda juhul, kui Finantsinspeksiooni hinnangul on krediidiinkasso lõpetamine vastuolus tema klientide või krediidisaaajate huvidega.

Lõike 7 kohaselt teeb Finantsinspeksioon otsuse krediidiinkasso lõpetamise loa andmise või sellest keeldumise kohta viivitamata krediidiinkassole teatavaks.

Lõike 8 kohaselt võib teatud juhul krediidiinkasso ka sundlõpetada. Sundlõpetamise regulatsioonis on lähtutud KAS samadest sätetest ja loogikast. Seega nähakse ette, et krediidiinkasso sundlõpetamine on võimalik Finantsinspeksiooni avalduse alusel kohtu määrusega, kui Finantsinspeksioon on krediidiinkassole antud tegevusloa käesoleva seaduse § 13 (tegevusloa kehtetuks tunnistamise sätted) alusel kehtetuks tunnistanud.

Lõige 9 täpsustab lõiget 8 ning näeb ette, et sundlõpetamise avaldusega koos tuleb Finantsinspeksioonil kohtule esitada ka tõendid KIKS §-s 13 sätestatud asjaolude kohta.

Lõike 10 kohaselt otsustab krediidiinkasso sundlikvideerimise kohus kolme tööpäeva jooksul vastava avalduse esitamisest arvates.

Lõige 11 sätestab, et sundlõpetamise määrus kuulub viivitamatule täitmisele ning kaebuse esitamine ja menetlemine ei peata likvideerijate tegevust.

Lõike 12 kohaselt sundlõpetamise korral ei rakendata äriseadustiku § 203 lõikes 3 või 366 lõikes 3 sätestatud. Äriseadustiku eelnimetatud sätted annavad võimaluse, et kui sundlõpetamise aluseks oleva puuduse või muu asjaolu saab ilmselt kõrvaldada, määrab kohus eelnevalt tähtaja puuduse või asjaolu kõrvaldamiseks. Krediidiinkassole võib käesoleva eelnõu § 13 lõike 3 kohaselt Finantsinspeksioon enne tegevusloa kehtetuks tunnistamist teha ettekirjutuse, andes tähtaja kehtetuks tunnistamise põhjuseks olevate puuduste kõrvaldamiseks.

Paragrahv 57 (Pankrot) reguleerib krediidiinkasso pankrotti.

Lõike 1 kohaselt võivad krediidiinkasso vastu esitada pankrotiavalduse Finantsinspeksioon (punkt 1), likvideerijad (punkt 2) ja võlausaldajad (punkt 3) ja krediidiinkasso kui võlgnik ise (punkt 4).

Lõike 2 kohaselt on tegutsev krediidiinkasso kohustatud viivitamata teavitama Finantsinspeksiooni pankrotiavalduse esitamisest enda suhtes.

Lõige 3 sätestab, et tegutsev krediidiinkasso kui võlgnik võib pankrotiavalduse esitada ainult Finantsinspeksiooni kirjalikul nõusolekul, kuid seda juhul kui krediidiinkasso hoiab krediidisaaajate rahalisi vahendeid ehk muul juhul Finantsinspeksiooni nõusolekut vaja ei ole (eelmises eelnõu versioonis seda erisust ette nähtud ei olnud).

10. peatükk. Krediidisaaaja teavitamine ja kaebuste esitamine

Paragrahv 58 (Suhtlus krediidisaaajaga) käsitleb krediidiinkasso ja krediidiostja suhtlust krediidisaaajaga. Sätte aluseks on direktiivi artikkel 10 lõige 1. Paragrahvi lähtub arusaamast, et krediidisaaaja on võrreldes krediidiinkassoga ja krediidiostjaga eelduslikult nõrgem pool. Seega kehtestatakse tema kaitseks üldised põhimõtted, mida krediidiinkasso ja krediidiostja peavad alati järgima. Paragrahvis nimetatakse neli punkti, mille suhtlus krediidisaaajaga peab vastama.

Punkti 1 kohaselt peavad krediidiinkasso ja krediidiostja suhtluses krediidisaaajaga tegutsema heas usus, õiglaselt ja professionaalselt. Nii krediidiinkasso kui krediidiostja puhul on tegemist oma majandus- ja kutsetegevuses tegutsevate isikutega, kes ise ja kelle töötajad peavad olema piisavate teadmistega mõistmaks tsiviilõiguslikke lepingulisi suhteid ja neile kohalduvat regulatsiooni ehk olema piisavate teadmistega tegutsemaks krediidihooldusega professionaalsel tasemel. Samuti ei tohi krediidiinkasso ega

krediidiostja eirata krediisaja taotlusi ja teateid, näiteks kui krediisaja tugineb vaidluses nõude aegumisele.

Punkti 2 kohaselt peavad krediidiinkasso ja krediidiostja suhtluses krediisajaga andma krediisajale selget, tõest ja ajakohast teavet. Seega ei tohi krediidiinkasso ega krediidiostja kasutada enda positsiooni võlglaste survestamiseks, nad peavad andma krediidiandjale vajalikku ja krediisaja poolt nõutud teavet lihtsasti arusaadavas keeles ja antav teave peab olema täpne ega tohi krediisajat eksitada tema õiguste ja kohustuse osas.

Punkti 3 kohaselt peavad krediidiinkasso ja krediidiostja suhtluses krediisajaga austama ja kaitsma krediisajate isikuandmeid ja eraelu puutumatust. Eelkõige tuleneb siit krediidiinkasso ja krediidiostja kohustus kaitsta krediisajate eraelu puutumatust ning järgida tuleb kõiki asjakohaseid regulatsioone, sealhulgas isikuandmete kaitse üldmäärust.

Punkti 4 kohaselt peavad krediidiinkasso ja krediidiostja suhtlema krediisajaga viisil, mis ei kujuta endast ahistamist, sundi ega lubamatut mõjutamist. Seega on krediidiinkassol ja krediidiostjal keelatud survestada krediisajaid muuhulgas loobuma õiguskaitsest või alusetult survestama krediisajat tegevustega, mida seaduslikult pole võimalik astuda. Samuti on keelatud igasugune käitumine ja ähvardamine, sealhulgas krediisaja ahistav jälitamine, mis on karistatav ka KarS § 157³ kohaselt.

Paragrahv 59 (Teabe andmine krediisajale) reguleerib teabe andmist krediisajale. Paragrahv põhineb direktiivi artikkel 10 lõikel 2, mida on võrreldes direktiiviga mõnevõrra täpsustatud. Paragrahvi eesmärk on tagada, et krediisajal oleks igal ajal täpne ülevaade kellele kulub temaga sõlmitud krediidileping või sellest tulenev nõue (punkt 2), kui suur on nimetatud nõue ja mis osad (intress, põhiosa) kuuluvad tasumisele, sealhulgas asjakohasel juhul ka nõude aluseks olevate dokumentide koopiad kui seda nn võlgnik nõuab (punkt 7), kes tegeleb nõude haldamisega (punktid 3 ja 5), , kelle poole pöördudes on võimalik nõude kohta rohkem teavet saada (punkt 6) ja kuhu on võimalik krediisajal kaebus esitada (punkt 9). Teade lõikes 1 nimetatud teabega tuleb esitada iga kord kui krediidileping loovutatakse või õigemini krediidiostja vaates omandatakse, iga kord enne kohustuse sissenõudmist ja iga kord kui krediisaja teate saamiseks soovi avaldab.

Lõike 1 kohaselt tuleb krediisajale anda teave paberkandjal või muul püsival andmekandjal. Krediisajale tuleb esitada vähemalt lõike 1 punktides 1–9 nimetatud teave: teavitus viivituses oleva krediidileping loovutamise/omandamise kohta, sealhulgas lepingu loovutamise/omandamise kuupäev (punkt 1), krediidiostja nimi, äriregistri kood ja kontaktandmed (punkt 2), asjakohasel juhul krediidiinkasso või krediidihaldajana tegutseva krediidasutuse või krediidiandja nimi, äriregistri kood ja kontaktandmed (punkt 3), asjakohasel juhul info krediidiinkasso tegevusloa kohta (eelkõige tegevusloa number, punkt 4), asjakohasel juhul krediidihaldusteenuse osutaja, kellele krediidiinkasso on tegevuse edasi andnud, ärinimi, registrikood ja kontaktandmed (punkt 5), selgelt eristuvalt esitatud krediidiostja või asjakohasel juhul krediidiinkasso või krediidasutuse, krediidiandja või krediidihaldusteenuse osutaja, kellele krediidiinkasso on tegevuse edasi antud, kontaktpunkt või kontaktandmed, mille kaudu krediisaja teavet saab (punkt 6), teave teate esitamise ajal tasumisele kuuluva summa kohta, koos täpsustusega, mis kuulub tasumisele põhiosa, intresside, teenustasude ja muude ettenähtud tasudena ja olemasolu korral nõude aluseks olevate dokumentide koopiad kui krediisaja neid dokumente nõuab (punkt 7), kinnitus selle kohta, et kohaldub jätkuvalt asjakohane Euroopa Liidu ja Eesti õigus, eelkõige mis puudutab lepingute täitmist, tarbijakaitset ja krediisaja õigusi, ning samuti krediidihaldustegevust läbi viivate isikute enda rikkumise korral rakenduvat vastutust, sealhulgas kriminaalõigust (punkt 8) ja teave pädevate asutuste kohta, sealhulgas nende aadress ja kontaktandmed, kuhu on krediisajal võimalik esitada kaebus (punkt 9). Punktis 9 toodud kaebuse esitamise all on mõeldud kaebuse esitamist krediidiostja, asjakohasel juhul krediidiinkasso ja asjakohasel juhul krediidihaldusteenuse osutaja tegevuse peale. Seega peaks punkti 9 all ära tooma võimaluse esitada kaebus krediidiinkassole, Finantsinspeksioonile, TTJA-le kui ka kohtule.

Lõikega 2 täpsustatakse, et krediidiostja võib teavitamise kohustuse täitmise edasi anda ka krediidiostja esindajaks määratud krediidiinkasso, krediidiasutus või krediidiandja.

Lõige 3 määrab kindlaks lõikes 1 nimetatud teate keele – selleks on kas eesti keel või krediidilepingus kokkulepitud keel. Samuti on keelatud nõuda teate esitamise eest tasu, see tähendab, et krediidisaaajal peab igal hetkel olema võimalik saada teavet enda krediidilepingu ja sellest tulenevate nõuete kohta tasuta.

Lõige 4 sätestab, et lõikes 1 nimetatud teade tuleb igal juhul esitada enne esimest kohustuse sissenõudmist. Esimeseks kohustuse sissenõudmiseks peetakse seda kui seda nõuab krediidiostja, kellele nõue loovutati või kui krediidiostja nimel nõuab seda krediidiinkasso, kes on määratud krediidihaldamisega tegelema.

Lõige 5 täpsustab, et pärast lõike 1 kohase teabe esitamist krediidisaaajale, tuleb edasises suhtluses krediidisaaajaga alati esitada lõike 1 punkt 6 nimetatud teave ehk selgelt eristuvalt esitatud krediidiostja või asjakohasel juhul krediidiinkasso või krediidiasutuse, krediidiandja või krediidihaldusteenuse osutaja, kellele krediidiinkasso on tegevuse edasi andud, kontaktpunkt, mille kaudu krediidisaaaja teavet saab. See nõue ei kehti juhul, kui tegemist on esimese teabevahetusega pärast uue krediidiinkasso nimetamist. Sellisel juhul esitatakse krediidisaaajale käesoleva paragrahvi lõike 1 punktides 3 ja 4 nimetatud teave ehk krediidisaaajale tuleb esitada krediidiinkasso või krediidihaldajana tegutseva krediidiasutuse või krediidiandja nimi, äriregistri kood ja kontaktandmed ning teave krediidiinkasso tegevusloa kohta.

Paragrahv 60 (Krediidisaaaja kaebuse registreerimine ja lahendamine) sätestab nõuded ja protsessi krediidisaaaja kaebuste registreerimiseks ja lahendamiseks. Sätte aluseks on direktiivi artikkel 24, mida on siseriiklikus õiguses võrreldes direktiiviga täpsustatud. Krediidisaaajate kaebuste registreerimine ja lahendamine on oluline eeltingimus ka krediidiinkasso tegevusloa saamiseks, seetõttu kontrollib Finantsinspeksioon enne tegevusloa andmist, et krediidiinkasso tegevusloa taotleja kehtestatud krediidisaaaja kaebuste registreerimine ja lahendamine tagab piisavalt tõhusa ja kiire krediidisaaaja kaebuste menetlemise.

Lõike 1 kohaselt peab krediidiinkasso sise-eeskirjades kehtestama krediidisaaajate kaebuste registreerimise ning ette nägema toimiva ja läbipaistva korra krediidisaaajate esitatud kaebuste kiireks lahendamiseks. Sätte aluseks on direktiivi artikkel 24 lõige 1.

Lõike 2 eesmärgiks on sätestada, et krediidisaaajate kaebuste registreerimine ja lahendamine on tasuta ning selle eest ei või küsida tasu. Sätte aluseks on direktiivi artikkel 24 lõige 2.

Lõikega 3 nähakse ette, et krediidiinkasso võtab aluseks kaebuste lahendamisel nõo vormi, mille Finantsinspeksioon on omakorda avaldanud oma veebilehel lähtuvalt KIKS § 67 lõikest 4. Sätte aluseks on direktiivi artikkel 24 lõige 3.

Lõige 4 täpsustab krediidisaaajate kaebuste registreerimist – krediidiinkasso peab registreerima kõik saadud kaebused, säilitama teavet esitatud kaebuste, nendega tegelemiseks võetud meetmete ja nende lahendamise tulemuste kohta kooskõlas käeoleva seaduse § 41 lõike 4 punktiga 15 ehk kaebuste registreerimine ja lahendamine peab järgima krediidiinkasso juhatuse otsusega kinnitatud krediidisaaajate kaebuste registreerimise ja lahendamise korda.

Lõikest 5 tulenevalt peab krediidiinkasso vastama krediidisaaaja esitatud kaebusele kirjalikult või kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis ja teavitama krediidisaaajat kaebuse võimalikust lahendusest mõistliku aja jooksul, kuid mitte hiljem kui 15 päeva jooksul tarbijast krediidisaaajat ning 30 päeva jooksul juriidilisest isikust krediidisaaajat alates kaebuse saamisest. Sättes kehtestatud tähtaeg lähtub tarbijakaitseseaduse §-st 24, mille kohaselt peab kaupleja teavitama tarbija nõude rahuldamisest või kaebuse võimalikust lahendusest 15 päeva jooksul arvates kaebuse saamisest.

Lõike 6 kohaselt kui käesoleva paragrahvi lõikes 5 nimetatud tähtaja jooksul ei ole krediidiinkassost mitteoleneval põhjusel võimalik kaebusele vastata või kaebuse lahendamiseks kõiki vajalikke toiminguid

teha, on krediidiinkasso kohustatud krediidisaaajale vastavat viivitamist põhjendama ning määrama vajalike toimingute lõpetamise eeldatava tähtaja, mis ei või olla kokku pikem kui 49 päeva (ehk 35 tööpäeva) alates esmase kaebuse esitamisest.

Lõikega 7 kehtestatakse volitusnorm, mille kohaselt võib valdkonna eest vastutav minister kehtestada määrusega täpsemad nõuded kaebuste käsitlemisele ja standardsele kaebuse esitamise dokumendipõhjale.

11. peatükk. Krediidiostjate muud õigused ja kohustused

Paragrahv 61 (Krediidiostja õigus saada teavet krediidasutuselt) sätestab krediidiostja õiguse saada krediidasutuselt lepingueelset teavet krediidilepingu või sellest tulenevate nõuete kohta. Sätte aluseks on direktiivi artikkel 15 lõige 1 ja siseriikliku õigusega ei ole kohustust anda krediidiostjatele lepingueelset teavet laiendatud krediidiandjatele. Paragrahvi kohaselt on krediidiostjal õigus lepingueelsete läbirääkimiste käigus saada krediidasutuselt viivituses oleva krediidilepingu, sellest tulenevate krediidasutuse nõuete, ja asjakohasel juhul tagatise kohta, mis on vajalik hindamaks viivituses oleva krediidilepingu sissenõudmise tõenäosust. Seejuures tuleks tagatisena käsitleda ka garantiisid ja käenduseid. Samas tuleb jätkuvalt kohaldada isikuandmete kaitse üldmäärust ja teisi asjakohaseid regulatsioone. Lepingueelse teabe andmisel krediidilepingute ja neist tulenevate nõuete kohta tuleb tagada, et krediidiostjatele ei avaldataks liigseid isikuandmeid krediidisaaajate kohta, mis võimaldaks krediidisaaajate tuvastamist. Krediidasutused peaksid selle teabe esitama ainult üks kord kogu kirjeldatud protsessi jooksul, kas selle algetapis või järgnevatel etappidel, kuid igal juhul enne üleandmislepingu sõlmimist.

Paragrahv 62 (Kolmanda riigi krediidiostja kohustus määrata esindaja lepinguriigis) määratleb ära kolmanda riigi krediidiostja kohustuse määrata endale esindaja, kelle alaline elukoht või registrijärgne asukoht on lepinguriigis. Sätte aluseks on direktiivi artikkel 19. Kolmanda riigi krediidiostja on kohustatud sõlmima kirjaliku lepingu määratud esindajaga, kelle alaline elukoht või registrijärgne asukoht on lepinguriigis (**lõige 1**). Kolmanda riigi määratud esindaja võib olla nii füüsiline kui ja juriidiline isik. See esindaja vastutab käesoleva seadusega krediidiostjale pandud kohustuste täitmise eest, ilma et see piiraks krediidiinkassole pandud kohustusi.

Lõikes 2 täpsustatakse, et Finantsinspeksioon võib teha päringuid määratud esindajale käesoleva seaduse järgimisega seotud küsimustes. Määratud esindaja on täielikult vastutav käesolevas seaduses ja muudest asjakohasest õigusaktidest krediidiostjale tulenevate kohustuste täitmise eest. Samuti täpsustatakse lõikes, et seaduse § 3 lõikes 1 nimetatud krediidiinkassot, krediidasutust või krediidiandjat käsitatakse asjakohasel juhul selle seaduse tähenduses määratud esindajana. Seega on kolmanda riigi krediidiostjal valikuvõimalus, kas: 1) määrata EL-s asuv esindaja, kes omakorda võib krediidilepingut haldama määrata krediidiinkasso, krediidasutuse või krediidiandja, või 2) enda määratud esindajaks nimetada krediidiinkasso, krediidasutuse või krediidiandja. Sätte aluseks on direktiivi artikkel 19 lõige 2.

Paragrahv 63 (Finantsinspeksiooni teavitamine krediidihaldusega tegelevatest isikutest) reguleerib teiste isikute kasutamist krediidihalduses ja Finantsinspeksiooni teavitamist. Sätte aluseks on direktiivi artikkel 18. Üldpõhimõttena peab krediidiostja või tema määratud esindaja teavitama Finantsinspeksiooni isikust, kes määratakse tegelema krediidihaldusega ning kui see isik muutub, siis teavitama Finantsinspeksiooni ka uuest krediidihaldusega tegelevast isikust. Seega peab Finantsinspeksioonil igal hetkel olema asjakohane teave sellest, kes tegeleb krediidilepingu või sellest tuleneva nõude haldamisega.

Lõike 1 kohaselt, kui krediidiostja, või asjakohasel juhul tema määratud esindaja, nimetab krediidiinkasso, krediidasutuse või krediidiandja tegelema krediidihaldusega, teavitab krediidiostja või määratud esindaja Finantsinspeksiooni hiljemalt krediidihaldustegevuse alustamise kuupäeval krediidihaldusega tegeleva isiku ärinime ja aadressi. Krediidihaldustegevuse alustamise kuupäevaks loetakse see, kui vastav isik hakkab realselt sellega praktikas tegelema. Sätte aluseks on direktiivi artikkel 18 lõige 1.

Lõige 2 sätestab, et juhul kui käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud krediidihaldusega tegelev isik muutub, teavitab krediidiostja või asjakohasel juhul tema määratud esindaja Finantsinspektsiooni muudatusest hiljemalt muudatuse kuupäeval ja esitab uue krediidihaldusega tegeleva isiku ärinime ja aadressi. Muudatuse kuupäevaks loetakse kuupäev, millest alates uus isik on määratud krediidihaldust läbi viima, st päev millest alates on uuel isikul volitus krediidilepingut või sellest tulenevat nõuet krediidiostja nimel hallata. Sätte aluseks on direktiivi artikkel 18 lõige 2.

Lõige 3 määratleb Finantsinspektsiooni kohustuse talle esitatud teabe edastamiseks. Selle kohaselt kui tegemist on krediidiasutuse viivituses oleva krediidilepingu või sellest tuleneva nõudega, edastab Finantsinspektsioon kui krediidiostja päritoluriigi pädev asutus, käesoleva paragrahvi lõike 1 ja 2 kohase teabe krediidiostja sihtriigi pädevale asutusele, selle lepinguriigi pädevatele asutustele, kus krediit anti, ning uue krediidiinkasso päritoluliikmesriigi pädevatele asutustele. Sätte aluseks on direktiivi artikkel 18 lõige 3.

Lõikes 4 sätestatakse piirang, mille kohaselt ei või krediidiostja kaasata füüsilisi isikuid viivituses olevat krediidilepingut ega sellest tulenevat nõuet haldama. Sätte aluseks on direktiivi artikkel 17 lõige 4.

Paragrahv 64 (Finantsinspektsiooni teavitamine viivituses oleva krediidilepingu või sellest tuleneva nõude loovutamise) reguleerib Finantsinspektsiooni teavitamist, kui krediidiostja loovutab viivituses oleva krediidilepingu. Sätte aluseks on direktiivi artikkel 20 lõige 1.

Lõikes 1 loetletakse teave, mille krediidiostja või tema määratud esindaja kohustub esitama Finantsinspektsioonile viivituses oleva krediidilepingu või sellest tuleneva nõude loovutamise korral. Finantsinspektsioonile tuleb esitada: uue krediidiostja, või asjakohasel juhul tema määratud esindaja, juriidilise isiku tunnus või selle puudumisel krediidiostja või tema määratud esindaja juhatuse liikmete ja olulist osalust omavate isikute nimed ja andmed ning krediidiostja ja tema määratud esindaja aadress (punkt 1), loovutatud viivituses olevatest krediidilepingutest tulenevate nõuete või krediidilepingute koondjääk, samuti loovutatud viivituses olevatest krediidilepingutest tulenevate nõuete või krediidilepingute arv ja iga krediidi suurus (punkt 2).

„Juriidilise isiku tunnus“ all peetakse silmas LEI koodi (mitte äriregistri koodi) mis tuleneb Euroopa Liidu määruse nr 600/2014 (MIFIR) artiklist 26 ning see on ka ametlikus eestikeelses määruses kasutatav termin.

Lõike 2 kohaselt peab eelnimetatud teabe osas eristama loovutatud tarbijakrediidilepinguid ja neist tulenevaid nõuded ning asjakohasel juhul andma ülevaate ka tarbijakrediidilepingute tagatiseks olevate varade liikide kohta.

Lõikes 3 sätestatakse aruandeperiood, milleks on poolaasta ja teave tuleb Finantsinspektsioonile esitada ühe kuu jooksul pärast aruandeperioodi lõppu (eelmises eelnõu versioonis oli selleks 15 tööpäeva). Samas võib Finantsinspektsioon nõuda krediidiostjalt või asjakohasel juhul tema määratud esindajalt eelnimetatud teabe esitamist sagedamini, muu hulgas põhjusel, et paremini jälgida suurt hulka laenude loovutamist, mis võivad aset leida kriisi ajal.

Lõike 4 kohaselt kui krediidiostja loovutab krediidiasutuse viivituses oleva krediidilepingu või sellest tuleneva nõude teises lepinguriigis asuvalle krediidiostjale, siis edastab Finantsinspektsioon käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud teabe uue krediidiostja vastavale pädevatele asutustele. Sel juhul kohaldatakse teabe edastamisele lõikes 3 sätestatut.

Lõige 5 – võrreldes eelmise eelnõu versiooniga on lisatud käesolev uus lõige, mille kohaselt tuleb eelnimetatud teavet esitada ka juhul kui krediidiostja loovutab viivituses oleva krediidilepingu või sellest tuleneva nõude algsele krediidiostjale, krediidiasutusele või krediidiandjale tagasi.

Lõikes 6 nähakse ette volitusnorm, mille kohaselt valdkonna eest vastutav minister võib oma määrusega kehtestada täpsema korra ja vormid krediidiostja või tema määratud esindaja poolt Finantsinspeksioonile esitatava teabe kohta.

Paragrahv 65 (Krediidiostja nimel kohustuste täitmine) reguleerib krediidiostja nimel kohustuste täitmist. Sättes täpsustatakse kohustuste täitmist ja nähakse ette, et kui krediidiostja on nimetanud krediidihaldusega tegelema krediidiinkasso, krediidasutuse või krediidiandja või muu määratud esindaja, täidab käesoleva seaduses §-des 63 ja 64 ning muudest õigusaktidest tulenevaid kohustusi eelnimetatud krediidiinkasso, krediidasutus, krediidiandja või tema muu määratud esindaja.

12. peatükk. Järelevalve

Käesolev peatükk kehtestab nõuded järelevalvele. Käesoleva peatüki sõnastamisel lähtutakse eelkõige direktiivi artiklitest 21 ja 22. Samas on need artiklid järelevalveliste õiguste ja meetmete osas üsna üldsõnalised ja käesolev peatükk on seega tunduvalt detailsem ning järgib selles osas juba teiste finantsjärelevalve subjektide suhtes ettenähtud Finantsinspeksiooni volitusi.

Paragrahv 66 (Järelevalve eesmärk) näeb ette järelevalve eesmärgid. Riigi ülesanne on (tulenevalt EV Põhiseaduse §-s 13 sätestatud kaitsekohustusest) finantsjärelevalve korraldamise teel minimeerida finantsturul tegutsevate ettevõtjate ebaõnnestumisi. Finantsjärelevalve üldise eesmärgi sätestab Finantsinspeksiooni seaduse § 3. Tuleb arvestada, et riiklik järelevalve ettevõtjate tegevuse üle ei saa kunagi olla kõikehõlmav. Seetõttu on oluline, et järelevalve eesmärgid oleksid tasakaalus kaitstavate huvide tähtsusega.

Senini ei ole krediidiinkassode üle Eestis finantsjärelevalvet teostatud ja krediidiinkassode suhtes ei ole kehtestatud valdkonna spetsiifilisi avalik-õiguslikke norme. Ka EL-s enne direktiivi vastuvõtmist ei olnud vastavaid norme kehtestatud. Direktiivi mõtte kohaselt on krediidihaldajate üle järelevalve teostamise eesmärgiks kehtestada kaitsemeetmed viivislaenude loovutamisel krediidiostjatele, kaitstes ühtlasi krediidisaaajate õigusi ja EL-s ühtlustatud krediidihaldajate järelevalve kaudu toetada krediidiärelturu arengut ja konkurentsivõimet.

Direktiivi artikkel 21 lõige 3 sätestab, et liikmesriik määrab pädevad asutused, kes vastutavad direktiivi ülevõtvates liikmesriigi õigusnormides sätestatud ülesannete ja kohustuste täitmise eest. Selleks asutuseks on käesoleva seaduse tähenduses Finantsinspeksioon.

Lõike 1 kohaselt on järelevalve eesmärk tagada eelkõige krediidiinkasso asutamise ja lõpetamise, tema tegevuse ja teenuste osutamise vastavus KIKS-le ja teistele õigusaktidele. Sealjuures tuleb silmas pidada eelkõige krediidiinkasso klientide ja krediidisaaajate huvide ja õiguste kaitset. Ehk teatud mõttes on antud juhul nn lähtekoht erinev võrreldes teiste finantsjärelevalve subjektide suhtes sätestatud läbiviidava järelevalve eesmärgiga – nt krediidasutuste ja investeerimisühingute puhul on peamiseks eesmärgiks tagada hoiustajate ja investorite vahendite kaitse.

Lõikega 2 nähakse ette, et kelle üle konkreetsemalt Finantsinspeksioon järelevalvet teostab – eelkõige on peamiseks subjektiks krediidiinkasso, kuid osaliselt ka krediidiostja ja määratud esindaja (eelkõige seoses nende kohustusega edastada vajalikku teavet Finantsinspeksioonile) ning krediidihaldusteenuse osutaja (ehk kolmas isik). Teisisõnu – Finantsinspeksioon ei teosta krediidihaldusteenuse osutaja, krediidiostja ja krediidiostja käesoleva seaduse § 62 määratud esindaja puhul inspeksioonilist järelevalvet, vaid järelevalvet eelnimetatud isikute poolt teabe andmise kohustuse täitmise üle.

Paragrahv 67 (Järelevalve alused ja ülesanded) kehtestab järelevalve alused ja ulatuse ning sammud järelevalve teostamisel.

Lõikega 1 nähakse ette, et milliste õigusaktide alusel Finantsinspeksioon järelevalvet teostab. Peamiseks õigusaktiks on KIKS, kuid ka Finantsinspeksiooni seadus või muud õigusaktid (nt määrused).

Lõikes 2 on sätestatud järelevalve ulatus. Finantsinspeksioon teostab põhilist järelevalvet Eestis asutatud krediidiinstitutsioonide üle, sh nende tegevuse üle välisriikides. Piiratumas ulatuses teostab Finantsinspeksioon järelevalvet ka välisriikide isikute üle, kes tegelevad Eestis krediidiinstitutsioonide tegevusega (lähtudes eeldusest, et nn põhijärelevalvaja on nende isikute suhtes nende päritoluriigi vastav pädev asutus). Lisaks on eelnõuga ette nähtud ka teatud kujul osaline järelevalve krediidiinstitutsioonide suhtes, kes küll nt ei vaja tegevusluba, kuid kellel on Finantsinspeksiooni ees raporteerimiskohustus.

Kuna finantsvaldkonna ettevõtja tegevusloa saamiseks on eeldus, et isikuid, kellel on krediidiinstitutsioonis oluline osalus, oleksid nõ puhta renomeega, siis saab Finantsinspeksioon teatud järelevalvelisi samme astuda ka nende suhtes.

Lõige 3 näeb ette üldised alused (loetelu), milliseid samme, meetmeid või toiminguid Finantsinspeksioon järelevalve raames rakendada saab. Sisuliselt on see loetelu identne muudes finantssektori seadustes ettenähtuga.

Ehk teisisõnu nähakse selle lõikega ette Finantsinspeksiooni volitused järelevalve teostamisel. Finantsinspeksioon on kohustatud kontrollima, et finantsturul alustaks tegevust ainult jätkusuutlikud ettevõtjad, kes täidavad vähemalt seaduses sätestatud miinimumnõudeid ja kriteeriumeid. Selle kohaselt otsustab Finantsinspeksioon käesolevas seaduses sätestatud tegevuslubade ja muude lubade andmise, muutmise ja kehtetuks tunnistamise või annab nõusoleku või teostab käesolevas seaduses sätestatud registreerimisi ja kooskõlastamisi. Finantsinspeksioon kontrollib ka osaluste omandamise, suurendamise ja vähendamise ning kontrolli saavutamise seonduvat. Krediidiinstitutsioonide esitatavad nõuded peavad olema täidetud igal ajahetkel ning seetõttu jälgib Finantsinspeksioon pidevalt esitatavaid aruandeid ja muid dokumente, kontrollides ka kohapeal krediidiinstitutsiooni tegevuse vastavust seadustele. Säte on kooskõlas direktiivi artikli 21 lõikega 5.

Lisaks on Finantsinspeksioonil õigus anda korraldusi või avastatud puuduste kõrvaldamiseks teha vastavalt vajadusele täitmiseks kohustuslikke ettekirjutusi.

Antud lõikes toodud loetelu Finantsinspeksiooni volitustest ei ole ammendav loetelu ja järelevalvel on õigus kasutada lisaks muid käesolevast seadusest ja selle alusel antud õigusaktidest tulenevaid volitusi. Tuleb arvestada, et kui tavapärasel (rutiinsel) kontrollimisel riskipõhiseid meetodeid kasutades selgub, et riskid on olulisel määral suurenenud, on Finantsinspeksioonil õigus rakendada proportsionaalseid meetmeid (nt teha ettekirjutus).

Lõikega 4 nähakse ette, et Finantsinspeksioon peab koostama ja avalikustab täpsema kaebuste lahendamise korra, mille alusel krediidiinstitutsiooni kaebust lahendatakse vastavalt käesoleva seaduse KIKS §-le 60.

Lõige 5 täiendab omakorda lõiget 3, mille kohaselt Finantsinspeksioon võib siis muuhulgas välja anda haldusakte ning rakendada korra sätestatud seaduse (KoRS) §-s 31 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid.

Näiteks võib korra sätestatud seaduse § 31 lõike 4 kohaselt isiku suhtes kohaldada sundtoomist, kui on alust arvata, et isikul on olulist teavet, mis on vajalik kõrgendatud ohu tõrjumiseks. Nimetatud seaduse § 5 lõikes 4 on defineeritud „kõrgendatud oht“. Kõrgendatud oht on oht isiku elule, kehalisele puutumatusele, füüsilisele vabadusele, suure väärtusega varalisele hüvele, suure keskkonnakahju tekkimise oht või karistusseadustiku 15. peatükis sätestatud I astme kuriteo või 22. peatükis sätestatud kuriteo toimepanemise oht. Seega, kui menetlusosaline jätab haldusmenetluses Finantsinspeksiooni kutsel seadusliku takistusest ilma ning Finantsinspeksioonil on alust arvata, et menetlusosalisel on olulist teavet, mis aitaks ära hoida ohtu suure väärtusega varalisele hüvele, võib menetlusosalise suhtes rakendada sundtoomist. Samuti võib korra sätestatud seaduse § 31 lõike 3 kohaselt kohaldada sunniraha, kui kutse kätte saanud kutsutud isik ei ilmu ilma mõjuva põhjuseta kutses märgitud ajal kutses märgitud kohta.

Samas erinevalt nõ tavapärasest korrakaitseorganist võib Finantsinspeksioon kui inspekteerimisvolitustega spetsiifiline erikorrakaitseorgan rakendada riiklikke järelevalve meetmeid ilma konkreetse ohu kahtluseta finantsvaldkonna eriseadustes sätestatud juhtudel.⁴¹

Lõike 6 kohaselt võib Finantsinspeksioon, sarnaselt muude finantsvaldkonna eriseadustes sätestatule, avalikustada käesoleva seaduse alusel tehtud väärteloasjas tehtud lahendi või haldusakti või -lepingu täielikult või osaliselt avalikkuse kaitseks või finantsturu õigus- või korrapärase toimimise tagamiseks. Nimetatud teave on Finantsinspeksiooni veebilehel kättesaadav vähemalt viis aastat kooskõlas Finantsinspeksiooni seaduse § 54 lõikega 5.

Paragrahv 68 (Järelevalve välisriigis filiaali asutanud krediidiinkasso ning piiriüleselt teenuseid osutava krediidiinkasso üle) sätestab Finantsinspeksiooni pädevuse ja volitused välisriigis filiaali asutanud või piiriüleselt teenuseid osutava krediidiinkasso üle järelevalve teostamisel. Krediidiinkasso teises lepinguriigis (liikmesriigis) filiaali asutamise või teises lepinguriigis piiriüleselt teenuste osutamise tingimused on sätestatud täpsemalt käesoleva seaduse eelnõu 3. peatükis. Krediidihaldajate nn üleeuroopaline tegevusõigus, ehk krediidiinkassod, kellele on antud ühes EL liikmesriigis tegevusluba vastavalt direktiivis toodud ühtsetele nõuetele, võivad osutada teenuseid ka teises liikmesriigis, kas filiaali või piiriüleste teenustena. Sätte eesmärk on tagada nn **koduriigi ehk päritoluriigi (home Member State)** järelevalve kohustuste täitmine Finantsinspeksiooni poolt. Seega annab vaadeldav säte kooskõlas direktiivi artikliga 14 riigisisese pädevuse ja volitused krediidihaldajate suhtes EL ühtse tegevusloa (*single passport*) rakendamiseks ja sätestab alused päritoluriigi järelevalveasutuse poolt järelevalve teostamisel.

Kui Eesti krediidiinkasso, kelle filiaal on asutatud välisriigis või kes osutab välisriigis teenuseid piiriüleselt (nn **vastuvõtja liikmesriigis ehk sihtriigis – host Member State**), rikub välisriigis kehtestatud õigusaktide nõudeid ja välisriigi pädev asutus teavitab sellest Finantsinspeksiooni ning esitab tõendid, on Finantsinspeksiooni ülesanne rakendada välisriigi pädeva asutuse ettepanekul Eestis asutatud krediidiinkasso suhtes meetmeid rikkumise lõpetamiseks.

Finantsinspeksiooni pädevus Eestis asutatud krediidiinkasso välisriigis asuvate filiaalide üle tähendab järelevalve teostamisel muuhulgas haldussunni rakendamist. Teabevahetus Finantsinspeksiooni ja vastuvõtva liikmesriigi pädeva asutuse vahel peaks toimuma mõistliku aja jooksul. Finantsinspeksioon teeb krediidiinkassole rakendatud meetme üksikasjad või meetme mittevõtmist põhjendava otsuse teatavaks teavituse esitanud välisriigi pädevale asutusele hiljemalt kahe kuu jooksul pärast käesoleva paragrahvi lõikes 1 kohase teavituse saamist. Pärast menetluse algatamist teavitab Finantsinspeksioon menetluse seisust välisriigigi pädevat asutust korrapäraselt. Asjakohasel juhul teavitab Finantsinspeksioon krediidiinkasso suhtes rakendatavatest meetmest ka selle liikmesriigi pädevaid asutusi, kus krediit anti, kui see ei ole krediidiinkasso sihtriik ega Eesti. Ehk sisuliselt saab olla nii, et krediidiandja asub ühes liikmesriigis, kes on seal ka krediidi väljastanud, kuid krediidiinkasso võib asuda hoopis teises liikmesriigis.

Kui krediidiinkasso on olulisel määral rikkunud tema tegevust filiaali asukohariigis või piiriüleses tegevuses sihtriigis kehtivaid õigusnorme või õigusnorme, mis kehtivad riigis, kus krediit väljastati, sealhulgas krediidisajaajate kaitseks, hea usu põhimõtet või krediidivaldkonna nõuetekohast hoolsust käsitlevaid norme, võib Finantsinspeksioon tunnistada krediidiinkasso tegevusloa kehtetuks kooskõlas KIKS § 13 lõike 2 punktiga 6. Finantsinspeksioon teeb tegevusloa kehtetuks tunnistamise teatavaks selle välisriigi pädevale asutusele, kus krediidiinkasso osutab teenuseid piiriüleselt või kus krediidiinkasso filiaal on asutatud.

⁴¹ vt. täpsemalt korrakaitse seaduse eelnõu seletuskiri 49SE:

<https://www.riigikogu.ee/?checked=eelnoud&s=&initiatedStartDate=&initiatedEndDate=&s=Korrakaitseseadus&mark=49&membership=&leadingCommission=&responsibleMember=&activeDraftStage=&draftTypeCode=&initiator=>

Vaatamata päritoluriigi järelevalve rakendumisele, peab krediidiinkasso filiaal või krediidiinkasso, kes osutab teenuseid piiriüleselt riigis välisriigi pädeva asutuse nõudmisel esitama teabe, mis on vajalik järelevalve teostamiseks filiaali või krediidiinkasso tegevuse üle selles riigis. Sarnane teabe esitamise kohustus kehtib ka muude finantsettevõtjate suhtes, kes on välisriigis asutanud filiaale.

Koostöö printsiip on kaasajal üks olulisemaid rahvusvaheliselt üldtunnustatud finantsjärelevalve printsiipidest ja see on praktikas ka möödapääsmatu finantsjärelevalve (pädevate) asutuste otsuste eksterritoriaalse mõju tõttu. Pädevate asutuste vaheline koostöö peab üldreeglina võimaldama teabe vahetamist, säilitades samal ajal selle konfidentsiaalsuse ning ametisaladuse hoidmise kooskõlas FIS §-dega 34 ja 54. Koostöö peaks arvestama tarbijate ja ettevõtjate õiguste kaitset, ning ka kohapealset kontrolli ja asjakohastel juhtudel seisnema ka vastavate abipalvete esitamises ning täitmises. Samuti puudutama ka teavitamist kontrollitulemustest ja võetud meetmetest. Finantsinspeksioon võib küsida KIKS-st tulenevate ülesannete ja kohustuste täitmisel abi sihtriigi pädevalt asutuselt kohapealse kontrolli tegemiseks krediidiinkassos filiaalis või krediidihaldusteenuse ostuja juures, kellele krediidiinkasso on tegevuse edasi on andnud. Filiaali või krediidihaldusteenuse osutaja kohapealset kontrolli tehakse kooskõlas selle riigi õigusnormidega, kus kontroll toimub. Arvestades krediidiärelturu spetsiifikat ja krediidisaaajate õiguste kaitse vajadusi, sätestab direktiiv mitmeid erisusi võrreldes muudes EL finantsvaldkonna õigusaktides koostöö kohta kehtestatud nõuetele (nt artiklist 14 lõikest 10 tulenev Finantsinspeksiooni kohustus seoses Eestis väljastatud krediitidega seotud teabe edastamisega, mis on sätestatud KIKS §-s 70).

Paragrahv 69 (Järelevalve teise lepinguriigi isiku Eestis registreeritud filiaali ja Eestis piiriüleselt teenuseid osutava isiku üle) sätestab Finantsinspeksiooni järelevalve teostamise alused teise liikmesriigi (lepinguriigi) isiku Eestis registreeritud filiaali ja Eestis piiriüleselt teenuseid osutava isiku üle, s.t. sätestatakse Finantsinspeksiooni kui sihtriigi (vastuvõtva riigi – *host country*) pädeva asutuse pädevus ja volitused välisriigi krediidihaldaja Eestis asuva filiaali üle järelevalve teostamisel või kui välisriigi krediidihaldaja osutab Eestis piiriüleseid teenuseid. Teise lepinguriigi krediidiinkasso tegutsemise tingimused Eestis teenuste osutamisel piiriüleselt või filiaali kaudu on sätestatud käesoleva seaduse eelnõu §-s 24. Nagu juba ka eelmise paragrahvi selgituses on välja toodud, siis ka siin annab § 24 alused EL ühtse tegevusloa (*single passport*) rakendumiseks. Silmas tuleb pidada, et Finantsinspeksioon peab välisriigi krediidihaldaja Eestis asuva filiaali üle järelevalve teostamisel järgima muuhulgas ka proportsionaalsuse printsiipi, milline on finantsjärelevalves üks peamistest põhimõtetest ja tuleneb Finantsinspeksiooni seaduse § 5 lõikest 2.

Üldiselt – käesoleva paragrahvi alusel on Finantsinspeksioonil pädevus ja volitused teha teise liikmesriigi krediidiinkasso Eesti filiaali või Eestis piiriüleselt teenuseid osutava krediidiinkasso üle järelevalvet Eesti territooriumi piires või Eestis elavatele või asuvatele isikutele osutatud teenusega.

Lõikega 1 sätestatakse, et Finantsinspeksioonil on õigus nõuda teises lepinguriigis asutatud isikult, kelle filiaal on registreeritud Eestis või kes osutab Eestis piiriüleselt teenuseid, lisaandmeid ja -dokumente, mis on vajalikud tema üle järelevalve teostamiseks käesolevas seaduses sätestatud ulatuses, samuti andmeid, mis on vajalikud statistika kogumise eesmärgil, kuid mitte suuremas mahus, kui seda saab nõuda Eesti krediidiinkassolt. Isik, kelle filiaal on registreeritud Eestis või kes osutab Eestis piiriüleselt teenuseid ja kelle tegevusloa on teise lepinguriigi pädev asutus peatanud või kehtetuks tunnistatud, ei või Eestis tegutseda ega teenuseid osutada.

Lõikega 2 nähakse ette, et kui tegevusloa on kehtetuks tunnistatud või peatatud, siis ei tohi krediidiinkasso teenuseid osutada, kuid sellest normist ei tulene Finantsinspeksiooni volitusnormi välisriigi krediidiinkasso filiaali edasise tegevuse takistamise osas. Seetõttu sätestatakse käesoleva paragrahvi Finantsinspeksiooni õigus võtta meetmeid täiendavaid meetmeid filiaali edasise tegevuse vältimiseks ja klientide ja krediidisaaajate huvide tagamiseks.

Lõike 3 alusel on Finantsinspeksioonil õigus ettekirjutusega nõuda teise liikmesriigi krediidiinkasso Eesti filiaalilt või Eestis piiriülevalt teenuseid osutavalt krediidiinkassolt käesolevas seaduses sätestatud kohustuste täitmist või täitmise takistuste kõrvaldamist.

Lõikega 4 nähakse ette, et Finantsinspeksioon võib rakendada KIKS-s sätestatud meetmeid rikkumise lõpetamiseks, muu hulgas keelata teenuse osutamine. Seda juhul kui teise liikmesriigi isik või tema Eestis registreeritud filiaal rikub KIKS-s või muus õigusaktis sätestatud nõudeid.

Sihtriigi ja päritoluriigi pädevad asutused teevad oma vahel koostööd (vt selles osas ka § 68 juures olevaid selgitusi). Need põhimõtted on sätestatud eelkõige käesoleva paragrahvi **lõigetes 5–7**. Nende lõigete kohaselt teavitab Finantsinspeksioon rakendatud meetmetest teises liikmesriigis asutatud isiku päritoluriigi pädevat asutust.

Lõike 8 alusel on sihtriigi (vastuvõtva riigi) pädevatel asutustel on õigus omal algatusel kontrollida ja uurida krediidihaldustegevust, millega selle liikmesriigi territooriumil tegeleb teises liikmesriigi tegevusloa saanud krediidihaldaja.

Erandjuhtudel (nt juhul, kui teise liikmesriigi pädev asutus ei ole reageerinud Finantsinspeksiooni varasematele pöördumistele ja edastatud teabele) võib Finantsinspeksioon klientide või avaliku huvi kaitse eesmärgil rakendada teise liikmesriigi isiku suhtes õigusaktides sätestatud meetmeid ilma nendest eelnevalt teise riigi pädevat asutust teavitamata. Need alused on sätestatud eelkõige **lõigetes 9–12**.

Paragrahv 70 (Järelevalve teise lepinguriigi krediidihaldusega tegeleva isiku üle kui Eestis väljastati krediit) sätestab Finantsinspeksiooni kohustused seoses teabe edastamisega Eestis väljastatud krediitide kohta. Direktiivi üks olulisematest eesmärkidest on krediidisaaajate õiguste kaitse, sealjuures ei tohiks krediidisaaajate õigusi muuta viivituses olevate krediidilepingute loovutamise. Üldpõhimõttena tuleb tagada, et krediidisaaajad ei tohiks võrreldes varasemaga sattuda halvemasse õiguslikku olukorda pärast seda kui viivituses krediidileping on loovutatud krediidiostjale. Eeltoodust tuleneb Finantsinspeksiooni kohustus teavitada Eestis väljastatud krediitidega seotud õigusrikkumistest asjaomaseid pädevaid asutusi. Säte tugineb direktiivi artiklile 14(10). Kui Finantsinspeksioonil on tõendeid, et teises liikmesriigis asutatud krediidiinkasso rikub käesolevast seadusest või krediidi või krediidilepingu suhtes kohaldatavates lepinguriigi õigusnormidest tulenevaid kohustusi, ja Eestis väljastati krediit, kuid Eesti ei ole krediidiinkasso siht- ega päritoluriik, siis edastab Finantsinspeksioon tõendid krediidiinkasso päritoluriigi pädevale asutusele ja taotleb asjakohaste meetmete rakendamist. Eeltoodu ei välista, et Finantsinspeksioon ei võiks ise rakendada vastavaid järelevalve-, uurimis- ja karistuste määramise meetmeid.

Paragrahvi 71 (Järelevalveasutuste koostöö) sätestatakse pädevate asutuste koostöö krediidiinkassode üle järelevalve teostamisel eelkõige juhul kui Eesti krediidiinkasso tegeleb välisriigis teenuse pakkumisega. Samuti ka asjakohastel juhtudel selle välisriigi pädeva asutusega, kus krediit väljastati. Pädevate asutuste koostöö alused on toodud direktiivi artiklis 26. Koostöö printsiip on kaasajal üks olulisemaid rahvusvaheliselt üldtunnustatud finantsjärelevalve printsiipidest ja see on praktikas ka möödapääsmatu finantsturu järjest suurema globaliseerumise tõttu (vt § 68 juures olevat selgitust). Pädevad asutused annavad üksteisele põhjendamatu viivituseeta teavet, mida nad vajavad direktiivi ülevõtivate õigusnormide kohaste ülesannete ja kohustuste täitmiseks. Teabe vahetamine on vajalik ka piiriüleste juhtumite korral võimaliku dubleerimise ja tegevuste kattuvuse vältimiseks.

Üldised koostöö alused tulenevad FIS-st – nimelt Finantsinspeksioon teeb kooskõlas FIS §-ga 47 oma ülesannete täitmiseks ja teabe vahetamiseks koostööd (teiste hulgas) välisriikide finantsjärelevalve asutustega ning välisriikide muude pädevate asutuste ja isikutega. Mh nii, et neilt saada ja nendega vahetada oma ülesannete täitmiseks vajalikku konfidentsiaalset seaduses sätestatud korras. Vastavalt FIS § 54 lõikele 4¹ on Finantsinspeksioonil õigus konfidentsiaalset teavet edastada välisriigi finantsjärelevalve asutusele,

välisriigi muule pädevale asutusele või isikule juhul, kui konfidentsiaalse teabe saajal lasub samuti kohustus hoida saadud teavet konfidentsiaalsena ja see teave on vajalik finantsjärelevalve teostamiseks.

Kui krediidiostja asukoht või elukoht ei ole Eestis, siis peab Finantsinspeksioon esitama krediidiasutuste seaduse § 92³ lõigetes 1 ja 2 nimetatud teabe ja muu teabe, mida ta peab käesolevast seadusest tulenevalt oma ülesannete ja kohustuste täitmiseks vajalikuks, krediidiostja päritoluliikmesriigi pädevatele asutustele. Säte tugineb direktiivi artikli 15 lõikel 4. Andmete esitamisel tuleb järgida isikuandmete kaitse regulatsioone, s.h. EL määrust EL 2016/679.

Paragrahvi 72 (Menetlusosalise õigused ja kohustused järelevalvemenetluses) sätestatakse menetlusosalise õigused ja kohustused järelevalvemenetluses. Finantsinspeksioon spetsiifilise, valdavalt inspeksioonilist järelevalvet teostava korrakaitseorganina (nn erikorrakaitseorgan) peab oma tegevuses lähtuma finantsjärelevalves rahvusvaheliselt tunnustatud tavadest, tegutsedes avatult ja läbipaistvalt ning järgima isikute põhiõigusi. Kuna riiklik järelevalve rakendab meetmeid sageli riivehalduse vormis, siis tuleb alati lähtuda proportsionaalsuse põhimõttest. Isikute subjektiivsete õiguste piiramine riikliku järelevalve menetluses võib toimub ainult seaduse või EL otsekohaldavate õigusaktide alusel. Isikut tuleb riikliku järelevalve menetluses kohelda tema au teotamata ja inimväärikust alandamata. Finantsinspeksioon annab järelevalve tegevuses haldusakte kooskõlas haldusmenetluse seadusega, arvestades käesolevast seadusest ja Finantsinspeksiooni seadusest tulenevaid erisusi.

Käesoleva paragrahvi kohaselt on Finantsinspeksiooni ülesandeks vajadusel selgitada menetlusosalisele tema õigusi ja kohustusi järelevalvemenetluses, järgides seejuures haldusmenetluse seaduse (HMS) §-s 36 sätestatud. Menetlusosalisel on õigus tutvuda andmetega, mis Finantsinspeksioon on tema kohta kogunud, ning teha nendest koopiaid ja väljavõtteid, kuid kooskõlas HMS § 37 lõikega 2 sätestab käesoleva paragrahvi lõige 2 erinormi, et Finantsinspeksioonil on õigus ka andmete esitamisest keelduda. Keelduda on õigus juhul, kui see kahjustab või võib kahjustada kolmanda isiku õigustatud huve või andmetega tutvumine takistab järelevalve eesmärkide saavutamist või ohustab tõe väljaselgitamist kriminaalmenetluses.

Kui menetlusele on kaasatud tunnistajaid kooskõlas HMS-ga, on menetlusosalisel õigus esitada tunnistajale küsimusi kirjalikult Finantsinspeksiooni kaudu. Finantsinspeksioonil on õigus põhjendatult keelduda küsimuste tunnistajale edastamisest küsimuste asjassepuutumatus korral või tunnistaja õiguste või huvide rikkumise vältimiseks.

Paragrahvi 73 (Finantsinspeksiooni õigused teabe saamisel) sätestatakse Finantsinspeksiooni õigused teabe saamisel. Finantsinspeksioonil on järelevalve teostamiseks õigus nõuda aruandeid, tasuta teavet, dokumente ning suulisi või kirjalikke selgitusi järelevalve teostamisel tähtsust omavate asjaolude kohta. Erinevates majandussektorites omavad andmed erinevat tähtsust. Finantsteenuste spetsiifikast (eelkõige finantsteenuste immateriaalsest olemusest) tulenevalt on finantsvaldkonnas andmete esitamisel ja avalikustamisel teistsugune tähendus ja kaal (andmeid ei koguta üksnes statistilisel eesmärgil ja järelevalve põhineb subjekti kohta kogutavatel andmetel).

Finantssektori järelevalve eripärast (eelkõige infotõrgete problemaatikast) tulenevalt on aruandlus ja järelevalvesubjekti tegevuse kohta muu seaduses sätestatud teabe kogumine kesksel kohal. Järelevalvelise aruandluse ja muude dokumentide, kirjalike ja suuliste selgituste jmt põhjal toimub järjepidev kontroll järelevalvesubjekti tegevuse üle, s.h. igal ajahetkel tegevusloa nõuetele vastavuse üle. On oluline, et nii turule sisenemisel kui ka hilisemal tegutsemisel oleks tagatud ettevõtjate õiguskuulekus. Eksitav või vale teave võib kaasa tuua olulise kahju turu usaldusväärsusele ja takistada turu sujuvat ja kindlat toimimist.

Vale, puuduliku või eksitava teabe põhjal läbi viidud järelevalve annab moonutatud pildi järelevalvesubjekti tegevusest, sh tema finantsilisest seisundist.

Finantsinspeksioonil on õigus seega saada aruandeid, tasuta teavet, dokumente ning suulisi või kirjalikke selgitusi krediidiinkasso, krediidihaldusteenuse osutaja, krediidiostja, või krediidiostja juhtorgani liikmetelt või töötajatelt ning krediidiostja määratud esindajalt, krediidiinkassoga samasse konsolideerimisgruppi kuuluva äriühingu juhtorgani liikmetelt või töötajatelt, krediidiinkasso, krediidihaldusteenuse osutaja, krediidiostja, või krediidiostja määratud esindaja aktsionäridelt või osanikelt, samuti krediidiinkasso likvideerijalt või pankrotihaldurilt.

Finantsinspeksioonil on õigus saada teavet ka kolmandatelt isikutelt, mh läbi viia uurimist istungina, kuhu on kutsutud kolmas isik. Sellisest kaasamisest ei tule teavitada menetlusosalist ehk krediidiinkassot tulenevalt vaadeldava paragrahvi lõikest 4. Selline teabe kogumine võib osutada küll isikute põhiõigust andmete kaitsele riivavaks kuid finantsjärelevalve lähtub avaliku huvi ja turu stabiilsuse tagamise eesmärgist, mistõttu võib vastav teabe kogumine osutada vajalikuks. Seda näiteks olukorras, kus muid kanaleid arvestades ei ole võimalik piisavalt andmeid koguda, kuid samas krediidisaajad ja avalikkus eeldab finantsjärelevalve poolset tegutsemist. Kui see ei kahjusta järelevalve teostamist, võib Finantsinspeksioon selgitada eelpool nimetatud isikutele teabe nõudmise eesmäärke.

Finantsinspeksioonil on õigus saada järelevalveks vajalikku teavet ka teistelt riigiasutustelt ja kohaliku omavalitsusüksuse asutustelt, riigi põhiregistritest, riiklikest registritest ning riigi andmekogude vastutavatelt ja volitatud töötajatelt.

Ka direktiivi artiklite 21 ja 22 kohaselt peavad pädevatel järelevalveasutustel olema direktiivist tulenevate ülesannete täitmiseks vajalikud tõhusad volitused, s.h. vajaliku teabe hankimiseks ja kontrollimiseks. Sama paragrahvi lõike 2 kohaselt on Finantsinspeksioonil õigus edastatud info kontrollimiseks, või muu kahtluse korral, et rikutakse õigusnorme, teostada krediidiinkassoga samasse konsolideerimisgruppi kuuluvate äriühingute kohapealset kontrolli, ning nõuda järelevalve teostamiseks vajalike andmete ja dokumentide esitamist ning nõuda krediidiinkassolt kõiki andmeid, mis on vajalikud krediidisaaaja vahendite hoidmise nõuete täitmise kontrollimiseks ning juhtorgani liikmete ning aktsionäride ja osanike hindamiseks. Finantsinspeksioonil on õigus saada infot krediidiinkasso audiitorettevõtjalt ja krediidiinkasso siseaudiitorilt ning teha nendega koostööd. Põhjendatud juhul on Finantsinspeksioonil õigus saada krediidiiasutuselt pangasaladust sisaldavaid andmeid krediidiinkasso ja tema klientide, krediidisaaajate ja krediidihaldusteenuse osutajate, kellele on edasi antud krediidiinkasso ülesanded, kohta.

Vastavalt KAS § 88 lõikele 4¹ on krediidiiasutus kohustatud avaldama pangasaladuse Finantsinspeksioonile ja Finantsinspeksiooni kaudu välisriigi finantsjärelevalve asutusele õigusaktidest tulenevate ülesannete täitmiseks, sealhulgas väärteomenetluse või muu sellesarnase menetluse läbiviimiseks.

Paragrahviga 74 (Kohapealne kontroll) sätestatakse Finantsinspeksiooni õigused kohapealse kontrolli teostamisel KIKS-s sätestatud järelevalve ulatuses. Finantsinspeksioonil on järelevalve teostamiseks õigus teha krediidiinkasso ja krediidihaldusteenuse osutaja, kellele krediidiinkasso tegevus on edasi antud kooskõlas KIKS §-ga 43, asu- või tegevuskohas kohapealne kontroll. Säte tugineb direktiivi artiklil 22.

Kohapealse kontrolli eesmärgiks on vastavalt **lõikele 2** vajadus kontrollida esitatud andmete vastavust tegelikkusele või kui Finantsinspeksioonil on kahtlus, et on rikutud käesolevas seaduses või muudes seadustes või nende alusel kehtestatud õigusaktides sätestatud. Finantsinspeksioon võib kohapealset kontrolli läbi viia ka teise EL liikmesriigi pädeva asutuse taotluse alusel. Lõikes 2 toodud alused ei ole ammendavad – nimelt punkt 4 näeb ette, et Finantsinspeksioonil on õigus kohapealset kontrolli läbi viia ka muude järelevalveülesannete täitmiseks. Selline lähenemine on ka teistes finantsvaldkonna eriseadustes – vt KAVS § 87 lg 2 p 4, KAS § 101 lg 2 p 4, MERAS § 97 lg 2 p 4 ja VPTS § 232 lg 2 p 3. See on vajalik selleks, et finantsjärelevalvel peab alati olema võimalus kätte saada kõik asjakohane teave, mis neile on vajalik, et olla kindel, et finantssektori ettevõtja tegutseb kindlalt ja usaldusväärselt ning igal ajahetkel on täidetud kõik tegevusloa olemasoluks vajalikud nõuded. Kohapealse kontrolli käigus on FI-l õigus saada

igasugust teavet igat liiki teabekandjatel – tüüpiliselt on rõhk subjekti juhtimiskvaliteedil ja nn eneseregulatsioonil. „Muud järelevalveülesanded“ võivad tuleneda mh äriseadustiku olulistest rikkumistest – nt nn varidirektori teema.

Kohapealse kontrolli tegemiseks annab Finantsinspeksiooni juhatuse liige korralduse kooskõlas FIS § 22¹ lõike 1 punktiga 3, kuhu märgitakse kontrolli eesmärk ja ulatus, perioodi pikkus ning kontrollimise aeg. Korraldus toimetatakse kontrollitavale kätte hiljemalt kolm tööpäeva enne kohapealse kontrolli algust. Finantsinspeksioon võib kohapealse kontrolli kohta antud korralduse kätte toimetada varem, kui kolm tööpäeva enne kohapealse kontrolli algust, kuid samas on Finantsinspeksioonil kaalutusõigus kohapealse kontrolli alustamisest järelevalve subjektile eelnevalt mitte teatada, kui korraldusest etteteatamine ohustaks kontrolli eesmärgi saavutamist. Kohapealset kontrolli teostab Finantsinspeksiooni volitatud töötaja (kontrollija).

Lõigete 4 – 6 kohaselt on kontrollijal suhteliselt laiad volitused kontrolli läbi viimiseks eesmärgiga võimaldada kontrollijale töökoht ja vajalik juurdepääs kogu ja igas vormis teabele. Kontrollijal on õigus piiranguteta uurida järelevalve teostamisel vajalikke dokumente ja andmekandjaid, teha nendest väljavõtteid, ärakirju ja koopiaid, s.h. vandeaudiitori aruanded ja vandeaudiitori eriotstarbelisi raportid kontrollitava aruannete kohta. Kontrollijal on õigus jälgida tööprotsesse, samuti nõuda suulisi ja kirjalikke selgitusi kontrollitava juhtidelt ja töötajatelt. Kontrollimine toimub pädeva töötaja juuresolekul, kes juhendab kontrollija vajalike dokumentide juurde.

Lõike 7 kohaselt on kontrollija kohustatud koostama kontrollimise tulemuste kohta kahe kuu jooksul pärast kohapealse kontrolli lõppemist akti kavandi, mille Finantsinspeksioon teeb kontrollitavale teatavaks.

Eeltoodut tuleks käsitada n-ö ärakuulamisena HMS § 40 tähenduses.

Lõige 8 sätestab, mis tähtaja jooksul on kontrollitaval võimalus esitada asja kohta oma arvamus ja vastuväited. Kontrollitaval on õigus ühe kuu jooksul akti kavandi kättetoimetamisest arvates esitada kirjalikke selgitusi. Selgitused esitatakse kirjalikus, suulises või muus sobivas vormis kooskõlas HMS § 40 lõikega 1.

Lõike 9 kohaselt annab Finantsinspeksioon kohapealse kontrolli lõppakti mitte hiljem kui viis kuud pärast kohapealse kontrolli lõppemist kooskõlas FIS § 18 lõikega 2 pärast kontrollitava kirjalike selgituste saamist või nende tähtjaks mitteesitamist. Finantsinspeksiooni põhjendatud otsusega kinnitatud lõppakt, mis on kooskõlas haldusmenetluse seadusega käsitatav haldusaktina, toimetatakse kontrollitavale kätte. Muude finantsjärelevalve subjektide suhtes kehtiva õiguse kohaselt ei oma kohapealse kontrolli lõppakt iseseisvat regulatiivset toimet, s.t. ei tekita kontrollitavale kohustusi, mistõttu aktis väljatoodud puuduste ja rikkumiste kõrvaldamiseks on reeglina vaja koostada kohustav haldusakt ettekirjutuse näol. Nii haldusmenetluse kui järelevalvemenetluse läbiviimine peaks olema eesmärgipärane ja efektiivne, samuti võimalikult lihtne ja kiire, vältides üleliigseid kulutusi ja ebameeldivusi isikutele. Kohapealse kontrolli materjalid, mis annavad põhjaliku teadmise kontrollitava majandustegevuse kohta, võivad olla/on väga mahukad, s.h. lõppaktis väljatoodud tõendid võivad olla väga olulise kaaluga. Kohapealse kontrolli lõppakti eraldi vormistamise ja lõppaktis toodud puuduste kohta eraldi haldusaktina vormistamise vahele võib jääda mitmeid kuid või isegi pikem ajavahemik ja faktiline olukord võib selle aja jooksul olla oluliselt muutunud. Kohapealse kontrolli protsess ja vastavate dokumentide koostamine kulutab põhjendamatult Finantsinspeksiooni ressursse ning ei ole ka kontrollitava vaates efektiivse lahendusega. **Seetõttu on võrreldes teiste finantsvaldkonna eriseadustega eelnõus välja töötatud kohapealse kontrolli lõppakti andmise kohta uus lähenemine.**

Lõike 10 kohaselt võib Finantsinspeksioon siiski pikendada käesoleva paragrahvi lõikes 9 nimetatud tähtaega kuni kahe kuu võrra, kui kontrollitava esitatud selgitused või muu oluline asjaolu vajab täiendavat hindamist. Krediidiinkassol on õigus sellisel juhul anda täiendavaid selgitusi ja esitada vastuväiteid. Kui

lõppaktis tehakse vastaval perioodil olulisi muudatusi, peab Finantsinspeksioon saatma lõppakti uuesti kontrollitavale kirjalike selgituste saamiseks.

Riigikohus on asunud seisukohale, et ärakuulamine peab toimuma haldusakti andmise protsessis (Riigikohtu Halduskolleegiumi otsus 14.03.2022. asjas 3-19-509).

Lõike 11 kohaselt võib Finantsinspeksioon anda lõppaktiga kontrollitavale tuvastatud puuduste kõrvaldamiseks tähtaja või määrata kontrollitavale muid kohustusi ja rakendada nende täitmata jätmise või ebakohase täitmise korral sunniraha. Vaadeldav säte annab Finantsinspeksioonile mandaadi selles samas aktis sundida tuvastatud rikkumisi parandama või riske vähendama. Kui eelnevalt tehakse vastav nn hoiatus, võib Finantsinspeksioon määrata sunniraha lõppaktis toodud kohustuste tähtjaks täitmata jätmise tõttu. Kogu akti on sellisel juhul võimalik halduskohtus aga vaidlustada.

Lõike 12 kohaselt on sätestatud sarnaselt muude finantsvaldkonna eriseadustega Finantsinspeksiooni õigus kohapealse kontrolli lõppakt või selle osa avalikustada, kui see on vajalik finantssektori usaldusvääruse või läbipaistvuse seisukohalt või antud juhul just krediidisaaajate huvidest lähtuvalt.

Lõike 13 kohaselt juhul kui Finantsinspeksioon on viinud kohapealse kontrolli läbi teise liikmesriigi pädeva järelevalveasutuse taotluse alusel, teeb ta kontrolli tulemused viivitamata teatavaks päritoluliikmesriigi pädevatele järelevalveasutustele. Säte tuleneb direktiivi artiklist 22.

Paragrahv 75 (Krediidiinkasso riskipõhine hindamine) sätestab krediidiinkasso riskipõhise hindamise põhimõtte. Riskipõhist hindamist tuleb kohaldada vaatamata sellele, et krediidihaldajatele ei ole kehtestatud kvantifitseeritavaid tegevusnäitajaid erinevalt krediidasutustest ja investeerimisühingutest (nt usaldatavusnormatiive). Direktiiv artikli 22 lõikest 3 tuleneb, et pädevad asutused peaksid hindama riskipõhist meetodit kohaldades tegevusloa kontrolliesemesse kuuluvate asjaolude vastavust õigusaktide nõuetele. Finantsinspeksioon hindab riskipõhist meetodit kasutades muuhulgas käesoleva seaduses siseeeskirjade, sise-kontrolli, raamatupidamist ja krediidisaaajate kaebuste registreerimise ja lahendamise korraldust.

Riskipõhise meetodi kasutamisel võtab Finantsinspeksioon arvesse krediidiinkasso suurust, tema tegevuse mõju krediidi- ja selle järelturule ning tegevuse laadi, ulatust ja keerukust, lähtudes proportsionaalsuse põhimõttest. Eeltoodu tuleneb direktiivi artikli 22 lõikest 4 ja sama põhimõtte on Finantsinspeksiooni tegevus üldpõhimõttena sätestatud FIS § 5 lõikes 2. Valdkonna eest vastutav minister (rahandusminister) võib kehtestada oma määrusega täpsemad krediidiinkasso tegevuse riskipõhise hindamise põhimõtted.

Finantsinspeksioon peab riskipõhist meetodit kasutades tegema koostööd mh teiste riikide pädevate asutustega. Teabevahetuse korraldust reguleerivad vaadeldava paragrahvi lõiked 2–5. Kui krediidiinkasso päritoluriigi pädev asutus viib läbi krediidiinkasso riskipõhise hindamise, võib Finantsinspeksioon pärida hindamise tulemusi kui krediidiinkasso osutab Eestis teenust piiriülevalt või on Eestis asutanud filiaali või kui krediiti anti Eestis, kuid Eesti ei ole krediidiinkasso päritoluriik ega sihtriik.

Paragrahv 76 (Eksperti kaasamine) sätestab sarnaselt teiste finantssektori eriseadustega järelevalve eesmärgil eksperti kaasamise võimaluse. Vastavalt käesoleva paragrahvi **lõikele 1** võib järelevalvemenetluses kaasata sõltumatu eksperti, kellele kohaldub eelkõige haldusmenetluse seaduse § 39. Ekspert kaasatakse eriteadmisi nõudva asjaolu välja selgitamiseks, mida järelevalveasutus saab vajadusel kõrvutada teiste tõenditega, et oma seisukoht kujundada. Erinevalt muudest finantsvaldkonna seadustest, erakorralist audiitorkontrolli käesolevaga ette ei ole nähtud. Seda põhjusel, et krediidiinkassodele ei ole kehtestatud usaldatavusnormatiive ja vastavad tehingud/tegevused on võrreldes krediidasutuste ja investeerimisühingutega nõ lihtsamad ja seetõttu ka vastav aruandlus on eelduslikult lihtsam. Riskipõhist lähenemist kasutab ka Finantsinspeksioon koos kvalitatiivsete näitajatega. Kui kaasatud ekspert teeb kindlaks järelevalvemenetluses tähtsust omavaid asjaolusid, mida järelevalve ei

palunud tal uurida või selgitada (nt kas teadmatuses või tähelepanematuses) teavitab ekspert Finantsinspeksiooni ka sellistest asjaoludest. Seega ekspert ei ole oma töös seotud Finantsinspeksiooni poolt antud ülesande piiridega, vaid peaks Finantsinspeksiooni teavitama kõigist olulistest asjaoludest, mis talle on antud asjas teatavaks saanud.

Lisaks – finantsjärelevalve käigus finantsjärelevalve subjektilt või muudelt isikutelt või asutustelt saadud teave on konfidentsiaalne. Seega vastavalt FIS §-le 34 on ka Finantsinspeksiooni poolt finantsjärelevalve teostamisele kaasatud ekspert ja muu isik on kohustatud hoidma tähtajatult saladuses konfidentsiaalset teavet, mis on temale teatavaks saanud seoses oma ülesannete täitmisega Finantsinspeksioonis ja neil on keelatud kasutada oma ülesannete täitmisega seoses teatavaks saanud konfidentsiaalset teavet erahuvides.

Lõige 3 täpsustab, et ekspert on kohustatud hoidma tähtajatult saladuses avalikustamisele mittekuuluvat teavet, mis sai talle teatavaks seoses eeltoodud ülesannete täitmisega. Vastavalt **lõikele 4** katab eksperdi tegevuse kulud Finantsinspeksioon.

Paragrahv 77 (Ettekirjutus) sätestab ettekirjutuse tegemise alused. Finantsinspeksioon peab avalikes huvides tegutsemisel lähtuma seaduslikkuse põhimõttest ning kõik tema antud õigusaktid peavad olema kooskõlas põhiseaduse, muude seaduste ja seaduste alusel antud aktidega või ELi otsekohalduvate õigusaktidega.

Finantsinspeksioonil kui erikorraldusorganil ja inspeksioonilise järelevalve teostajal on õigus teha ettekirjutus eelkõige kui on tuvastatud krediidiinkasso, krediidiinstituti osutajate või krediidiinstituti tegevust reguleerivatest õigusaktidest või nende alusel kehtestatud õigusaktidest tulenevate kohustuste rikkumine.

Ettekirjutus tehakse õigusrikkumise tuvastamise tõttu või selle ära hoidmiseks, samuti krediidiinkasso mõjutamiseks, kui tema võetud riskid on oluliselt suurenenud, aga ka klientide või finantssektori kaitsmiseks üldisemalt, s.h. finantssektori läbipaistvuse tagamiseks (**lõige 1**). Ettekirjutuse tegemisele rakenduvad haldusmenetluse seaduse §-s 51 ja järgnevatel sätetes haldusakti tegemisele sätestatud nõuded, kui käesolevast eelnõust ei tulene teisiti. Tuleb silmas pidada, et finantsjärelevalve on suunatud riskide ennetamisele (ohutõrjele mh abstraktsete ohtude korral) ja järelevalveasutuse sekkumisvõimused ei sõltu konkreetse õigusrikkumise toimepanemisest.

Mida suurem on järelevalveasutuse kaalutlusruum krediidiinkasso tegevuse, tema klientide või finantssektori kui terviku huve või läbipaistvust ohustada võivate asjaolude hindamisega seotud halduse üksikaktide andmisel, seda laialdasem ja mahukam on sellise haldusakti põhjendamise kohustus. Vastavalt **lõikele 2** tuleb ettekirjutust asuda viivitamata täitma. Võrreldes varasema eelnõu versiooniga on välja jäetud see, et kaebuse esitamine ja menetlemine ei peata ettekirjutuse täitmist, kuid see põhimõte kehtib vastavalt HMS-le ikkagi edasi (lihtsalt selles eelnõu seda üle ei korrata).

Paragrahv 78 (Finantsinspeksiooni õigused ettekirjutuse tegemisel) on seotud eelmise paragrahvi ja see sätestab Finantsinspeksiooni õigused ja kohustused ettekirjutuse tegemisel. Volitusnormid näitavad, milliseid avaliku võimu meetmeid võib pädev organ ülesande täitmiseks rakendada. Tuleb silmas pidada, et ilma volituseta või volitust ületades antud haldusakt ei ole HMS §-st 63 tulenevalt tühine isegi ilmselges olukorras, kuid on õigusvastane ja tühistatav (HMS § 54).

Õigused ettekirjutuse tegemisel lähtuvad krediidiinkasso tegevusloa nõuetest ning tegevusele sätestatud nõuetest ning erinevad ettekirjutuse sisuks olevad nõuded on loetletud käesoleva paragrahvi **lõikes 1**. Selle kohaselt on esmaseks võimaluseks piirata subjekti tehingute või toimingute tegemist, keelata või piirata krediidiinkasso või krediidiinstituti vara, sealhulgas kontode kasutamist või käsutamist, samuti keelata osaliselt või täielikult krediidiinkasso kasumist väljamaksete tegemine, mis on kiireimad meetodid

rikkumiste takistamiseks või lõpetamiseks või asjakohasel juhul ennetamiseks. Säte tugineb direktiivi artiklil 22.

Kui ettekirjutuses sätestatud ei arvestata, on Finantsinspeksioonil volitused rakendada veel rangemaid meetmeid – võimalus tegevusluba kehtetuks tunnistada, keelata filiaali tegevus või ka juht tagasi kutsuda. Finantsinspeksioon võib ettekirjutuse tähtaegselt täitmata jätmise korral rakendada sunniraha kooskõlas käesoleva seaduse §-ga 80 (**lõige 2**).

Paragrahv 79 (Juhtorganite kokkukutsumine ja juhtorgani otsuse kehtetuks tunnistamine Finantsinspeksiooni taotlusel) sätestab Finantsinspeksiooni volitused krediidiinkasso juhtorganite kokkukutsumiseks ja juhtorgani otsuse kehtetuks tunnistamine Finantsinspeksiooni taotlusel. Antud paragrahv sätestab Finantsinspeksiooni esindaja pädevuse ulatuse vastavatel koosolekutel. Finantsinspeksioonil on õigus osaleda krediidiinkasso nõukogu või üldkoosoleku koosolekul ja selleks tuleb koosoleku toimumisest Finantsinspeksiooni aegsasti – vähemalt kaks nädalat – ette teavitada. Erakorralise üldkoosoleku toimumisest peab võimaluse korral teavitama vähemalt üks nädal ette (**lõige 1**). Ettekirjutuse alusel krediidiinkasso juhtorgani kokkukutsumisel võib Finantsinspeksioon samuti saada oma esindaja sellele koosolekule kellel on õigus esitada seisukohti ja teha ettepanekuid ning nõuda nende kandmist koosoleku protokollis (**lõige 3**). Juhul, kui krediidiinkasso juhid ise ei pea oluliseks koosolekut pidada, on **lõikega 2** antud Finantsinspeksioonile õigus nõuda koosoleku, sh üldkoosoleku, kokkukutsumist.

Lõige 4 annab Finantsinspeksioonile õiguse nõuda üldkoosoleku, nõukogu või juhatuse otsuse kehtetuks tunnistamist kohtu poolt, kui see ei ole kooskõlas seaduse või ühingu põhikirjaga. Seega juhul, kui juhtorganid otsustavad näiteks muuta krediidisajatele teabe andmise protsessi ja selles ei arvestata seaduse nõudeid, on järelevalvel õigus äärmusliku meetodiga nõuda vastava otsuse kehtetuks tunnistamist. Samuti kehtib see juhul, kui juhatuse liikmeks valitakse isik, kes sellele ametikohale käesoleva seaduse kohaselt ei sobi.

Paragrahv 80 (Sunniraha) sätestab Finantsinspeksiooni õiguse rakendada sarnaselt teistele finantssektori eriseadustele sunniraha ettekirjutuse või muu haldusakti täitmata jätmise või ebakohase täitmise korral asendustäitmise ja sunniraha seaduses sätestatud korras (**lõige 1**). Enne sunniraha rakendamist tuleb teha hoiatus. Hoiatus võib kaasneda ettekirjutusega või olla tehtud eraldi teatena.

Rakendatavad sunniraha määrad peaksid heidutama rikkujaid ja võtma ära võimaluse teenida rikkumiste arvelt olulist kasu. Halduskorras kohaldatavate rahaliste meetmete – sunniraha määrad arvestavad krediidiinkassodele rakendatavate väärteotrahvide suurus. Kuna asendustäitmise ja sunniraha seaduse § 10 lg 2 kohaselt sätestab sunniraha igakordse rakendamise ülemmäära seadus, on käesolevas eelnõu paragrahvis sätestatud sunniraha ülemmäärad (**lõige 2**), mis on proportsionaalsed teistes finantssektori eriseadustes sätestatud määradega ja mida võib finantssektoris pidada piisavalt mõjusaks. Kui haldusakt jäetakse täitmata või see on täidetud ebakohaselt, on sunniraha ülemmäär füüsilise isiku puhul esimesel korral kuni 5 000 eurot ja järgmistel kordadel kuni 10 000 eurot ühe ja sama kohustuse täitmisele sundimiseks, kokku kuni 1 000 000 eurot või summa, mis vastab kuni kahekordsele rikkumise tulemusel teenitud kasule või ära hoitud kahjule. Konkreetset kasu või kahju välja tuua on keeruline, mille põhjal võiks sunniraha suurus kujuneda. Siiski võib konstrueerida stsenaariumi, kus nt krediidiinkasso on rakendanud ebamõistlikult suurt viivitusintressi, mis siis ületab seaduses ettenähtud ülemmäära. Seega saaks võimaliku kasu või kahju suuruse leida niimoodi kui lahutada sellest ebamõistlikult suurest viivitusintressist maha seadusejärgne intressimäär (vastavalt VÕS §-le 113).

Kui haldusakt jäetakse täitmata või see on täidetud ebakohaselt, on sunniraha ülemmäär juriidilise isiku puhul esimesel korral kuni 10 000 eurot ja järgmistel kordadel kuni 100 000 eurot ühe ja sama kohustuse täitmisele sundimiseks, kokku kuni 3 000 000 eurot või kuni kümme protsenti aastasest netokäibest,

sealhulgas brutotulust vastavalt viimasele kättesaadavale raamatupidamisaruandele, mis koosneb teenustasudest ning intressi- ja muudest sellesarnastest tuludest, või summa, mis vastab kuni kahekordsele rikkumise tulemusel teenitud kasule või ära hoitud kahjule (**lõige 3**).

13. peatükk. Vastutus

Üldist

2023. a. 22. veebruaril võeti vastu karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus millega vastavad muudatused jõustusid 2023. a. 1. novembril. Eelnõuga täiendati karistusseadustiku üldosa, et oleks võimalik täita EL õiguses sätestatud nõudeid ja kohaldada konkreetsetes valdkondades (eeskätt finantssektor ja andmekaitse) teatud rikkumiste eest senisest oluliselt suurema rahatrahvi ülemmääraga väärtokaristusi.⁴² Seaduse muudatustega loobuti EL õiguses sätestatud kõrgemate trahvide ülemmäärade piiride sätestamisest karistusseadustiku (KarS) üldosas ning loodi selle asemel võimalus sätestada üldreeglit kõrvalekalduvaid trahvimäärasid karistusõiguse eriosas, s.t. eeskätt finantsvaldkonna eriseadustes. Seega võib KarS § 47 lõike 4 kohaselt alates 2023. a. 1. novembrist (arvestades reguleeritava valdkonna eripära) näha ette kõrgema rahatrahvi määra võrreldes nõ tavapärasega (s.o. maksimaalne trahvisumma 1200 eurot füüsilise isiku trahvimisel ja juriidilise isiku puhul kuni 400 000 eurot).

Lisaks muudeti ka juriidilise isiku vastutuse aluseid karistusseadustiku §-des 14 ja 37¹. Juriidiliste isikute süütegude eest vastutusele võtmisega on praktikas ilmnenud teatud probleeme. „Riigikohtu järjepideva praktika kohaselt on juriidilise isiku vastutus tuletatud ehk derivatiivne vastutus. Seda on järeldatud KarS § 14 lõike 1 tekstiosast „mis on toime pandud tema organi, selle liikme, juhtivtöötaja või pädeva esindaja poolt“. Riigikohus on selgitanud järgmist: „Juriidiline isik kui õiguslik abstraktsioon saab tegutseda vaid füüsilise isiku kaudu. See arusaam väljendub KarS § 14 lõikes 1 sätestatud derivatiivse vastutuse põhimõttes.“⁴³ Range derivatiivsuse mõte s.t. igakordselt konkreetse füüsilise isiku tuvastamine, kelle käitumises on süüteo elemendid, on aga osutunud oluliseks probleemiks finantsvaldkonna väärtomenetlustes, kuna õigusnormid kehtestavad käitumisnormid finantssektori ettevõtjale (nt. täitma kapitalinõudeid), kuid samasisulist kohustust ei olegi võimalik ühelegi füüsilisele isikule või ei ole samasisulist kohustust asetatud ühelegi füüsilisele isikule (nt. järelevalvelise aruandluse esitamise kohustus on ettevõtjal).

KarS § 14 lõike 2 muudatustega nähakse ette täiendav vastutuse omistamise alus tegevusetuse korral, mille kohaselt vastutab juriidiline isik KarS § 14 lg-s 1 sätestatud alustel tegevusetuse eest sõltumata sellest, kas juriidilise isiku kõrval on õiguslikult kohustatud tegutsema ka vastav organ või isik. Seadusesse lisati täiendavaid organisatsioonilise vastutuse elemente, s.t. karistusõiguslik etteheide seisneb organisatsioonilistes puudustes, mis võimaldavad õigusvastast tegu.⁴⁴ See muudab menetluse märksa kiiremaks ja paindlikumaks. Juriidilise isiku süüteovastutus saab aga endiselt järgneda üksnes koosseisupärase, õigusvastase ja süülise teo korral, kuid deliktstruktuuri elemente ei pea alati tuvastama ühe füüsilise isiku põhjal. Juriidilise isiku huvides teo toimepanemine ei tähenda üksnes varalise kasu saamist. Teatud valdkonnaspetsiifilisi tegutsemiskohustusi (nt finantsvaldkonnas) võib olla keeruline näidata, et konkreetse nõude täitmata jätmine oli juriidilise isiku huvides. Juhul kui regulatsioon on

⁴² Vt täpsemalt: Seletuskiri karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (Euroopa Liidu õigusest tulenevad rahatrahvid) eelnõu teiseks lugemiseks

<https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/1bfa1944-2de6-449d-a788-887bc84cf0f/karistusseadustiku-muutmise-ja-sellega-seonduvalt-teiste-seaduste-muutmise-seadus-euroopa-liidu-õigusest-tulenevad-rahatrahvid>

⁴³ Vt. täpsemalt J. Sootak, S-K. Kärner, M. Kärner. „Juriidilise isiku kriminaalvastutus Eesti karistusõiguses: praegune seis ja võimalikud arengud“. Juridica 2022, nr 9–10, lk 690 – 691.

⁴⁴ Küsida tuleb, kas juriidilisele isikule on midagi võimalik ette heita või mida oleks samas valdkonnas nõutavat hoolsust üles näidanud juriidiline isik teisiti teinud. Vt täpsemalt samas lk 702.

mõeldud kohalduma just juriidilise isiku tegevusele (nt krediidiinkasso tegevusele), peaks nõuete rikkumine olema juriidilisele isikule omistatav ka siis, kui see ei olnud tema huvides selle sõna üldkeelises tähenduses. Karistusõiguslik etteheide on õigustatud seetõttu, et nõudeid rikkudes jäeti üles näitamata antud valdkonnas ettevõtjalt käibes nõutav hoolsus (nt finantsvaldkonnas nõutav kõrgendatud hoolsuskohustus) ja ohustati seetõttu kaitstavat õigushüve. KarS § 14 uue redaktsiooni kohaselt vastutab juriidiline isik ka siis, kui süütegu pannakse tema huvides või tema õiguslikke kohustusi rikkudes toime mistahes isiku poolt juriidilise isiku organi, selle liikme, juhtivtöötaja või pädeva esindaja korraldusel või kui rikkumine sai võimalikuks juriidilise isiku puuduliku töökorralduse või järelevalve tõttu.

Lisaks eeltoodule pikendati väärteoasjade aegumistähtaegu. KarS § 81 lg 3 kohaselt on alates 1.11.2023.a. väärtegu aegunud, kui selle lõpuleviimisest kuni selle kohta tehtud otsuse jõustumiseni on möödunud kaks aastat, kui seadus ei näe selle eest ette kuni viieaastast aegumistähtaega.

Väärteotrahvide tõstmine finantssektori eriseadustes, sh käesolevas eelnõus

Finantsjärelevalve peamine ülesanne on finantsturul ennetada võimalikke liigseid riske ja õigusrikkumisi. Seetõttu eelistatakse probleemide edasise süvenemise ja suurema kahju ärahoidmiseks kasutada pigem ennetavaid mittekaristuslikke meetmeid – haldusmeetmeid (nt tähelepanu juhtimine märgukirjaga, ettekirjutuse tegemine ja sunniraha sissenõudmine). Väärteomenetluse algatamise võimalus on vajalik eelkõige olukorras, kus rikkumine on toimunud ja kahjulik tagajärg saanud, s.o. ennetavaid meetmeid ei ole võimalik kasutada.

Finantsvahenduses ja seega ka finantsteenuste pakkumisel on kõige olulisem ressurss raha, s.h. avalikkuselt või konkreetsetelt kreditoridelt kaasatud rahalised vahendid.

EL-i õigus näeb ette, et finantssektori rikkumistele sekkutakse ning seda läbi trahvi, mis peab olema efektiivne, proportsionaalne ning hoiatav. Pädeva järelevalveasutuse määratavad trahvid peavad olema piisavalt suured, et balansseerida loodatavat kasu. Trahvisumma suurus peaks olema heidutava mõjuga ka kõige suurema käibega finantsturuosalisele. Sisuliselt on need alused sätestatud ka käesoleva eelnõu aluseks oleva direktiivi artikli 23 lõigetes 2 ja 3.

Seega finantsvaldkonnas ei taga madalad rahatrahvid vajalikul määral turu sujuvat ja usaldusväärset toimimist ega finantsteenuste tarbijate ja teiste klientide huvide kaitset. Näiteks on tõenäoline, et finantssektori kontekstis suhteliselt madal rahatrahvi ülemmäär ei võimalda alati kinni pidada põhimõttest, et õigusrikkumise toimepanemine ei tohi anda võimalust tulu teenimiseks. Madalad trahvimäärad ei taga ka üldpreventiivsete eesmärkide saavutamist. Trahvisumma suurusel peaks olema turuosalistele hoiatav mõju, sest vastasel juhul oleks nõ õiguskorda rikkuda odavam kui trahvi tasuda. Madalad trahvimäärad võivad soodustada samuti regulatiivset arbitraazi erinevate liikmesriikide vahel. Kuna vähese õiguskuulekusega isik valib suure tõenäosusega oma tegevuseks EL liikmesriigi, kus kehtivad leebemad nõuded ja madalamad karistused ning see võib omakorda mõjutada ebasobivas suunas konkurentsiolukorda finantsturul või tuua kaasa muid negatiivseid arenguid.

Lisaks eelnimetatud KarSi muudatusele võeti 2023. a. 22 veebruaril vastu ka audiitortegevuse seaduse, finantskriisi ennetamise ja lahendamise seaduse ning teiste seaduste muutmise seadus (finantsvaldkonna väärteokaristuste reform, EL-i õigusest tulenevad karistused)⁴⁵, millega tõsteti olulisel määral finantsvaldkonnas toime pandud õigusrikkumiste eest määratavaid väärteokaristumäärasid sisuliselt kõikides finantssektori eriseadustes. Need muudatused jõustuvad samuti 2023. a. 1. novembril. Näiteks aruande või muu teabe avalikustamata jätmise või Finantsinspeksioonile esitamata jätmise eest võidakse

⁴⁵ <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/aece8f34-146c-41f6-b3fd-90402dfdd470/audiitortegevuse-seaduse-finantskriisi-ennetamise-ja-lahendamise-seaduse-ning-teiste-seaduste-muutmise-seadus-finantsvaldkonna-vaarteokaristuste-reform-eli-oigusest-tulenevad-karistused>

väärteomenetluses karistada asjaga seotud füüsilisi isikuid rahatrahviga kuni 5 mln eurot või kuni kahekordses väärteo tulemusel teenitud kasule või ära hoitud kahjule vastavas summas. Samuti võidakse karistada näiteks krediidasutust, makseasutust või investeerimisühingut rahatrahviga kuni 10 protsenti juriidilise isiku või tema konsolideerimisgrupi konsolideeritud käibest. Seega tõusid finantsvaldkonnas väärteo eest määratavad karistusmäärad olulisel määral ja uued määrad on nüüd rohkem kooskõlas ka EL õigusega.

Ka direktiiv 2021/2167 näeb ette, et pädevatel järelevalveasutustel on volitused uurida direktiivi ülevõtivate seaduste rikkumisi, s.h. määrata halduskaristusi. Direktiivi artikkel 23 lõige 1 eeldab, et juriidilist isikut saab vastutusele võtta mh puuduliku töökorralduse või järelevalve eest. Juriidilise isiku vastutusele võtmine ei välista süüteo toimepannud füüsilise isiku vastutusele võtmist, kui seaduses on ette nähtud ka füüsilise isiku vastutus. Eelöeldu ei piira liikmesriikide õigust näha ette asjakohaseid kriminaalkaristusi.

Nagu eespool juba märgitud, siis direktiivi artikli 23 lõike 2 ja 3 kohaselt peavad halduskaristused olema mõjusad, proportsionaalsed ja hoiatavad ning tagatud peab olema karistuste mõjus rakendamine. Menetlus on mõjus ja efektiivne, kui see ei võta aega aastaid ning seejuures on tegemist küllaltki lihtsa menetlusega arvestades valdkonna eripärasid. Trahvid on mõjusad ja hoiatavad, kui nad on piisavalt suured arvestades ettevõtja majandustegevuste mahtu ja organisatsiooni. Väärteotrahvi puhul saab rääkida hoiatava mõju olemasolust juhul, kui on kehtestatud piisavalt pikk aegumistähtaeg, et pädev asutus suudaks üleüldse tuvastada rikkumise ning läbi viia vastava menetluse. Seda ilma, et oleks oht, et rikkumine on avastamise hetkeks juba aegunud või kohe-kohe aegumas. Ja samuti aitab see vältida võimalust, et ettevõtja võtab riski rikkuda seadust, teades, et rikkumine avastatakse alles siis, kui süütegu on juba aegunud või kohe aegumas.

Krediidiinkasso või krediidiostjate poolt toime pandud teokoosseisude ja karistusmäärade sätestamisel on seega arvestatud eelkirjeldatud EL finantsvaldkonna regulatsioone ning karistusseadustiku üldosa ja ka muude finantsvaldkonna seaduste muudatusi.

Paragrahv 81 (Krediidihalduslepingu andmete säilitamise kohustuse rikkumine) sätestab krediidiinkasso vastutuse andmete säilitamise kohustuse rikkumise eest. Andmete säilitamise kohustus on sätestatud KIKS § 45 lõikes 2, mis näeb ette krediidiinkasso kohustuse säilitada krediidiostja või krediidisaaajaga peetud asjakohane kirjavahetus ning krediidiostjalt iga viivituses oleva krediidilepingu või nõude kohta saadud juhised vähemalt viis aastat, kuid mitte kauem kui kümme aastat pärast krediidihalduslepingu lõpetamise kuupäeva. Eelnimetatud nõuete rikkumise eest võidakse krediidiinkasso juhti või töötajat karistada rahatrahviga kuni 100 000 eurot. Kui sama teo on toime pannud krediidiinkasso, võidakse juriidilist isikut karistada rahatrahviga kuni 1 mln eurot. Karistusõiguslik etteheide on õigustatud seetõttu, et nõudeid rikkudes jäeti üles näitamata finantsvaldkonna ettevõtjalt finantsvaldkonnas nn käibes nõutav kõrgendatud hoolsus. Kui krediidiinkasso ei säilita eespool loetletud teavet (s.o. tegevusetus), võib see kaasa tuua rasked tagajärjed, s.h. krediidisaaajate olulistele huvidele ja teabe säilitamise kohustuse rikkumine takistab efektiivset finantsjärelevalvet.

Paragrahv 82 (Krediidiinkasso tegevuse edasiandmise nõuete rikkumine) sätestab krediidiinkasso vastutuse tegevuse edasiandmise nõuete rikkumise eest. Krediidiinkasso võib krediidihaldustegevuse osaliselt kirjaliku lepingu alusel edasi anda krediidihaldusteenuse osutajale tingimusel, et krediidiinkasso jääb täielikult vastutavaks kõigi KIKS-st ja selle alusel antud õigusaktides sätestatud kohustuste täitmise eest ja kui on täidetud KIKS §-s 43 sätestatud tingimused. Karistusõiguslik etteheide ja kõrged trahvimäärad on põhjendatud seetõttu, et reeglina võib finantsvaldkonnas tegutseda vaid ettevõtja, kelle suhtes kehtivad kõrgendatud nõuded ja kellele pädev järelevalveasutus on andnud tegevusloa. Kui krediidiinkasso rikub tegevuse edasiandmise nõudeid, võib see kaasa tuua rasked tagajärjed, s.h. krediidisaaajate või ka krediidiostjate olulistele huvidele. Tegevuse edasiandmise tingimuste rikkumine võib olulisel määral takistada efektiivset finantsjärelevalvet ja tekitada krediidijärelturul negatiivseid arenguid.

Eelnimetatud nõuete rikkumise eest võidakse krediidiinkasso juhti või töötajat karistada rahatrahviga kuni 300 000 eurot. Kui sama teo on toime pannud krediidiinkasso, võidakse juriidilist isikut karistada rahatrahviga kuni 3 mln eurot või kuni 10 protsenti krediidiinkasso aastasest netokäibest. Trahvisumma suuruse määramisel on arvestatud üldpreventiivsete eesmärkide saavutamise vajadust. Trahvisumma suurusel peaks olema turuosalistele hoiatav mõju. Netokäibena saab aluseks võtta brutotulu vastavalt viimasele kättesaadavale raamatupidamisaruandele, mis koosneb teenustasudest ning intressi- ja muudest sellesarnastest tuludest.

Paragrahv 83 (Krediidiinkasso sise-eeskirjade nõuete rikkumine) sätestab krediidiinkasso vastutuse sise-eeskirjade kehtestamisega seotud nõuete rikkumise eest. KIKS sätestab üksikasjalised nõuded krediidiinkasso sise-eeskirjadele. Krediidiinkasso juhatus on kohustatud kehtestama asjakohased sise-eeskirjad ja menetlused, et tagada krediidiinkasso tegevust reguleerivate õigusaktide ja krediidiinkasso juhtide otsuste täitmise, samuti teenuste õigus- ja korrapärase osutamise (vt täpsemalt KIKS § 41 selgitused). Väärteo koosseis on kohaldatav nii füüsilisele isikule (s.o. krediidiinkasso juhid ja töötajad) või/ja krediidiinkasso kui juriidilise isiku suhtes. Juriidilise isiku vastutus puuduliku töökorralduse või järelevalve eest tugineb direktiivi artikli 23 lõikele 1. Seejuures tuleb puudulikku töökorraldust või järelevalvet sisustada finantsvaldkonna spetsiifilistest kõrgendatud hoolsuse nõuetest lähtuvalt.

Teo koosseisu võib kuuluda nii tegevusetus (nt kui jäetakse sise-eeskirjad täielikult või osaliselt kehtestamata) või kehtestatud sise-eeskirjad ei vasta seaduse nõuetele (nt kui juhatuse poolt kinnitatud sise-eeskiri ei vasta nõuetele – kui ilmselgelt ei taga need krediidisaaajate kaitset, õiglast ja hoolsat kohtlemist (vt täpsemalt KIKS § 41 lg 4 p 16).

Eelnimetatud nõuete rikkumise eest võidakse krediidiinkasso juhti või töötajat karistada rahatrahviga kuni 300 000 eurot. Kui sama teo on toime pannud krediidiinkasso, võidakse juriidilist isikut karistada rahatrahviga kuni 3 mln eurot või kuni 10 protsenti krediidiinkasso aastasest netokäibest. Trahvisumma suuruse määramisel on arvestatud üldpreventiivsete eesmärkide saavutamise vajadust. Trahvisumma suurusel peaks olema kõigile turuosalistele, sh nende juhtidele ja töötajatele hoiatav mõju.

Paragrahv 84 (Krediidiinkasso sisekontrolli nõuete rikkumine) sätestab vastutuse KIKS §-s 42 sisekontrolli nõuete rikkumise eest. Krediidiinkassos peab olema loodud ja rakendatud piisav sisekontrolli süsteem, mille eesmärk on tagada krediidiinkasso tegevuse vastavus kehtivatele sise-eeskirjadele, õigusaktidele ja vastuvõetud otsustele krediidiinkasso kõigil juhtimis- ja tegevustasanditel ja mille toimimise eest vastavad krediidiinkasso juhid. (vt täpsemalt KIKS § 42 selgitusi). Väärteokoosseis on kohaldatav nii füüsilisele isikule (s.o. krediidiinkasso juhid ja töötajad) või/ja krediidiinkasso kui juriidilise isiku suhtes. Juriidilise isiku vastutust puuduliku töökorralduse või järelevalve eest tugineb samuti direktiivi artikli 23 lõikele 1. Seejuures tuleb puudulikku töökorraldust või sise-kontrolli nõudeid sisustada finantsvaldkonna spetsiifilistest kõrgendatud hoolsuse nõuetest lähtuvalt.

Teo koosseisu võib kuuluda nii tegevusetus (nt kui jäetakse sise-kontrolli sise-eeskiri täielikult või osaliselt kehtestamata või seaduse nõuetele vastav sise-audiitor määramata) või ka tegevus (nt töökorraldusega takistatakse sisekontrolli tegemist). Sise-kontrolli nõuete rikkumise eest võidakse krediidiinkasso juhti või töötajat karistada rahatrahviga kuni 300 000 eurot. Kui sama teo on toime pannud krediidiinkasso, võidakse juriidilist isikut karistada rahatrahviga kuni 3 mln eurot või kuni 10 protsenti krediidiinkasso aastasest netokäibest. Trahvisumma suuruse määramisel on arvestatud üldpreventiivsete eesmärkide saavutamise vajadust. Trahvisumma suurusel peaks olema kõigile turuosalistele, nende juhtidele ja töötajatele hoiatav mõju.

Paragrahv 85 (Krediidisaaajate kaebuste menetlemise korra nõuete rikkumine) sätestab vastutuse krediidisaaajate kaebuste menetlemise korra nõuete rikkumise eest. KIKS § 60 kohaselt peab krediidiinkasso sise-eeskirjadega kehtestama krediidisaaaja kaebuse registreerimise korra ja ette nägema toimiva ja

läbipaistva protseduuri krediisajaate esitatud kaebuste mõistlikuks ja kiireks lahendamiseks. Krediisajaate esitatud kaebuste registreerimise ja lahendamise eest ei tohi krediidiinkasso võtta tasu. Sarnaselt muude süüteo koosseisudega on ka see väärteo koosseis kohaldatav nii füüsilisele isikule või/ja krediidiinkasso kui juriidilise isiku suhtes, mis seostub juriidilise isiku puuduliku töökorralduse või järelevalve tegevuse korraldamatusega. Säte tugineb direktiivi artikli 23 lõike 1 punktile j. Eelnimetatud nõuete rikkumise eest võidakse krediidiinkasso juhti või töötajat karistada rahatrahviga kuni 100 000 eurot. Kui sama teo on toime pannud krediidiinkasso, võidakse juriidilist isikut karistada rahatrahviga kuni 1 mln eurot.

Paragrahv 86 (Teabe esitamata jätmine) sätestab vastutuse käesolevas seaduses sätestatud teabe Finantsinspeksioonile esitamata jätmise eest. KIKS sätestab mitmeid kohustusi krediidiinkassodele või krediidiostjatele edastada Finantsinspeksioonile aruandeid, teavet, dokumente (eelkõige KIKS §-d 49, 63, 64 ja 69). Tulenevalt finantsvaldkonna spetsiifikast on teabe edastamise, mitte edastamise, vale teabe jmt teabega seotud õigusrikkumised eriti ohtlikud. Sellised õigusrikkumised võivad kaasa tuua rasked tagajärjed avalikele huvidele, s.h. kahjustada finantsturu usaldusväärset ja selle sujuvat toimimist. Kahjustada võivad saada mh krediisajaate olulised huvid ja teabe esitamise kohustuse rikkumine takistab efektiivset finantsjärelevalvet. Kui krediidiinkasso ei esita aruannet või muud teavet, siis on teokoosseis täidetud tegevusetusega. Käesolevas seaduses sätestatud aruande, dokumendi, selgituse või muu teabe või andmete avalikustamata jätmise või Finantsinspeksioonile esitamata jätmise, mitteõigeaegse esitamise või ebaõige, puuduliku või eksitava teabe esitamise või avalikustamise eest või andmete esitamise eest sellisel kujul, mis ei võimalda järelevalve teostamist, võidakse krediidiinkasso juhti või töötajat karistada rahatrahviga kuni 300 000 eurot. Kui sama teo on toime pannud krediidiinkasso, võidakse juriidilist isikut karistada rahatrahviga kuni 3 mln eurot või kuni 10 protsendiga krediidiinkasso aastasest netokäibest. Trahvisumma suuruse määramisel on arvestatud üldpreventiivsete eesmärkide saavutamise vajadust. Trahvisumma suurusel peaks olema kõigile turuosalistele, nende juhtidele ja töötajatele hoiatav mõju.

Paragrahv 87 (Krediidiostja poolt krediidihaldaja või esindaja määramise kohustuse rikkumine) sätestab vastutuse krediidiostja poolt krediidihaldaja või esindaja määramise kohustuse rikkumise eest. KIKS § 3 lõige 7 ja § 62 sätestavad teise liikmesriigi krediidiostja ja ka kolmanda riigi krediidiostja kohustused seoses tarbijaga sõlmitud krediidilepingu haldamiseks krediidiinkasso, krediidiastutuse või krediidiandja nimetamisega. Sarnaselt muude käesolevas eelnõus toodud süüteo koosseisudega on ka see väärteo koosseis kohaldatav nii füüsilisele isikule või/ja krediidiinkasso kui juriidilise isiku suhtes, mis seostub juriidilise isiku puuduliku töökorralduse või järelevalve tegevuse korraldamatusega. Eelnimetatud nõuete rikkumise eest võidakse krediidiinkasso juhti või töötajat karistada rahatrahviga kuni 100 000 eurot. Kui sama teo on toime pannud krediidiinkasso, siis võidakse juriidilist isikut karistada rahatrahviga kuni 1 mln eurot.

Paragrahv 88 (Krediisajaajale teabe esitamise nõuete rikkumine) sätestab krediidiostja, krediidiinkasso või nende nimel tegutseva isiku vastutuse loovutatud nõuete kohta krediisajaajatele KIKS § 59 sätestatud teabe nõuetekohaselt edastamata jätmise eest. Tarbijakaitse tase, mis on EL-is nõ tagatud direktiiviga 93/13/EMÜ ning direktiividega 2008/48/EL ja 2014/17/EL, tähendab, et krediidilepingus sätestatud krediidiandja õiguste või krediidilepingu loovutamine krediidiostjale ei tohiks mingil viisil mõjutada EL õigusega tarbijatele antud kaitse taset. Seepärast peaksid krediidiostjad ja krediidihaldajad järgima algse krediidilepingu suhtes kohaldatavat EL ja liikmesriikide õigust ning krediisajaajal peaks säilima samal tasemel kaitse, nagu on ette nähtud kohaldatava EL ja liikmesriigi õigusega või nagu on ette nähtud EL või liikmesriigi kollisiooninormidega. Eeltoodust tulenevalt ei tohiks krediisajaajate õigused loovutatud nõuetest teabe saamisel olla vähem kaitstud kui muude asjakohaste õigusnormide kohaselt. Sarnaselt muude KIKS-s toodud süüteo koosseisudega on ka vaadeldav väärteo koosseis kohaldatav nii füüsilisele isikule või/ja krediidiinkasso kui juriidilise isiku suhtes. Õigusrikkumine seostub juriidilise isiku puuduliku töökorralduse või järelevalvetgevuse korraldamatusega.

Teo koosseisu võib kuuluda nii tegevusetus (nt kui konkreetne töötaja jätab ettenähtud töökohustused täielikult või osaliselt täitmata) või ka tegevus – nt edastatakse tegelikkusele mittevastavat teavet. Eelnimetatud nõuete rikkumise eest võidakse krediidiinkasso juhti või töötajat, või muud pädevalt nimetatud esindajat, karistada rahatrahviga kuni 100 000 eurot. Kui sama teo on toime pannud krediidiostja või krediidiinkasso, siis võidakse juriidilist isikut karistada rahatrahviga kuni 1 mln eurot.

Paragrahv 89 (Teises lepinguriigis või kolmandas riigis krediidihaldustegevusega seotud kohustuse rikkumine) sätestab vastutuse teises liikmesriigis või kolmandas riigis krediidihaldustegevusega seotud kohustuse rikkumise eest. KIKS §-des 17–23 sätestatakse üksikasjalised nõuded krediidiinkasso piiriülesele tegevusele nii teises liikmesriigis kui kolmandas riigis. Sarnaselt muude käesolevas eelnõus toodud süüteo koosseisudega on ka see väärteo koosseis kohaldatav nii füüsilisele isikule või/ja krediidiinkasso kui juriidilise isiku suhtes, mis seostub juriidilise isiku puuduliku töökorralduse või järelevalve tegevuse korraldamatusega. Eelnimetatud nõuete rikkumise eest võidakse krediidiinkasso juhti või töötajat karistada rahatrahviga kuni 100 000. Kui sama teo on toime pannud krediidiinkasso, võidakse juriidilist isikut karistada rahatrahviga kuni 1 mln eurot.

Paragrahv 90 (Krediidisaaaja rahaliste vahendite hoidmise nõuete rikkumine) sätestab krediidiinkasso vastutuse krediidisaaajate rahaliste vahendite vastuvõtmise keelu rikkumise eest, kui krediidiinkasso ei ole täitnud käesoleva seaduse §-s 47 sätestatud tingimusi. Selle kohaselt on krediidiinkasso kohustatud avama eraldi maksekonto krediidisaaajate rahaliste vahendite hoidmiseks kui selline tegevus on krediidiinkasso tegevusloa saamiseks esitatud dokumentides kavandatud ja Finantsinspeksioon on tegevusloaga andnud krediidiinkassole sellise õiguse. Sisuliselt on tegemist tegevusloa nõuete olulise rikkumisega ja seetõttu on sätestatud paralleelselt haldusmeede – vastavalt käesoleva seaduse § 13 lõike 2 punktile 5 on võimalik sellise rikkumise korral krediidiinkasso tegevusluba kehtetuks tunnistada. Krediidiostja ja krediidiinkasso vahel sõlmitud lepingust võib tuleneda, et krediidiinkasso võib krediidisaaajate poolt tasutud raha enne selle üle kandmist krediidiostjale hoida eraldi kontol. Krediidiinkasso ei või neid kasutada oma majandustegevuses, sealhulgas ka juhul kui krediidiinkasso on sõlminud krediidiostjaga krediidihalduslepingu, mis näeb ette vastavate vahendite vastuvõtmist krediidisaaajatelt. Väärteo koosseis on kohaldatav nii füüsilisele isikule või/ja krediidiinkasso kui juriidilise isiku suhtes, mis seostub juriidilise isiku olulisel määral puuduliku töökorralduse või järelevalve tegevuse korraldamatusega. Säte tugineb direktiivi artikli 23 lõike 1 alapunktil 1. Heidutamise eesmärgil on põhjendatud kõrge karistusmäära kehtestamine. Trahvisumma suuruse määratlemisel on arvestatud üldpreventiivsete eesmärkide saavutamise vajadust. Trahvisumma suurusel peaks olema kõigile turuosalistele, nende juhtidele ja töötajatele hoiatav mõju. Eelnimetatud nõuete rikkumise eest võidakse krediidiinkasso juhti või töötajat karistada rahatrahviga kuni 300 000 eurot. Kui sama teo on toime pannud krediidiinkasso, siis võidakse juriidilist isikut karistada rahatrahviga kuni 3 mln eurot või kuni 10 protsenti aastasest netokäibest.

Paragrahv 91 (Krediidiinkassos olulise osaluse omandamise korra rikkumine) sätestab vastutuse krediidiinkassos olulise osaluse omandamise korra rikkumise eest. Olulise osaluse omandamise reeglistik on üldjuhul kõikides finantsvaldkonna seadustes sarnane. Olulise osaluse omandamise nõuded on tegevusloa andmise ja tegevusloa olemasolu eelduseks olevad tingimused. Nõuete eesmärgiks on tagada, et asutatava või omandatava ettevõtja juhtimine on usaldusväärne, arvestades suuraktsionäri või suurosaniku tõenäolist mõju ettevõtja juhtimise kvaliteedile. Rahvusvaheliste aktsepteeritavate põhimõtete ja EL õiguse kohaselt peab finantsvaldkonnas tegutseva ettevõtja aktsionäride või osanike nn ring olema läbipaistev igal ajahetkel. Käesoleva seaduse kohaselt Finantsinspeksioonile eelnevalt teatamata või käesoleva seaduse §-s 32 nimetatud ettekirjutuse vastaselt krediidiinkassos osaluse omandamise, selle võõrandamise või krediidiinkasso kontrollitavaks äriühinguks muutmise eest, samuti Finantsinspeksiooni ettekirjutuse vastaselt krediidiinkassos hääleõiguse või muude kontrolli võimaldavate õiguste teostamise eest võidakse krediidiinkasso juhti või töötajat karistada rahatrahviga kuni 300 000 eurot. Kui sama teo on toime pannud krediidiinkasso, võidakse juriidilist isikut karistada rahatrahviga kuni 3 mln eurot või kuni

10 protsenti aastasest netokäibest. Trahvisumma suuruse määratlemisel on arvestatud üldpreventiivsete eesmärkide saavutamise vajadust. Trahvisumma suurusel peaks olema kõigile turuosalistele, nende juhtidele ja töötajatele hoiatav mõju.

Paragrahv 92 (Krediidilepingu haldamisega seotud toimiku pidamise nõuete rikkumine) sätestab vastutuse selle eest, kui krediidiinkasso rikub käesoleva seaduse §-s 44 krediidilepingu haldamisega seotud toimiku ja selle pidamisele kehtestatud nõudeid. Analoogiline nõue krediiditoimiku pidamisele on ette nähtud ka krediidiandjatele KAVS § 48 alusel. Antud juhul on aga krediidiinkasso õigused piiritletumatud – s.t. kuna krediidiinkasso saab vastava info algsel panga või krediidiandja käest, siis on oluline, et ta seda infot ei kuritarvitaks.

Antud juhul nähakse ette rahatrahviga kuni 300 000 eurot füüsilise isiku puhul ning rahatrahv kuni 3 mln eurot või kuni 10 protsenti aastasest netokäibest juriidilise isiku puhul.

Paragrahv 93 lõige 1 sätestab vastava aegumistähtaja. KarS § 81 lõike 3 kohaselt on üldreeglik 2 aastane aegumistähtaeg. 2023. a 1. novembril jõustuva redaktsiooni kohaselt võib seaduses ette näha maksimaalselt kuni 5-aastase aegumistähtaja (s.o. kolme-, nelja- või viieaastase aegumistähtaja). Arvestades finantsvaldkonna spetsiifikat, siis on õigustatud pikema aegumistähtaja sätestamine. Käesolevas peatükis sätestatud väärtegade aegumistähtaeg on seega kolm aastat. Finantsvaldkonnas võib olla tegemist väga keeruliste kaasustega, mis on tavaliselt nn peitsüüteod (nagu näiteks ka maksustamise valdkonna süüteod), s.t. rikkumise toimepanemise asjaolud ei ole kergelt märgatavad, kannatanud ei ole või tema isik ei ole teada ja süüteo toimepannud isik teeb kõik endast oleneva, et järelevalveasutus ei avastaks rikkumist. Kuna selliste süütegude menetlemine võtab rohkem aega, on asjakohane näha ette ka krediidijärelturul toimepandud väärtegade puhul pikem aegumistähtaeg nagu see on muudes finantsvaldkonna eriseadustes.

Lõige 2 sätestab, et käesolevas peatükis nimetatud väärtegade kohtuväline menetleja on Finantsinspeksioon. Direktiivi 2021/2167/EL artikli 22 lõike 1 kohaselt peab liikmesriigi pädeval asutusel olema õigus määrata karistusi ja võtta muid meetmeid vähemalt direktiivis ettenähtud õigusrikkumiste korral. Kooskõlas FIS § 6 lõike 1 punktiga 4¹ on Finantsinspeksiooni ülesandeks ning tal on volitused olla seadustes ettenähtud juhtudel ja korras väärtegade kohtuväline menetleja.

14. peatükk. Rakendussätted

Antud peatüki 1. jaos §-ga **94 (Tegevuse kooskõlla viimine käesoleva seaduse nõuetega)** nähakse ette rakendussätted hetkel tegutsevatele isikutele, kes osutavad krediidihaldusteenust. Vastav rakendusperiood kehtib ühtemoodi nii nendele krediidihaldajatele, kes tegelevad mitte-pankade (krediidiandjate) poolt väljastatud viivisnõuete haldamisega kui ka pankade poolt väljastatud viivisnõuete haldamisega. Vastavad isikud peavad saama tegevusloa hiljemalt 2024. a. 31. detsembriks kui nad soovivad antud tegevusalal edasi tegutseda.

Eraldi on siia §-i lisatud uus lg 4, mille kohaselt juhul kui käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud krediidilepingute suhtes on algatatud enne käesoleva seaduse jõustumist täitemenetlus või kohtus hagimenetlus kohtuotsuse alusel, võib isik tegeleda selle raames käesoleva seaduse § 3 lõikes 2 nimetatud tegevusega kuni 2026. aasta 31. detsembrini ilma, et ta peaks selle tegevuse suhtes järgima käesolevas seaduses krediidihaldustegevuse suhtes ettenähtud nõudeid. Oluline on silmas pidada, et vastav erisus ei kohaldu seega maksekäsu kiirmenetluste suhtes.

3.2. MUUDATUSED FINANTSINSPEKTSIOONI SEADUSES

Paragrahviga 96 sätestatakse FIS-i muudatused.

FIS § 2 lõiget 1 muudetakse selliselt, et samas sätestatud seaduste loetletu täiendatakse KIKS-ga, mis annab Finantsinspeksioonile pädevuse ja üldised volitused järelevalve teostamiseks viimati nimetatud seaduse subjektide üle.

FIS § 38 lõike 2 muutmine - Finantsinspeksiooni järelevalvesubjekti järelevalvetasu koosneb FIS-is sätestatud (i) fikseeritud kapitaliosast (mida tulude prognoosimise ja planeerimise protsessis ei saa muuta); ja (ii) mahuosast, mis kehtestatakse kalendriaastaks protsendina seaduses etteantud (protsendi) vahemikest ning konkreetse subjekti liigi arvestusaluseks olevast näitajast (nt vara, preemiad, maksete mahud, krediidi jääk jmt). Iga-aastase täpse kohaldamisele kuuluva mahuosa määra kehtestab rahandusminister oma määrusega 15 päeva jooksul pärast Finantsinspeksiooni eelarve kinnitamist Finantsinspeksiooni nõukogu poolt (FIS § 40 lg 1). Muudatusega tagatakse, et krediidiinkassod maksavad samuti järelevalvetasu kapitali- ja mahuosa.

FIS § 38 lõike 3 muutmise tulemusena peavad välisriigi äriühingu Eesti filiaalid, kes tegutsevad krediidiinkasso tegevusalal maksma üksnes järelevalvetasu mahuosa.

FIS § 38 lõike 7 täiendamine teise lausega – kehtiv lõige 7 näeb ette, et järelevalvesubjekt, kes tegutseb mitmel tegevusalal, maksab järelevalvetasu üksnes ühe järelevalvesubjektina (nt võib krediidi asutus tegeleda lisaks ka investeerimisteenuste osutamisega, aga sel juhul ei ole tal täiendavalt vaja investeerimisühingu tegevusluba). Praktikast ei ole aga kohati selge, et kui subjekt tegutsebki mitmel tegevusalal, siis mis on see nn põhitegevusala, mille alusel ta peab järelevalvetasu maksma. Seepärast lisatakse siia lõikesse täiendav lause, millega sätestatakse, et subjekt peab maksma järelevalvetasu selle arvestuse alusel, mille kohaselt tema järelevalvetasu tuleks suurim.

FIS § 39 muutmine. FIS § 39 lg 1 reguleerib, kuidas määrata järelevalvetasu kapitaliosa. **FIS § 39 lõike 1 punkt 4 muutmine** – selle kohaselt on krediidiinkasso järelevalvetasu kapitaliosa summa, mis võrdub ühe protsendiga suurusest, mis on sätestatud KIKS §-s 46 (mis on seega 50 000 eurot). Ehk antud juhul on kapitaliosa summa siis $1\% \times 50\,000$ eurot = 500 eurot.

FIS § 39 lõiget 2 täiendatakse punktiga 1³, mis näeb ette alused, kuidas arvutada krediidiinkasso mahuosa järelevalvetasu. Järelevalvetasu mahuosa määrad kehtestamisel erinevatele järelevalvesubjektide gruppidele tuleb arvestada nende tegevuse mahtusid ja kasumlikkust ja hinnata nende järelevalvele kuluvat ressursi. Järelevalvetasu määramisel tuleb lähtuda eeldusest, et järelevalvetasu ei oleks subjekti jaoks ülemäärane koormav. Kui eelmise eelnõu versiooni kohaselt oli arvestuse aluseks krediidiinkasso äritulude maht (ühe aasta kohta), siis tulenevalt eelnõu kohta laekunud tagasisidest on seda muudetud ja uus alus on rohkem inkasso tegevusega arvestav – ehk uus arvestusalus on krediidiinkasso hallatavate krediidilepingute või nendest tulenevate nõuete koondjääk.

Küll on aga viidud mahuosa järelevalvetasu määrad samale tasemele nagu see on täna krediidandjate ja -vahendajate puhul (kellega krediidiinkasso tegevus on kõige rohkem ka võrreldav). Ehk miinimummäär saab olema 0,01% ja maksimaalne määr kuni 1%. Juhul kui krediidiinkasso haldab nt 5 mln suurust nn võlaportfelli, siis jooksev järelevalve tasu aastas oleks 0,1% korral 5 000 eurot ($0,001 \times 5\,000\,000$).

FIS §-i 41 täiendatakse uue lõikega 5⁴, millega nähakse krediidinkassode puhul ette, et järelevalvetasu mahuosa ettemakse arvutamisel võetakse aluseks selle isiku eelmise aasta aruannetes kajastatud tema poolt hallatavate krediidilepingute või nendest tulenevate nõuete koondjäägi kogusumma.

Sarnaselt eelmisega tehakse samasisuline muudatus **FIS §-s 42**, kuhu lisatakse samuti **uus lõige 5⁴**, mis näeb ette, et järelevalvetasu mahuosa lõppmakse arvutamisel võetakse aluseks selle isiku eelmise aasta aruannetes kajastatud tema poolt hallatavate krediidilepingute või nendest tulenevate nõuete koondjäägi kogusumma.

Muudetakse **FIS § 43 lõikeid 6 ja 8**, mis näevad ette järelevalvetasude maksmise välisriigi filiaalide puhul. FIS § 43 lõige 5 näeb ette nõ üldreegli, et rahastamiskohustuse tekkimisel kalendriaasta esimesel poolaastal tasutakse järelevalvetasu lõppmakse üksnes kapitaliosa ulatuses. Lõige 6 näeb ette sellest erandi välisriigi krediidiinkasso filiaalile, mille kohaselt tasub see subjekt rahastamiskohustuse tekkimisel kalendriaasta esimesel poolaastal järelevalvetasu lõppmakse summas, mis vastab tema poolt tasutava järelevalvetasu kapitaliosale pooles ulatuses. Lõige 8 näeb ette omakorda täiendava erandi, mille kohaselt välisriigi krediidiinkasso filiaal tasub rahastamiskohustuse tekkimisel kalendriaasta teisel poolaastal järelevalvetasu lõppmakse summas, mis vastab tema poolt tasutava järelevalvetasu kapitaliosale veerandi ulatuses.

Muudatused **FIS §-s 45³** ja **§-s 45⁴** kajastavad juba neid muudatusi, mis on ette nähtud hetkel samuti menetluses oleva krüptovaraturu seaduse eelnõuga. Kuna mõlemad eelnõud on paralleelselt menetlemisel, siis tuleb vastavaid sätteid nõ dubleerida (ja lõplikult tehakse korrektsed menetlused Riigikogus). Sisu osas nähakse aga siin krediidiinkasso tegevusluba taotlevale isikule ette tegevusloa taotlemise menetlustasu. Sarnaselt teiste subjektidega (v.a. krediidasutuste puhul) saab krediidiinkasso tegevusloa taotlemisel vastav menetlustasu olema 3 000 eurot (eelnimetatud krüptovaraturu seaduse eelnõuga tõuseb see krediidasutuste puhul 5 000 euroni ja teiste subjektide puhul siis 3 000 euroni).

3.3. MUUDATUSED FINANTSKRIISI ENNETAMISE JA LAHENDAMISE SEADUSES

FELSi on vaja muuta nn kriisilahendusdirektiivi 2014/59/EL⁴⁶ tehnilistest muudatustest tulenevalt. Muudetav kriisilahendusdirektiiv (edaspidi ka *BRRD*) sätestab meetmed, et tagada valmisolek pankades ja pangandusgruppides võimaliku kriisi efektiivseks lahendamiseks. Need meetmed on Eesti õigusesse üle võetud FELSi. Näiteks peavad pangad finantskriisi ennetamiseks ja lahendamiseks igal ajal täitma omavahendite ja kõlblike kohustuste minimaalse taseme nõuet ehk miinimumnõuet (arvutatakse FELSi 2. peatüki 2. jao alusel) ja iga pank peab koostama finantsseisundi taastamise kava (meetmed finantsseisundi taastamiseks pärast selle olulist halvenemist), samuti koostab Finantsinspeksioon panga või pangandusgrupi jaoks kriisilahenduskava, mis peaks aitama saneerida raskustesse sattunud panka kõige efektiivsemal viisil.

Käesoleva eelnõuga üle võetavad kriisilahendusdirektiivi muudatused on osa EL õiguse muudatuste paketist, mida nimetatakse ka nn *Daisy Chain*⁴⁷ ettepanekuks. Paketi põhiosaks on otsekohalduva nn pangandusmääruse (EL) nr 575/2013⁴⁸ (edaspidi ka *CRR*) muudatused pankade kahjumite katmise võime arvutustes, et vältida kriisi lahendamiseks tarvilike omavahendite ja kõlblike kohustuste grupisisest topelt arvesse võtmist. Selliselt tõhustatakse omavahendite ja kõlblike kohustuste miinimumnõude kohaldamist.

⁴⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/59/EL, millega luuakse krediidasutuste ja investeerimisühingute finantsseisundi taastamise ja kriisilahenduse õigusraamistik ning muudetakse nõukogu direktiivi 82/891/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 2001/24/EÜ, 2002/47/EÜ, 2004/25/EÜ, 2005/56/EÜ, 2007/36/EÜ, 2011/35/EL, 2012/30/EL ja 2013/36/EL ning määruseid (EL) nr 1093/2010 ja (EL) nr 648/2012 (ELT L 173, 12.6.2014, lk 190—348).

⁴⁷ Ahelmeetodiks nimetatakse keerulise struktuuriga kriisilahendusallustes gruppides sisemise omavahendite ja kõlblike kohustuste miinimumnõude kaudset täitmist kõlblike instrumentidega. See meetodika võimaldab kahjumi nõuetekohast ülekandmist tütarettevõtjalt läbi vahepealse emaettevõtja oma põhiemaettevõtjale ja kapitali nõuetekohast ülekandmist kõnealuselt emaettevõtjalt läbi ahela tütarettevõtjatele. Muudatuste paketiga tagatakse, et tütarettevõtja kahjumikatmisvõimet ei võetaks arvesse ka vahepealse emaettevõtja sisemise omavahendite ja kõlblike kohustuste miinimumnõude täitmisel, samuti tagatakse, et tulemus oleks samaväärne tütarettevõtjate emiteeritud kõlblike instrumentide otsese märkimisega põhiemaettevõtja poolt. Ahelmeetodit puudutavad muudatused tehti otsekohaldavas määrusesse (EL) nr 575/2013.

⁴⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 575/2013 mis käsitleb krediidasutuste suhtes kohaldatavaid usaldatavusnõudeid ja millega muudetakse määrust (EL) nr 648/2012 (ELT L 176, 27.6.2013, lk 1—337).

Samuti täpsustatakse paketiga globaalsete süsteemselt olulistele pankade⁴⁹ teatud kriisilahendamise strateegia (mille kohaselt võib kriisilahendusmenetluse algatada rohkem kui ühe grupi üksuse suhtes) rakendamise seonduvat ja sellisel juhul tuleb võtta arvesse kõiki globaalsete süsteemselt oluliste ettevõtjate osaks olevaid kolmanda riigi selliseid üksusi, mis juhul, kui nad oleksid olnud ELis asunud, kvalifitseeruks kriisilahendussubjektiks⁵⁰. Selliste EL kriisilahenduse raamistiku täpsustustega peaks edaspidi olema paremini tagatud, et kui pangad ei ole enam finantsiliselt elujõulised ja nende suhtes algatatakse seejärel kriisilahendusmenetlus, toimub kõnealuste pankade kahjumi katmine ja rekapiitalseerimine erasektori vahendite abil. Paketiga parandatakse ka erinevate EL õigusaktide omavahelist kooskõla.

FELSi tehtavad muudatused loovad parema EL õigusaktide omavahelise kooskõla ja tagavad nende ühesuguse rakendamise liikmesriikides. Kriisilahendusdirektiivi BRRD täpsustused lisati algsele *Daisy Chain* ettepanekule alles menetluse käigus, kui avastati, et erinevad liikmesriigid käsivad kriisilahendusgruppidesse kuuluvaid kolmandate riikide üksusi erinevalt. Seetõttu püütaksegi seda EL õiguses täpsemalt kirjeldada, et tagada ühtne arusaam kriisilahendussubjektide käsitlemisest. FELSi muudatustega tagatakse, et ka kolmandas riigis asuvat üksust saaks ELis käsitleda kriisilahendussubjektina, sest osades kolmandates riikides ei ole riigisiselt kehtestatud ELga sarnast pankade saneerimise ja kriisilahenduse raamistikku, ega pole kriisilahendussubjekti mõistet ja rolli määratletud.

Paragrahvi 15 lõike 10 muutmise – kehtiv lõige 10 sätestab, et kui Finantsinspektsiooni hinnangul ei ole luba lihtsustatud finantsseisundi taastamise kava koostamiseks enam õigustatud, võib Finantsinspektsioon igal ajal loa tühistada ja nõuda finantsseisundi taastamise kava koostamist täies mahus. Käesolevaga tehakse nõ tehniline parandus, kus eelnimetatud tühistamine asendatakse kehtetuks tunnistamisega, et see oleks üheselt haldusõigusega kooskõlas.

Paragrahvi 17⁴ muutmise. Kehtiv § 17⁴ sätestab omavahendite ja kõlblike kohustuste minimaalse taseme nõude ehk miinimumnõude määramise globaalse süsteemselt olulise kriisilahendussubjekti ja kolmanda riigi globaalse süsteemselt olulise ettevõtja Euroopa Liidus asuva olulise tütarettvõtja jaoks. **Lõike 4 muutmise** on seotud BRRD artikli 45d lõike 4 muutmisega. Nimelt, panganduse otsekohalduva EL määruse 575/2013 kohaselt peavad globaalsed süsteemselt olulised ettevõtjad, kes kohaldavad kriisilahendusstrateegiat, mille kohaselt võib kriisilahendusmenetluse algatada rohkem kui ühe grupi üksuse suhtes (mitme isiku suhtes kriisilahenduse algatamise strateegia) arvutama oma omavahendite ja kõlblike kohustuste riskipõhise nõude teoreetilise eelduse alusel, et kriisilahendusmenetlus algatatakse ainult ühe grupi üksuse suhtes, kusjuures kõnealuse grupi mis tahes tütarettvõtjate kahjum ja rekapiitalseerimisvajadused kantakse üle kriisilahendussubjektile (ühe isiku suhtes kriisilahenduse algatamise strateegia). Sarnane nõue on sätestatud BRRD artikli 45d lõikes 4 seoses täiendava omavahendite ja kõlblike kohustuste nõudega, mille kriisilahendusametused võivad vastavalt nimetatud artikli lõikele 3 kehtestada. Kooskõlas Finantsstabiilsuse nõukogu kogu kahjumi katmisvõime standardiga⁵¹

⁴⁹ Globaalsete süsteemselt oluliste pankade (Global Systemically Important Banks, G-SIB) loetelu koostab ja avaldab Finantsstabiilsuse nõukogu (Financial Stability Board, FSB) Baseli Pangajärelevalve Komitee (Basel Committee on Banking Supervision, BCBS) metoodika alusel. 2022 aasta loetus oli sellised panku 30 ([link loetelule](#)).

⁵⁰ Kriisilahendussubjekt on lihtsustatuna ELis asutatud pank, kelle suhtes on Finantsinspektsioon kriisilahenduskavas ette näinud kriisilahendusmeetme. Kriisilahenduskava koostab Finantsinspektsioon iga panga kohta ja selles sätestatakse valikud kriisilahendusmeetmete või -õiguste rakendamiseks, kui tingimused kriisilahendusmenetluse algatamiseks on täidetud. Finantsinspektsioon võib kriisilahendusmeetmena nt määrata erihalduri või nõuda aktsiate võõrandamist, vara eraldamist, sildasutuse loomist ja kohustuste teisendamist.

⁵¹ Finantsstabiilsuse nõukogu (Financial Stability Board, FSB) avaldatud kahjumi katmise koguvõime standardi (Total Loss-absorbing Capacity Term Sheet) eesmärk on tagada, et globaalsetel süsteemselt olulistel pankadel, millele liidu normistikus osutatakse kui globaalsetele süsteemselt olulistele ettevõtjatele, oleks vajalik kahjumi katmise ja rekapiitalseerimise võime, mis aitaks tagada, et kriisilahenduse käigus ja vahetult pärast seda oleks võimalik kriitiliste

tuleks nende arvutuste puhul võtta arvesse ka kõiki kolmanda riigi üksusi, mis on globaalsete süsteemselt oluliste ettevõtjate osa ning mis oleksid kriisilahendussubjektid, kui nad oleksid asutatud ELis. **FELS § 17⁴ lõiget 4** täiendatakse täpsustusega, et kriisilahendussubjektina võib käsitleda ka kolmanda riigi ettevõtja üksusi, mis oleks ELis asutatuna käsitletavat kriisilahendussubjektina.

Paragrahvi 18 muutmine. Kehtiv § 18 näeb ette alused miinimumnõude kohaldamise konsolideerimisgrupi suhtes. Kehtivad lõiked 4¹ ja 4² näevad ette, et kui rohkem kui üks samasse globaalsesse süsteemselt olulisse ettevõtjasse kuuluv globaalne süsteemselt oluline krediidasutus on kriisilahendussubjekt, siis arutab Finantsinspeksioon kriisilahendussubjekti kriisilahendusasutuse või konsolideerimisgrupi tasandi kriisilahendusasutusega CRRi artikli 72e kohaldamist ja kohandamist ning lepivad vajaduse korral kooskõlas globaalse süsteemselt olulise ettevõtja kriisilahendusstrateegiaga nendes kokku, et minimeerida või kõrvaldada erinevused kriisilahenduspuhvide summade vahel. **Muudatused lõigetes 4¹ ja 4²** tulenevad BRRD artikli 45h lõike 2 muutmisest. Mitme isiku suhtes kriisilahenduse algatamise strateegiat kohaldava globaalse süsteemselt olulise ettevõtja grupi omavahendite ja kõlblike kohustuste nõuete tegelik summa ei tohi olla väiksem kui teoreetiline nõue sama grupi ühe isiku suhtes kriisilahenduse algatamise strateegia korral. See ei tohiks takistada kriisilahendusasutusi tegemast järeldust, et mis tahes kohandus, mille eesmärk on minimeerida või kõrvaldada erinevus mitme isiku suhtes kriisilahenduse algatamise strateegiat kohaldava globaalse süsteemselt olulise ettevõtja omavahendite ja kõlblike kohustuste nõuete tegeliku summa ja kõnealuse grupi ühe isiku suhtes kriisilahenduse algatamise strateegia korral arvatud teoreetilise nõude vahel, kui esimene on suurem kui viimane, oleks sobimatu või vastuolus globaalse süsteemselt olulise ettevõtja kriisilahendusstrateegiaga. Muudatused on vajalikud, et tagada arvutuses ka kõiki kolmanda riigi selliste üksususte arvesse võtmist, mis on globaalsete süsteemselt oluliste ettevõtjate osaks ning mis oleksid kriisilahendussubjektid, kui nad oleksid asutatud ELis. Lihtsustatuna täpsustatakse, et kriisilahendussubjektina võib käsitleda ka kolmanda riigi ettevõtja üksusi, mis oleks ELis asutatuna käsitletavat kriisilahendussubjektina.

Normitehnilise märkuse muutmine. Normitehnilist märkust täiendatakse viitega Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) 2022/2036. Nimetatud määrusega muudetakse direktiivi 2014/59/EL ja viide määrusele esitatakse nimetatud direktiivi muutmise aktide loetelus.

3.4. MUUDATUSED KREDIIDIANDJATE JA -VAHENDAJATE SEADUSES

KAVS § 2 lõike 8 muutmine – kehtiv lõige 8 näeb hetkel ette teatud tüüpi krediidiandjatele piiratud ulatuses kohustused, mida nad KAVS-s järgima peavad. Eelkõige peetakse silmas pankadega samasse gruppi kuuluvaid krediidiandjaid (eelkõige liisingfirmad), kes kaudselt juba läbi pankadel alluvad suuremale kontrollile. Siiski teatud nõudeid ka sellised krediidiandjad KAVS-s järgima peavad. Nüüd lisatakse viide KAVS § 44 lõikele 4 ja §-dele 53.1 ja 57.1, viimane näeb ette FI teavitamiskohutuse nõ müüdnud viivituses olevatest laenudest ehk seda nõuet kohaldatakse ka pankadega ühte gruppi kuuluvatele liisingfirmadele.

KAVS § 28 muutmine – antud § näeb ette olulise osaluse määratluse. Selle kohaselt on oluline osalus otsene või kaudne osalus krediidiandja aktsia- või osakapitalis, mis on vähemalt 20 protsenti äriühingu aktsia- või osakapitalist, seda väljendavatest kõigist õigustest või kõigist hältest äriühingus, või osalus, mis võimaldab saavutada olulise mõju äriühingu juhtorganite üle. Ekslikult on §-st 28 jäänud välja krediidivahendaja, kuid ka tema suhtes rakendatakse olulise osaluse omandamise režiimi (kehtiva KAVS §-d 30 – 36 ka selle ette näevad). Seega lisatakse antud §-i krediidiandja kõrvale ka krediidivahendaja.

funktsioonide jätkuv toimimine, ilma et seataks ohtu maksumaksjate vahendeid (avaliku sektori vahendid) ja finantsstabiilsust.

KAVS § 29 lõike 2 täiendamine uue punktiga 1¹ – antud lõige näeb millisel juhul võib kredidivahendajas olulise osaluse omandada, seda omada ja suurendada ning kredidivahendaja üle kontrolli saavutada. Nüüd lisatakse siia üks täiendav tingimus, mille kohaselt peab ka vastav isik olema laitmatu ärialase mainega kui ta soovib kredidivahendajas olulist osalust omada. Laitmatu ärialane nõue on kehtestatud kõigis teistes järelevalvesubjektides olulist osalust omavatele isikutele. Kredidivahendajas olulist osalust omandav isik, kes soovib siseneda kõrgendatud nõuetega finantsturule, peaks omama seega samuti laimtatut ärialast mainet. Laitmatu maine on finantssektoris nii juhtide kui omanike hindamisel põhikriteeriume, mis peab olema täidetud.

Muudetakse **KAVS § 39 lõike 2 punkte 5 ja 6**. KAVS § 39 näeb üldisemalt ette nõuded krediidiandja või -vahendaja juhtidele (juhatuse ja nõukogu liikmetele). Selle §-i lõike 2 punkt 5 sätestab hetkel, et krediidiandja või -vahendaja juhi ärialane maine ei ole laitmatu kui ta on esitanud Finantsinspektsioonile valeinformatsiooni või jätnud olulise informatsiooni esitamata. Seda punkti eelnõuga täiendatakse, kus kehtivale sõnastusele lisatakse juurde, et juht ei ole varasemas suhtluses järelevalveasutustega tegutsenud läbipaistvalt, avatult ja koostöövalmilt. Ehk vastav käsitlus juhi tegutsemise osas, mis puudutab koostööd järelevalveasutustega, muutub nõ laiemaks hindamaks, kas vastav ärialane maine on laitmatu või mitte. Antud juhul tuleb järelevalveasutuse all mõista ka muid vastavaid organeid peale Finantsinspektsiooni (nt Andmekaitse Inspektsioon jne). Täpselt samasugune alus saab olema ka KIKS §-s 37 krediidiinkasso juhtidele.

KAVS § 39 lõike 2 kehtiv punkt 6 sätestab, et isiku ärialane maine ei ole laitmatu kui teda on karistatud majandusalase, ametialase, varavastase või avaliku usalduse vastase süüteo eest või terrorismi süüteo või selle toimepanemisele suunatud tegevuse rahastamise või toetamise eest ning tema vastavad karistusandmed ei ole karistusregistri seaduse kohaselt karistusregistrist kustutatud või tema suhtes on kohaldatud rahvusvahelist sanktsiooni. Käesoleva muudatusega lisatakse siia sättesse juurde esiteks see, et isiku ärialane maine ei ole laitmatu kui teda on karistatud tarbijakrediidi väljastamisega seotud väärteo eest ja teiseks ta on varasemalt tegelenud liigkasuvõtmisega (ingl. k. *usury*). Samasugused alused saavad olema ka KIKS §-s 37 krediidiinkasso juhtidele.

Tarbijakaitse väärtegade all peetakse silmas väärtegusid, mis on seotud tarbijakrediidi väljastamisega – tarbijakaitse seaduse §-des 71 ja 72 ning KAVS §-s 99 sätestatud koosseisud.

KAVS § 39 lõike 4 muutmise – kehtiv sõnastus näeb ette, et krediidiandja või -vahendaja juhiks ei või määrata isikut, kellele või kellega seotud äriühingule on tehtud korduvalt ettekirjutus või rakendatud muid karistusi vastutustundliku laenamise nõuete rikkumise, võlaõigusseaduse §-s 406.2 sätestatud krediidi kulukuse määra ülempiiri ületamise või võlaõigusseaduse § 113.2 kohaselt tarbijalt nõutava sissenõudmiskulude hüvitise piirangu rikkumise eest.

Sisuliselt on see sõnastus väga lähedane sellele, et mida peetakse silmas liigkasuvõtmise all. Olemasolevat sõnastust muudetakse nii, et antud lõikest tekitatakse liigkasuvõtmise definitsioon (terminit liigkasuvõtmist kasutatakse eespool – käesoleva §-i lõike 2 punktis 6).

Oluline on aga aru saada, et tegemist on avalik-õigusliku normiga, mitte sellise määratlusega, millest eraõiguslikud pooled ise omavaheliste vaidluste puhul peaksid lähtuma.

Lisaks märgime, et liigkasuvõtmine defineerimine üksnes läbi ühe konkreetse määra (ehk liigkasuvõtmine oleks KKM ülemmäärast nõ kõrgem intress) oleks praktilise rakendatavuse mõttes üsna kitsas lähenemine – liigkasuvõtmise (nn *usury*) kontseptsioon on laiem kui üksnes lähtumine ühest konkreetsest määrast. See ei ole ka direktiivi mõte. Ehk laiemalt peetakse liigkasuvõtmise all ka ebamõistlikult suuri või ka kunstlikke tasude sissenõudmist, kus krediidiandja võlgniku arvelt sisuliselt põhjendamatult rikastub krediidisaaaja arvel.

Samas on oluline siin tähelepanu juhtida ka sõnale „süsteemaatiline“ – see viitab sellele, et kõik vastavad olukorrad või rikkumised peavad olema olulised ja korduvad, et FI saaks tunnustada vastava isiku juhi ametis mitesobivaks.

KAVS § 40 lõike 2 punkti 2. Kehtiv § 40 lõige 2 näeb hetkel ette, et millised teadmised, oskused ja kogemused peavad olema krediidiandja või -vahendaja juhtidel ja töötajatel. Antud lõike punkt 2 sätestab hetkel, et muuhulgas peab neil olema teadmine krediidilepingute ettevalmistamisest ja sõlmimisest, sealhulgas tarbija krediivõimelisuse hindamisest, ning krediidilepingu täitmise tingimustest, samuti tarbijakrediidi pakkumisele kohaldatavatest tingimustest. Käesoleva muudatusega lisatakse juurde see, et vastav teadmine peab sisaldama ka arusaama sellest, kuidas saab tarbijakrediidilepingut muuta ja mis sellega kaasneb. Antud täiendus on seotud käesoleva eelnõuga VÕS-s tehtavate muudatustega, eelkõige § 416¹ lisamisega, milles nähakse ette viivituses oleva tarbijakrediidilepingu ümberkujundamise võimalused enne kui tarbija suhtes alustatakse sundtäitmise menetlust.

KAVS § 41 lõike 4 muutmise – kehtiv lõige 4 näeb ette, et krediidiandja või -vahendaja on kohustatud juhtide ja audiitori valimise või määramise kavatsusest, samuti nende tagasiastumisest või enne volituste tähtaja lõppemist tagasikutsumise algatamisest teavitama Finantsinspeksiooni vähemalt kümme päeva enne vastava otsuse tegemist või viivitamata pärast vastava avalduse saamist. Käesolevaga täiendatakse seda lõiget nii, et Finantsinspeksiooni tuleb teavitada ka juhul kui eeltoodud isikute ametiaega kavandatakse pikendada.

Täiendatakse **KAVS § 44 lõiget 3 uue punktiga 4¹ ja uue lõikega 4.** Kehtiv KAVS § 44 lg 3 sätestab selle, mis peab sisalduma krediidiandja sise-eeskirjades.

Nüüd lisatakse siia nimistusse uus punkt 4¹, mille kohaselt tuleb sise-eeskirjaga reguleerida krediidilepingute tingimuste täitmise jälgimise ja muutmiseks vajalike menetluste korraldus. Säte lisatakse tulenevalt tarbijakrediidi direktiivi 2008/48 täiendamisest artikliga 16a ja hüpoteekkrediidi direktiivi 2014/17 täiendamisest artikliga 28a, kus vastavalt nende artiklite lõike 1 kohaselt peavad liikmesriigid nõudma, et krediidiandjatel on piisavad tööpõhimõtted ja menetluskorrad, et nad püüaksid kohasel juhul kohaldada enne sundtäitmise menetluse algatamist mõistlikke võla restruktureerimise (ümberkujundamise) meetmeid. Võla ümberkujundamise abinõude sisu on omakorda sätestatud käesoleva eelnõuga tehtud VÕS-i täiendustes § 416¹ näol.

Uus lõige 4 sätestab tulenevalt lõike 3 täiendamisest täpsemad nõuded krediidilepingu täitmise jälgimise ja krediidilepingu muutmise kohta. Krediidiandja peab oma sise-eeskirjas ette nägema, kuidas ja millist poliitikat või strateegiat ta kohaldab kuni 90 päeva ja rohkem kui 90 päeva viivituses olevate nõuetega tegelemisel. Sealhulgas peaks krediidiandja sise-eeskirjades olema kirjas krediidiandja hinnangu andmise metoodika, et kaaluda tarbijale võlaõigusseaduse §-s 416¹ kohaselt võla ümberkujundamise abinõude kohaldamise ettepanekut. Hindamine peaks sisaldama tarbija finantsseisundi asja- ja ajakohast hinnangut, mis põhineb piisaval teabel ja võtab arvesse tarbija laenu teenindamise suutlikkust ning tema üldist võlakoorimat. Krediidiandja peab hindama tarbija maksevõimet objektiivselt ja erapoolikult (vt ka Riigikohtu 31.01.2018.otsus asjas 2-14-21710/105), kuid ei eelda täiemahulist uut krediivõimelisuse hinnangut. Samuti peab krediidiandjal olema sise-eeskirjas ette nähtud viivituses olevate tarbijakrediidilepingutest tulenevate rahaliste kohustuste suhtes kohtu- või täitemenetluse toimingute alustamise poliitika või strateegia. Selliste sise-eeskirjadega tuleks käituda olukordades, kus tarbija varalise seisundi või koostöö puudumise tõttu ei ole leitud pooli rahuldavat kokkulepet jätkusuutliku lahenduse kohta.

KAVS § 44 lõike 3 täiendamine uue punktiga 10¹ – käesolevaga lisatakse täiendus, et krediidiandja peab oma sise-eeskirjaga määrama kindlaks ka juhi sobivuse hindamise korra.

Täiendatakse **KAVS § 48 lõiget 5 uue punktiga 7¹**. Kehtiv KAVS § 48 sätestab krediidiandja või -vahendaja kohustuse pidada iga tarbija kohta krediidiandmiselise hindamise eesmärgil kogutud vajalike andmete ja dokumentide kohta eraldi krediiditoimikut. Kehtiv lõige 5 kehtestab miinimumina loetelu, milliseid dokumente ja teavet peab krediidi andmise, jälgimise ja hindamise kohta krediiditoimik sisaldama. Tulenevalt tarbijakrediidi direktiivi 2008/48 täiendamisest artikliga 16a ja hüpoteekkrediidi direktiivi 2014/17 täiendamisest artikliga 28a, milliste lõike 1 kohaselt peavad liikmesriigid nõudma, et krediidiandjatel on piisavad tööpõhimõtted ja menetluskorrad tarbija võla mõistliku restruktureerimise (ümberkujundamise) kohta, siis antud uue punktiga 7¹ sätestatakse, et krediiditoimik peab sisaldama ka infot ja andmeid krediidilepingu muudatuste kohta koos asjakohase kirjavahetusega, sealhulgas ka võlaõigusseaduse §-s 416¹ sätestatud võla ümberkujundamise kohta.

Täiendatakse **KAVSi uue §-ga 50¹**. Lõikes 1 nähakse ette kohustus krediidiandjale esitada vastavat teavet KIKS § 44 alusel. Täpsemalt näeb KIKS § 44 lõige 3 ette, et krediidiandja on osaliselt edastama krediiditoimiku krediidiinkasso (või tegema sealt nõ väljavõtteid ja neid krediidiinkassole edastama). See on vajalik selleks, et krediidiinkasso saaks tegeleda efektiivsel kujul vastava krediidihaldustegevusega viivituses oleva lepingu või nõudega seoses.

Lõige 2 – kui KIKSi kohaselt tegeleb krediidiandja või kredidivahendaja ise krediidihaldustegevusega (nt tegeleb krediidilepingu või sellest tuleneva nõudega seotud rahaliste kohustuste sissenõudmisega), siis peab ta täitma samuti (ja osaliselt) krediidiinkassode suhtes sätestatud. Antud KIKSi paragrahvid näevad ette eelkõige selle, et kuidas suhelda krediidisaaajaga (nn eetilise nõuded) ja millist teavet talle täpselt anda. Samuti selle, et kuidas käsitleda krediidisaaajate poolt laekunud kaebusi. Teiseks nähakse ette, et krediidiandja peab järgima ka KIKS §-des 45 sätestatud, seda juhul kui krediidiostja sõlmib krediidihalduslepingu krediidiandjaga.

Lõigetega 3 ja 4 nähakse ette kitsam regulatsioon võrreldes KIKS §-ga 59, mis kohustab võlgnikust krediidisaaajale vastavat infot andma.

KAVS § 56 lõike 3 muutmise – kehtiv lõige 3 näeb ette, et krediidiandja või äriühingust kredidivahendaja esitab Finantsinspeksioonile majandusaasta aruande, vandeaudiitori aruande ära kirja, kasumi jaotamise või kahjumi katmise ettepaneku ja otsuse ning üldkoosoleku protokollid väljavõtte majandusaasta aruande kinnitamise või kinnitamata jätmise otsuse kohta kahe nädala jooksul pärast aktsionäride või osanike üldkoosoleku toimumist. Antud juhul muudetakse selle lõike lõppu, kus täpsustatakse, et vastav aruanne ja muud dokumendid tuleb esitada peale aktsionäride üldkoosoleku või osanike koosoleku toimumist kuid mitte hiljem kui kuus kuud pärast majandusaasta lõppu. Kehtivas lõikes sellist lõplikku tähtaega sätestatud ei ole.

Täiendatakse **KAVSi uue §-ga 57¹**. Sellega nähakse ette, et millist teavet peab krediidiandja esitama Finantsinspeksioonile juhul kui ta „müüb“ (loovutab) enda poolt väljastatud viivituses olevad tarbijakrediidi lepingud teisele isikule (krediidiostjale). Teada tuleb anda konkreetset selle isiku nimi ja muud seda isikut identifitseeriv info, samuti ka loovutatud lepingute maht ja arv, sealhulgas iga krediidi suurus. Vastavat teavet tuleb esitada Finantsinspeksioonile iga poolaasta kohta. Täpsemalt samasugune kohustus hakkab kehtima ka krediidiasutustele.

Tehakse muudatus **KAVS-i §-s 95**, mis näeb ette sunniraha määramise ja maksimaalsed määrad selles osas. Antud muudatusega ühtlustatakse see tase KIKS §-s 80 sätestatuga ehk krediidiandjate puhul nähakse ette samad määrad, mis krediidiinkassode puhul. Vt täpsemalt KIKS § 80 juures toodud selgitusi.

Tehakse muudatused **KAVS-i §-des 96–103**, mille kohaselt tõstetakse väärteokorras karistamise määrad krediidiandjate puhul samale tasemele nagu krediidiinkassode puhul. Vt täpsemalt selle kohta KIKS §-de 81–93 kohta toodud selgitusi.

KAVS § 99 muutmine – alates 1. novembrist kehtima hakkav KAVS § 99 näeb ette, et FI võib väärtemenetluse korras määrata trahvi juhul kui rikutakse KAVS §-des 48 ja 49 sätestatud nõudeid, mis näevad ette kohustused krediititoimiku pidamisele ja tarbija krediitdivõimelisuse hindamisele. Ekslikult on jäänud aga välja viide §-le 50 (nõuded tarbijale esitatavale teabele ja selle kontrollimisele), mis kehtivas redaktsioonis veel nõ olemas on (aga muutub tühiseks alates 1. novembrist). Ehk antud muudatusega lisatakse viide §-le 50 tagasi.

Kuigi võib jõuda teatud kujul arusaamale, et KAVS §-s 50 tarbija andmete töötlemist põhimõtete järgimine peaks pigem olema Andmekaitse Inspektsiooni pädevuses, siis tuleb seda paragrahvi vaadata laiemalt, sest see on Finantsinspektsiooni jaoks üks tööriistadest vastutustundliku laenamise põhimõtete järelevalves. KAVS § 50 alusel saab Finantsinspektsioon kontrollida kas krediidiandja või -vahendaja on vastutustundliku laenamise põhimõtteid rakendanud ja kontrollinud tarbija poolt esitatud teavet tema krediitdivõimelisuse hindamisel (nt küsinud pangakonto väljavõtet, varalise seisundi kohta käivaid andmeid, teavet kohustuste kohta, teinud registrist päringuid jne). Täna ongi peamised probleemid järelevalves seotud sellega, et tarbija andmeid ei ole krediidiandjad piisavalt kontrollinud ning laenu antakse isikutele, kes seda saama ei peaks. Kui rikkumised on olulised ja tarbija poolt esitatud teave on kontrollimata, siis peaks krediidiandja või -vahendaja selle eest ka väärteto korras vastutama.

Seega on KAVS § 50 sisu palju laiem ja seotud krediitdivõimelisuse hindamisega ning seda ei saa vaadelda kitsalt kui ainult tarbija andmete töötlemist. Sellest sättest tuleb krediidiandjale või -vahendajale selge kohustus kontrollida tarbija esitatud teavet seoses tema krediitdivõimelisuse hindamisega.

Lisaks viiakse antud §-s karistumäärad samale tasemele nagu eelnevates §-des.

§-ga 105² nähakse ette vastavad rakendussäte – esimene aruanne krediidiandja poolt viivituses olevate krediitilepingute või nendest tulenevate nõuete loovutamise kohta tuleb esitada 2024. a. teise poolaasta kohta (erinevalt pankadest on siin ette nähtud hilisem rakendusaeg kuna direktiiv krediidiandjate poolt lepingute või nõuete loovutamist ei reguleeri).

3.5. MUUDATUSED KREDIIDIASUTUSTE SEADUSES

Krediitiasutuste seaduse paragrahvi 63 lõike 2 punkt 3 muutmise näol nähakse krediitiasutustele ette sama kohustus, mis sätestatakse ka KAVS § 44 lõike 4 lõikes 3¹ krediidiandjatele. Ehk pangad peavad samamoodi nagu krediidiandjad oma sise-eeskirjades ette nägema krediitilepingute tingimuste täitmise jälgimise ja muutmiseks vajalike menetluste korralduse. Säte lisatakse tulenevalt tarbijakrediidi direktiivi 2008/48 täiendamisest artikliga 16a ja hüpoteekkrediidi direktiivi 2014/17 täiendamisest artikliga 28a., kus vastavalt nende artiklite lõike 1 kohaselt peavad liikmesriigid nõudma, et krediidiandjatel on piisavad tööpõhimõtted ja menetluskorrad, et nad püüaksid kohasel juhul kohaldada enne sundtäitmise menetluse algatamist mõistlikke võla restruktureerimise (ümberkujundamise) meetmeid. Võla ümberkujundamise abinõude sisu on omakorda sätestatud käesoleva eelnõuga tehtud VÕS-i täiendustes § 416 ja 416¹ näol.

§ 83 lõige 3¹ teise lause muutmine - krediitiasutuste seaduses hetkel kehtiva § 83 lõige 3¹ kohaselt peab krediitiasutus tarbijale laenu andmisel või tarbijale krediidiandjate ja -vahendajate seaduse §-des 7 ja 51 nimetatud nõustamisteenuse osutamisel järgima krediidiandjate ja -vahendajate seaduse §-des 47–53¹ sätestatud. Selle lõike teise lause kohaselt peab krediitiasutus tagama, et temaga nõ samasse gruppi kuuluv krediidiandja (nt liisingfirma) järgib konkreetseid KAVS-i nõudeid. Nüüd käesoleva eelnõuga tehakse siin täiendus, mille kohaselt peab krediitiasutus tagama, et temaga ühte gruppi kuuluv krediidiandja täidab täiendavalt KAVS-i lisatud uusi nõudeid (need uued nõuded on sätestatud käesoleva eelnõuga KAVS § 44 lõikes 4, §-s 57.1).

§ 83¹ lõikega 1 sätestatakse krediidasutusele kohustus anda krediidiostjatele teavet seoses viivituses olevate laenulepingutega. Krediidiostjatele on antud õigus seda teavet krediidasutuste käest saada vastavalt KIKS § 44 lõikes 3 ja §-s 61 sätestatule. See kohustus tuleneb direktiivi artiklist 15 lõikest 1 ja mida omakorda selgitab direktiivi põhjenduspunkt nr 36. See teave on krediidiostjatele vajalik, et nad saaksid ise täpsemini hinnata viivituses olevate lepingute väärtust. Seda infot võib anda nii eelläbirääkimiste ajal kui ka konkreetselt nn nõuete loovutamise lepingu sõlmimisel. Direktiivi mõtte kohaselt võib anda ka nõ isikustatud infot, kuid seejuures tuleks arvestada kõiki isikuandmete kaitse nõudeid.

§ 83¹ lõikega 2 sätestatakse krediidasutusele kohustus järgida teatud KIKSi nõudeid kui krediidasutus tegeleb ise krediidihaldustegevusega (nt tegeleb krediidilepingu või sellest tuleneva nõudega seotud rahaliste kohustuste sissenõudmisega). Antud juhul viidatakse selles lõikes KIKS §-dele 58 ja 60. Ehk sel juhul peab krediidasutus täitma samuti krediidiinkassode suhtes sätestatud. Antud KIKSi §-d näevad ette eelkõige selle, et kuidas suhelda krediidisaaajaga (nn eetilise nõuded) ja kuidas käsitleda krediidisaaajate poolt laekunud kaebusi.

§ 83¹ lõigetega 3 ja 4 nähakse ette nõ mugandatud ja lühem versioon KIKS §-st 59 ehk millist teavet tuleb tarbijast võlgnikule anda. Kuna antud juhul krediidasutus viivituses olevat tarbijakrediidilepingut või sellest tulenevat nõuet krediidiostjale ei müü/loovuta, siis tuleb krediidasutusel esitada vastavat infot üksnes piiratud ulatuses.

Uue §-ga 92³ nähakse krediidasutusele ette anda Finantsinspeksioonile teavet kui ta „müüb“ (loovutab) enda poolt väljastatud ja viivituses olevad tarbijakrediidi lepingud kui ka muud viivituses olevad laenulepingud teisele isikule (krediidiostjale). **See nõue tuleneb otse direktiivi artiklist 15.** Teada tuleb anda konkreetselt selle isiku nimi ja muud seda isikut identifitseeriv info, samuti ka loovutatud lepingute maht ja arv, sealhulgas iga krediidi suurus. Krediidi suurus tähendab krediidilepingu tasumata jääki iga krediidilepingu kohta eraldi. Vastavat teavet tuleb esitada Finantsinspeksioonile iga poolaasta kohta. Vastav kohustus on seatud tulenevalt eespool märgitust ka krediidiandjatele. Tasub lisaks märkida, et Euroopa Komisjon nüüd avaldanud ka vastava tehnilise standardi, milles ettenähtud vormil tuleb seda teavet esitada.⁵²

§ 134¹⁹ muutmine – käesoleva eelnõu § 97 punktis 18 muudetakse KAVS §-i 99 põhjusel, et alates 01.11.2023 kehtima hakanud KAVS § 99 näeb ette, et FI võib vääртеomenetluse korras määrata trahvi juhul kui rikutakse KAVS §-des 48 ja 49 sätestatud nõudeid, mis näevad ette kohustused krediiditoimiku pidamisele ja tarbija krediidivõimelisuse hindamisele. Ekslikult on jäänud aga välja viide §-le 50 (nõuded tarbijale esitatavale teabele ja selle kontrollimisele), mis eelmises redaktsioonis oli olemas. Ehk eelnõu muudatusega lisatakse viide KAVS §-le 50 tagasi.

Sama lähenemine tuleb tagada ka KASi puhul ja seega tehakse vastav muudatus ka KAS §-s 134¹⁹.

KAVS § 50 võimaldab kontrollida, kas krediidasutus on vastutustundliku laenamise põhimõtteid rakendanud ja kontrollinud tarbija poolt esitatud teavet tema krediidivõimelisuse hindamisel (nt küsinud pangakonto väljavõtet, varalise seisundi kohta käivaid andmeid, teavet kohustuste kohta, teinud registrist päringuid jne). KAVS § 50 sisu on palju laiem ja seotud krediidivõimelisuse hindamisega ning seda ei saa vaadelda kitsalt kui ainult tarbija andmete töötlemist. Sellest sättest tuleb mh krediidasutusele selge kohustus kontrollida tarbija esitatud teavet seoses tema krediidivõimelisuse hindamisega.

§-ga 141¹⁷ nähakse ette vastav rakendussäte. Direktiiv näeb ette, et esimene aruanne pankade poolt viivituses olevate krediidilepingute või nendest tulenevate nõuete loovutamise kohta tuleb esitada 2024. a. esimese poolaasta kohta (tulenevalt Euroopa Komisjoni poolt antud selgitustest seoses direktiivi põhjenduspunktiga 37 ja artikliga 2(5) alapunktiga d).

⁵² https://eur-lex.europa.eu/eli/reg_impl/2023/2083/oj

3.6. MUUDATUSED MAJANDUSTEGEVUSE SEADUSTIKU ÜLDOSA SEADUSES

Majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse § 2 lõiget 4 täiendatakse punktiga 6¹, mille kohaselt ei kohaldata majandustegevuse seadustiku üldosa seadust (edaspidi MSÜS) KIKSi tähenduses krediidiinkassona tegutsemisele. Finantsvaldkonna ettevõtjad on välistatud MSÜS-i kohaldamisalast kooskõlas Euroopa Liidu õigusega. Sarnaselt teistele finantsjärelevalvesubjektidele on tegemist eelnõu subjektide jaoks täpsustava sättega.

3.7. MUUDATUSED PANDIKIRJASEADUSES

Käesolevate pandikirjaseaduse muudatustega viiakse kehtiv seadus täpseni kooskõlla vastavas direktiivis 2019/2162 sätestatuga, mis puudutab pandikirjaga seonduvat termini kasutust. Probleem on esile kerkinud pandikirjade emiteerimisega seonduva praktika käigus.

§ 16 lõike 1 muutmine – kehtivas seaduses sätestatakse, kes võib võlakirju pakkudes kasutada nende nimetuses sõna „pandikiri”, väljendit „Euroopa pandikiri” või „eriti kvaliteetne Euroopa pandikiri”, nende tuletisi või võõrkeelseid vasteid. Selleks võib olla üksnes pandikirjade emiteerimiseks antud täiendava tegevusloaga Eesti krediitiasutus või Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriigis asutatud krediitiasutus, kellel on õigus emiteerida pandikirju kooskõlas pandikirjaseadusega ning ja teises lepinguriigis pandikirjade direktiivi (EL) 2019/2162 ülevõtmiseks kehtestatud õigusnormide sätetega.

Samas piiratakse antud sätte kehtivus ainult Eestis võlakirjade pakkumisega. See on praktikas tekitanud küsimuse, kas antud nõuetest peaks Eesti krediitiasutus lähtuma ka juhul, kui tal on olemas täiendav tegevusloa pandikirjaseaduse alusel pandikirjade emiteerimiseks, kuid ta ei paku emiteeritavaid pandikirju Eestis, vaid teeb seda mõnes teises riigis väljaspool Eestit. Käesoleva muudatusega eemaldatakse selguse huvides § 16 lõike 1 teksti algusest sõna „Eestis“, mis laiendab antud sätet ka väljaspool Eestit pandikirjade pakkumisele. See tagab ka parema kooskõla eelnimetatud direktiivi artikliga 27.

§ 17 lõike 4 muutmine – kehtiva § 17 lõigetes 4 ja 4¹ nähakse, lähtuvalt pandikirjade direktiivi (EL) 2019/2162 artiklist 17, ette tingimused, mille korral võib pandikirjast tuleneva maksekohustuse tähtaega edasi lükata. Lõike 4¹ kohaselt võib selliseks tingimuseks olla üksnes kas pandikirja portfelli eraldumine pandikirjaseaduse § 33 kohaselt või emitendi suhtes varajase sekkumise meetmete rakendamine finantskriisi ennetamise ja lahendamise seaduse § 36 alusel, kui Finantsinspeksioon annab selleks loa. Samas peavad § 17 lõike 4 kehtiva sõnastuse kohaselt olema lisaks täidetud ka järgmised nõuded:

- 1) edasilükkav tingimus ei võimalda emitendil pikendada maksekohustuse tähtaega oma äranägemise järgi;
- 2) uus maksekohustuse tähtaeg on pandikirjade tingimuste alusel üheselt kindlaksmääratav.

§ 17 lõike 4 kehtiv sõnastus on osutunud teatud määral mõnevõrra vastuoluliseks, kuna tõlgendus, et pandikirjaseaduse § 17 lõikes 4¹ loetletud sündmused ja § 17 lõike 4 p-s 1 viidatud tingimus kohaldatavad kumulatiivselt, ei ole hinnanguliselt kooskõlas pandikirjadirektiivi artikli 17 mõtte ja selles sisalduva juhise, mille järgi peaksid olema siseriiklikult määratletud n-õ objektiivsed edasilükkavad sündmused, millisel juhul pandikirjadest tuleneva maksetähtaja edasilükkamist saab lugeda põhjendatuks ja emitendi äranägemisest sõltumatuks. Sellest tulenevalt asendatakse § 17 lõike 4 tekstis sõna „ja“ sõnaga „või“, mis lahendab antud probleemi ja loob suurema õigusselguse.

3.8. MUUDATUSED TARBIJAKAITSESEADUSES

Tarbijakaitseaduses muudetakse § 65 lõiget 1 näeb ette, et milliste VÕS-i teavitamiskohustusega seotud normide rikkumise korral võib Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti peadirektor või tema volitatud ametiisik teha ettekirjutuse ja nõuda kauplejalt vastava rikkumise lõpetamist ja edasisest rikkumisest hoidumist. Mh puudutab see hetkel ka VÕS §-des 403¹–404¹ sätestatud tarbijakrediidilepingu kohta. Kuna käesolevaga lisatakse VÕS-i uus § 404², mis puudutab teabe andmist tarbijakrediidilepingu tingimuste muutmise kohta, siis asjakohane on ka viidata tarbijakaitseaduse § 65 lõikes 1 ka sellele.

3.9. MUUDATUSED VÕLAÕIGUSSEADUSES

§ 403 lõike 2¹ kehtetuks tunnistamine – kehtiv lõige sätestab, et vastavas VÕS-i jaos sätestatud kohaldatakse ka varem sõlmitud tarbijakrediidilepingu muutmise kokkuleppele, millega kaasneb maksetähtaja tasuline edasilükkamine või täiendavate tasude maksmine.

See säte on praktikas tekitanud mitmeid küsimusi ehk lõpuni ei ole arusaadav selle eesmärk. Ehk sätte kohaldamisala on ebaselge ja jääb selgusetuks, kas lepingu muutmise kokkuleppele tuleks kohaldada kogu tarbijakrediidi regulatsiooni ning uuesti esitada kõik lepingutingimused, sh. nt kas tuleks uuesti hinnata tagatise väärtust. Tarbijate õigused ebamõistlikult suurte lepingu muutmise tasude vastu on eelkõige tagatud krediidikulukuse määra uuesti arvutamise ja tarbijale vastava teabe andmise kaudu (vt VÕS kommenteeritud väljaanne II osa, Tallinn 2019, § 403 kommentaar 3.3). Lisaks on lepingu muutmise regulatsioon nüüd sätestatud täpsemalt teistes käesoleva eelnõuga VÕS-i lisatavates muudatustes - § 404¹ ja 404², 406 ja 416¹.

VÕSi täiendamine uue §-ga 404² – kehtiv VÕS § 404¹ näeb ette lihtsustatult selle, et mismoodi saab tarbijakrediidilepingus sätestatud intressimäära muutmist rakendada ja mismoodi tuleb sellest tarbijale teada anda. Käesolevaga täiendatakse VÕS-i uue §-ga 404², millega nähakse ette, mismoodi tuleb tarbijat teavitada muude tarbijakrediidilepingu tingimuste muutmise korral ja millist teavet tuleb täpselt sel juhul esitada. Antud paragrahvi aluseks on direktiivi artikli 27 lõige 1 ja 28 lõige 1, millega omakorda täiendatakse kehtivat tarbijakrediidi direktiivi 2008/48/EL uue artikliga 11a ja kehtivat hüpoteekkrediidi direktiivi 2014/17/EL uue artikliga 27a.

Eelviidatud sätted on minimaalselt harmoniseeriva mõjuga ja liikmesriikidel on lubatud krediidisajate kaitseks kehtestada ka rangemaid sätteid. Käesolev säte kohaldub tarbijakrediidilepingute individuaalsete läbirääkimiste tulemusel tingimuste muutmise suhtes. Sisuliselt on selle uue paragrahvi eesmärk tagada, et tarbijale esitataks õigel ajal ja enne krediidilepingu tingimuste muutmist muudatuste selge ja täielik loetelu, nende rakendamise ajakava ja vajalikud üksikasjad ning selle riikliku ametiasutuse nimi ja aadress, kellele tarbija saab esitada kaebuse.

Krediidisaja võib esmalt esitada kaebuse krediidiandjale või krediidiinkassole, kuid võib pöörduda otse kaebusega ka Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti juures tegutseva tarbijavaidluste komisjoni poole vaidluse kohtuväliseks lahendamiseks. Lõppkokkuvõttes võib tarbija pöörduda ka muidugi kohtusse.

Tuleb silmas pidada, et tarbija/krediidisaja õigusi ei tohiks muuta ka see kui krediidilepingust tulenev nõue on loovutatud krediidiostjale.

Ka Riigikohus on selgelt väljendanud seisukohta, et tarbijakrediidilepingu regulatsioon erineb tunduvalt tavalise laenulepingu regulatsioonist. Selle põhjus on tarbija kui õiguskäibes nõrgema poole õiguste suurema kaitsmise vajadus (vt. RK Tsiviilkolleegiumi 03.06.2020.otsus asjas 2-17-7502/66).

Antud täiendus ei mõjuta tarbijate õigusi, mis on sätestatud eelnimetatud direktiivides 2008/48/EÜ ja 2014/17/EL, kaasa arvatud muid teabe saamisega seotud õigusi.

§ 406 täiendamine lõikega 5⁴ – Finantsinspektsioon on juhtinud tähelepanu sellele, et krediidi kulukuse määra tühisust tuleks kontrollida iga krediidi väljastamisel, kui tarbija peab tegema krediidi väljamaksmiseks eraldi tahteavalduse ja kui krediidiandja on kehtestanud krediidi väljastamisele eeltingimused (tähtajatud krediidilepingud, mis võimaldavad krediiti korduvalt krediidi ülempiiri ulatuses kasutusse võtta). Krediidi andmise aega tuleks sellistel juhtudel tõlgendada laiendavalt, kuna väljamaksetaotluse rahuldamise toiming ja seejärel krediidi väljamaksmine on Finantsinspektsiooni jaoks käsitletav krediidi kulukuse määra ülempiiri regulatsiooni kontekstis iseseiseva krediidi andmisena. Seda arvestades tuleb iga sellise krediidi andmisel hinnata selle konkreetse krediidi vastavust krediidi kulukuse määra ülempiirile. Finantsinspektsioon on selle kohta avaldanud 2023. a. 11. aprillil ka vastava märgukirja⁵³.

Seega tehakse ka käesolev täiendus VÕS §-i 406, mis hetkel näeb ette krediidi kulukuse määra definitsiooni ja alused selle välja arvutamiseks. Ehk uue lõike 5⁴ kohaselt tuleb krediidi kulukuse määra nõ tühisust uuesti kontrollida iga krediidi väljastamisel (nt tähtajatud krediidilepingud, mis võimaldavad krediiti korduvalt krediidi ülempiiri ulatuses kasutusse võtta näit. krediidiandja veebilehe või vastava äpi abil).

Säte kehtestatakse tarbija kui krediidisuhetes nõrgema poole huvidest lähtuvalt. Eeskätt selleks, et tarbija ei peaks tarbijakrediidilepingu alusel kandma ebaproportsionaalselt kõrgeid kulusid (nt intress, lepingutasud jne).

Lisaks antud juhul peetakse silmas konkreetselt spetsiifilisi tarbijakrediidilepinguid – krediidiliini ja krediidikonto lepinguid. Kuna need lepingud ei ole VÕS-s eraldi defineeritud, siis on lisatud eelnõu uude versiooni täiendus, et mis tunnustele peavad sellised tarbijakrediidilepingud vastama (VÕS § 733.11 lg 3 küll krediidiliini käsitleb, kuid seda otseselt ei defineeri. Samuti ei ole VÕS-s ka krediidikonto definitsiooni).

§ 412 muutmine – kehtiv VÕS § 412 lõige 1 näeb ette, et üldjuhul tuleb tarbijat teavitada kui krediidilepingust tulenev nõue loovutatakse. Samas sätestab kehtiva seaduse norm, et seda ei pea tegema juhul kui senine võlausaldaja jääb ka edaspidi suhtes tarbijaga võlausaldaja. See põhimõte jääb ka antud muudatusega kehtima (senine lõige 1 muudetakse lõikeks 2), kuid antud juhul sõnastuslikud täpsustused - kus nõ tarbijakrediidi väljastajat käsitatakse sel juhul krediidihaldajana (vastavalt KIKS §-s 3 sätestatule). Lisaks on võrreldes varasema versiooniga täiendatud lõiget 2 teise lausega, mille kohaselt võib krediidiandja (kui algne võlausaldaja) krediidiostjaga (uue võlausaldajaga) kokku leppida, et nõudest loovutamine toimub KIKS § 59 kohaselt, et vältida seda, et tarbija saab nõ topelt-teavituse.

Muudatuste eesmärk on, et krediidilepingust tulenevate õiguste või nõuete (sh ka krediidilepingute endi) loovutamisel krediidijärelturu tehingutes ei väheneks mingil viisil tarbijatele antud kaitse tase.

Arvestades tarbijate õigusi ja õigusselguse tagamiseks sätestatakse lõikega 1, et tarbijakrediidilepingust tulenevate õiguste või nõuete kolmandale isikule loovutamisel, sealhulgas krediidiostjale KIKS-i tähenduses, võib tarbija esitada selle kolmanda isiku vastu tarbijakrediidilepingust tulenevalt kõiki vastuväiteid mis tal olid senise võlausaldaja vastu nõude loovutamise ajal. Tarbijal on muu hulgas õigus nõuda asjakohasel juhul oma nõuete tasaarvestamist. Sätte sõnastuses on silmas peetud, et nõude, nõudeõiguse või krediidilepingu üleminek toimub tehingu alusel ühelt isikult teisele isikule üleandmisega. Krediidihaldaja (KIKS-i tähenduses) ei pruugi olla ise võlausaldaja. Lisaks krediidihaldaja ei pea olema krediidiostja vaid võib tegutseda tema huvides vastava lepingu alusel.

⁵³ <https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/krediidi-kulukuse-maara-ulempiiri-jargimine-lepingutes-millega-voimaldatakse-krediit-korduvalt>

Antud muudatus põhineb direktiivi artikli 28a lõikel 3, millega täiendatakse hüpoteekkrediidi direktiivi 2014/17/EL uue artikliga 28a 3.

VÕSi täiendamine uue §-ga 416¹ – käesolev uus paragrahv näeb ette viivitusesse sattunud tarbijakrediidilepingu või -lepingute ümberkujundamise (nn *forbearance measures*) alused.

Antud paragrahv põhineb direktiivi artikli 27 lõikel 2 ja artikli 28 lõikel 2, mis omakorda täiendavad tarbijakrediidi direktiivi 2008/48 uue artikliga 16a(1) ja muudavad hüpoteekkrediidi direktiivi 2014/17 artikli 28 lõiget 1.

Eelnimetatud direktiivide täiendused näevad ette, et liikmesriikidel on kohustus riigi tasandil vastav regulatsioon ette näha. Ehk see ei ole riigi jaoks valikuline, küll on see valikuline krediidiandja jaoks – kas ja milliseid ümberkujundamise meetmeid ta tarbijale pakub – see on tema diskretsioon. Seaduse täiendamine on vajalik ka praktika seisukohalt. Maksekäsu kiirmenetluse ja lepingu alusel kohese sundtäitmise seotud probleemidele on Riigikohtu esimees tähelepanu juhitud juba enam kui kümme aastat tagasi.⁵⁴ Jätkuvalt on ka viimastel aastatel kohtupraktikas hulgaliselt vaidlusi, s.h. sundtäitmise lubamatuks tunnistamisega seoses. Õiguslik ebaselgus ei soosi praktikas sundtäitmise vältimiseks kohtuvälist laenu ümberkujundamist ja refinantseerimist.

Uue §-i 416¹ lõigetega 1 ja 2 nähakse ette krediidiandja kohustus enne kohtu- või täitemenetluse toimingute alustamist vähemalt hinnata, kas on võimalik tarbijale teha mingeid järeleandmisi (kohaldada nn. leevendusmeetmeid või uusi lepingutingimusi, mis on võlgnikule soodsamad kui varasemad lepingutingimused) ja pakkuda selle kaudu tarbijakrediidilepingu ümber kujundamise võimalust. Ehk kohustus on konkreetselt hinnata, kas on mõistlik üldse vastavat meedet välja pakkuda/rakendada. Juhul kui krediidiandja leiab, et vastava meetme pakkumine on asjakohane, siis tuleb antud juhul arvesse võtta tarbija konkreetset olukorda, tema õigusi ja huve. Hindamine peaks toimuma kooskõlas krediidiandja sise-eeskirjadega, millega tuleb ette näha viivituses olevate tarbijakrediidilepingutest tulenevate kohustustega tegelemise poliitika või strateegia ja vastav menetluskord kuni 90 päeva viivituses olevate kohustuste kohta ja kohustuste kohta, mis on viivituses rohkem kui 90 päeva. Sise-eeskirjaga võib krediidiandja ette näha, millal pakkumine tarbijakrediidilepingu ümber kujundamiseks tehakse. See võib toimuda enne kui tarbija on täielikult või osaliselt viivituses vähemalt kolme üksteisele järgneva tagasimaksega, s.t. lepingute ümberkujundamine ei pea olema seostatud lepingu ülesse ütlemise võimalusega kooskõlas VÕS § 416 lõikega 1.

Hindamisel ei peeta silmas nõ täieulatuslikku krediidivõimelisuse hindamist vastavalt VÕS §-le 403⁴, vaid pigem võlgniku spetsiifilist olukorda arvestades, tuleb aru saada, kas on asjaolusid, mis tõestavad edaspidi tema võimekust laenu või laene tagasi maksta (nt kui võlgnik on kaotanud töö, siis arvestades kui tõenäoline on uue töökoha leidmine ja kas see võiks suurendada tema sissetulekuid vms). Vastavas vormis võlgade ümberkujundamine peab lähtuma sellest, et tarbija on tõenäoliselt suuteline krediiti või krediite tagastama s.t. mitte panema tarbijat sellisesse olukorda, et tema võimekus krediiti või krediite tagastada hoopis väheneb ja tekiks oht, et tarbijal tekiksid pikaajalised ülemäärased võlgnevused. Direktiivi põhjenduspunktis 56 rõhutatakse lisaks ka seda, et vastava hinnangu teostamisel tuleb mh arvestada ka seda, et kas tegemist on eluasemelaenuga ja kas tarbijakrediidilepingu tagatiseks on elamukinnisvara, mis on ühtlasi tarbija peamine elukoht. Arvestada tuleb, et olukorras, kus tarbija (või ka tarbijakrediidi tagatiseks oleva hüpoteegiga koormatud kinnisasja omanik) on näidanud üles valmisolekut täita oma kohustused, tuleks püüda tarbija peamiseks elukohaks oleva elamukinnisvara sundmüüke vältida, kui see

⁵⁴ Kohtute Aastaraamat 2013. Riigikohus, lk 29. Kättesaadav: <https://aastaraamat.riigikohus.ee/wp-content/uploads/2020/04/kohtute-aastaraamat-2013.pdf>

ei kahjustaks ebamõistlikult krediidiandja huve (vt täpsemalt Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 12.12.2018. lahend asjas 2-17-9391/46).

Oluline on ka märkida, et antud juhul sõltub palju ka võlgniku enda poolsest käitumisest – kui pank või muu krediidiandja üritab võlgnikuga kontakti leida, kuid viimane sõltumata korduvatest meeldetuletustest ei vasta või ei reageeri, siis ei ole kohustatud pank või muu krediidiandja sellekohast hindamist läbi viima ega veel enam – vastavaid võla ümberkujundamise võimalusi välja pakkuma. Ehk antud kohustus ei ole absoluutne ja ei too tingimata kaasa krediidilepingu ülesütlemise tühisust.

Lisaks krediidiasutused ja muud krediidiandjad on vabad otsustamaks, et mis etapis nad vastava hindamise teevad ja võimalusel võla ümberkujundamise meetme välja pakuvad – oluline on, et seda tehakse enne täite- või kohtumenetluse alustamist. Ehk pank või muu krediidiandja võib seda teha nii võla tekkimisel kui ka makseraskuste tekkimisel. Lisaks ei välista antud norm ka vastava hindamise läbiviimist ja vastavate meetmete väljapakkumist ka juba kohtu- või täitemenetluse käigus.

Lõige 3 sätestab täpsemalt, millist kokkulepet võib krediidiandja tarbijale võla ümberkujundamiseks pakkuda. Selle kohaselt võib ta teha tarbijale ettepaneku: a) pikendada krediidilepingu tähtaega; b) nõ lükata edasi laenumaksete tasumist; c) muuta krediidilepingu liiki; d) loobuda osaliselt või täielikult nõudest või pakkuda erinevatest tarbijakrediidilepingutest tulenevate nõuete summeerimist; e) muuta intressimäära; f) muuta krediidi vääringut (valuutat). Antud juhul ei ole tegemist aga ammendava loeteluga ehk krediidiandja võib teha lisaks ka mõne muu ettepaneku.

Lõikega 4 nähakse ette omakorda sisuliselt see, et kui krediidilepingu tingimusi muudetakse (v.a. juhul kui pikendatakse tähtaega), siis tuleb tarbijale selgelt ära näidata uues kokkuleppes refinantseeritava krediidi krediidisumma, intresside, viiviste ja muude krediidi kasutamise tasude suurused. Tarbija võib aga lisaks nõuda seda, et krediidiandja edastaks talle ka selle teabe, mis puudutab esialgsest krediidisummat (või esialgseid krediidisummasid) ja samuti selle, et kuidas on intressid, viivised ja muude tasud välja arvatud või kuidas on need nõ kujunenud. Sätte eesmärk on tagada, et tarbijate õigused ei oleks viivituses olevate võlgade menetlemisel ja vastavate kokkulepete sõlmimisel ning kontrollimisel vähem kaitstud kui krediidi andmisel. Kuna kehtivas õiguses ei ole tarbijate huvid kohtumenetluses piisavalt ja selgelt reguleeritud, siis on materiaaõigusliku normi lisamine põhjendatud. Ehk tarbija peab selgelt aru saama, et mis seoses uue kokkuleppega muutub. Kui krediidiandja eeltoodut ei järgi, siis on selline kokkulepe tühine.

3.10. VÕLAÕIGUSSEADUSE, TSIVILSEADUSTIKU ÜLDOSA SEADUSE JA RAHVUSVAHELISE ERAÕIGUSE SEADUSE RAKENDAMISE SEADUSE TÄIENDAMINE

Käesolevaga täiendatakse VÕSi rakendusseadust. Uue § 17⁵ eesmärk on sätestada, et käesoleva eelnõuga tehtud VÕSi muudatusi ei kohaldata nõ tagasiulatuvalt nendele lepingutele, mis on juba viivituses ja mis on loovutatud (s.t. mille suhtes vastav menetlus juba käib).

4. TERMINOLOOGIA

Eesti õigusesse lisatakse järgmised terminid:

- „krediidiinkasso“ – tegemist on lihtsustatult isikuga, kes pakub nn inkassoteenust seoses krediidilepingutega. Täpsemalt on krediidiinkasso äriühing, kelle peamine ja püsiv tegevus krediidiasutuse või krediidiandja viivituses olevas krediidilepingute või nendest lepingutest tulenevate nõuete haldamine, sh nt nende nõudega seotud rahaliste kohustuste sissenõudmine või tasumisele kuuluvate maksete kogumine. Uue termini sätestamine on vajalik kuna on vaja määratleda selgelt see

subjekt, kelle suhtes käesolevas eelnõus ettenähtud kohustused rakenduvad (samuti on vastav termin kasutusel ka direktiivis ("credit servicer") ja selle definitsioon on esitatud direktiivi artiklis 3(8);

- „krediidiostja“ – tegemist on lihtsustatult isikuga (sh füüsilise isikuga), kes ostab eelnimetatud nõudeid kokku (finantseerib nende kokkuostmist), kuid kes ise ei tegele nende nõuete haldamisega. Kuna ka selle isiku suhtes rakenduvad eelnõu kohaselt mitmed kohustused, siis on selle subjekti selge määratlemine eelnõus vajalik. Vastav termin on samuti kasutusel direktiivis („credit purchaser“) ja selle definitsioon on esitatud direktiivi artiklis 3(6);
- „viivituses olev krediidileping“ – sisuliselt mõeldakse selle all seda, et isik, kes on sõlminud krediidilepingu krediidasutuse või krediidiandjaga ja kes viivitab oma rahaliste kohustuste täitmisega, siis seda lepingut käsitatakse viivituses oleva krediidilepinguna. Ehk teistpidi saab öelda, et tegemist on krediidilepinguga, mille täitmisega viivitamise tagajärjel on rakendunud viiviste sissenõudmine. Kehtiv õigus otseselt selliseid krediidilepinguid ei defineeri, kuid kuna eelnõus sätestatud krediidihaldustegevuse sisu on konkreetselt nende lepingutega nõ tegelemine, siis on vastava termini kasutamine vajalik. Direktiiv määratleb selle termini aga kitsamalt ja veidi teistmoodi – nimelt direktiivi artikli 3(13) kohaselt peetakse silmas krediidasutuste poolt väljastatud mitte-töötavaid krediidilepinguid („non-performing credit agreement“).

5. EELNÕU VASTAVUS EUROOPA LIIDU ÕIGUSELE

- Eelnõu on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2021/2167, 24. november 2021, krediidihaldajate ja krediidiostjate kohta ning millega muudetakse direktiive 2008/48/EÜ ja 2014/17/EL.
- Eelnõuga tehtavad finantskriisi ennetamise ja lahendamise seaduse muudatused on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2022/2036, millega muudetakse määrust (EL) nr 575/2013 ja direktiivi 2014/59/EL seoses selliste globaalsete süsteemselt oluliste ettevõtjate usaldatavusnõuetekohase käsitlemisega, kelle strateegiaks on mitme isiku suhtes kriisilahenduse algatamine, ning seoses omavahendite ja kõlblike kohustuste miinimumnõude täitmiseks kõlblike instrumentide kaudse märkimise meetodiga. (ELT L 275/1, 25.10.2022 lk 1-10).

6. EELNÕU VASTAVUS EESTI VABARIIGI PÕHISEADUSELE

6.1. PÕHIÕIGUSE KAITSEALA

6.1.1. Õigus tegelda ettevõtlusega ehk ettevõtlusvabadus

Põhiseaduse (PS) § 31 kohaselt on Eesti kodanikel õigus tegelda ettevõtlusega ning koonduda tulundusühingutesse ja -liitudesse. Kui seadus ei sätesta teisiti, siis on see õigus võrdselt Eesti kodanikega ka Eestis viibivatel välisriikide kodanikel ja kodakondsuseta isikutel. PS § 31 kohaldamisel tuleb sageli seetõttu arvestada ka EL õigusega, mis sätestab ettevõtluse kaitse üksikasjalikult.⁵⁵ (ettevõtlusvabadusega sarnaseid väärtusi kaitsevad EL õigusest tulenevad ühisturu põhimõtted – kaupade, teenuste, kapitali ja isikute vaba liikumine. PS § 31 kohaldamisel tuleb teatud juhtudel seetõttu arvestada ka EL õigusega, mis sätestab ettevõtluse kaitse üksikasjalikult.⁵⁶

⁵⁵ Põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. § 31, komm 4; kättesaadav: https://pohiseadus.ee/sisu/3502/paragrahv_31).

⁵⁶ Tuleb silmas pidades, et ELTL keelab liikmesriikide vahelised koguselised impordi- ja ekspordipiirangud ja kõik samaväärse toimega meetmed (art-d 34, 35), asutamisevabaduse piirangud (art 49), teenuste osutamise vabaduse piirangud (art 56) ja kapitali vaba liikumise piirangud (art 63). Neid vabadusi käsitleb EL lepinguõigus

Ettevõtlusvabaduse puhul on tegemist klassikalise vabaduspõhiõigusega, kuid sellel on ka soorituspõhiõiguse jooni: ettevõtlusvabadus kaitseb ühelt poolt avaliku võimu sekkumise eest sellesse tulu saamise eesmärgil toimuvasse tegevusse, teiselt poolt aga nõuab avalikult võimult ka ettevõtluseks sobiva õigusliku keskkonna loomist. Seega seoses ettevõtlusvabadusega kuulub riigi kohustuste hulka ka luua õiguslik raamistik ettevõtlusega tegelemiseks, sh äri- ja ühinguõiguse normid, aga ka laiemalt konkurentsioigus ja võlaõigus.

Äriühingute asutamist, seisundit, juhtimist ja lõpetamist reguleerivad eelkõige ÄS ja TüS. Äriühinguteks on täisühing, usaldusühing, osaühing, aktsiaselts ja tulundusühistu. Eriseadustena reguleerivad nende asutamist ja tegevust aga finantsvaldkonna eriseadused – nt krediidiastutuse saab üldjuhul asutada üksnes aktsiaseltsina (teatud juhtudel ka ühistuna), samuti ka investeerimisühing saab tegutseda üksnes aktsiaseltsi vormis. **Käesolevaga on aga otsustatud, et äriühingu vormi krediidiinkassode puhul nii rangelt ei piirata ja krediidiinkasso võib lisaks aktsiaseltsile tegutseda ka osaühingu vormis.**

PS § 31 kaitseb mh kõigisse neisse äriühingutesse koondumise õigust (Põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. § 31., komm. 16 ja 17). Ettevõtlusvabadusse kuulub iseseisva majandustegevuse kaudu tulu teenimine, ilma et avalik võim sellesse põhjendamatult sekkuks (vt nt Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 30. juuni 2017. a otsus asjas nr 3-4-1-5-17, punkt 50). Ettevõtlusvabaduse kui vabadusõiguse üheks elemendiks on ka õigus otsustada vabalt ettevõtluse üksikasjade üle. **Eelnõuga kavandatud sätted aga piiravad ettevõtja tegevust viivisnõuete sissenõudmisel (eelkõige tarbijakrediidilepingute puhul) ja kahtlemata ei aita seega kaasa ettevõtja tulu saamise eesmärgi saavutamisele ning riivavad seega ettevõtjate ettevõtlusvabaduse kaitseala.**

Riigikohtu üldkogu on selgitanud 09.12.2013 otsuse 3-4-1-2-13 p-s 105, et ettevõtlusvabaduse osaks oleva konkurentsivabadusega kaitstakse nii ettevõtjate ettevõtlusvabadust, kui ka tarbijat. Konkurentsivabadus lähtub eeldusest, et konkurents tagab parima teenuse või kauba parima hinnaga. Ettevõtlusvabaduse alusel on isikul õigus nõuda, et riik ei looks konkurentidele põhjendamatuid eeliseid ja seeläbi hoiduks isiku ettevõtluse kahjustamisest.

Ettevõtlusvabadus on seotud ja kattub osaliselt PS §-s 29 sätestatud õigusega valida tegevusala, elukutset ja töökohta. Vaadeldavatel õigustel on tihe seos PS §-s 32 sätestatud omandiõigusega – seda nii ettevõtlusega tegeleva isiku vara (nt aktsiad, osad või osamaksud) kaitsmisel kui ka äriühingu vara kaitsmisel.

6.1.2. Omandivabadus

PS § 32 sätestab omandipõhiõiguse. Paragrahvi 32 kohaselt on igaühe omand puutumatu ja võrdselt kaitstud. S.t. omandile tuleb tagada puutumatus ja võrdne kaitse. Puutumatus tagamiseks peab riik kehtestama õigusnormid, mis võimaldavad omandit kaitsta.⁵⁷ Omandipõhiõigus on oma olemuselt normatiivne põhiõigus.

Riigikohus on rõhutanud, et PS §-s 32 sätestatud omandi puutumatus ja vabalt valdamise, kasutamise ja käsutamise põhimõtted kehtivad üksnes õiguspärasel teel omandatud vara suhtes (RKPJKo 21.12.1994, III-4/A-10/94). PS § 32 ei kaitse õigusrikkumise teel saadut (RKHKm 11.10.1996, 3-3-1-28-96, p 4).

Käesoleva eelnõu kohaldumisaslasse kuuluvate uute subjektide – krediidiinkasso, krediidihaldusteenuse osutaja või ka krediidiostja suhtes finantsjärelevalveliste meetmete kohaldamisest tuleneb eelnõust eelnimetatud äriühingutele aktsionäride või osanike omandiõiguse riive. **Ehk eelnõu sätestab täpsed**

põhivabadustena. EL põhiõiguste harta art 16 kaitseb sõnaselgelt õigust tegeleda ettevõtlusega liidu õigust, riigisiseseid õigusakte ja tavasid järgides. ELTL ja selles sätestatud põhivabadused ja põhiõiguste harta art 16 kohalduvad PS § 31 kõrval juhul, kui ettevõtlus on piiriülene või kui piirang tuleneb EL õigusest.

⁵⁷ Põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. § 32, komm 1 ja 9 Kättesaadav: <https://pohiseadus.ee/sisu/3503>

nõuded, millistel tingimustel saab krediidiinkassos osalust omandada (sarnaselt krediidiiasutuste, krediidiandjate ja kõigi teiste finantsjärelevalve subjektidega). Kuna finantsvaldkond on kõrgendatud avaliku huviga seotud ettevõtluse valdkond, tuleb igal selles valdkonnas investoritel (osaluse omandajatel) endal arvestada, et tuleb kanda vajalikke täiendavaid kulusid ja alluda seadusega seatud piirangutele.

6.2. ESEMELINE KAITSEALA

PS § 31 sätestatud ettevõtlusvabaduse esimeline kaitseala hõlmab Riigikohtu antud määratluse järgi kõiki tegevusalasid ja elukutseid, mille puhul isik pakub enda nimel kaupu või teenuseid (vt RKPJKo 28.04.2000, 3-4-1-6-00; RKÜKo 01.07.2015, 3-4-1-20-15, p 43).

Riigikohus on andnud ettevõtluse mõistele avara tõlgenduse, märkides, et ettevõtlusvabaduse kaitsealasse kuulub „tulu saamise eesmärgil toimuv tegevus“. Ettevõtlusvabaduse kui vabadusõiguse olemusega käib kaasas õigus otsustada vabalt ettevõtluse üksikasjade üle (RKHKo 02.11.2015, 3-3-1-22-15).

PS § 32 näol on tegemist üldise varalisi õigusi kaitsva normiga, mille kaitse ulatub kinnis- ja vallasasjade kõrval ka rahaliselt hinnatavatele õigustele ja nõuetele. Võlaõiguslike õiguste ja nõuete osas tuleks eeldada, et kaitstud pole mitte kõik varalised õigused, vaid pigem on kaitstud sellised võlaõiguslikud õigused ja nõuded, mis on olemuslikult asjaõiguslike (absoluutsete) õigustega sarnased. (PS § 32 Komm 8). Omandi kaitse laieneb ka nõuetele, kui need on piisavalt konkreetsed ja neil on küllaldane alus riigisisises õiguses. Riigikohus on asunud seisukohale, et õigus omandada õigusvili (nt rahalt teenitav intress) on seotud omandiga rahale ja seetõttu kaitstav ka omandipõhiõiguse raames (RKTko 23.10.1997, 3-2-1-116-97).

6.3. ISIKULINE KAITSEALA (PS § 9)

PS § 31 isikulises kaitsealas on nii Eesti kodanikud kui ka Eestis viibivad välisriigi kodanikud ja kodakondsuseta isikud, kuid PS lubab seadusega sätestada välismaalastele piiranguid ettevõtlusvabaduse teostamiseks. PS § 31 kaitsealasse kuuluvad ka äriühingud. **Eraldi tuleb välja tuua, et käesoleva eelnõu puhul on isikulises kaitsealas füüsilised isikud – krediidsaajad (tarbijad), kes on sõlminud pankade või krediidiandjatega lepinguid – tarbijakrediidilepinguid, kuid ei ole suutnud lepingut nõuetekohaselt täita ja on jäänud lepingu täitmisel viivitusse.** Tarbijana käsitletakse füüsilist isikut, kes tegutseb eesmärgil, mis ei ole seotud tema majandus- või kutsetegevusega (tarbijakaitseaduse § 2 lg 1 p 1).

PS § 32 sätestatud omandipõhiõigus laieneb füüsilistele isikutele. PS § 9 lg 2 järgi laienevad õigused, vabadused ja kohustused juriidilistele isikutele niivõrd, kui see on kooskõlas juriidiliste isikute üldiste eesmärkide ja selliste õiguste, vabaduste ja kohustuste olemusega. Kooskõlas juriidiliste isikute eesmärkidega ning omandiõiguse kaitse mõttega laieneb §-s 32 sätestatu ka juriidilistele isikutele (RKÜKo 17.06.2004, 3-2-1-143-03, p 18). Tulenevalt EL õiguse aluspõhimõtetest (vt. joonealune märkus nr 2) peab Eestis kaitsma vähemalt EL-st pärinevate juriidiliste isikute omandipõhiõigust.

Krediidiinkassoteenuseid pakkuvate ettevõtjate tegevus ei ole varem olnud valdkonna erinormidega reguleeritud ja selles valdkonnas tegutsevad ettevõtjad on saanud kasutada suurt tegevusvabadust, ettevõtlusvabaduse ja omandivabaduse taset võrreldes muude finantsturu osalistega.

6.4. RIIVE JA SELLE PÕHISEADUSLIK ÕIGUSTAMINE

6.4.1. Põhiõiguse riive

Riivist tulenevad piirangud peavad olema demokraatlikus ühiskonnas vajalikud ega tohi moonutada piiratavate õiguste ja vabaduste olemust (PS § 11).

Põhiõigust riivav õigusakt ei riku põhiõigust, kui see on põhiseaduspärane ehk formaalselt ja materiaalselt põhiseadusega kooskõlas. Selleks, et välja selgitada, kas tegemist on põhiõiguse riivega või põhiõiguse rikkumisega, tuleb analüüsida, kas põhiõiguse riive on formaalselt ja materiaalselt põhiseaduspärane.

Ettevõtlusvabadus on lihtsa seadusereservatsiooniga põhiõigus. Tulenevalt PS § 31 teisest lausest on ettevõtlusvabadus lihtsa seadusereservatsiooniga tagatud põhiõigus, mida võib piirata mistahes eesmärgil, mis ei ole põhiseadusega vastuolus. See põhjus peab johtuma avalikust huvist või teiste isikute õiguste ja vabaduste kaitse vajadusest, olema kaalukas ja enesestmõistetavalt õiguspärane. (RKPJKo 30.06.2017, nr 3-4-1-4-17, p 57). Mida intensiivsem on ettevõtlusvabadusse sekkumine, seda mõjuvamad peavad olema sekkumist õigustavad põhjused. RKPJKo 10.05.2002, 3-4-1-3-02; RKPJKo 06.07.2012, 3-4-1-3-12). Riigikohus on ettevõtlusvabaduse piiranguteks lugenud erinevate lubade taotlemise kohustuse kehtestamist, asutamise piirangute kehtestamist.

Omandipõhiõigus on samuti lihtsa seadusereservatsiooniga põhiõigus, mida üldjuhul saab piirata mis tahes eesmärgil, mis ei ole põhiseadusega vastuolus (vt RKPJKo 17.04.2012, nr 3-4-1-25-11, p 37). PS § 32 lõike 2 teine lause lubab sama paragrahvi lõike 1 esimeses lauses tagatud omandi valdamise, kasutamise ja käsutamise õigust seadusega kitsendada. Omandipõhiõiguse riive on selle põhiõiguse kaitsealasse kuuluva õigusliku positsiooni igasugune ebasoodus mõjutamine (vt Riigikohtu üldkogu 31. märtsi 2011. a otsus asjas nr 3-3-1-69-09, punkt 57).

Üldiselt on panganduse ja muu finantsvahenduse valdkond kõige tugevamate avalik-õiguslike piirangutega ettevõtluse valdkond. Tulenevalt finantsturu mõjust ja olulisusest ühiskonnale, on finantsturul tegutsevatele isikutele on kehtestatud kõrgendatud hoolsuskohustus ning spetsiifilised nõuded, mida kõik finantsturu osalised peavad täitma igal ajahetkel. Kuna ka krediidiinkassode ja krediidiostjate tegevuse võib liigitada üheks eeltoodud valdkonna osaks, siis käesoleva eelnõuga sätestatakse pärast eelnõu seadusena kehtima hakkamist eelkõige krediidiinkassode tegevusele erinevaid piiranguid (või täpsemalt kõrgendatud nõudeid võrreldes tavaettevõtlusega). Kõige intensiivsema nõudena nähakse ette sellistele ettevõtetele kohustus taotleda hiljemalt 2024. a. 29. juuniks või 2024. a. 31. detsembriks Finantsinspeksioonilt vastav tegevusluba. Finantsinspeksioon hakkab teostama nende tegevuse üle järelevalvet sarnaselt teiste finantsturul tegutsevatele ettevõtjatele.

Lisaks tegevusloa nõudele on osa ettevõtlusvaldkondi tugevama riikliku kontrolli all ja ettevõtja tegevus on allutatud rangemale regulatsioonile ja järelevalvele. Samuti on ettevõtluse ulatuslikum reguleerimine ja piirangute kehtestamine lubatav juhul, kui see kaitseb tarbijat või konkurentsi, eelkõige valdkondades, kus tarbija on ettevõtjaga võrreldes oluliselt nõrgemal positsioonil.“ (Põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. § 31 komm. 26). Kehtestatavate piirangute määratlemisel on arvestatud Riigikohtu seisukohta, et tarbijakrediidilepingu regulatsioon erineb tunduvalt tavalise laenulepingu regulatsioonist, lähtudes tarbija kui õiguskäibes nõrgema poole õiguste suurema kaitsmise vajadustest. (vt. nt. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 03.06.2020. otsus asjas 2-17-7502 p 13) ja et vastavalt VÕS § 421 ei tohi tarbijakrediidilepingus tarbija kahjuks kõrvale kalduda.

Eelnõuga kehtestatakse seepärast nõuded ka krediidiinkassode juhtimisele, sisekorrale ja -kontrollile, jooksva aruandluse esitamise kohustused ja tehingute tegemise erinevad nõuded.

Eestis ei ole nn laenude järelturgu ega inkassoturgu ega inkassoettevõtjate tegevus selliste spetsiifiliste õigusnormidega seni reguleeritud ja laenude järelturul on kohustustega hätta sattunud tarbijate õigused olnud pigem nõ tagaplaanil. Ka kogu EL-s on selles valdkonnas konkurents nõrk ja konkurentsipurve turule puudub, seepärast võivad küsida ettevõtjad oma teenuste eest ka suuremat tasu. **See vähendab pankade stiimulit kärpida oma viivislaenu mahtu (vt. täpsemalt direktiivi põhjenduspunktid 10 ja 15).**

Selliste ettevõtete tegevus on põhjustanud samuti ühiskonnas teatud rahulolematust, eriti probleeme tarbijatele (vt täpsemalt direktiivi põhjenduspunkti 21), sealhulgas ka aastaid kestvaid

kohtuvaidlusi.⁵⁸ Seega kehtiv õigus ei pruugi antud valdkonnas tagada eelkõige oma maksetega viivitusse jäänud isikute, eelkõige tarbijatest krediidisajate õiglast ja professionaalset kohtlemist. Juba pikema aja jooksul on meedias kajastatud juhtumeid, kus inkassoettevõtjate juhid või töötajad on tõenäoliselt käitunud õigusvastaselt või rikkunud häid tavasid ehk nende käitumine ei ole olnud eetiline.⁵⁹

Nagu juba märgitud, siis ka kohtupraktikas on ilmnenud, et mõnede inkassoettevõtjate äripraktika on liiga agressiivne ja on esinenud juhtumeid, kus on tuvastanud tahtlikult valeandmete esitamist inkassoettevõtja poolt (vt. nt Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 5.03.2014 otsus asjas 3-2-1-186-13 p 24, kus Riigikohus pidas vajalikuks esitada nõude suuruse kohta kohtule valeandmete esitamisega seoses kuriteo teate võimaliku kelmuse tõttu; ka 12.11.2014 otsuses asjas 3-2-1-108-14 p 20 kirjeldab Riigikohus kohtule teadvalt valeandmete esitamist). Lisaks on sellisele tarbijate huve kahjustavale tegevusele pööratud rohkem tähelepanu ka meedias.⁶⁰ Peamiselt väiksematel krediidipakkujatel ei ole hinnanguliselt piisavat võimekust tegeleda viivisnõuete sissenõudmisega ning nõuded loovutatakse inkassofirmadele. Inkassoteenuse pakkujad pöörduvad täitedokumendi saamiseks eelkõige nõuetega maksekäsu kiirmenetlusse, harva otse hagimenetlusse. Maksekäsu kiirmenetlus on tarbija jaoks, kes jätab maksettepanekule vastuväite esitamata, ebasoodsam kui hagimenetlus. Tarbijate huvide kaitstud maksekäsu kiirmenetluses on problemaatiline, kuna nõuet ei kontrollita ega hinnata tõendeid, lähtutakse avaldaja märgitust ning maksekäsk on viivitamata täidetav.⁶¹

6.4.2. Riive formaalne põhiseaduspärasus

Formaalne põhiseaduspärasus tähendab, et põhiõigusi piirav õigustloov akt peab vastama pädevus-, menetlus- ja vorminõuetele ning määratuse ja seadusereservatsiooni põhimõtetele. Õigusaktid peaksid olema sõnastatud piisavalt selgelt ja arusaadavalt, et isikul oleks võimalik piisava tõenäosusega ette näha, milline õiguslik tagajärg kaasneb teatud tegevuse või tegevusetusega.

6.4.3. Riive materiaalne põhiseaduspärasus

Riive materiaalse õiguspärasuse eeldused on seaduse legitiimne eesmärk ning PS § 11 teisest lausest tuleneva proportsionaalsuse põhimõtte järgimine: sobivus, vajalikkus, mõõdukus. Põhiõigusi on lubatud piirata mitte ainult teiste isikute põhiõiguste kasuks, vaid ka kollektiivsete ehk ühiskondlike hüvede kasuks.

Riigikohus on asunud seisukohale, et kui piirang riivab ühtaegu nii ettevõtlusvabadust kui omandiõigust, siis tuleb selle lubatavuse hindamisel hinnata piirangu proportsionaalsust enim riivatud põhiõiguse kontekstis (RKPJKo 06.07.2012, 3-4-1-3-12; RKPJKo 29.03.2017, 3-4-1-15-16, p 102).

6.4.4. Legitiimne eesmärk

⁵⁸ Krediidituru uuring: <https://www.fin.ee/media/5955/download>

⁵⁹ Vt. näiteks 30.06.2010. ilmunud artikkel „Seadus aitaks võtta võlanõudjalt kurika“ Tsitaat artiklist: „Kui inkasso firma reklaamib end pildi peal pesapallikurika ja suurtes mustades tunkedes meestega, siis mida ma oskan arvata.“ <https://www.raamatupidaja.ee/uudised/2010/06/30/seadus-aitaks-votta-volanoudjalt-kurikahttps://www.raamatupidaja.ee/uudised/2010/06/30/seadus-aitaks-votta-volanoudjalt-kurika>.

11. detsember 2020 „Hirmu äri: võlgnikud annavad inkassodele rohkem, kui peaks“

Inkassofirmad küsivad võlglastelt rõõvellikke viiviseid ja oskavad ka intressi pealt intressi kasseerida. Inkasso haardesse sattunud võlgnik kuuletub, teadmata, et õigus asub tema poolel.

Loe pikemalt: <https://www.palgauudised.ee/uudised/2020/12/07/hirmu-ari-volgnikud-annavad-inkassodele-rohkem-kui-peaks>

Eeltoodud kinnitab ka Tarbijakaitse ja Tehnilise järelevalveameti kodulehel <https://ttja.ee/inkasso>

ning ka Andmekaitse Inspeksiooni kodulehel kättesaadav teave. (vt. <https://www.aki.ee>)

⁶⁰ <https://epl.delfi.ee/artikkel/120068710/vola-voim-susteemi-mangukannid-karjuvalt-erinevad-kohtuotsused-roovivad-volglastelt-igal-aastal-sadu-tuhandeid-eurosid>

⁶¹ Vt. Krediidituru uuring. Lk 219. Vt. ka V.-P.Liin Tarbijakrediit vs. tsiviilkohtumenetlus: aeg viia vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimise kontroll Euroopa Liidu õigusega kooskõlla. Juridica, 2023, nr. 3, lk 225-233.

Isikul on ettevõtlusvabadus (PS § 31), kui puuduvad õiguslikud takistused, st õiguslikud keelud ja käsud, mis tema otsustamisvõimalust ettevõtluse valdkonnas piiravad. **Kuna finantsturul tegutsevad ettevõtjad (s.t. finantsasutused) on kõrgema usalduse kandjad majanduses, valitseb nende tegevuse vastu kõrgendatud avalik huvi ja neile esitatakse kõrgendatud tegevusnõuded võrreldes teistes ettevõtluse valdkondadega, et mh soodustada sotsiaalset turvatunnet.** Finantsturu sujuva ja usaldusväärse toimimise õigusliku regulatsiooni üks laiematest eesmärkidest on tagadagi finantsturul tegutsevate investorite ja tarbijate kaitse.

Põhiseaduse preambul nõuab muu hulgas, et Eesti riik tagaks sisemise rahu kaitse. Selle eesmärgi saab riik muu hulgas saavutada siis, kui tal on õigus otsustada selle üle, kas ja millistel tingimustel lubada edendada ettevõtlust finantsvaldkonnas, **s.h. kellel ja millistel tingimustel lubatakse hallata/omandada viivisnõudeid s.t. kelle vahendusel toimub laenude nn järelturu usaldusväärne ja sujuv toimimine. Kuna ettevõtluskeskkonna kujundamine on seadusandja otsustuspädevuses, on krediidiinkassode asutamise, tegevusele ja järelevalvele tingimuste kehtestamine põhiseadusega kooskõlas olev (legitiimne) eesmärk.**

Piirangu põhjus ei pea tingimata tulenema PS-st, vaid selleks võib olla iga avalik huvi. RKPJKo 3-4-1-6-08, p 43; vt ka Eesti Vabariigi Põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. Kirjastus Juura, 2012, II ptk, sissejuh, komm 8.1. Nagu juba rõhutatud, siis eelnõu eesmärk on kaitsta krediidisaaajate, eelkõige tarbijate kui lepingulise suhte nõrgema poole huve ja õigusi. **Eelnõuga soovitakse luua tõhusalt toimiv kaitse regulatsioon, mis piirab võimalusi kasutada viivislaenude sissenõudmisel ebamõistlikke meetodeid ja tasusid. Krediidiinkassode kui äriühingute ja nende omanike (aktsionäride/osanike) ettevõtlusvabaduse ja omandivabaduse piiramise legitiimseks eesmärgiks on käesoleval juhul muuhulgas õigusrikkumiste vältimine ja õigusrahu tagamine.**

Nagu eespool märgitud, siis alates 2024. a. 29. juunist võivad EL-is pankade viivislaenude krediidihaldustegevusega tegeleda vaid ettevõtjad, kellel on finantsjärelevalve asutuse poolt välja antud tegevusluba. Selle loa alusel võib ettevõtte teenuseid osutada kõigis EL liikmesriikides (nn passirežiim) ehk teistpidi kaasnevad lisaks kohustustele ka uued võimalused oma äritegevuse laiendamiseks. Eeltoodu võib mõjutada positiivselt viivislaenude järelturu konkurentsiolukorda.

Lisaks tuleb siinkohal osundada põhiõiguste kolmikmõjule, s.t. eraisikule kuuluva põhiõiguse teostamise võimalust ja ulatust mõjutab teisele isikule kuuluv põhiõigus. Kolmikmõju ilmnmisel on tegemist isikute õiguste kollisiooniga – **laenuandjal on küll ühelt poolt õigus tugineda ettevõtlusvabadusele (PS § 31), kuid teisalt on laenusaaajal õigus perekonna- ja eraelu puutumatussele (PS § 19 lg 1, 26 ja 27).** Samal ajal on mõlemal PS § 19 lõikest 2 tulenev kohustus austada ja arvestada teise põhiõigust. Riigikohus on nentunud, et üksikisikute kollideerivate õiguste tasakaalustaja roll on esmajoonel avalikul võimul (RKKKo 04.02.2005, 3-1-1-111-04, p 15). Tasakaalustamine avaldub nii seadusloomes kui ka seaduste rakendamisel (vt. ka selgitused p 6.4.1 juures).

Arvestades laenuturu, s.h. viivisnõuete järelturu osaliste olulisel määral vastandlikke huvisid, võib käesoleval juhul pidada ettevõtlusvabaduse ja omandivabaduse riive legitiimseks eesmärgiks ka laenuturu tasakaalustatud arengu, s.h. tõusama konkurentsituatsiooni soodustamise eesmärki.

6.5. PROPORTSIONAALSUSE KONTROLL

Riive proportsionaalsuse hindamisel tuleb kaaluda ühelt poolt põhiõigusse sekkumise ulatust ja intensiivsust, teiselt poolt aga eesmärgi tähtsust. Piirangud ei tohi kahjustada seadusega kaitstud huvi või õigust rohkem, kui see on normi legitiimse eesmärgiga põhjendatav. Kasutatud vahendid peavad olema proportsionaalsed soovitud eesmärgiga. Põhiõiguse riive on proportsionaalne, kui see on eesmärgi saavutamiseks sobiv, vajalik ja mõõdukas. Hinnata tuleb selle eesmärgi kaalukust, mille saavutamise vahendiks riive on, s.t. kaalumise argumendid tulenevad legitiimsest eesmärgist.

6.5.1. Sobivus

Sobiv on abinõu, mis soodustab eesmärgi saavutamist. Sobivuse seisukohalt on vaieldamatult ebaproportsionaalne abinõu, mis ühelgi juhul ei soodusta piirangu eesmärgi saavutamist. Sobivuse nõude sisu on kaitsta isikut avaliku võimu tarbetu sekkumise eest. Riigikohus on rõhutanud, et sobivuse kriteeriumi hindamisel piisab ka sellest, et eesmärki on põhimõtteliselt võimalik vaidlusaluse meetmega saavutada.

Vastavalt eelpool toodud analüüsile, on viidatud riive eesmärgiks muuhulgas finantsüsteemi ja tsiviilõiguslike suhete tasakaalustatud toimimise kaitsmine, õigusrikkumiste tõkestamine, sotsiaalmajanduslike probleemide vältimine ning krediiditurul konkurentsi tasakaalustamine.

Ettevõtlusvaldkondi, kus tegutsemiseks on vajalik pädeva asutuse luba, on väga palju. Finantsvaldkond on üks kõige tugevamate avalik-õiguslike piirangutega ettevõtlusvaldkond, kus ettevõtja tegevus on allutatud rangele regulatsioonile ja järelevalvele. **Siiski näiteks krediidasutustele kehtestatud nõuded on tunduvalt rangemad võrreldes krediidiandjatega. Sisuliselt on krediidiandjate suhtes kehtestatud nõuete intensiivsus üks madalamaid finantssektoris (nt ei ole nende suhtes kehtestatud eriliigilist kapitalinõuete režiimi). Ka krediidiinkassode suhtes käesoleva eelnõuga kehtestatavad nõuded järgivad suuresti juba täna krediidiandjate suhtes kehtestatud nõudeid – seega saab öelda, et plaanitavad nõuded on sobivad.**

Krediidihaldusteenus, lisaks hoiu-laenuühistute tegevusele, on seni üks väga vähestest finantsvaldkondadest, kus ei ole kehtestatud finantsjärelevalve-alase tegevusloa ega riikliku järelevalve nõuet. **Eelnõu ei ole vastuolus PS §-st 10 tuleneva õigusriigi põhimõttega, sest see ei riku otseselt õiguse subjektide õiguspärast ootust õigussuhete aluseks olevate õigusnormide püsimisele, sest seadusest tulenevate muutuste elluviimiseks on antud mõistlik tähtaeg.** Õiguspärase ootuse põhimõte ei nõua kehtiva regulatsiooni nõ kivistamist – seadusandja võib õigussuhteid vastavalt muutunud oludele ümber kujundada ning sellega paratamatult halvendada mõnede ühiskonnaliikmete olukorda. Seadusandja pädevuses on otsustada, milliseid reforme läbi viia (vt täpsemalt Põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. § 10 komm 49).

Krediidiinkassode tegevuse reguleerimine tagab võlgnike viivituses olevate laenukohustuste sissenõudmise suurema selguse. Regulaatiivsete meetmetega on võimalik tasakaalustada krediiditurul osalevate poolte erinevaid huvisid ja vähendada muuhulgas tarbijate üle-võlgnevuste tekkimise tõenäosust ja nn laenuorjusesse sattumist. Tasakaalustatud turg aitaks kaasa krediidisajate ja krediidiinkassode vaheliste õigusvaidluste ja nendega seotud kulude vähenemisele, samuti võib väheneda riigi poolt antava (sotsiaalse) abi maht.

Järelikult on krediidihaldustegevuse tegevusloastamine, vastavate nõuete, s.h. Finantsinspektsiooni poolt järelevalve meetmete rakendamine, sobiv meede eeltoodud legitiimsete eesmärkide saavutamiseks.

6.5.2. Vahendi vajalikkus

Kavandatava regulatsiooni vajalikkust hinnates tuleb kaaluda, kas võiks olla olemas puudutatud isikute õigusi vähem riivavaid abinõusid, mis aitaksid seatud eesmärgi saavutada sama tõhusalt. Hinnata tuleb seatud eesmärki, mille saavutamise vahendiks põhiõiguste riive on, kaalukust.

Seadusega kehtestatav tegevusloa nõue ja riikliku järelevalve toimimine ei välista samas kunagi lõplikult vastava finantsettevõtja juhtide või töötajate õigusaktide normide rikkumisi. Seaduse nõuded aitavad samas oluliselt kaasa krediidiinkassode usaldusväärse ja kindla juhtimise toimimisele ning vähendavad olulisel määral kuritarvituste ja muude rikkumiste tõenäosust. **Eeltoodu tõttu ei saa üheselt järeldada, et käesoleva seaduseelnõuga kavandatav nõue taotlema Finantsinspektsioonilt tegevusloa hiljemalt**

2024. aasta 29. juuniks, välistab edaspidi kõikide probleemide tekkimise, kuid samas suurendab tõenäoliselt oluliselt krediidisaaajate kaitset.

6.5.3. Vahendi proportsionaalsus kitsamas tähenduses (mõõdukus)

Vahendi vajalikkus kitsamas tähenduses ehk nn leebeima vahendi põhimõte – vastava abinõu mõõdukuse üle otsustamiseks tuleb kaaluda ühelt poolt põhiõiguse sekkumise ulatust ja intensiivsust, teiselt poolt aga eesmärkide tähtsust. Abinõu on mõõdukas siis, kui sellega taotletav eesmärk kaalub üles põhiõiguse riive. Mida intensiivsem on põhiõiguse riive, seda kaalukamad peavad olema seda õigustavad põhjused. Seetõttu esmalt tuleb kujundada seisukoht riive intensiivsuse osas.

Samas tuleb arvestada regulatsiooni majanduslikku mõju. Kõnealusest eelnõust tuleneva ettevõtlusvabaduse ja omandipõhiõiguse riive intensiivsus sõltub esmajoones sellest, kui tugevalt destabiliseeriv on antud uute nõuete esmane mõju turul tegutsevatele inkassoettevõtjatele seaduse jõustumisel ja sellele järgneval ajal ning kas uue seaduse jõustumine soodustab uute teenusepakkujate turule tulekut või mitte. **Selge on see, et krediidiinkassodele administratiivne koormus suureneb. Pikemas perspektiivis peaks aga vastavate regulatiivsete meetmete mõjul vähenema inkassoettevõtjate huvi/vajadus sekkuda liialt intensiivselt võlglaste eraellu/tegevusse ja peaks vähenema mh kulukate õigusvaidluste arv.**

7. SEADUSE MÕJUD

7.1. MAJANDUSLIK MÕJU TEENUSEOSUTAJATELE

7.1.1. Sihtrühm – krediidiinkassod

Täpne statistika viidatud teenuseosutajate kohta puudub, kuivõrd neile ei ole kehtestatud ei eraldi tegevusloamenetlust. Äriregistri andmetel võib kõnealuseid teenuseosutajaid olla Eestis ligikaudu 200. Reaalselt tegeleb ministeeriumi hinnangul krediidilepingutest tulenevate nõuete haldamise ja sissenõudmisega kümnekond ettevõtet.

2022. a. augustis viis ministeerium läbi suuremate inkassoteenust osutavate ettevõtete seas konsultatsiooni. Vastavad küsimused saadeti järgmisele **seitsmele ettevõttele: Arelius Inkasso OÜ, Intrum Estonia AS, Julianus Inkasso OÜ, OK Incure OÜ, Omega Invest OÜ, AS PlusPlus Capital, Svea Inkasso OÜ.**

Vastustest selgus, et kõik eelnimetatud ettevõtjad tegelevad suuremal või vähemal määral krediidilepingutest tulenevate nõuete haldamisega. Seega on nad tõenäoliselt kõik käesoleva seaduseelnõu kohaselt käsitatavad krediidiinkassodena. Mõned eelnimetatud ettevõtted tegelevad üksnes ettevõtete laenudest tulenevate nõuete haldamisega. Juhul kui tegemist ei ole pangalaenuga, siis sel juhul vastav ettevõtte ei ole käsitatav krediidiinkassona.

Mõju ulatus:

Hetkel puuduvad nn võlgade haldamise ja sissenõudmisteenus osutajatele järelevalve ja tegevusnõuded. Krediidilepingutest tulenevate võlgnevuste haldamise teenuse osutajatele toob tegevusnõuete ja järelevalve kehtestamine kaasa kindlasti kulusid ja halduskoormuse kasvu.

Tegutsev krediidiinkasso peab oma tegevuse vastavusse viima käesolevast seadusest tulenevate nõuetega, sealhulgas:

- taotlema tegevusloa ja tegevusluba tuleb saada hiljemalt 2024. a. 30. septembriks (kes tegelevad pangalaenudest tulenevate viisinõuete haldamisega) või hiljemalt 2024. a. 31. detsembriks (kes tegelevad mitte-pankade tarbijalaenudest tulenevate viisinõuete haldamisega), vastasel juhul peab ta oma teenuste osutamise peatama;

- omama võrreldes nn tavaliste äriühingutega märkimisväärselt rohkem kapitali (minimaalne aktsia- või osakapital peab olema vähemalt 25 000 eurot);
- viima organisatsiooni ja selle juhtimissüsteemi vastavusse seadusest tulenevate nõuetega;
- osutama teenust vastavalt seadusest tulenevatele nõuetele, sh andma võlgnikele piisavalt teavet;
- alluma Finantsinspektsiooni järelevalvele, sh esitama oma tegevuse kohta aruandlust;
- kandma vastutust, kui toimub kehtestatud nõuete rikkumine;
- maksuma järelevalvetasu.

Lisaks seatakse krediidiinkassodele eraldi nõuded nõ eetilisele. Päril sellisel kujul seni ühelegi teisele finantsjärelevalve subjektile nõudeid ei ole sätestatud. Ehk krediidiinkassod peavad täpsemalt:

- tegutsema heas usus, õiglaselt ja professionaalselt;
- andma krediidisajale teavet, mis ei ole eksitav, ebaselge ega vale;
- austama ja kaitsema krediidisajate isikuandmeid ja eraelu puutumatus;
- suhtlema krediidisajaga viisil, mis ei kujuta endas ahistamist, sündi ega lubamatut mõjutamist.

Seadusest tulenevate nõuetega kooskõlla viimine võib eeldada ka IT lahenduste, tehniliste töökorralduste ja süsteemide muutmist. Samuti võib tekkida vajadus võtta tööle uusi isikuid ja tuleb tagada, et juhid (juhatuse ja nõukogu liikmed) vastaksid nn kutse- ja sobivusnõuetele. Eeltoodu võib tähendada, et töötajaid on vaja ka koolitada, et nad uue seaduse nõuetest teadlikud oleksid (s.t. võrreldes varasemaga võivad suurenedada koolituskulud).

Juhul kui tegemist on täiesti uue ettevõtjaga, siis tuleb arvestada, et eeltoodud kulud võivad veelgi suuremad olla.

Lisaks avaldub majanduslik mõju menetlustasude ja järelevalvetasude maksmises. Eelnõu kohaselt tuleb tasuda tegevusloa menetlustasu 3 000 eurot, mis on ühekordne, kuid lisaks Finantsinspektsioonile makstavale tasule tuleb teha kulutusi tegevusloa taotluse dokumentatsiooni kokkusaamiseks (muuhulgas võib vajalikuks osutada väljavõtete esitamine erinevate riikide registritest).

Järelevalvetasu on nii kapitali- kui ka mahupõhine ning seda tuleb tasuda kord aastas. Kui kapitaliosa on 1% algkapitalisummast, siis minimaalselt oleks see krediidiinkassodele 500 eurot (lähtuvalt 50 000 euro suurusest kapitalinõudest).

Mahuosa (mis on järelevalvetasu peamine osa) suurust on aga keerulisem hinnata. Siiski võib teatud hinnangu saamiseks võtta aluseks juba täna Finantsinspektsiooni järelevalve alla kuuluvate subjektide poolt makstud järelevalvetasud. Finantsinspektsioonile makstud järelevalvetasude suurus koondatud kujul 2022. aasta kohta on esitatud järgmises tabelis.

Tabel 1. Finantsinspektsioonile 2022. a. makstud järelevalvetasud ja järelevalvetasu määrad subjektide lõikes⁶²

	Järelevalvetasud 2022 (tuhandetes eurodes)	Järelevalvetasu mahuosa määr 2022 (%-des)
Krediidiasutused	7263	0,0147
Kahjukindlustusandjad	914	0,097
Fondivalitsejad	665	0,0013/0,0095/0,013
Elukindlustusandjad	535	0,023
Krediidiandjad	224	0,1
Kindlustusmaaklerid	199	0,92
Investeeringühingud	274	0,23

⁶² Allikas: Finantsinspektsiooni 2022. a. aastaraamat: <https://www.fi.ee/et/publikatsioonid/finantsinspektsiooni-aastaruanne-2022>

Makseasutused	154	0,019
Krediidivahendajad	18	0,1
Pensioniregistrupidaja/Reguleeritud väärtpaperituru korraldaja	26	0,5
E-raha asutused	135	0,17
Pandikirju emiteerinud krediidiasutused	7	0,001
Kokku	10 414	

Eeltoodu põhjal võiks hinnata, et makstavate tasude suurus antud sektoris võiks krediidiinkassode puhul jääda alla e-raha asutuste poolt makstud tasude tasemele (kokku ca 100 000 eurot).

Lisaks tuleb arvestada, et kui teenuseosutaja rikub käesolevas seaduses ette nähtud nõudeid, siis võib Finantsinspeksioon teda sanktsioneerida väärtteokooskorras kuni 3 000 000 euro ulatuses.

Siinkohal on oluline lisada, et finantsjärelevalvet teostatakse finantssektori stabiilsuse, usaldusvääruse ja läbipaistvuse ning toimimise efektiivsuse suurendamise, süsteemsete riskide vähendamise ning finantssektori kuritegelikel eesmärkidel ärakasutamise tõkestamisele kaasaaitamise eesmärgil, et kaitsta klientide huve nende vahendite säilimisel ning seeläbi toetada Eesti rahasüsteemi stabiilsust. Seega finantsjärelevalve põhiline eesmärk on tagada, et finantsasutused suudavad tulevikus täita kliendi ees võetud kohustused, mh on järelevalve tööks ka tagada turutoimimise reeglite järgimine, sh et finantsteenuste tarbijatele esitatakse õiget ja täielikku teavet ning neid koheldakse õiglaselt.

Enne väärtteomenetlemise algatamist on Finantsinspeksioonil võimalik kaaluda ka muude meetmete rakendamist. Eelkõige on Finantsinspeksioonil võimalik õiguskorda kaitsta ettekirjutuse tegemise teel, nt teha ettekirjutus nii õigusaktide nõuete rikkumise eest (rikkumise lõpetamiseks) kui ka rikkumise ärahoidmiseks, mille mittetäitmisel on õigus rakendada sunniraha nii füüsilisele kui juriidilisele isikule.

Ka EL finantssektori õigus, sh inkassofirmasid reguleeriv direktiiv 2021/2167 (artikkel 23(2)) rõhutab, et vastavad meetmed ja karistused peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad. Võttes arvesse konkreetset reguleeritavat valdkonda, ei pruugi mittekarakteristlikest meetmetest piisata, et tagada nende eesmärkide täitmine. Eeltoodust lähtuvalt peab Finantsinspeksioonil kui menetlejal olema võimalik valida meetmetest see, mis just konkreetsel juhul on tõhus, proportsionaalne ja hoiatav. Lisaks võimaldab see arvestada finantssektori eripäraga, kus ka olemuslikult kõrvaldatav rikkumine võib olla niivõrd oluline, et vajab näiteks sunniraha kõrvale ka väärtteokoosseisu heidutavat toimet. Järelevalvel tuleb seega alati lähtuda ka *ultima ratio* põhimõttest.

Mõju avaldamise sagedus: Teenuseosutaja peab vastama õigusaktides esitatud nõuetele igal ajahetkel. Teenuseosutaja halduskoormuse kasv võib olla suurem eelkõige tegevuse algusfaasis, st tegevusloa taotlemise protsessi ajal, kui võib vaja minna eelkõige õigusnõustaja abi. Uus regulatsioon tähendab ka teenuseosutaja püsikulude suurenemist. Teenuse osutamise ajal on mõju avaldamise sagedus pidev, kuivõrd teenuseosutaja tegevus peab igal ajal olema vastavuses eelnõus kavandatud nõuetega.

Ebasoovitavate mõjude avaldamise risk: Seaduse vastuvõtmisel võivad mitmed käesoleval hetkel tegutsevad ettevõtjad oma tegevuse lõpetada (vt ka sotsiaalne mõju).

Eelkõige võib olla põhjuseks see, et ettevõtja ei pruugi olla suuteline taotlema tegevusloa. Tegevusloa taotlemisel tuleb esitada põhjalikult ettevalmistatud dokumendid ja andmed, mis peavad tõendama, et tegevusloa taotleja vastab seaduses ettenähtud nõuetele (eelkõige kapitalinõuded, juhtide usaldusväärsus, organisatsiooni sisesed kontrollsüsteemid, teenuse osutamise nõuded).

Samas võib äriregistris olla palju ettevõtjaid, kes on oma tegevusalaks märkinud nn võlgade haldamise või võlgade sissenõudmise, kuid realselt selle tegevusega ei tegele („Inkassoteenus ja krediidiinfo“ vastavalt EMTAK koodile 82911). Seetõttu võib antud regulatsiooni kehtestamisel olla ka n.ö „puhastav“ efekt.

Ehk kokkuvõttes on keeruline täpset ettevõtjate arvu hinnata, kes peaksid oma tegevuse lõpetama. Tõenäoliselt enamik eelnimetatud kahesajast ettevõttes (kelle tegevusalaks on äriregistri info kohaselt inkassoteenuse osutamine) ei tegele konkreetset krediidilepingutest tulenevate nõuete haldamisega. Enamike äriregistris märgitud selliste ettevõtjate puhul on tegemist väiksemate OÜ-dega, keda antud eelnõu suure tõenäosusega üldse ei puuduta. **Siiski kaalub Rahandusministeeriumil kõigile eelnimetatud ettevõtjatele eraldi teavituse saatmist, mis puudutab käesolevat eelnõud ja selle edasist rakendumist.**

Mõju olulisus: Mõju teenuseosutajale, kes peab taotlema tegevusluba, on kindlasti olemas ehk mõju on pigem **oluline**. Halduskoormuse tõus ja täiendava ressursi vajadus, nii rahaline kui inimressurs. Samas üldises plaanis ei ole käesoleva seaduse kohaldumisaslasse kuuluvaid teenuseosutajaid võrreldes kogu ettevõtete arvuga väga palju. Lisaks kui võrrelda eelnõuga plaanitavaid nõudeid teiste juba täna Finantsjärelevalve alla kuuluvate subjektidega (pangad jt), siis on nõuete nn intensiivsus, sh krediiditurule sisenemise barjäär, krediidinkassode puhul tunduvalt madalam.

Järgmises tabelis on esitatud võrdlus teiste finantsjärelevalve subjektidega (ehk kelle suhtes täna juba finantsjärelevalve regulatsioon kehtib).

Tabel 2. Krediidinkassodele ettenähtud nõuete võrdlus võrreldes teiste järelevalvesubjektidega

	Krediidinkasso	Krediidiasutused ja teised finantsjärelevalve subjektid
<ul style="list-style-type: none"> Tegevusloa nõue 	Tegevusloa taotlemiseks tuleb esitada andmeid/teavet vähemal määral võrreldes teiste subjektidega (uues eelnõu versioonis on vähendatud nõudeid ka äriplaanile)	Tegevusloa taotlemiseks tuleb esitada üldjuhul väga detailseil kujul andmeid ja teavet
<ul style="list-style-type: none"> Kapitalinõue 	25 000 (esimeses versioonis oli 50 000)	50 000 – 5 000 000 (v.a. rahasiirde teenuse pakkuja ja ühisrahastusplatvorm)
<ul style="list-style-type: none"> Nõuded omavahenditele, kapitali adekvaatsusele 	Nõuded on omavahenditele puuduvad	Eelkõige krediidiasutustele ja kindlustusandjatele on nähtud ette väga range/põhjalik omavahendite normistik
<ul style="list-style-type: none"> Nõuded likviidsusele, vahendite hoidmisele 	Eraldi konto hoidmise nõue	Krediidiasutustele on ette nähtud väga detailsed nõuded likviidsusele (likviidsuskatte nõue, likviidsusriski testid jm), makseasutustele on sätestatud teatud nõuded vahendite hoidmisele
<ul style="list-style-type: none"> Omanike kontroll 	Nn suuromanike kohta tuleb FI-le teavet esitada – suuromaniku künnis algab 20% suurusest osalusest (esimeses versioonis oli see 10%).	Nn suuromanike kohta tuleb FI-le teavet esitada – suuromaniku künnis algab üldjuhul 10% suurusest osalusest
<ul style="list-style-type: none"> Nõuded juhtidele 	Üldised usaldusväarsuse nõuded juhatuse ja nõukogu liikmetele. Võrreldes esimese versiooniga on jäetud välja nn kvalifikatsiooni nõue, samuti ei ole nõukogu olemasolu enam tingimata vajalik.	<ul style="list-style-type: none"> Üldised usaldusväarsuse nõuded juhatuse ja nõukogu liikmetele, samuti nende kvalifikatsioonile. Nõukogu olemasolu on üldjuhul vajalik. Krediidiasutuste, investimisühingute ja fondivalitsejate puhul on ette nähtud eraldi spetsiifilised nõuded/piirangud krediidiasutuste juhtidele tulemustasude määramise/maksmise osas (sh võimalus nõuda tulemustasu tagasi).

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Aruandlus FI-le 	Krediidiinkasso peab Finantsinspeksioonile aruandlust esitama üldjuhul kord kvartalis või poolaastas	Finantsinspeksioonile tuleb aruandlust esitada üldjuhul kord kuus või kord kvartalis
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sanktsioonid 	Finantsinspeksioon võib väärteokorras krediidiinkassot trahvida kuni 3 mln euro ulatuses või kuni 10 protsenti aastasest netokäibest.	Finantsinspeksioon võib väärteokorras finantsjärelevalve subjekte trahvida üldjuhul kuni 5 mln euro ulatuses või kuni 10 protsenti juriidilise isiku või tema grupi konsolideeritud käibest.

Üldise positiivse mõjuna võib välja tuua, et kehtestatavad nõuded tagavad nn laenuvõlglaste parema kohtlemise.

7.1.2. Sihtrühm – krediidiostjad

Krediidiostjatena käsitatakse eelnõu kohaselt juriidilisi või ka füüsilisi isikuid, kes omandavad oma majandus- või kutsetegevuse käigus viivituses oleva krediidilepingu või sellest tuleneva nõude. Ehk lihtsustatult mõeldakse nende isikute all viivituses olevate krediidilepingute finantseerijaid (investoreid). Eesti kohta puudub info, kas sellisel kujul eraldiseisvaid isikuid tegutseb s.t. teadaolevalt tegelevad selliste lepingute või nõuete ülesostjad paralleelselt ka nende võlanõuete haldamisega (ehk inkassotegevusega) ja seega kohaldub juba nende suhtes krediidiinkassode suhtes sätestatu. Seega saab mõju sellistele isikutele hinnata väga teoreetiliselt.

Mõju ulatus: Krediidiostjate suhtes rakendatavad nõuded on tunduvalt vähem halduskoormavad võrreldes krediidiinkassodega. Peamine erinevus seisneb selles, et krediidiosutajatel ei ole kohutust taotleda Finantsinspeksioonilt tegevusluba ja samuti ei rakendu nende suhtes nt kõrgendatud kapitalinõue ega nn organisatoorsed nõuded.

Krediidiostjad peavad sisuliselt täitma kolme sorti nõuded:

- nende tegevus peab täpselt nagu krediidiinkassodel olema nõ eetiline;
- nad peavad laenumaksetega viivituses olevale isikule (laenusaaajale) andma täpset infot nii enda kui võlgnevuse kohta (samas võivad nad selle ülesande nõu edasi delegeerida krediidiinkassole);
- ta peab viivituses oleva tarbijaga sõlmitud krediidilepingu või sellest tuleneva nõude haldamiseks nimetama eraldi krediidiinkasso või panga või muu krediidiandja;
- kui krediidiostja loovutab viivituses oleva krediidilepingu või sellest tuleneva nõude peab ta sellest teavitama Finantsinspeksiooni, sh edastama uue krediidiostja andmed.

Ehk eelkõige peavad krediidiostjad täitma vastavaid teavitamishõudeid.

Mõju avaldumise sagedus: Krediidiostjad peab vastama õigusaktides esitatud nõuetele igal ajahetkel. Eelkõige see puudutab nõudeid nn eetilisele käitumisele. Teabe edastamise osas on ette nähtud vastavad viiteajad. Näiteks kui krediidiostja „müüb“ vastava nõude edasi teisele krediidiostjale, siis selline teave tuleb esitada Finantsinspeksioonile kord poolaastas.

Ebasoovitavate mõjude avaldumise risk: seda riski on keeruline hinnata kuna ei ole teada, kas selliseid isikuid (kes tegelevad puhtalt viivituses olevate nõuete „üleostmise“ finantseerimisega) Eestis tegutseb.

Mõju olulisus: Mõju sellistele isikutele on kindlasti olemas ehk mõju on pigem nende suhtes oluline. Halduskoormuse tõus ei ole samas kindlasti nii märkimisväärne kui krediidiinkassode puhul. Samamoodi nagu krediidiinkassode puhul saab üldise positiivse mõjuna välja tuua, et ka krediidiostjatele kehtestatavad nõuded tagavad nn laenuvõlglaste parema kohtlemise.

7.1.3. Sihtrühm – krediidasutused ja muud krediidiandjad

Eestis tegutses 2023. a. septembri lõpu seisuga 9 krediidasutust, kes on saanud Finantsinspektsiooni tegevusloa ja 4 välismaise krediidasutuse filiaali. Lisaks krediidasutustele tegutses Eestis septembri lõpu seisuga 40 krediidiandjat ja 11 liisingfirmat (kes on käsitatavad erandi alusel tegutsevate krediidiandjatena kuna nende suhtes ei kohaldata kõiki KAVS-s ettenähtud nõudeid).

Mõju ulatus: mõju ulatus on paljudi seotud sellega kui palju krediidasutused või krediidiandjad soovivad oma viivituses olevaid nõudeid anda hallata krediidiinkassodele või need siis loovutada krediidiostjatele.

Tabel 3. Pankade ja mitte-pankadest krediidiandjate väljastatud laenude jäägid ja tähtajaks tasumata laenude jäägid 31.12.2022. a. seisuga

	Pangad		Pankadega seotud krediidiandjad	Pankadega mitteseotud krediidiandjad
	Laenude äriühingutele	Laenude eraisikutele		
Väljastatud laenude jääk (mln eurodes)	9 373,40	11 543,9	1 264	263
sh tähtajaks tasumata laenude jääk (mln eurodes)	87,9	144,5	42,3	60,3
sh üle 30 päeva tähtajaks tasumata laenude jääk (mln eurodes)	33,8	38,6	13,3	25,7
sh üle 30 päeva tähtajaks tasumata laenude jääk (lepingute arv)	<i>ei ole teada</i>	<i>ei ole teada</i>	7 358	19 319

Eeltoodud tabelist on näha viivituses olevate laenude jääk ja ka nende lepingute arv krediidiandjate puhul. Käesolevas eelnõus on lähtutud eeldusest, et viivituses olevat nõuet ei loovutata kohe krediidiinkassole, vaid siis kui maksmise tähtaeg on ületanud 30 päeva. Sellisel juhul oli tähtajaks tasumata laenude jäägiks nii pankade kui mitte-pankadest krediidiandjate peale kokku eelmise aasta lõpu seisuga ca 111 mln eurot. Ehk see võiks olla potentsiaalselt see summa, mida saaks edaspidi krediidiinkassodele või krediidiostjatele loovutada.

Nagu eespool märgitud, siis viis Finantsinspektsioon 2019. a. läbi uuringu, mis kaardistas seda, et kui palju nõudeid inkassofirmadele loovutatakse. Selle kohaselt müüsid aastatel 2017 ja 2018 krediidasutused bilansilisi ja bilansiväliseid nõudeid vastavalt 51,8 miljoni ja 75,6 miljoni euro ulatuses. Suurem osa loovutatud nõuetest olid eraisikulaenud, sh tarbimislaen ja järelmaks.⁶³ Muude krediidiandjate kohta selline info puudub, kuid teadaolevalt loovutavad mitmed krediidiandjad täna viivituses olevaid nõudeid (tarbijalaene).

Juhul kui krediidasutus või mõni muu krediidiandja plaanib oma väljastatud laenulepingu või sellest tuleneva nõude edaspidi loovutada (s.t. ei tegele ise viivituses olevate laenulepingutest tulenevate laenumaksete sissenõudmisega), siis kaasnevad neile eelnõuga eelkõige erinevad teabe esitamise kohustused. Esiteks juhul kui eelnimetatud krediidiandjad loovutavad viivituses oleva krediidilepingu või sellest tuleneva nõude krediidiostjale, siis on neil kohustus esitada Finantsinspektsioonile selle kohta erinevat infot (vastava krediidiostja nimi, loovutatud nõuete jääk jm). Lisaks on kohaldatavuse korral krediidasutustel kohustus esitada seda infot ka teise EL liikmesriikide finantsjärelevalve asutustele (juhul kui krediidiostjad asuvad vastavates riikides).

Samuti on eraldi nähtud ette täiendav kohustus krediidasutustele – krediidasutus peab esitama võimalikule krediidiostjale teavet viivituses olevate krediidilepingute kohta ja sellega seonduvat muud infot lepingueelsete läbirääkimiste käigus.

⁶³ <https://www.fi.ee/et/uudised/finantsinspektsioon-analuusis-inkassoturgu>

Mõju avaldumise sagedus: Krediidiandjad on kohustatud Finantsinspeksioonile vastavat teavet esitama vähemalt 2 korda aastas. Finantsinspeksioon võib seda vajaduse korral nõuda sagedamini.

Ebasoovitavate mõjude avaldumise risk: see risk on pigem väike kuna käesoleva eelnõuga kaasnev koormus ei tohiks kuidagi viia selleni, et mõni krediidiandja peaks oma tegevuse lõpetama. Teiseks, seda ei ole küll võimalik täpselt prognoosida, kuid eelnõu ei tohiks suurendada laenude hinda (tõsta intressimäärasid) laenuvõtjate jaoks.

Mõju olulisus: Arvestades, et juba täna on nii krediidiandjate kui ka muudel krediidiandjatel regulaarsed aruandluse esitamise kohustused Finantsinspeksiooni ees, siis käesoleva eelnõuga kaasnevad teabe kohustused ei ole olemasolevaga võrreldes ülemäära suured. Ehk see mõju on pigem nende subjektide suhtes väheoluline.

7.2. SOTSIAALNE MÕJU

7.1.2. Sihtrühm – laenusajad (võlgnikud)

Täpset statistikat isikute kohta, kes on oma krediidilepingutega seoses maksetähtaegu ületanud, ei ole. Siiski on võimalik seda laias laastus erinevate allikate põhjal hinnata. Eelkõige tuleb eristada neid lepinguid, millest tulenevalt krediidiandjad nõuavad tasumata makseid ise sisse või on andnud hallata või on need loovutanud juba inkassofirmadele. Või siis ka neid, millest tulenevalt on algatatud juba täitemenetlus.

Finantsinspeksiooni statistika kohaselt oli pankadega seotud krediidiandjatel (liisingfirmad) tähtaja ületanud laenulepinguid **18 815 tükki** ja mitte-pankadest krediidiandjatel oli selliseid lepinguid **41 645 tükki**. See info (viivituses olevate lepingute kohta) pankade osas aga puudub, tõenäoliselt on nende arv võrreldes krediidiandjatega väiksem. Samas teiselt annavad pangad laene ka ettevõtetele ja sellised laenulepingud (kui on nõ viivituses) kuuluvad samuti käesoleva seaduse kohaldumiskirjeldusse.

Julianus Inkasso koostab samuti igal aastal Eesti eraisikute maksehäirete ülevaate. Nende uuringu kohaselt oli 2023. aastal vähemalt üks maksehäire **83 253 isikul** (nimetatud number sisaldab aga ka muid võlgnevusi kui üksnes krediidilepingutest tulenevaid). Võrreldes 2020. aastaga, kui oli teada vähemalt 101 000 makseraskustes inimest, on see number aga olnud õnneks languses. Seda sama langustrendi kinnitab ka Rahandusministeeriumi poolt tellitud krediidituru uuring.⁶⁴ Küll aga nii Julianus Inkasso ja ministeeriumi poolt tellitud uuringu kohaselt on keskmine võlasumma pidevalt aga ühe isiku kohta kasvamas. Julianus Inkasso andmetest selgub, et statistiliselt on 2023. aastal keskmine võlgnik 46-aastane eesti rahvusest mees, kellel on 2,6 aktiivset maksehäiret ning kelle võla kogusumma on ca 3400 eurot. Lisaks väidetakse Julianus Inkasso ülevaates, et makseraskustes inimesed võtavad kergekäelisemalt uuesti laenu.

Mõju ulatus: mõju ulatus on tõenäoliselt päris suur. Esiteks krediidiinkassodele ja krediidiostjatele seatavad nn eetilise nõuded sunnivad neid rohkem läbi mõtlema, et kuidas võlgnikele läheneda. Uute nõuete tulemusena peaks vähenema praktika, kus inkassoettevõtjad kasutavad ebaetilisi või liiga agressiivseid lähenemisi võlgade sissenõudmisel.

Teiseks kaasnevad eelnõuga erinevad teavitamise kohustused, mille kohaselt võlgnik peaks edaspidi selgelt ja üheselt aru saama kui suur on tema võlgnevus või mida temalt täpselt sisse nõutakse, mh saab ka selge info selle kohta kuidas tema suhtes esitatud nõuet vaidlustada.

Lisaks võib märkida, et 2023. a. pidas Finantsinspeksioon kahel juhul vajalikuks teha turuosalistele ettekirjutus järgida krediidi kulukuse määra ülempiirile kehtestatud nõudeid. Nn rahuolematust selles valdkonnas ilmestab ka selle finantsteenusega tarbijate poolt esitatud kaebuste arv Finantsinspeksioonile.

⁶⁴ <https://www.fin.ee/media/5955/download>

Nimelt kui 2021. aastal esitasid tarbijad Finantsinspeksioonile 268 kaebust, siis 2022. aastal oli tarbijate pöördumisi 335. Ja ca 70% kaebustest olid seotud just makse- ja **krediiditeenustega**.

7.3. MÕJU JÄRELEVALVEASUTUSTELE

Sihtrühm: Finantsinspeksioon, milles töötas 2022. aasta lõpu seisuga 127 inimest (sh 15 peatatud töölepingut).

Mõju ulatus: Finantsinspeksiooni töökoormus võib tõusta märkimisväärselt, kuna järelevalvesubjektide arv suureneb (vt punkti 6.1.1 sihtrühma suurus), mis võib tähendada ka täiendavate inim- ja rahaliste ressursside kaasamist Finantsinspeksiooni töösse. 2022. aastal oli Finantsinspeksiooni töötaja keskmine kuupalk 3 243 eurot, kuid uute töötajate mõju Finantsinspeksiooni eelarvele sõltub töötajate arvust.

Esmane koormus kaasneb Finantsinspeksioonile seoses tegevusloa taotlemisega seotud dokumentide ja andmete läbitöötamisega ning mis peaks kulmineeruma sellega, kas taotlejale tehakse positiivne või negatiivne tegevusloa väljastamise otsus (nagu eespool märgitud, siis võiksid tegevusloa taotluse esitada kümnekond ettevõtet).

Edaspidi kaasneb Finantsinspeksioonile koormus seoses jooksva järelevalvega – esitatud aruannete läbitöötamine, juhtide osas kontroll, kas nad vastavad nn sobivusnõuetele, vajadusel kohapealsete kontrollide läbiviimine jms. Juhul kui Finantsinspeksioon tuvastab olulisi minetusi krediidiinkasso tegevuses, siis võib Finantsinspeksioon algata ka vääртеomenetluse vastava subjekti suhte.

Hinnanguliselt võib eelnimetatud koormuse kasv tähendada Finantsinspeksiooni jaoks ca 2 – 3 uue töötaja palkamist.

Finantsinspeksiooni eelarve kujuneb subjektide poolt makstavatest menetlustasudest ja järelevalvetasudest. See tähendab, et isikud, kes taotlevad vastava teenuseosutaja tegevusloa peavad maksma nii ühekordse tasu (tegevusloa menetlustasu) kui edaspidi jooksvat järelevalvetasu.

Uutest tasudest laekuvad summad peaksid üldiselt katma uute subjektide järelevalvele kuluvad summad. Ehk eesmärk on need järelevalvetasud kehtestada (võimaluse korral) kulupõhiselt. Siiski võib juhtuda, et täies ulatuses kogu Finantsinspeksiooni järelevalvekulu, mis läheb taoliste ettevõtjate üle järelevalve teostamisele, laekuvad summad siiski vähemalt algusaastatel ei kata (siis tuleb see kulu katta muude subjektide poolt laekuvate tasude arvelt).

Mõju avaldumise sagedus: seaduse rakendumise alguses avaldub suurem mõju, kui kõik sihtrühma kuuluvad teenuseosutajad hakkavad tegevusloa taotlema. Edaspidi on mõju pidev, kuna Finantsinspeksioon teostab finantsteenuste järelevalvet igapäevaselt.

Ebasoovitavate mõjude avaldumise risk: Ebasoovitavate mõjudena võib näha üsna mahukat tegevuslubade väljastamise menetlust 2024. aasta esimeses pooles.

Mõju olulisus: Mõju on oluline. Eelduslikult on mõju arvestades sihtrühma suurust (127 töötajaga asutus, kus vajadus tekib ca 5% uute töökohtade järele) ning mõju ulatust ehk kohanemisvajadust (nt ekspertiis ja arusaam sellistest uut tüüpi teenustest) siiski kokkuvõttes ilmselt pigem oluline.

Sihtrühm: Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet (TTJA)

Mõju ulatus: Võrreldes kehtiva õigusega võib kaasneda TTJA-le töökoormuse tõus seoses täiendava teavitamiskohustuste täitmise üle järelevalve teostamisega. Tulenevalt eeltoodust võib olla TTJA-l vajadus 1 täiendava finantsteenuste valdkonna kogemusega juristi ametikoha loomiseks alates eelnõu jõustumisest kuluga 45 000 eurot aastas. Väidetavalt TTJA-l ja MKM-i valitsemisalal puuduvad võimalused leida selleks vahendeid omavahenditest, mistõttu võib osutada vajalikuks leida täiendavad vahendid riigieelarvest.

Mõju avaldumise sagedus: konkreetse nõude kontrollimine (s.t. kas VÕS § 404.2 teavitamise nõue on krediidiandjate poolt korrektselt täidetud) on üsna pidev tegevus.

Ebasoovitavate mõjude avaldumise risk: Ebasoovitavate mõjudena võib näha seda, et TTJA-l ei ole piisavat ressursi konkreetse nõude täitmise kontrollimiseks.

Mõju olulisus: Mõju on ebaoluline. Arvestades, et tegemist ei ole ülimalt olulise lisanduva kontrollkohustega, siis kokkuvõttes on see mõju ilmselt pigem ebaoluline.

7.4. KOKKUVÕTE MÕJUDEST

- Viivituses olevate laenude haldusteenuste osutajatel ehk krediidiinkassodel kulub eelduslikult kõigist käesoleva seaduseelnõu subjektidest kõige rohkem täiendavat tööjõudu ja kapitali, et oma tegevus viia kooskõlla seaduses sätestatud nõuetega. Seda põhjusel, et neil on täiesti uus kohustus taotleda Finantsinspeksioonilt tegevusluba. Kokkuvõttes on halduskoormuse kasv nende jaoks üsna suur. Teisalt peaks selle üles kaaluma võlgnevustesse sattunud isikute suurem kaitse, mis läbi krediidiinkassode suurema reguleerimise kaasneb.
- Viivituses olevate laenude finantseerijatele ehk krediidiostjatele kaasnevad kohustused piirduvad eelkõige sellega, et nende tegevus peab olema nõuetekohane ja neil tuleb anda asjakohast teavet. Ehk kui Eestis tegutsebki eraldiseisvaid selliseid ettevõtjaid või eraisikuid, siis nendele kaasnevad nõuded on tunduvalt väiksemad kui krediidiinkassodel. Siiski teadaolevalt Eestis selliseid isikuid ei tegutse ja täna tegutsevad krediidiinkassod on samal ajal ka viivituses olevate laenude nõueteostajad (finantseerijad). Ehk lisaks peavad nad seega täitma ka krediidiostjate suhtes sätestatud.
- Krediidiandjate ja muude krediidiandjate jaoks kaasnevad käesolevaga eelnõuga eelkõige teavitamiskohustused. Samuti kaasneb neile kohustus kaaluda seda, et kas nõueteostajate suhtes võiks rakendada mõnda ümberkujundamise meetet enne kui täitemenetlust võlgniku suhtes alustatakse (nt pikendada krediitilepingu tähtaega, muuta intressimäära jm). Kokkuvõttes on halduskoormus pigem selle sihtrühma suhtes keskmine.
- Võlgnike jaoks peaks eelnõu kindlasti olema positiivne kuna läbi uute kohustuste erinevate teenuseosutajate suhtes suureneb nende kaitse. Kuivõrd võlgnike osakaal Eesti elanikkonnast on suur, siis võib pidada eelnõu mõju selles osas üpris suureks.

8. SEADUSE RAKENDAMISEGA SEOTUD MÕJUD RIIGIASUTUSTELE, KOHALIKELE OMAVALITSUSTELE JA JÄRELEVALVELE

Eelnõu rakendamise mõju riigieelarvele on kaudne. Koormuse tõus riigieelarvele on pigem ebatõenäoline. Finantsinspeksioon on finantsjärelvalve subjektide poolt täielikult rahastatav seetõttu täiendavat kulu riigieelarve tähenduses nende kulude tõusmisega ei kaasne.

Eelnõu mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele on väike või olematu. Avaliku sektori, nt Rahandusministeeriumi ametnike töökoormus, jääb samaks. Üldine usaldusväärse kasv selliste teenuseosutajate vastu tervikuna võivad vähendada sotsiaalseid probleeme, mis on kaudselt kasuks ka riigiasutustele ja omavalitsustele.

9. RAKENDUSAKTID

Tulenevalt HÕNTE § 48 lõike 3 punktist 3 on esitatud volitusnormidega seotud määruste loetelu – vt järgmist tabelit.

Tabel nr 3. Volitusnormi alusel kehtestatav rakendusakt

Eelnõu norm	Määruse sisu	Volitusnormi sõnastus
KIKS § 29 lg 6	Osaluse omandamisest teavitamisel Finantsinspeksioonile esitatavad andmed	(5) Finantsinspeksioonile esitatavate käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud andmete ja dokumentide sisu võib täpsustada valdkonna eest vastutav minister määrusega.
KIKS § 38 lg 6	Nõuded juhtidele ja töötajatele	(2) Valdkonna eest vastutav võib oma määrusega näha ette täpsemad kohustused ja ülesanded krediidiinkasso juhtidele ja töötajatele.
KIKS § 41 lg 5	Sise-eeskirjad	(5) Valdkonna eest vastutav minister võib määrusega kehtestada sise-eeskirjadele esitatavad täpsemad nõuded.
KIKS § 49 lg 6	Aruanded ja nende esitamine	(5) Finantsinspeksioonile esitatavate krediidiinkasso, välisriigi krediidiinkasso filiaali ning Eestis piiriüleselt teenuseid osutava krediidiinkasso aruannete vormid, koostamise meetodika ja esitamise korra kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega.
KIKS § 60 lg 7	Krediidisaaaja kaebuste lahendamine	(7) Valdkonna eest vastutav minister võib määrusega kehtestada täpsemad nõuded kaebuste käsitlemisele ja standardiseeritud kaebuse esitamise dokumendipõhjale.
KIKS § 64 lg 6	Info lepingute loovutamise kohta	(5) Valdkonna eest vastutav minister võib oma määrusega kehtestada täpsema korra ja vormid krediidiostja või tema määratud esindaja poolt Finantsinspeksioonile esitatava teabe kohta
KIKS § 75 lg 7	Krediidiinkasso riskipõhine hindamine	(1) Valdkonna eest vastutav minister võib kehtestada määrusega krediidiinkasso tegevuse riskipõhise hindamise põhimõtted.
FIS § 53 lg 4	Finantsinspeksiooni veebilehel andmete avalikustamine	(4) Inspeksioon avalikustab oma veebilehel valdkonna eest vastutava ministri kehtestatud korras ja ulatuses andmed: 1) Eesti finantsjärelevalve subjektide, nende välisriigis asuvate filiaalide, tütarettevõtjate, esinduste ning nende poolt välisriigis piiriüleste teenuste osutamise kohta; 2) käesoleva seaduse § 2 lõikes 1 nimetatud seaduste alusel vastavat Eestis tegutsemise õigust omavate välisriigi isikute või institutsioonide Eestis asuvate filiaalide, esinduste ning nende poolt Eestis piiriüleste teenuste osutamise kohta.

KAVS 57¹ lg 5	Krediidiostjate kohta andmete esitamine Finantsinspeksioonile krediidiandja poolt	(4) Valdkonna eest vastutav minister võib oma määrusega näha ette krediidiostjate kohta andmete esitamise aruannete vormid, koostamise meetoodika ja esitamise korra.
KAS 92³ lg 5	Krediidiostjate kohta andmete esitamine Finantsinspeksioonile krediidiandjate poolt	(5) Valdkonna eest vastutav minister võib oma määrusega näha ette krediidiostjate kohta andmete esitamise aruannete vormid, koostamise meetoodika ja esitamise korra.

Nagu eeltoodust tabelist näha, siis hetkeseisuga on kavas kindlasti kehtestada vähemalt 2 määrust – a) täpne kord kuidas ja millise sisuga tuleb aruandeid Finantsinspeksioonile esitada ja b) info avalikustamine krediidiinkassode kohta FI veebilehel (selleks on vaja kehtivat määrust muuta). Seletuskirja lisa on vastavate rakendusaktide kavandid (vt lisa 2).

10. SEADUSE JÕUSTUMINE

Seadus jõustub 2024. aasta 1. aprillil.

FELS muudatused oleks tulnud jõustada 2023. aasta 15. novembril tulenevalt muudatuste aluseks olevast määrusest (EL) 2022/2036, mille kohaselt peavad liikmesriigid muudatused jõustama hiljemalt nimetatud kuupäeva. Samas kuna käesolevat seadust ei jõutud selleks kuupäevaks vastu võtta, siis eraldi jõustumiskuupäeva FELSi muudatuste jaoks käesolevas eelnõus ette ei nähta.

11. HUVIRÜHMADE KAASAMINE JA EELNÕU KOOSKÕLASTAMINE

Eelnõu on esitatud kaks korda kooskõlastamiseks ning arvamuse avaldamiseks Finantsinspeksioonile, Justiitsministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, Eesti Pangale, MTÜ-le Finance Estonia, Eesti Pangaliidule, kohtutele ja kõikidele suurematele inkassofirmadele. Vastavate märkuste ja ettepanekutega on põhjendatuse korral arvestatud (vt märkuste tabel).

Käesolevaga esitatakse eelnõu Vabariigi Valitsusele heakskiitmiseks.

Lisa 1. Vastavustabelid

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2021/2167, 24. november 2021, krediitihaldajate ja krediidiostjate kohta ning millega muudetakse direktiive 2008/48/EÜ ja 2014/17/EL			
EL õigusakti artikkel (direktiiv 2021/2167/EL sätted)	Eesi õigusakt	Eesti õigusakti säte	Selgitus
Artikkel 1	KIKS	§ 1	
Artikkel 2 (1)	KIKS	§ 2 lg 1	
Artikkel 2(2)	-	-	
Artikkel 2(3)	-	-	
Artikkel 2(4)	-	-	
Artikkel 2(5)	KIKS	§ 2 lg 2 ja 3	
Artikkel 2(6)	KIKS	§ 2 lg 3	
Artikkel 3	KIKS	§ 4	
Artikkel 3 p 9	KIKS	§ 3 lg 1	
Artikkel 4	KIKS	§ 6	
Artikkel 5	KIKS	§ 7-11	
Artikkel 6	KIKS	§ 7 lg 2, § 47	
Artikkel 7	KIKS	§ 7	
Artikkel 7(4)	KIKS	§ 10 lg 1	
Artikkel 7(5)	-	-	
Artikkel 8	KIKS	§ 13	
Artikkel 9	KIKS	§ 15	
Artikkel 10	KIKS	§ 58	
Artikkel 10(2)	KIKS	§ 59	
Artikkel 11	KIKS	§ 45	
Artikkel 12	KIKS	§ 43	
Artikkel 13	KIKS	§-d 17 – 24	
Artikkel 14	KIKS	§-d 68 – 69	
Artikkel 15 (1)	KAS	§ 89 ⁴	
Artikkel 15(2) – artikkel 15 (5)	KAS	§ 92 ³	
Artikkel 16	-	-	
Artikkel 17	KIKS	§ 3 lg 5, § 64	
Artikkel 18	KIKS	§ 63	
Artikkel 19	KIKS	§ 62	
Artikkel 20	KIKS	§ 64	
Artikkel 21	KIKS	§ 66, § 67	
Artikkel 22	KIKS	§ 78	
Artikkel 22(3)	KIKS	§ 75	
Artikkel 23	KIKS	§-d 80 – 93	
Artikkel 24	KIKS	§ 60	
Artikkel 25	-	-	
Artikkel 26(1)	FIS		
Artikkel 26(2)	FIS		
Artikkel 26(3)	FIS		
Artikkel 26(4)		KIKS § 71 FIS § 34	
Artikkel 26(5)	-	-	
Artikkel 26(6)	-	-	

Artikkel 27	VÕS	§-d 404 ² , 412, 416, 416 ¹	
Artikkel 28	VÕS	§-d 404 ² , 412, 416, 416 ¹	
Artikkel 29	-	-	
Artikkel 30	-	-	
Artikkel 31	-	-	
Artikkel 32	-	-	
Artikkel 33	-	-	
Artikkel 34	-	-	

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse 2022/2036/EL artikli 2 (direktiivi 2014/59/EL muudatused) üle võtmine

EL õigusakti artikkel (direktiivi 2014/59/EL sätted)	Eesti õigusakt	Eesti õigusakti säte	Selgitus
Artikli 45d lõike 4 muutmine	FELS	§ 17 ⁴ lg 4	
Artikli 45f lõike 6 välja jätmine			Euroopa Pangandusjärelevalvele antud mandaati sisaldava sätte välja jätmine, ei vaja ülevõtmist
Artikli 45h lõike 2 muutmine	FELS	§ 18 lg 4 ¹ ja 4 ²	
Artiklisse 129 lõigu lisamine			Mandaat Komisjonile, ei vaja ülevõtmist

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse 2019/2162 /EL artiklite 17 ja 27 täpsem üle võtmine

EL õigusakti artikkel (direktiivi 2019/2162/EL sätted)	Eesti õigusakt	Eesti õigusakti säte	Selgitus
Artikkel 17	Pandikirjaseadus	§ 17 lg 4	
Artikkel 27	Pandikirjaseadus	§ 16 lg 1	-

Lisa 2. Rakendusaktide kavandid

Rahandusministri määrus „Finantsinspektsioonile esitatavate krediidiinkasso ning välisriigi krediidiinkasso filiaali aruannete vormid, koostamise meetoodika ja esitamise kord“

§ 1. Reguleerimisala

§ 2. Finantsinspektsioonile koostatavad ja esitatavad aruanded

§ 3. Aruannete koostamise alused

§ 4. Aruannete koostamise põhimõtted

§ 5. Aruannete esitamine

§ 6. Määruse rakendamine ja jõustumine

Määruse lisad

Lisa 1 Bilanss

Lisa 2 Kasumiaruanne

Lisa 3 Viivituses ja haldamisel olevate krediidinõuete aruanne

Lisa 4 Ostetud viivituses olevate krediidinõuete aruanne